

JAN KOBBERNAGEL

DIREKTØREN

*En håndbog
for erhvervslivets ledere*

2. udgave

i samarbejde med Bernhard J. Posner

Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck
København 1974

DIREKTØREN

© Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck A/S 1956

2. oplag 1961

2. udgave 1974

Sat med Linotype Times og
trykt hos Svendborg Tryk A/S

ISBN 87 17 01730 0 heftet

ISBN 87 17 01785 8 indb.

AF SAMME FORFATTER UDKOM:

Baandlæggelse
1939

Erhvervsretten i grundtræk
1. udg. 1943, 7. udg. 1971

Ledelse og ansvar
1945

Forhandlerkonsignation
1949

Direktøren
1. udg. 1956, 1. udg. 2. oplag 1961

Konkurrencens retlige regulering I
1957

Udvalg af domme
1959

Juridisk og merkantil sprogbrug
1. udg. 1959, 2. udg. 3. oplag 1969

Konkurrencens retlige regulering II
1961

Varemærkebeskyttelse i fremmede lande
1963

Juridisk lærebog for ejendomsmæglere
1. udg. 1965, 2. udg. 1971

Ejendomsmæglernes lovsamling
1971

Erhvervsretslige love
1. udg. 1944 7. udg. 1973

Forord

Første udgave af denne bog udkom i 1956. I forordet til bogen siges det:

„Denne bog henvender sig i første række til den danske direktørstand. Dens formål er at tjene som håndbog for erhvervslivets ledere, særlig aktieselskabernes direktører. Det har vist sig, at denne stands medlemmer, der bærer en så væsentlig del af ansvaret for Danmarks økonomi, ofte savner nærmere kendskab til grundlaget for deres egen stilling over for det selskab, de leder, og den bestyrelse, de samarbejder med. Jeg har derfor sat mig den opgave at give en praktisk-juridisk vejledning i de regler, hvorpå kontraktforholdet mellem direktør og selskab er baseret. Direktørens stilling, hans kompetence og hans ansvar er de hovedemner, hvorover bogen er bygget.

Men bogen har naturligvis også bud til medlemmer af selskabets bestyrelse. Det er bestyrelsen, der ansætter direktøren, og som over for generalforsamlingen har det øverste ansvar for direktørens dispositioner. Derfor må også bestyrelsesmedlemmerne være fuldt fortrolige med retsgrundlaget for direktørens virksomhed.

Bogen er skrevet for praktiske forretningsmænd og kræver ingen juridiske forudsætninger. En retsteoretisk problemstilling falder uden for bogens opgave.

Betegnelsen håndbog er måske lidt pretentiøs. Den kunne lede tanken hen på en udtømmende behandling af emnet, hvilket ikke er tilsigtet og næppe engang muligt. Målet har været det mere beskedne at skabe et opslagsværk, hvor dagens problemer er behandlet i lettilgængelig form. Det er mit håb, at direktion og bestyrelse med denne bog i hånden kan skaffe sig en orientering til brug i det praktiske arbejde.“

Disse betragtninger har også gyldighed for den foreliggende udgave.

Bogen har været udsolgt i en årrække, men jeg har trods mange opfordringer ikke kunnet overkomme at besørge en ny udgave. Nu har imidlertid min medarbejder på Handelshøjskolens erhvervsretlige institut, amanuensis Bernhard J. Posner, påtaget sig den brydsomme opgave at gennemarbejde fremstillingen og føre den a jour. Kapitel 6 om direktørens skatteretlige problemer er dog skrevet af en anden af mine medarbejdere, amanuensis Poul Olsen. De fortjener begge min hjertelige tak for deres bistand.

København, i august 1973.

Jan Kobbervagel.

Indhold

Kap. 1. Aktieselskabets organisation	11
1. Indledning	11
2. Generalforsamling	13
A. Begreb	13
B. Indkaldelse	14
C. Dagsorden	17
D. Dirigenten	19
E. Adgang og ytringsret	23
F. Afstemningsregler	25
3. Bestyrelsen	31
A. Begreb	31
B. Bestyrelsens valg	32
C. Funktionstid	33
D. Personlige betingelser	35
E. Bestyrelsens vederlag	37
F. Bestyrelsens funktioner	39
G. Bestyrelsens beslutninger	41
H. Interessekonflikter	43
J. Bestyrelsens ansvar	44
4. Repræsentantskabet	44
5. Direktionen	45
6. Revisionen	46
Kap. 2. Direktørstillingen og dens forudsætninger	49
1. Begrebet direktør	49
A. Afgrænsning	49
B. Direktørbegrebet i lovgivningen	51
2. Direktørens personlige egenskaber	52
3. Er direktøren aktionær eller bestyrelsesmedlem	54
A. Aktionær	54
B. Bestyrelsesmedlem	55
4. Direktørens stilling som ansat leder	59
Kap. 3. Direktørens kontrakt	61
1. Hvad er en kontrakt?	61
2. Direktørens ansættelse	62
3. Kontraktens indhold	63

A. Direktørens opgaver og arbejdsområde	64
B. Arbejdstid og arbejdets tilrettelæggelse	67
C. Aflønning	68
D. Sygdom	69
4. Kontraktens ophør	71
A. Opsigelsesregler	71
B. Kontraktens ophævelse	76
1. Direktørens død	76
2. Direktørens umyndiggørelse eller konkurs	76
3. Selskabets konkurs eller likvidation	76
4. Misligholdelse	78
C. Konkurrenceklausuler	80
D. Voldgiftsbestemmelser	82
Kap. 4. Direktørens forhold til bestyrelsen	85
A. Princippet i lovgivningen	85
B. Den daglige ledelse	90
C. Ekstraordinære dispositioner	92
D. Direktøren udfører bestyrelsens beslutninger	96
2. Direktøren og generalforsamlingen	96
3. Direktøren og revisionen	98
4. Direktøren og personalet	102
5. Direktørens forhold til tredjemand	104
6. Direktøren og banken	107
7. Direktøren og de offentlige myndigheder	108
Kap. 5. Direktørens aflønning	110
1. Indledning	110
2. Den faste gage	112
3. Tantieme	115
A. Begrebet tantieme	115
B. Beregning af tantieme	118
C. Udbetaling af tantieme	126
D. Tilbagebetaling af tantieme	128
4. Anden form for vederlag	128
Kap. 6. Direktørens skatteretlige problemer	130
1. Indledning	130
2. Direktørens bruttoindtægt	131
a. Fri bolig	132
b. Køberet til boligen eller andet	133
c. Fri bil	133
d. Andre naturalindtægter	134
e. Tillæg til lønnen og godtgørelse efter regning	134
f. Beskatningsmåde og tidspunkt	135
3. Direktørens fradrag	136
a. Rejseudgifter	136
b. Automobiludgifter	137

c. Repræsentationsudgifter	138
4. Indtægter, der beskattes efter lov om særlig indkomstskat	139
5. Maskeret udbytte	141
6. Beskatningsspørgsmål vedr. direktørens pension	143
A. Pensionsordningslovens pensionsformer	143
a. Pensionsordninger med løbende udbetalinger	143
b. Rateforsikring i pensionsøjemed	144
c. Kapitalforsikring i pensionsøjemed	145
B. Overgangsregler	147
C. Aftaler uden for pensionsordningsloven	148
Kap. 7. Interessekonflikter mellem direktøren og selskabet	149
1. Problemet	149
2. Selvkontrahering	150
A. Begrebet	150
B. Bestyrelsens godkendelse	152
C. Virkningen af ulovlig selvkontrahering	153
3. Aktionærlån	156
4. Spekulation i selskabets aktier	160
Kap. 8. Direktørens ansvar	162
1. Ansvarets grundlag	162
2. Hvad er direktøren ansvarlig for	165
A. Ansvar for regnskabet	165
1. Principielle retningslinjer	165
2. Domme om ansvar for regnskabet	170
B. Ansvar over for enkelte kreditorer eller medkontrahenter	173
C. Anmeldelse til aktieselskabsregisteret	175
D. Manglende tilsyn	177
E. Tillidsbrud	180
F. Kompetenceoverskridelse	183
3. Fritagelse for ansvar og lempelse af ansvaret	184
A. Diskulperende omstændigheder	184
B. Forudgående sanktion	185
C. Efterfølgende sanktion	186
1. Bestyrelsens godkendelse	186
2. Generalforsamlingens godkendelse	186
D. Nedsættelse af ansvaret	188
Lov om aktieselskaber	190
Lov om anpartsselskaber	227
Litteraturliste	251
Sagregister	252

1. Aktieselskabets organisation

1. Indledning

Det er et karakteristisk træk for aktieselskaberne, særlig i Danmark, men til en vis grad også i udlandet, at den selskabsretlige organisation er praktisk talt ens for alle selskaber, uanset deres størrelse eller arten af deres virksomhed. Denne ensartethed har, i hvert fald i nutiden, sin naturlige forklaring i, at lovgivningen opstiller ganske bestemte fordringer, som ethvert selskab er nødt til at underkaste sig. Men dette kan dog ikke være den eneste forklaring. Thi den stereotype struktur har været et velkendt træk, længe før vi i 1917 fik den første aktieselskabslov her i landet. Den historiske tradition har af en eller anden årsag spillet en særlig rolle på dette felt. En vis ængstelse for at vove sig uden for det velkendtes rammer, parret med en ikke mindst blandt advokater ubredt tilbøjelighed til at anvende paradigmaer og kopiere prøvede fortilfælde, kan have medvirket til, at erhvervslivet tidligt er stivnet i en bestemt ydre virksomhedsform, der siden har måttet tjene dets uhyre differentierede behov. Når man betænker det antal varianter af erhvervsvirksomheder, der er ikklædt aktieselskabsformen – hvor forskellige de er i kapital, formål, funktion, aktionærantal, etc. etc. – melder billedet af prokrustessengen sig som en nærliggende association.

At det overhovedet har kunnet gå og stadig går, kan kun været et vidnesbyrd om, at den ydre organisationsform dels er temmelig rummelig, dels spiller en ret underordnet rolle for selskabets trivsel og daglige liv. Denne ensartethed i opbygningen af selskaber med begrænset hæftelse vil i fremtiden blive forladt og erstattet med en lovgivning om det egentlige aktieselskab og en anden lovgivning om limiterede selskaber (anpartselskabet). Denne opdeling vil finde sted ikke som følge af en opfattelse af, at organisationen i det typiske aktieselskab med en flerhed af aktionærer og organisationen i det sluttede familieaktieselskab med kun ganske få aktionærer eller anpartshavere nødvendigvis må være forskellig. Årsagen til opdelingen er, at udkastet til 2. direktiv i EF, der er forelagt rådet den 9. marts 1970¹⁾, bl. a. vil stille krav om en aktiekapital i det egentlige aktie-

¹⁾ EFT nr. C 48-8 af 24. april 1970.

selskab på mindst 25.000 „regningsenheder“. En regningsenhed svarer til en US-dollar. Herved vil kapitalkravet blive i overensstemmelse med de kapitalkrav, der i Tyskland og Frankrig stilles til det egentlige aktieselskab.

Da vi selvfølgelig også herhjemme har et meget stort antal bestående aktieselskaber, der ikke opfylder disse kapitalkrav, vil en særlovgivning for det sluttede selskab efter fransk-tysk forbillede (GmbH, SARL) blive nødvendig, når udkastet til 2. direktiv måtte blive vedtaget. Regeringen har dog besluttet ikke at afvente vedtagelse af 2. direktiv, men at fremsætte lovforslag om det limiterede selskab sammen med det forslag til lov om aktieselskaber, der bygger på det fælles-nordiske udkast til en ny aktieselskabslov, jfr. betænkning nr. 540 1969 om en fælles-nordisk aktieselskabslovgivning.

Handelsministeren har derfor den 31. januar 1973 i folketinget forelagt forslag til lov om aktieselskaber – i det følgende citeret som regeringsforslaget af 1973 – og forslag til lov om anpartsselskaber, hvilke lovforslag vedtoges i folketinget ved 3. behandling den 4. juni 1973. I det følgende citeres de nye love som henholdsvis a.l. 1973 og apl. Lovene træder i alt væsentligt i kraft den 1. januar 1974.

Hidtil har i mange tilfælde selskabsformen været reduceret til en tom skal. Formkravene overholdes ofte kun på papiret, og så langt fra at virke som en spændetrøje viser aktieselskabsformen sig at besidde megen elasticitet og en betydelig „tilpasningsevne“. Skoleeksemplet derpå er „enmandsaktieselskabet“, hvor en erhvervsdrivende har sat sin forretning på aktier, og hvor lovens fordring om 3 aktionærer opfyldes ved, at hans kone og hans bogholder har tegnet hver en aktie på 500 kr., hvilket beløb han generøst har lånt dem. I et sådant aktieselskab bliver de årlige generalforsamlinger ikke stormfulde. Reelt afholdes de ikke. Men loven sker fyldest ved, at man een gang årlig indfører et referat i forhandlingsprotokollen, der udviser, at man har afholdt generalforsamling, at formanden har aflagt beretning, at regnskabet er godkendt og bestyrelsen og revisor genvalgt. Denne fremgangsmåde vil ifølge forslag til lov om aktieselskaber blive legaliseret derved, at det tillades aktieselskaber kun at have een aktionær, og såfremt aktiekapitalen ikke overstiger 400.000 kr. en bestyrelse på eet medlem med en suppleant for denne. På samme måde vil man, for så vidt angår de limiterede selskaber, tillade en meget forenklet ledelsesform. Afvigelse herfra vil uanset kapitalens størrelse dog blive krævet i selskaber, der i de sidste 3 år har beskæftiget gennemsnitligt 50 arbejdstagere. I disse selskaber vil en egentlig bestyrelse være påkrævet som følge af, at arbejdstagerne ved a.l 1973 § 49, stk. 2 og apl. § 32 tillægges ret til at vælge 2 medlemmer til bestyrelsen.

I det følgende skal hverken enmandsselskabet eller de såkaldte „familieaktieselskaber“ behandles. Det, fremstillingen har for øje, er det typiske erhvervsdrivende selskab af en vis størrelse, såvel i henseende til kapital som til aktionærantal. En oversigt over selskaber af den type, der tænkes på, finder man i „Greens Danske Fonds og Aktier“. Deres antal andrager for tiden (1971) ca. 5.000.

I disse selskaber er aktieselskabsformen en realitet. Generalforsamling og bestyrelse er forskellige organer med hver sine funktioner. Direktionen er ikke blot et obligatorisk institut, men en faktisk nødvendighed af hvis evner og handlekraft selskabets trivsel afhænger.

Mange selskaber, som ikke er optaget i „Green“, frembyder dog ganske de samme karaktertræk. Kriteriet for optagelsen i „Green“ er aktiekapitalens størrelse, og grænsen går for tiden ved 300.000 kr. Men som bekendt er aktiekapitalen ikke noget fulgyldigt udtryk for et selskabs økonomiske kapacitet.

Som indledning til den redegørelse for direktørens stilling i selskabet, som det er denne bogs formål at bringe, skal i det følgende gives en oversigt over aktieselskabets organer og deres funktioner. Denne fremstilling, der er rent beskrivende, bygger dels på aktieselskabsloven, dels på nogle typiske vedtægter, dels på oplysninger fra erhvervslivets praksis.

I det følgende citeres først og fremmest aktieselskabsloven af 1973 og lov om anpartsselskaber af 1973 (forkortet til a.l. 1973 og apl.). Da også aktieselskabsloven af 1930 med senere ændringer på grund af overgangsreglerne i a.l. 1973 vil være af betydning i en årrække, vil 1930 lovens regler blive omtalt, hvor disse skønnes at være af betydning.

Uagtet a.l. 1930 er ændret ved lov nr. 160 af 13. april 1938, lov nr. 88 af 15. marts 1939, lov nr. 286 af 18. juni 1951, lov nr. 232 af 7. juni 1952 – og herefter bekendtgjort ved lovekendtgørelse nr. 313 af 28. august 1952 – lov nr. 225 af 22. juni 1962, lov nr. 41 af 15. februar 1963 og § 31 i lov nr. 212 af 8. juni 1966 samt endelig ved lov nr. 503 af 29. november 1972, citeres denne lovgivning som a.l. 1930, medmindre ændringstidspunktet er af betydning for fremstillingen.

2. Generalforsamling

A. Begreb

En generalforsamling er et møde af aktionærer, indkaldt på den i vedtægterne foreskrevne måde for at træffe beslutning i selskabets forhold.

Ikke ethvert aktionærmøde kan fungere som generalforsamling, end ikke selv om alle aktionærer er til stede. Det er den lovlige indvarsling, der forlener forsamlingen med den besluttende myndighed, der er generalforsamlingens kendetegn. Hvis aktionærene imidlertid er fuldtallige, kan de ved enstemmighed beslutte at bortse fra den manglende indkaldelse og konstituere sig som generalforsamling. Man tilføjer i så fald forhandlingsprotokollen en bemærkning om, at samtlige aktionærer er nærværende, og at de er enige om at anse generalforsamlingen for lovligt indvarslet. Denne form for „improviseret“ generalforsamling spiller en vis rolle i familieaktieselskaber og andre selskaber med få aktionærer, jfr. apl. § 46, hvorimod den er uden praktisk betydning i selskaber med større aktionærantal.

Man sonderer mellem ordinære og ekstraordinære generalforsamlinger. Ordinær generalforsamling kaldes også for årlig generalforsamling, fordi den ifølge loven skal afholdes en gang årligt. Lovens udtryk må læses som mindst en gang årligt, og der er derfor intet i vejen for, at vedtægterne kan foreskrive ordinær generalforsamling hyppigere. Man ser da også eksempler på, at selskaber afholder ordinær generalforsamling to gange årligt.

Ekstraordinær eller overordentlig generalforsamling er, som navnet antyder, beregnet til afholdelse, når særlige omstændigheder gør det påkrævet. A.l. 1930 § 55 bestemte, at aktionærer, der ejer en fjerdedel af aktiekapitalen, eller den mindre brøkdel, som vedtægterne måtte bestemme, kan kræve ekstraordinær generalforsamling afholdt til behandling af et bestemt angivet emne. Mange vedtægter fastsætter en lavere brøkdel. A.l. 1973 § 70 nedsætter brøken til 1/10 af aktiekapitalen. Derimod er 1930 lovens fjerdedelsregel bibeholdt i apl. § 51, der til indkaldelse af ekstraordinær generalforsamling kræver begæring fra en fjerdedel af indskudskapitalen eller den mindre brøkdel, vedtægterne måtte bestemme.

For det tilfælde, at en lovligt begæret generalforsamling ikke bliver indkaldt med vedtægtsmæssigt varsel kan generalforsamlingen indkaldes af overregistrator (Aktieselskabs-Registerets chef). Denne skal da personlig eller ved en udpeget repræsentant lede generalforsamlingen – jfr. de nærmere bestemmelser i a.l. 1973 § 72, stk. 2 jfr. apl. § 53.

B. Indkaldelse

Enhver generalforsamling indkaldes af bestyrelsen, bortset fra det ovenomtalte tilfælde, hvor overregistrator indkalder. I praksis vil det dog ofte være selskabets direktør, der varetager den rent ekspeditions-mæssige side af indkaldelsen, og det vil ofte ifølge kutyme påhvile ham at tage initiativet til indkaldelsen og drage omsorg for, at den finder sted på behørig måde

og med lovligt varsel. Men direktøren kan ikke indkalde generalforsamlingen i eget navn. Det må ske på bestyrelsens ansvar og i dets navn.

Vedtægterne skal indeholde bestemmelser om indkaldelse af generalforsamlinger, jfr. a.l. 1973 § 4 og apl. § 4 (jfr. 1930 lovens § 8).

Om stedet for generalforsamlingens afholdelse bestemmer nu a.l. 1973 § 68, jfr. apl. § 49, at generalforsamlingen skal afholdes på selskabets hjemsted, med mindre vedtægterne bestemmer, at generalforsamling skal eller kan afholdes på et andet sted. Fastsætter vedtægterne et andet sted end hjemstedet for afholdelse af generalforsamling, må dette angives med en vis bestemthed, f. eks. „København eller Københavns amt“, medens en formulering som „på Sjælland“ næppe kan antages til registrering.

Indenfor det i vedtægterne givne spillerum er det bestyrelsen, der bestemmer, hvor generalforsamlingen skal holdes. Dog medfører ikke enhver uvæsentlig tilsidesættelse af vedtægternes forskrifter, at generalforsamlingen kan tilsidesættes som ugyldig, men det kan ikke være lovligt at afholde den på et for aktionærerne ubelejligt sted, navnlig ikke hvis det sker for derigennem at begrænse aktionærernes fremmøde.

I nødstilfælde, f. eks. krig, okkupation og lignende tilfælde, er der selv sagt adgang til at indkalde generalforsamlingen udenfor det i vedtægterne fastsatte sted, jfr. udtrykket „under særlige omstændigheder“ i § 68.

Tidspunktet for den ordinære generalforsamling vil være fastsat i vedtægterne. Angivelsen er oftest formuleret som et tidsrum, f. eks. „i marts måned“, „inden udgangen af april“ eller lignende.

Af hensyn til iagttagelse af bestemmelser i bogføringsbekendtgørelsens § 5, hvorefter regnskabet skal være optaget i statusbogen senest 6 måneder efter regnskabsårets udløb, bestemmer nu a.l. 1973 § 69 og apl. § 50 i overensstemmelse med aktieselskabsregisterets praksis under 1930 loven, at ordinær generalforsamling skal afholdes inden 6 måneder efter regnskabsårets udløb. Vedtægternes bestemmelser om tidspunktet for afholdelse af ordinær generalforsamling må være affattet i overensstemmelse hermed.

For ekstraordinære generalforsamlinger kan der af gode grunde ikke fastsættes nogen bestemt tid for afholdelsen.

Inden for de rammer, som vedtægterne afstikker, må det nøjagtige tidspunkt angives i indkaldelsen. I større selskaber må det være et naturligt krav, at generalforsamlingen finder sted en hverdag og på et rimeligt klokkeslet. At afholde generalforsamling midt om natten eller på en 1. påske-dag kan – uden samtykke af alle aktionærer – ikke være lovligt.

Indkaldelsesvarslet skal være fastsat i vedtægterne. A.l. 1973 § 73 stk. 1, jfr. apl. § 54 stk. 1 bestemmer, at varslet skal være højst 4 uger og mindst 8 dage.

Indkaldelse med kortere varsel end fastsat i vedtægterne medfører, at generalforsamlingen ikke er beslutningsdygtig, medmindre samtlige aktionærer er til stede og enstemmigt frafalder det foreskrevne varsel.

Varslets længde vil som regel være ens for ordinære og ekstraordinære generalforsamlinger, men der er intet til hinder for i vedtægterne at bestemme, at ekstraordinær generalforsamling indkaldes med kortere varsel end den ordinære. Dog kan man ikke komme ned under den ovennævnte 8 dages frist.

Undtagelsesvis skal generalforsamlingen indkaldes med længere varsel, end vedtægterne foreskriver. A.l. 1973 § 172 jfr. a.l. 1930 § 57 a bestemmer, at indkaldelse af generalforsamling med henblik på de i denne bestemmelse omhandlede ganske særlig vigtige vedtægtsændringer skal finde sted med et varsel, der er 14 dage længere end den i vedtægterne eventuelt fastsatte noteringsfrist for at opnå stemmeret.

Også indkaldelsesmåden skal være fastsat i vedtægterne. Loven bestemmer, at indkaldelsen skal ske offentligt, hvis aktierne lyder eller kan lyde på ihændevareren, § 73 stk. 2. Offentlig indkaldelse er f. eks. bekendtgørelse i dagspressen. Ofte vil vedtægterne angive, hvilke blade der skal benyttes. I selskaber, hvis aktionærbestand erfaringsmæssigt er lokalt begrænset, kan en lokal avis være tilstrækkeligt, men i almindelighed anvender man (tillige) et blad med landsudbredelse. Hvis aktierne officielt noteres på børsen, skal indkaldelsen bekendtgøres i Statstidende, jfr. lov nr. 82 af 31. marts 1937, § 1 og fondsbørsbekendtgørelse nr. 482 af 16/11-1972 § 13. Som andre former for offentlig indkaldelse, der vedtægtsmæssigt kan fastsættes, kan nævnes opslag i forsamlingslokaler eller lignende steder, hvor det kan antages, at alle aktionærer har adgang til at bemærke indkaldelsen. I praksis må dagbladsavertering anses for det mest hensigtsmæssige og i nutiden vistnok for den mest anvendte fremgangsmåde.

Er det i vedtægterne fastsat, at aktierne skal lyde på navn, hvilket indebærer, at de skal noteres i selskabets aktiebog, jfr. a.l. 1973 § 25, kan indkaldelse ske ved skriftlig meddelelse til hver enkelt aktionær eller på anden direkte måde. Den aktionær, som har forsømt at lade sig notere og derfor ikke modtager indkaldelsen, kan ikke med virkning protestere mod generalforsamlingens lovlige indvarsling.

Det er ikke ualmindeligt, at indkaldelse i større selskaber sker både offentligt og ved meddelelse til hver aktionær, hvis navn og adresse er ledelsen bekendt. Derved sikrer man sig bedst, at flest muligt får underretning om generalforsamlingens afholdelse. Uanset hvilken indkaldelsesmåde vedtægterne foreskriver, kan enhver indehaver af en i aktiebogen noteret nav-

neaktie overfor selskabet fremsætte begæring om at modtage skriftlig indkaldelse til generalforsamlinger.

Da anparter i anpartsselskaber ikke kan lyde på ihændeoverhaveren, er det for disse selskaber ved apl. § 54 stk. 2 bestemt, at indkaldelse skal ske skriftligt til alle noterede anpartshavere.

I selskaber, hvor arbejdstagerne er repræsenteret i bestyrelsen, skal der meddelels arbejdstagerne underretning om indkaldelsen til generalforsamling.

En aktionær, der ikke har modtaget behørig indkaldelse, men som ikke destomindre giver møde, kan ikke påberåbe sig den manglende indkaldelse. Giver aktionæren ikke møde, kan generalforsamlingen formentlig kun tilsidesættes som ulovlig, såfremt den manglende indkaldelse har haft betydning for afstemningsresultatet, jfr. a.l. 1973 § 81 stk. 3 nr. 3.

C. Dagsorden

Enhver indkaldelse til generalforsamling skal indeholde en dagsorden. Lovens § 73 stk. 4 bestemmer herom, at dagsordenen og de forslag, der ønskes fremsat, skal fremlægges på selskabets kontor til eftersyn for aktionærene senest 8 dage før generalforsamlingen. Dagsordenen skal derfor angives i indkaldelsen, jfr. § 73 stk. 3, jfr. § 54.

Ved en dagsorden forstås en systematisk oversigt over de emner, der agtes behandlet på mødet. Den affattes af bestyrelsen.

Dagsordenen er bindende i den forstand, at kun de emner, der er nævnt i dagsordenen kan sættes under afstemning eller som loven, jfr. a.l. 1973 § 74 og apl. § 55, udtrykker det „afgøres“. Andre emner kan vel berøres, men ikke „afgøres“. En eventuel drøftelse kan derfor kun have en orienterende og foreløbig karakter.

På en ordinær generalforsamling kan der dog altid træffes afgørelse i de spørgsmål, der er obligatoriske punkter på dagsordenen, f. eks. godkendelse af regnskab og valg af revisor. Enhver aktionær er jo direkte i følge af lovens og vedtægternes regler vidende om disse spørgsmåls behandling.

Ligeledes kan generalforsamlingen udenfor dagsordenen beslutte at indkalde en ekstraordinær generalforsamling til behandling af et bestemt angivet emne.

Med samtykke af samtlige aktionærer kan et hvilket som helst emne optages i dagsordenen uden varsel. Hvis imidlertid ikke alle aktionærer er til stede, kan dagsordenen ikke gyldigt suppleres på generalforsamlingen.

Da de fleste dagsordener indeholder punktet „Eventuelt“, rejser det

spørgsmål sig, hvad der lovligt kan foretages under dette punkt. Svaret må blive, at der ikke under „Eventuelt“ kan træffes beslutning i spørgsmål af nogen betydning for selskabet eller dets aktionærer. Derimod kan der herunder fremsættes anmodninger til bestyrelsen om at sætte bestemte emner på dagsordenen for en senere generalforsamling. Er der tvivl om, hvorvidt et emne lovligt kan behandles under „Eventuelt“, har dirigenten afgørelsen.

Om dagsordenen bestemmer a.l. 1973 § 69, jfr. apl. § 50, at afgørelse skal træffes om godkendelse af resultatopgørelse og status (balance), og om anvendelse af overskud eller dækning af tab i henhold til det godkendte regnskab. Derudover henviser loven til vedtægternes bestemmelser. Andre bestemmelser i loven tvinger nemlig en ordinær generalforsamling – om ikke enhver ordinær generalforsamling – til at træffe beslutning i andre spørgsmål, f. eks. valg af bestyrelsens medlemmer.

De fleste selskaber har i vedtægterne mere eller mindre specificeret angivet dagsordenen for den ordinære generalforsamling. Denne dagsorden plejer at omfatte:

1. Beretning om selskabets virksomhed i det forløbne år.
2. Fremlæggelse af årsregnskabet til godkendelse.
3. Valg af bestyrelse.
4. Valg af revisorer.
5. Eventuelt.

Under punkt 1 vil der efter beretningen, der normalt aflægges af formanden, blive lejlighed for aktionærerne til at stille spørgsmål eller fremføre indlæg.

Punkt 2 om årsregnskabet kan være opdelt i flere punkter. Således vil det være naturligt, at der særskilt stemmes om decharge til bestyrelse og direktion. At generalforsamlingen meddeler decharge vil sige, at den erklærer, at den efter det oplyste ikke vil gøre noget ansvar gældende mod ledelsen. En sådan decharge er ikke automatisk indeholdt i årsregnskabet godkendelse. Hvis nemlig regnskabet indeholder en post, som bliver genstand for kritik, kan generalforsamlingen godkende regnskabet – det er jo formelt i orden – uden at give decharge, idet aktionærerne måske forbeholder sig at holde bestyrelsen ansvarlig for den pågældende post. Det er derfor mest korrekt, at der stemmes særskilt om godkendelse og decharge. Som et særligt punkt under regnskabet nævnes undertiden forslaget om fordeling af udbytte. Også dette spørgsmål egner sig som lovens formulering viser til drøftelse og afgørelse, uafhængigt af regnskabet godkendelse.

Valg af bestyrelse kan kun foretages af generalforsamlingen eller af repræsentantskabet. De fleste selskabers vedtægter foreskriver, at valget sker hvert år på den ordinære generalforsamling. Genvalg kan finde sted, medmindre det modsatte er bestemt i vedtægterne.

Også en ekstraordinær generalforsamling kan have bestyrelsesvalg på dagsordenen. Dette kan efter omstændighederne være hovedformålet med afholdelse af en ekstraordinær generalforsamling.

Om bestyrelsens valg og sammensætning henvises i øvrigt til næste afsnit (III).

De revisorer, der vælges af generalforsamlingen, er de i § 82 foreskrevne. Herom henvises til afsnit VI i dette kapitel.

Blandt de vigtige emner, der ofte angives i en dagsorden, kan nævnes ændring af vedtægter. Det er her nødvendigt, at dagsordenen nøje angiver, hvad ændringsforslaget går ud på. Det må oplyses, hvilke bestemmelser, der foreslås ændret, og hvorledes de tænkes affattet, jfr. § 73, stk. 3. Ordlyden af den foreslåede formulering kan eventuelt vedlægges som bilag til dagsordenen. For så vidt angår de i a.l. 1973 § 172 omhandlede vedtægtsændringer skal indkaldelsen til generalforsamlingen indeholde ordlyden af forslaget til vedtægtsændringer. Ifølge a.l. §71 jfr. apl. §52, har enhver aktionær eller anpartshaver ret til at kræve et bestemt emne optaget i dagsordenen. Begæringen skal fremsættes skriftligt overfor bestyrelsen i så god tid, at emnet kan optages på dagsordenen for generalforsamlingen. Forslag, der ønskes behandlet på en ekstraordinær generalforsamling, må som regel indleveres sammen med begæringen om dennes afholdelse. I anpartsselskaber med kun få anpartshavere – der er tænkt at skulle afløse de tidligere „familieaktieselskaber“ – går det ofte anderledes formløst til. Apl. § 46 bestemmer derfor, at anpartshaverne kan beslutte at træffe afgørelse i selskabets anliggender uden afholdelse af generalforsamling, eller at afholde generalforsamling uden i øvrigt at iagttage lovens formforskrifter for denne. En sådan beslutning kræver enstemmighed.

D. Dirigenten

Generalforsamlingen ledes af en dirigent²⁾, der vælges hertil for det enkelte møde. Det er ingen betingelse, at han er aktionær. Ofte benytter

²⁾ Om dennes opgaver og om fremgangsmåden ved anvendelse af forskellige afstemningsmetoder se H. B. Krenchel: Håndbog for dirigenter, 2. udg., ved Poul Meyer, Kgh. 1951, og Jan Kobbernagel og Poul Sveistrup: Afstemningsregler og Afstemningsmetoder, Kbh. 1967.

man selskabets juridiske konsulent til hvervet. Det er hovedreglen, at dirigenten vælges af forsamlingen, jfr. a.l. 1973 § 75, jfr. apl. § 56, men det kan i vedtægterne være fastsat, at han vælges af bestyrelsen, og i så fald kan han ikke afsættes af forsamlingen. Det kan også være bestemt i vedtægterne, at generalforsamlingen ledes af formanden for bestyrelsen eller repræsentantskabet, men dette er næppe almindeligt.

Dirigenten vælges ved mødets begyndelse, ofte på forslag af bestyrelsens formand. Forsamlingen har dog ret til at stille andre forslag, og formanden bør derfor spørge, om der er andre forslag. Er dette ikke tilfældet, er den foreslåede valgt. Det må anses for urigtigt at foranstalte afstemning, når der kun er et forslag. Man risikerer i så fald, at det eneste forslag bliver forkastet.³⁾

Er flere dirigenter foreslået, må afstemning finde sted, og denne ledes da af formanden. Hvis intet andet er bestemt, stemmes der efter samme princip som ved andre afstemninger, således at aktiebesiddelsen er afgørende. Men undertiden er det bestemt i vedtægterne, at der ved valg af dirigent tilkommer hver af de mødende een stemme.

Ved valg af dirigent er det en udbredt opfatelse, at relativt flertal er tilstrækkeligt.⁴⁾ Dette kan begrundes med, at dirigentvalget for så vidt er mindre vigtigt, som dirigenten fungerer under forsamlingens umiddelbare kontrol og som hovedregel til enhver tid kan afsættes af generalforsamlingen, når han ikke længere nyder dens tillid.⁵⁾

For hurtig afgørelse af dirigentvalget taler også, at det er vigtigt, at mødet kommer igang og ikke forhales af tidsspildende afstemninger. Endvidere kan anføres, at den, der åbner mødet og foreslår dirigentvalg, ikke altid er fortrolig med mere komplicerede valghandlinger.⁶⁾

Når dirigenten er valgt, træder han straks i funktion og overtager le-

³⁾ Jfr. Jan Kobbarnagel og Poul Sveistrup pag. 21 med note 21.

⁴⁾ Relativt flertal vil sige, at et forslag har fået flest stemmer uden at have opnået over halvdelen af de afgivne stemmer. Over halvdelen af de afgivne stemmer er simpelt absolut flertal, medens kvalificeret absolut flertal er mere end over halvdelen, f. eks. to trediedele, jfr. Jan Kobbarnagel og Poul Sveistrup pag. 11 og nedenfor under F.

⁵⁾ Undtagelse fra denne regel gøres, som ovenfor nævnt, hvis dirigenten ikke er valgt af generalforsamlingen, men af bestyrelsen. Nogle selskaber har i deres vedtægter fastsat, at den af generalforsamlingen valgte dirigent ikke af forsamlingen kan afsættes mod sin vilje. Dette er u hensigtsmæssigt, idet det kan indebære, at aktionærerne, såfremt de er utilfredse med dirigenten, ikke gennemfører generalforsamlingen, men udsætter vedtagelsen af de på dagsordenen anførte forslag til en ny generalforsamling.

⁶⁾ Jfr. Jan Kobbarnagel og Poul Sveistrup pag. 22 med note 22.

delsen af mødet. Hans første opgave er at konstatere generalforsamlingens lovlige indkaldelse. Derefter går han over til dagsordenen.

Dirigentens hverv består i at lede forhandlingerne og påse, at de i loven og vedtægterne foreskrevne former overholdes. Han afgør alle spørgsmål om sagernes behandlingsmåde og drager omsorg for, at talerne får ordet i den rækkefølge, hvori de er indtegnet. Som hovedregel bør den udsendte dagsorden nøje følges, men efter omstændighederne kan en ombytning af emnernes rækkefølge være berettiget, hvis praktiske hensyn tilsiger det.

Det er dirigentens opgave at opretholde ro og orden, og han har i så henseende en ret vidtgående myndighed. Han skal ligeledes påse, at talerne overholder de parlamentariske former, og han kan påtale utilbørlige udtryk eller bemærkninger, der overskrider ytringsfrihedens grænser. Om fornødent kan han kalde en taler til orden og – som sidste udvej – fratage ham ordet, f. eks. hvis han trods gentagne henstillinger fører usømmelig tale eller fjerner sig for langt fra emnet.

Det er dirigenten, der afgør hvilke emner, der henhører under hvert af dagsordenens punkter, og han kan ikke fralægge sig sit ansvar ved at henskyde afgørelsen til forsamlingen. Noget andet er, at dirigenten kan lade digressioner fra emnet passere, hvis han føler, at det ikke vækker modvilje i salen.

Afstemninger ledes af dirigenten. Han må påse, at lovens og vedtægternes afstemningsregler nøje overholdes og må navnlig vogte sig for at lade spørgsmål, der kræver kvalificeret majoritet, vedtage ved simpelt flertal, eller kræve kvalificeret flertal, hvor det ikke er hjemlet. Opstår der tvivl om, hvilke afstemningsregler der gælder, eller om der kan stemmes om et givet spørgsmål, er det dirigenten, der har afgørelsen, og han kan ikke sætte dette under afstemning. Den forsigtige dirigent kan vel sikre sig forsamlingens tilslutning til sin afgørelse, men en sådan tilslutning kan ikke gøre en afstemning lovlig, som i øvrigt er ulovlig.

Ved sin bedømmelse af en afstemnings lovlighed kan dirigenten tage i betragtning, hvad der vil ske, hvis hans afgørelse viser sig urigtig. Gennemfører han en tvivlsom afstemning, og forslaget vedtages, risikerer han, at der senere fremsættes protest, og at beslutningen ved denne bliver kendt ugyldig. Nægter han at fremme afstemningen, vil virkningen ofte blive, at der må indkaldes ny generalforsamling. En afvejelse af disse muligheder vil ofte føre dirigenten til at se bort fra mangler af rent formel karakter, hvis der ikke er grund til at frygte indsigelser. Men han bør være yderst varsom med at tilsidesætte reglerne, hvis dette kan medføre resultater af reel og praktisk rækkevidde.

Hvis der fremsættes ændringsforslag, er det dirigentens opgave at drage

omsorg for, at de redigeres i en sådan form, at de egner sig til at sættes under afstemning. Han behøver dog ikke selv at redigere forslaget, idet han kan begære sig ændringsforslaget forelagt skriftligt. Men han bør gennemse formuleringen og påse, at den er tilstrækkelig tydelig. Inden der skrives til afstemning, må han sikre sig, at forsamlingen er ganske klar over, hvad den stemmer om.⁷⁾

Dirigenten skal ligeledes afgøre – på grundlag af vedtægterne – om afstemningen skal være skriftlig, og han må i bekræftende fald sørge for uddeling og indsamling af stemmesedler.

Ved optælling af stemmer kan han sikre sig bistand fra forsamlingen, f. eks. ved at udpege en eller to hjælpere, der medvirker ved indsamling af stemmesedler og optælling af stemmer. Han må dog selv kontrollere resultatet, idet han alene har ansvaret for dets rigtighed. Hvilken afstemningsmetode der skal bringes i anvendelse i de enkelte tilfælde kan der næppe siges noget generelt om. Selskabets vedtægter udtaler sig som oftest ikke herom, men nøjes med at slå fast, hvilket afstemningsresultat der skal foreligge, jfr. nedenfor afsnit F. Metoden vil således hyppigt afhænge af sædvanen i det pågældende selskab, og dirigenten bør derfor, såfremt der kan være tvivl om afstemningsmetoden, undersøge, hvorledes man i selskabet tidligere har båret sig ad.

Det vil føre for vidt i nærværende fremstilling at gøre rede for de forskellige afstemningsmetoder og deres anvendelighed, hvorfor der henvises til Jan Kobbarnagel og Poul Sveistrup: Afstemningsregler og Afstemningsmetoder.

Efter foretaget afstemning bekendtgør han resultatet og konstaterer, om det stillede forslag er vedtaget eller forkastet.

Den af generalforsamlingen valgte dirigent kan som nævnt afsættes af forsamlingen. Fremkommer der forslag om „ny dirigent“, afbryder dirigenten forhandlingerne for at stille dette forslag til afstemning. Dirigenten kan i denne situation også foretrække straks at nedlægge sit hverv og overlade ledelsen af dirigentvalget til formanden; men det korrekte er, at han selv leder valget, idet han er i funktion, indtil det måtte vise sig, at en anden er valgt. Til dirigentens beføjelser hører endvidere, at han kan suspendere generalforsamlingen i kortere tid, f. eks. for at der kan blive lejlighed til underhåndsforhandlinger. Derimod kan han næppe uden forsamlingens samtykke udsætte mødet til fortsættelse en anden dag. Besluttet imidlertid en sådan udsættelse, er ny indkaldelse ikke fornøden.

⁷⁾ Om tilrettelæggelse af afstemningstemaet og den rækkefølge, hvori afstemning bør finde sted, henvises til Jan Kobbarnagel og Poul Sveistrup pag. 17 f og 49 f.

Endelig skal dirigenten drage omsorg for, at der føres protokol over forhandlingerne, udvisende hvad der er behandlet, og med hvilke stemmetal forslag er vedtaget. Han kontrollerer protokollatets rigtighed og underskriver det. Ofte underskrives det tillige af formanden og et eller flere bestyrelsesmedlemmer.

Når dirigenten anser dagsordenen for udtømt, hæver han generalforsamlingen, og hvis forhandlingerne derefter alligevel fortsætter, har mødet ikke virkning som generalforsamling.

E. Adgang og ytringsret

Enhver aktionær har adgang til selskabets generalforsamlinger. I selskaber, hvis aktier er børsnoteret, skal generalforsamlinger være åbne for pressen.⁸⁾

Vedtægterne kan fastsætte visse ordensregler for adgang til generalforsamlingen, f. eks. at adgangskort skal afhentes inden en vis frist.

Det er ved dom⁹⁾ fastslået, at en uberettiget adgangsforbød overfor nogle aktionærer ikke gjorde en generalforsamlings beslutning ugyldig, da afvisningen havde været uden indflydelse på afstemningens resultat. Dommen kan formentlig tages som udtryk for et almindeligt gældende princip om, at formelle fejl, der er uden reel betydning, ikke bør bevirke ugyldighed, medmindre den formelle regels tilsidesættelse bevirker, at væsentlige sikkerhedsregler til værn for den enkelte aktionærs ret er tilsidesat.¹⁰⁾ Dette princip er nu lovfæstet ved a.l. 1973 § 81 stk. 3 nr. 3 og apl. § 62 stk. 3 nr. 3.

De mødende aktionærer har ret til at begære ordet på generalforsamlingen. Derimod tilkommer denne ret ikke personer, der som tilhørere møder på en offentlig generalforsamling.¹¹⁾

Retten til at tage ordet under forhandlingerne er ikke betinget af stemmeret.

Aktionærernes ret til på generalforsamlingen at stille og få besvaret spørgsmål er, for så vidt angår reglernes formulering, undergået væsentlige ændringer fra 1930 loven til den nye lov. A.l. 1930 § 56 stk. 4 udtalte

⁸⁾ Bekendtgørelse om Københavns Fondsbørs nr. 487 af 16. nov. 1972 § 13 nr. 3.

⁹⁾ Ufr. 1920, s. 10, ØL.

¹⁰⁾ Jfr. om retsplejen reglen i retsplejelovens § 413, stk. 2, hvorefter klager over behandlingen ved landsretten, som . . . er uden nogen reel betydning . . . kan lades ude af betragtning, og Gomard pag. 323.

¹¹⁾ Om direktørens ret til at tage ordet på generalforsamlingen henvises til kap. 4, II.

alene, at enhver aktionær har ret til på generalforsamlingen at få oplysning om, hvorvidt og i hvilket omfang selskabets direktører eller bestyrelsesmedlemmer tillige er medlemmer af bestyrelsen i sådanne andre selskaber, der enten konkurrerer med eller står i nærmere forretningsforbindelse med vedkommende selskab. Uanset lovens tavshed antages det dog, at aktionærerne i almindelighed har krav på de oplysninger, der hører hjemme i en almindelig beretning og på sådanne supplerende oplysninger, der er af betydning for forståelsen og vurderingen af selskabets regnskab og stilling iøvrigt. Således fastslog en højesteretsdom refereret i UfR 1936 side 1033, at bestyrelsen havde været pligtig ved regnskabsaflæggelsen at give nærmere specifikationer med hensyn til visse poster i driftsregnskabet.

I overensstemmelse med de nævnte kriterier er selskabets oplysningspligt fastlagt ved a.l. 1973 § 76, jfr. apl. § 57.

Oplysningspligten gælder iflg. § 76 stk. 1 også selskaber inden for samme concern.¹²⁾

Oplysningspligten gælder kun, når det efter bestyrelsens skøn kan ske uden skade for selskabet.

Herved tænkes især på selskabets rimelige interesse i at hemmeligholde oplysninger, hvis offentliggørelse vil kunne udnyttes af konkurrenter til skade for selskabet.

Det er i første række bestyrelsen, der må skønne over, hvorvidt en begæret oplysning kan have en uønsket skadevirkning. Afvises begæringen om oplysning, må bestyrelsen formentlig være forpligtet til at sandsynliggøre skadevirkningens eksistens, idet ikke enhver teoretisk betænelighed bør kunne fritage bestyrelsen for at meddele rimelige oplysninger til selskabets aktionærer. Vægrer bestyrelsen sig ved at meddele oplysninger, kan kravet efter omstændighederne gennemtvinges ved søgsmål.¹³⁾

Den omstændighed, at spørgsmålet er af en sådan art, at det ikke kan besvares på stedet, fritager ikke for at meddele oplysningen. § 76 stk. 2 bestemmer nemlig, at hvis besvarelsen kræver oplysninger, som ikke er til-

12) Lovens concernbegreb er defineret i § 2, der er enslydende med apl. § 2.

13) Jfr. UfR 1936/1033 H.

I betænkning 1964, pag. 153, og betænkning 1969, pag. 116, antages det, at oplysningspligten ikke kan gennemtvinges ved søgsmål, men at aktionæren må anlægge et egentlig omstødelsessøgsmål med påstand om omstødelse af generalforsamlingsbeslutningen. Under denne sag skulle domstolene herefter præjudicielt tage stilling til oplysningspligten. Denne opfattelse synes umiddelbart ikke at være helt rimelig, idet en aktionær, der vil søge en oplysning fremtvunget, herved nødsages til at anlægge en kostbar og kompliceret omstødelsessag. Det vil også være vanskeligt for aktionærens juridiske rådgiver at vurdere udfaldet af omstødelsessagen, før han kender den oplysning, selskabet vægrer sig ved at meddele.

gængelige på generalforsamlingen, skal oplysningerne inden 14 dage derefter skriftligt fremlægges hos selskabet for aktionærene, ligesom de skal tilstilles de aktionærer, der har fremsat begæring herom.

Meget vidtgående undersøgelser, der kan påføre selskabet betydelig ulejlighed eller udgift til revision, kan selskabet ikke være pligtig at foretage på begæring af en enkelt aktionær. Aktionærernes spørgsmålsret vedrører kun selskabets generalforsamlinger. Bestyrelsen er således ikke pligtig til i årets løb at besvare spørgsmål fra aktionærside.

Oplysningspligten indebærer ikke, at aktionærene har adgang til bestyrelsens forhandlingsprotokol, revisionsprotokollen¹⁴⁾ eller aktiebogen.

I anpartsselskaber er det til aktiebogen svarende begreb, fortegnelsen over anpartshavere, dog på grund af det formodede nære forhold mellem anpartshaverne gjort tilgængelig for disse.

F. Afstemningsregler.¹⁵⁾

Generalforsamlingen træffer sine beslutninger ved afstemning blandt de mødende aktionærer. Man ser i almindelighed bort fra de aktionærer, der ikke giver møde. De har jo gennem indkaldelsen fået at vide, hvad mødet drejer sig om, og når de desuagtet udebliver, går man ud fra, at de enten er uinteresserede i de pågældende spørgsmål, eller at de på forhånd erklærer sig indforstået med de beslutninger, generalforsamlingen måtte træffe. Faktisk møder der på de fleste generalforsamlinger kun et meget ringe antal aktionærer.

Afstemningsreglerne findes i vedtægterne. Det overvejende almindelige er, at aktionærene har stemmeret i forhold til størrelsen af deres aktiepost, f. eks. således, at hvert aktiebeløb på 1000 kr. giver en stemme. Der kan, som tidligere omtalt, være forskel på aktiernes stemmeret, idet nogle aktier kan have flere stemmer pr. beløbsenhed end andre, eller der kan være aktier, der slet ikke har stemmeret. Sådanne bestemmelser kræver dog hjemmel i vedtægterne. A.l. 1973 § 67 bestemmer, at det fremtidig vil være udelukket at udstede stemmeløse aktier. En hertil svarende bestemmelse er ikke optaget i loven om anpartsselskaber. Stemmeløse aktier, der er tegnet før 1. januar 1974, vedbliver dog, jfr. overgangsreglen i lovens § 169, med at være stemmeløse, medmindre selskabet bestemmer

¹⁴⁾ Revisionsprotokollen må ikke forveksles med den til generalforsamlingen stiledede revisionsberetning, se om denne lovens § 91.

¹⁵⁾ Se hertil Jan Kobbernagel og Poul Sveistrup: Afstemningsregler og Afstemningsmetoder.

andet. – Der kan også gælde bestemmelser om, at stemmeretten er betinget af en vis tids aktiebesiddelse, eller af, at aktionæren forud for generalforsamlingen har afhentet et adgangskort på selskabets kontor. Herigenom kan man sikre sig imod at blive overrasket ved, at en spekulantgruppe pludselig dukker op og tager magten på generalforsamlingen.

De fleste spørgsmål afgøres ved flertalsbeslutning.

Ved flertal forstås, når intet andet er sagt, simpelt absolut flertal. Ordene „simpelt“ og „absolut“ er ikke synonyme, men to helt forskellige sider af sagen.

Udtrykket simpelt flertal betegner modsætningen til det kvalificerede flertal, det vil sige et flertal, der er større end „over halvdelen“, f. eks. $2/3$ eller $3/4$ (eller $9/10$, som det kendes fra 1930-lovens § 57, stk. 2).

Udtrykket absolut flertal betyder over halvdelen af de afgivne stemmer, medens relativt flertal betyder flest stemmer, det vil sige flere stemmer end noget andet forslag. Forskellen kommer frem, når der stemmes om mere end to muligheder, f. eks. hvis der skal vælges een mand ud af tre foreslåede. Den, der får flest stemmer, f. eks. 40 %, vil ikke af den grund have absolut flertal, idet der er 60 %, der har stemt på andre.

Man får herefter følgende begreber:

- 1) Simpelt absolut flertal: Over halvdelen af de afgivne stemmer.
- 2) Kvalificeret absolut flertal: Mere end over halvdelen, f. eks. $2/3$.
- 3) Simpelt relativt flertal: Flest stemmer, det vil sige flere end noget andet forslag.
- 4) Kvalificeret relativt flertal: Flest stemmer, men dog mindst et eller andet minimum, f. eks. $1/3$ af samtlige stemmer eller mindst 25 stemmer i alt eller mindst 10 stemmer mere end den næsthøjeste eller mindst dobbelt så mange som nogen af de andre.

Kvalificeret relativt flertal forekommer meget sjældent i praksis,¹⁶⁾ og det er formentlig grunden til, at man i almindelighed kun opererer med de 3 muligheder. Disse bliver da – fejlagtigt – stillet op som en skala med tre forskellige grader: relativt – absolut (= simpelt) – kvalificeret. Dette er imidlertid principielt vildledende. Den rigtige inddeling kan anskueliggøres således:

¹⁶⁾ Søløvens § 12 har en regel om, at ved valg af bestyrende reder er halvdelen af stemmerne tilstrækkeligt til valg. Det er et eksempel på et relativt flertal, som er minimalt kvalificeret, idet kravet ligger umiddelbart under absolut flertal.

Flertal	simpelt	kvalificeret
absolut	over 50 %	mere end over 50 %, f. eks. 75 %
relativt	flest stemmer	flest stemmer, dog mindst et angivet minimum

Quorum

I visse tilfælde er en forsamling kun beslutningsdygtig, når et vist antal medlemmer er til stede og deltager i afstemningen. Hvor intet er foreskrevet, må det almindeligvis antages, at forsamlingen er beslutningsdygtig uanset stemmernes antal. Bestemmelser om quorum¹⁷⁾ kendes bl.a. fra folketingets regler om vedtagelse af lovforslag^{17a)}, fra mange aktieselskabsregler om ændring af vedtægter, fra aktieselskabslovens § 79 og § 172 og i mange andre forhold.

Hvis kravet går ud på, at et vist antal stemmer skal have deltaget i afstemningen, for at denne er gyldig, kan man medregne de stemmer, der er blanke, og endvidere dem, der tilkendegiver, at de ikke stemmer, eller at de hverken stemmer ja eller nej. Derimod kan man ikke medregne dem, der overhovedet ikke deltager i afstemningen, idet de f. eks. forlader lokalet, medens afstemningen står på, eller som undlader at aflevere stemmeseddel eller række hånden i vejret, skønt de er nærværende.

Ved afgørelsen af, om der er flertal, må der derimod ses bort fra de deltagere, der hverken stemmer ja eller nej, eller som på anden måde stemmer blankt, ligesom der ses bort fra de fraværende eller fra dem, der skønt nærværende afholder sig fra at deltage i afstemningen. Afgørelsen af, om forslaget er vedtaget, beror således alene på en optælling af ja-stemmer contra nej-stemmer.

Stemmelighed

Den situation, at stemmer står lige, forekommer i praksis hyppigst, når der

¹⁷⁾ Quorum (latin) er genitiv pluralis af det relative pronomen qui, og betyder altså „af hvilke“. Udtrykket stammer fra de engelske fredsdommeres udnævnelsspænt, i hvilke det hed: „quorum NN unum esse volumus“ (af hvilke vi vil, at NN skal være den ene). Fredsdommerinstitutionen er indstiftet af Edward III i 1360, men citatet er nok noget yngre.

^{17a)} Ifl. grundlovens § 50 kan folketinget kun træffe beslutning, når halvdelen af medlemmerne er til stede og deltager i afstemningen.

skal vælges mellem 2 muligheder, f. eks. ja eller nej til et fremsat forslag eller ved valg mellem 2 kandidater til en post. Stemmelighed kan dog naturligtvis også forekomme, hvor 3 eller flere muligheder er sat under afstemning, f. eks. hvis der til en post skal vælges en mand blandt 3 foreslåede kandidater.

Afgørelsen af, hvorledes der skal forholdes i tilfælde af stemmelighed, afhænger af, om det drejer sig om et valg eller en vedtagelse. Ved vedtagelser (beslutninger) er reglen, når intet andet er foreskrevet, at det fremsatte forslag er vedtaget, hvis det får over halvdelen af stemmerne (absolut majoritet). Hvis stemmerne står lige, har forslaget ikke opnået flertal og er derfor forkastet.¹⁸⁾

Ved valg mellem 2 kandidater er situationen en anden. Hvis det står fast, at en kandidat skal vælges, f. eks. fordi dette fremgår af vedtægterne, eller fordi det tidligere er besluttet, og valget nu står mellem to foreslåede kandidater, er det nødvendigt, at den ene udpeges som valgt.

Undertiden foreskrives det i vedtægter eller forretningsordenen, at en af stemmerne, sædvanligvis formandens, gør udslaget (tæller dobbelt) i tilfælde af stemmelighed. Reglen anvendes mest i mindre organer som bestyrelser og råd, sjældnere ved generalforsamlinger. I øvrigt er den ikke altid begrænset til valg, men gælder også forslag til beslutning. Uden udtrykkelig hjemmel kan reglen ikke anvendes. A.l. 1973 § 57 stk. 2, jfr. apl. § 39 stk. 2, afgiver nu udtrykkelig hjemmel for, at vedtægterne kan fastsætte, at formandens stemme er udslagsgivende i tilfælde af stemmelighed i bestyrelsesmøder.

En anden løsning, der også hyppigt har udtrykkelig hjemmel, er lodtrækning.¹⁹⁾ Denne udvej kan imidlertid også anvendes uden hjemmel. Det kan vistnok opstilles som en almindelig deklatorisk regel, at lodtrækning kan anvendes i tilfælde af stemmelighed, når det er nødvendigt at foretage valg mellem to (eller flere) muligheder, der har fået lige mange stemmer. Denne regel kan begrundes ud fra den negative nødretlige betragtning, at man ikke kan finde nogen anden eller bedre løsning, og at en løsning er en nød-

¹⁸⁾ En undtagelse gøres dog ifl. sølovens § 12 ved afstemning i partrederi. Her gør den bestyrende reders stemme udfaldet ved stemmelighed, selv om han ikke har part i skibet.

¹⁹⁾ Lodtrækning har således i hjemmel i sølovens § 12 ved valg af bestyrende reder, når to kandidater har fået lige mange stemmer, endvidere i skiftelovens §§ 47 og 65, når flere arvinger ønsker at udtage samme ting efter vurdering. Desuden er lodtrækning foreskrevet i en del vedtægter og forretningsordener, bl. a. i folketingets forretningsorden, § 36.

vendighed.²⁰⁾ Der er ingen mulighed for at udfinde forsamlingens vilje, da forsamlingen har delt sig i lige stærke grupper, der repræsenterer hver sin vilje. I denne nødsituation tiltaler det retsfølelsen, at man lader tilfældet råde.

Derimod kan man ikke uden hjemmel trække lod, når stemmerne står lige for og imod et fremsat forslag. Når forslaget ikke har opnået flertal, er det afvist. Begrundelsen herfor må søges i det konservative princip, at den bestående tilstand må bevares, hvis der ikke kan opnås et flertal for at ændre den.²¹⁾

Foranstående synspunkter om anvendelse af lodtrækning har nu fået afgørende støtte i loven. A.l. 1973 § 56 stk. 1 og § 77, jfr. apl. § 38 stk. 1 og § 58, foreskriver nu udtrykkeligt lodtrækning ved stemmelighed ved personvalg, men ikke i andre tilfælde.

De fleste beslutninger i selskabsforhold kræver simpelt absolut flertal, medens relativ flertalsafgørelse, bortset fra dirigentvalg, vistnok kræver særlig hjemmel.

Visse beslutninger kræver kvalificeret flertal, f. eks. to trediedele eller tre fjerdedele af stemmerne, enten af de afgivne eller af samtlige stemmer. Endelig er der visse spørgsmål, der kun kan afgøres ved enstemmighed.

Ifølge a.l. 1973 § 79, jfr. apl. § 60 (1930 lovens § 57), kræves der enstemmighed blandt samtlige aktionærer – herunder også aktionærer der i øvrigt ikke har stemmeret – for at vedtage beslutninger, hvorved

- 1) aktionærernes ret til udbytte eller til udlodning af selskabets midler i øvrigt formindskes til fordel for andre end aktionærerne,
- 2) aktionærernes forpligtelser overfor selskabet forøges,
- 3) aktiernes omsættelighed begrænses i overensstemmelse med § 19 eller § 20, eller aktionærerne forpligtes til at lade deres aktier indløse udenfor tilfælde af selskabets opløsning.

Bortset fra den nye regel i nr. 1 er de tilfælde, der kræver enstemmighed de samme som efter 1930 lovens § 57.

Denne opregning kan dog ikke anses for udtømmende. Man kan opstille

²⁰⁾ Således Krabbe i Juristen 1944, p. 159, hvor der gives en indgående redegørelse for lodtrækningens anvendelse gennem tiderne, og hvor der anføres flere gode argumenter for denne afgørelsesmådes forsvarlighed.

²¹⁾ Krabbe, anf. st., der henviser til grundsætningen om *beati possidentes*. I specielle situationer kan man anlægge andre synspunkter. I straffesager kan man f. eks. vælge den for tiltalte gunstigste løsning. Ved voldgift er det almindeligt, at man, når voldgiftsmændene ikke kan blive enige, tilkalder en opmand.

den almindelige regel, at beslutninger, der går ud på at forrykke aktionærernes ligeret, eller som i væsentlig grad ændrer de forudsætninger, hvorunder aktierne er erhvervet, ikke er bindende for de aktionærer, der stemmer imod. Eksempelvis kan det ikke gyldigt vedtages ved flertalsbeslutning, at visse aktier skal udelukkes fra stemmeret eller fra andel i udbytte eller lignende, jfr. § 79 stk. 3, 2 pkt. og § 80, apl. § 60 stk. 3 og § 61.

Medens 1930 loven i § 57 sondrede mellem visse særlig indgribende vedtægtsændringer, der krævede 9/10 majoritet – væsentlige formålsændringer og forskydning af forholdet mellem flere aktieklasser – og andre vedtægtsændringer, til hvilke loven ikke stillede særlige krav, men overlod til selskabet i vedtægterne at bestemme, om der skulle udkræves kvalificeret majoritet eller ej, er det nu lovens system, jfr. § 78 (apl. § 59) at kræve kvalificeret majoritet til alle vedtægtsændringer. Beslutningen om ændring af vedtægterne er kun gyldig, såfremt den tiltrædes af mindst to trediedele såvel af de afgivne stemmer som af den på generalforsamlingen repræsenterede aktiekapital.

Herfra gælder – foruden ovennævnte tilfælde, der kræver enstemmighed – følgende undtagelser:

a) § 79 stk. 2 (apl. § 60 stk. 2).

Beslutning om vedtægtsændring, hvorved aktionærernes ret til udbytte eller til udlodning af selskabets midler i øvrigt formindskes uden at falde ind under stk. 1 nr. 1 (se ovenfor under 1), er kun gyldig, såfremt beslutningen tiltrædes af mere end tre fjerdedele af den på generalforsamlingen repræsenterede stemmeberettigede aktiekapital.

b) § 79 stk. 3.

Beslutning om vedtægtsændringer, hvorved retsforholdet mellem aktionærer forrykkes, er kun gyldig, såfremt beslutningen tiltrædes af de aktionærer, hvis retsstilling forringes. Findes der flere aktieklasser i selskabet, kan en vedtægtsændring, der medfører en forskydning af retsforholdet mellem disse, dog gennemføres, når den tiltrædes af aktionærer, der ejer mere end ni tiendedele af den på generalforsamlingen repræsenterede del af den aktieklasse, hvis retsstilling forringes, og mere end halvdelen af denne aktieklasse.

Det bemærkes, at apl. ikke indeholder en hertil svarende bestemmelse, der giver hjemmel til med kvalificeret majoritet at forskyde forholdet mellem anpartshavere eller klasser af disse. Hertil kræves, ifølge apl. § 60 stk. 3, enstemmighed.

c) 1930 lovens § 57 a – indsat ved lov nr. 225 af 22. juni 1962 – opretholdes ved a.l. 1973 § 172.

Bestemmelsen giver hjemmel til, at det med fire femtedeles majoritet

kan besluttes, at overdragelse af stemmeberettigede aktier kræver bestyrelsens samtykke, ligesom det med samme majoritet kan bestemmes, at ingen aktionær kan udøve stemmeret for mere end en nærmere fastsat del af den stemmeberettigede aktiekapital.

Derimod er 1930 lovens § 57 a bortfaldet for anpartsselskabers vedkommende, idet der i disse selskaber også fremtidig kan udstedes helt stemmeløse anpartar.

- d) Vedtægtsændringer, der er nødvendige for at bringe et bestående selskabs vedtægter i overensstemmelse med den nye lovs krav, skal anses som gyldigt vedtagne, såfremt der ikke på generalforsamlingen afgives så stort et antal stemmer imod ændringerne, som efter vedtægterne udkræves til beslutning om selskabets opløsning, a.l. § 164 stk. 2.

Derimod bestemmer a.l. 1973 § 179, at der til beslutningen om omdannelse af et bestående aktieselskab til anpartsselskab kræves samme flertal som til vedtægtsændringer. Majoritetskravet kan således være forskelligt, alt eftersom beslutningen tages før eller efter 1. januar 1974.

- e) Visse vedtægtsændringer af formel art, der er en følge af i øvrigt gyldige beslutninger om ændringer i selskabets kapitalforhold, kan, jfr. a.l. 1973 § 78, apl. § 59 stk. 1, 1. pkt.), gennemføres af bestyrelsen. Det vil eksempelvis sige, at såfremt generalforsamlingen har besluttet at forhøje aktiekapitalen, kan bestyrelsen på egen hånd ændre den bestemmelse i vedtægterne, der nævner aktiekapitalens størrelse.

De spørgsmål, der ikke ifølge loven eller vedtægterne eller sagens natur kræver enstemmighed eller kvalificeret flertal, kan afgøres ved simpelt flertal.

3. Bestyrelsen

A. Begreb

A.l. § 49 bestemmer, at „et aktieselskab skal have en bestyrelse bestående af mindst tre medlemmer“. Hermed er bestyrelsen i loven placeret som et obligatorisk organ i ethvert aktieselskab.

Kravet om tre medlemmer er en minimumsfordring. Hvor stort antallet skal være i det enkelte selskab, beror på vedtægterne, jfr. a.l. 1973 § 4, litra 6. Ofte er tallet angivet nøjagtigt, undertiden med et spillerum, f. eks. 3–5, undertiden som et maksimum, f. eks. „indtil otte medlemmer“. Fordelen herved er, at et medlems afgang indenfor funktionærperioden ikke kræver øjeblikkelig nybesættelse.

Som tidligere nævnt tillader § 49, at bestyrelsen i aktieselskaber med en aktiekapital under 400.000 kr. kan bestå af et medlem, men der skal i så fald vælges en suppleant.

På tilsvarende måde bestemmer lov om anpartsselskaber i § 31, at bestyrelsen, såfremt indskudskapitalen er under 400.000 kr., kan bestå af én person eller helt udelades. I så fald ledes selskabet af en direktion, der udnævnes af generalforsamlingen. Såfremt selskabet i de sidste tre år har beskæftiget gennemsnitligt 50 arbejdstagere, fraviges disse regler, idet arbejdstagerne i så fald har ret til at vælge mindst to bestyrelsesmedlemmer og suppleanter for disse. Dette gælder såvel for aktieselskaber som for anpartsselskaber.

Udtrykket bestyrelse er den almindelige benævnelse i aktieselskaber. Andre betegnelser kan dog forekomme, f. eks. bestyrelsesråd, kontrolkomité, delegerede, kommitterede etc. Derimod kan man ikke anvende betegnelser som repræsentantskab eller direktion, da disse udtryk har en selvstændig betydning og derfor kan virke vildledende, hvis de anvendes om bestyrelsen.

Bestyrelse hedder på svensk „styrelse“, på norsk „styre“, på engelsk „board of directors“, på tysk „Vorstand“ og på fransk „conseil d'administration“.²²⁾

B. Bestyrelsens valg

1930 loven foreskrev intet om tilvejebringelse af selskabets bestyrelse, men henskød spørgsmålet til selskabets vedtægter.

Medens de fleste bestyrelser også efter 1930 loven var generalforsamlingsvalgte, var der dog intet til hinder for, at bestyrelsen tilvejebragtes på anden måde. Ved den nye lov er reglerne blevet noget ændrede. Ifølge § 49 stk. 2 er det hovedreglen, at bestyrelsen vælges af generalforsamlingen. Det er dog lovligt i vedtægterne at fastsætte, at valget foretages af repræsentantskabet, et organ der kan oprettes i aktieselskaber, men ikke i anpartsselskaber, jfr. nedenfor under IV.

Flertallet af bestyrelsens medlemmer skal vælges enten af generalforsamlingen eller af repræsentantskabet.

Herudover har arbejdstagerne i selskaber, der beskæftiger mindst 50 arbejdstagere som nævnt ret til at vælge mindst to bestyrelsesmedlemmer og suppleanter for disse. Vedtægterne kan tillægge arbejdstagerne ret til at

²²⁾ I nogle lande er der imidlertid indskudt et kontrolorgan mellem bestyrelse og generalforsamling, ofte kaldet tilsynsråd.

vælge flere – men selvsagt ikke færre – bestyrelsesmedlemmer, og kan også tillægge arbejdstagerne repræsentationsret i selskaber med færre end 50 arbejdstagere.

Endelig opretholder § 49 stk. 2 den hidtil bestående adgang til at bestemme, at offentlige myndigheder eller andre har ret til at udpege nogle af bestyrelsens medlemmer, idet det dog erindres, at flertallet skal være valgt af generalforsamlingen eller repræsentantskabet.

Suppleanter er kun obligatoriske for det tilfælde, at bestyrelsen har mindre end tre medlemmer samt for de af arbejdstagerne valgte bestyrelsesmedlemmer. For bankers vedkommende er suppleanter i visse tilfælde obligatoriske.²³⁾

Suppleanter skal ifølge § 155, jfr. apl. § 125 anmeldes til aktieselskabsregisteret.

C. Funktionstid

Vedtægterne bestemmer, for hvilken periode valget af bestyrelsesmedlemmer gælder. Er intet udtrykkeligt anført, gælder valg, der sker på den årlige generalforsamling, for et år ad gangen. Men det kan fastsættes, at valget omfatter en længere periode, f. eks. to år eller mere. A.l. 1973 § 49, stk. 3, bestemmer, at arbejdstagerrepræsentanterne vælges for to år ad gangen, medens de øvrige bestyrelsesmedlemmer vælges for den tid, der er fastsat i vedtægterne, dog at valgperioden ikke kan være længere end 4 år. En tilsvarende bestemmelse findes i apl. § 32 stk. 2.

Livsvarigt medlemsskab har hidtil kunnet hjemles i vedtægterne, og det forekommer, at en stifter forbeholder sig en sådan ret.

Fremtidig kan livsvarigt medlemsskab kun forekomme for mindretallet af bestyrelsens medlemmer, idet flertallet skal være generalforsamlingsvalgt og dermed omfattet af bestemmelsen i lovens § 49, stk. 3, om en valgperiode på maksimalt 4 år.

Hvis en bestemmelse om livsvarigt medlemsskab ønskes indsat i vedtægterne efter selskabets stiftelse, kræves der formentlig såvel efter 1930-loven som efter a.l. 1973 enstemmighed dertil.

Selv om bestyrelsen er valgt for en bestemt periode, har den i almindelighed intet krav på at bevare hvervet til tidens udløb. Tværtimod kan generalforsamlingen – eller det organ, som har valgt bestyrelsen eller enkelte af dens medlemmer – nårsomhelst fratage de valgte deres mandat. Efter a.l.

²³⁾ Krenchel pag. 210.

1973 § 50, stk. 1 jfr. apl. § 33 stk. 1, kan dette ske ved simpelt flertal, medens man hidtil formentlig har måttet behandle spørgsmålet som en vedtægtsændring.²⁴⁾

Afsættelse af et bestyrelsesmedlem inden funktionstidens udløb kan efter omstændighederne give den pågældende krav på erstatning, i hvert fald hvis afsættelsen ikke er motiveret ved noget retstridigt forhold fra hans side. Erstatningskravets omfang må vistnok afgøres efter almindelige erstatningsregler. Erstatningskravet kan dog normalt kun omfatte det faste vederlag, der måtte være tillagt ham. Hvad tantieme angår, har han næppe ret til mere end en forholdsmæssig andel for den periode, i hvilken han har fungeret.²⁵⁾

Et bestyrelsesmedlem har ret til at nedlægge sit mandat inden funktionstidens udløb, f. eks. fordi hans tid eller helbred ikke tillader ham at fortsætte eller som protest mod den øvrige bestyrelses beslutninger eller af hvilken som helst anden grund. Hvis den samlede bestyrelse ønsker at træde, må den drage omsorg for afholdelse af nyt valg, og den er pligtig at fungere, indtil en ny bestyrelse er valgt.

Før a.l. 1973 antoges det, at vedtægterne kunne give bestyrelsen ret til at supplere sig selv, hvis et medlem i funktionstiden gik af eller forhindredes i at varetage sit hverv, f. eks. på grund af sygdom eller bortrejse. Den, der på denne måde indvalgte i bestyrelsen, fungerede dog normalt kun til næste generalforsamling. Retten til selvsupplering var formentlig begrænset til vedtægternes bestemmelser.²⁶⁾ En hjemmel for bestyrelsen til at udvide sit antal til et angivet tal kunne således ikke give ret til selvsupplering ved et medlems afgang.

Efter a.l. 1973 § 50, stk. 2, jfr. apl. § 33, stk. 2, er selvsupplering nu udelukket. Efter at valg af suppleanter er gjort obligatorisk for arbejdssta-

²⁴⁾ Krenchel, p. 209 og UfR 1935-332, der dog ikke vedrører et aktieselskab, men et gensidigt brandforsikringselskab, og VLT 1957/330 om tilsynsrådet i en hypotekforening.

Gomard, pag. 282, hævder derimod ud fra princippet om mandatkontrakters fri genkaldelighed, at valg for et bestemt i vedtægterne fikseret tidsrum næppe udelukker afsættelse af den valgte ved en simpel flertalsbeslutning på generalforsamlingen, smlgn. også i Hjejle i UfR 1931 B, pag. 281, og Jacobi i UfR 1967 B, pag. 30.

²⁵⁾ Herom henvises nærmere til Krenchel, p. 209.

²⁶⁾ Anderledes Gomard, pag. 281, der hævder, at selvsupplering er ubetænkelig, hvor ingen interesseudsættelse består mellem bestyrelsens medlemmer eller mellem bestyrelsesflertallet og det eller de afgående medlemmer, således at suppleringen ikke forrykker magtbalancen i bestyrelsen. Hvis derimod de enkelte medlemmer repræsenterer forskellige interessegrupper, eller hvis et medlem er trådt tilbage i protest mod en flertalsbeslutning, kan selvsupplering ifølge Gomard ikke tillades.

gerrepræsentanterne og fakultativt for de øvrige bestyrelsesmedlemmer, vil der næppe ofte opstå problemer.

Bestemmelsen i lovens § 50, stk. 2 om, at valg af generalforsamlingsvalgte bestyrelsesmedlemmer kan udskydes til næste generalforsamling, hvor bestyrelsesvalg skal finde sted, når blot bestyrelsen fortsat er beslutningsdygtig, må nemlig skulle forstås således, at vedtægternes regler om mindsteantal af bestyrelsesmedlemmer i denne situation kan fraviges.

Er bestyrelsen ikke længere beslutningsdygtig, eller er det afgåede medlem ikke generalforsamlingsvalgt, må bestyrelsen drage omsorg for, at det kompetente organ udpeger et nyt bestyrelsesmedlem på den i vedtægterne foreskrevne måde.

D. Personlige betingelser

De personlige betingelser for at være medlem af et selskabs bestyrelse er ved a.l. 1973 § 52, jfr. apl. § 34 i høj grad blevet simplificerede.

Bestyrelsesmedlemmer skal være myndige. Myndighedsalderen er som bekendt 20 år, og i praksis vil denne betingelse altid være opfyldt. Men personer over denne alder kan være umyndiggjort. Da umyndiggørelse kun finder sted, når den pågældende på grund af åndelige eller legemlige defekter mangler evnen til at varetage sine økonomiske anliggender, vil det i praksis næppe forekomme, at en umyndiggjort foreslås indvalgt i en bestyrelse. Derimod kan det forekomme, at et bestyrelsesmedlem senere bliver umyndiggjort, og i så fald må han nedlægge hvervet. Personer, der er under lavværgemål, kan heller ikke sidde i bestyrelsen for et aktieselskab.

Med hensyn til udlændinge kan der opstå tvivl om deres myndighed, hvis myndighedsreglerne ikke er ens i Danmark og vedkommende fremmed land. Har udlændingen bopæl her i landet, må spørgsmålet om hans myndighed bedømmes efter dansk ret.²⁷⁾ Har han derimod bopæl i udlandet, er spørgsmålet tvivlsomt.²⁸⁾

²⁷⁾ Det er en fast antaget grundsætning i dansk international privatret, at en persons myndighed skal bedømmes efter hans domicillov, ikke efter loven i det land, hvor han har statsborgerret.

²⁸⁾ Det i note ²⁷⁾ nævnte princip medfører, at en i udlandet bosat persons myndighed bedømmes efter loven i det land, hvor han har domicil. Krenchel finder dog, at et bestyrelsesmedlem i et dansk aktieselskab bør opfylde den danske lovgivnings regler, også for så vidt angår myndigheden, jfr. Krenchel, pag. 228. Skønt dette synspunkt kan synes rimeligt udfra selskabsretlige synspunkter, er det næppe holdbart. Spørgsmålet har dog ikke større praktisk betydning. Nogen domstols-afgørelse ses ikke at foreligge.

Efter a.l. 1930 kræves det, at et bestyrelsesmedlem ikke var ude af rådighed over sit bo. Denne betingelse opstilles ikke i a.l. 1973.

En myndig person kan miste rådigheden over sit bo ved at gå konkurs. Urådigheden vedvarer, så længe konkursbehandlingen står på. Når boet sluttes, generhverves rådigheden. Man har ved affattelsen af den nye lovgivning ment, at selskaberne selv kan skønne over, hvorvidt en personlig fallit skal være til hinder for at have sæde i selskabets bestyrelse, idet det er indres, at generalforsamlingen altid kan lade et bestyrelsesmedlem afsætte.

Der er formentlig ej heller noget til hinder for, at vedtægterne stiller strengere krav til bestyrelsesmedlemmer, end loven gør.

Tidligere stilledes der også visse vandelsbetingelser. Efter den affattelse, loven havde i 1930, krævedes det, at et bestyrelsesmedlem ikke ved dom var fundet skyldig i en i den offentlige mening vanærende handling uden at have fået æresoprejsning. I 1939 ændredes det til kravet om, at den pågældende skulle være uberygtet. Denne betingelse bortfaldt imidlertid i 1951.²⁹⁾

Herefter stiller loven ingen betingelser til ledernes moralske kvalifikationer. Spørgsmålet har dog næppe større betydning. Et selskab bør selv kunne tage ansvaret for valg af sine ledere. Normalt vil man ikke til bestyrelsesposter vælge nyligt straffede personer. Men undtagelsesvis kan det vel forekomme, at en straffedom ikke i generalforsamlingens øjne gør en mand uegnet til at sidde i bestyrelsen og ganske særligt ikke, hvis straffedommen vedrører ikke-økonomiske lovovertrædelser.

A.l. 1973 § 50, stk. 2, jfr. apl. § 34, stk. 2 opstiller endvidere den betingelse, at mindst halvdelen af bestyrelsens medlemmer skal have bopæl her i landet, medmindre handelsministeren undtager fra dette krav. Derimod er en tidligere lovgivnings krav om indfødsret eller en vis længere tids bopæl her i landet bortfaldet.

En bestyrelse kan således bestå af lutter udlændinge, hvis mindst halvdelen har bopæl her.

²⁹⁾ Lov nr. 286 af 18. juni 1951 om ændring af reglerne om fortabelse af rettigheder som følge af straf. Ved denne lov ophæves vandelsbetingelserne i en lang række love som led i en almindelig bestræbelse for resocialisering af straffede personer. Et vandelskrav blev foreslået genindført ved 1964 udkastets § 56, men blev på grund af modstand fra de øvrige nordiske lande igen forladt i 1969 udkastet, jfr. betænkning 1969, pag. 103.

Alle krav om national tilknytning må i øvrigt læses med forbehold af andre EF-landes borgeres ret, jfr. a.l. 1973 § 176, jfr. apl. § 134.³⁰⁾

Der er intet til hinder for, at en udlandet bosat udlænding – også udenfor EF – kan være formand for bestyrelsen.

Er vis betydning har det også, at danske statsborgere kan tage fast ophold i udlandet, uden at de derfor behøver at nedlægge deres bestyrelsesmandater.

Loven fordrer ikke, at bestyrelsens medlemmer skal være aktionærer i selskabet,³¹⁾ men dette kan være fastsat i vedtægterne. Er dette ikke sket, kan ikke-aktionærer vælges.

I de fleste selskaber vil det være en selvfølge, at bestyrelsen – eller i hvert fald dennes flertal – består af aktionærer. Det kan dog være praktisk at vælge et eller to medlemmer udefra, f. eks. en jurist eller en anden med speciel sagkundskab. Det er vistnok det almindelige, at vedtægterne på dette punkt stiller generalforsamlingen frit.

Sluttelig skal nævnes, at kun fysiske personer kan vælges ind i bestyrelsen. Juridiske personer, såsom aktieselskaber eller interessentskaber, kan ikke fungere som bestyrelsesmedlemmer. Dette kan synes en selvfølge, men er det ikke, idet visse juridiske personer ikke blot kan optræde som stiftere, men også kan ansættes som direktører, jfr. a.l. 1973 § 52 stk. 3, jfr. apl. § 34 stk. 3.

E. Bestyrelsens vederlag

Hvervet som bestyrelsesmedlem i et aktieselskab er i almindelighed et lønnet hverv, og dette forudsættes også i loven, idet § 64, jfr. apl. § 45, giver visse regler om vederlag til bestyrelse og direktion. Skønt der normalt må

³⁰⁾ Ved lov nr. 503 af 29. november 1972 indsattes i a. l. 1930 en ny bestemmelse, § 84 a, der ophævede 1930 lovens indfødsret- og bopælskrav for borgere i andre EF-lande i det omfang en fravigelse af kravene er nødvendiggjort af EF's liberaliseringsdirektiver. I tilslutning hertil udstedtes med hjemmel i § 84 a bekendtgørelse nr. 266 af 16. maj 1973 om fravigelse af indfødsretskrav og bopælskrav i aktieselskabsloven.

De hidtil vedtagne liberaliseringsdirektiver kan findes som bilag til denne bekendtgørelse i lovtidende A.

Denne bekendtgørelse er kun gældende indtil 1. januar 1974, på hvilket tidspunkt a. l. 1973 træder i kraft. Der må herefter udstedes en ny bekendtgørelse – af stort set samme indhold – med hjemmel i den nye lovgivning.

³¹⁾ Dette krav opstilles dog for bankers vedkommende, jfr. banklovens § 8, stk. 2. Kravet foreslås af regeringen ophævet.

være en stor kvantitativ forskel på bestyrelsens og direktionens honorar, er principperne for beregningen dog nært beslægtede, og dette forklarer, at de to organers aflønning behandles under eet.

Det hedder i loven, at bestyrelsesmedlemmer „kan lønnes såvel med fast vederlag som med andel i årets nettofortjeneste (tantieme), men ikke med andel i bruttoindtægten eller i bruttofortjenesten af driften.

For bestyrelsesmedlemmernes vedkommende skal reglerne for tantiemens fastsættelse fremgå af vedtægterne.

De samlede tantiemebeløb må ikke overstige det beløb, der er til rådighed efter, at underskud fra tidligere år er dækket, og de i denne lov påbudte henlæggelser har fundet sted“.

Da spørgsmålet om aflønning af direktører vil blive behandlet udførligt i denne bog, skal § 64 ikke på dette sted gøres til genstand for fortolkning. Kun et par enkelte spørgsmål, der alene angår bestyrelsen, skal nævnes.

Retsgrundlaget for bestyrelsens vederlag er enten vedtægterne eller den årlige generalforsamlings beslutning. Hvis honoraret fastsættes af generalforsamlingen, har bestyrelsens medlemmer intet retskrav på honorar, medmindre dette vedtages af generalforsamlingen, jfr. UfR 1958/574 H. Det faste vederlag, hvis et sådant overhovedet ydes, er i de fleste selskaber ret beskedent, men dets størrelse varierer i øvrigt meget, dels efter selskabets art og størrelse, dels efter omfanget af bestyrelsens arbejde. Det er vist almindeligt, at formandens vederlag er noget højere end de øvrige medlemmers, undertiden det dobbelte.

Når en advokat eller anden sagkyndig uden for aktionærernes kreds påtager sig et bestyrelseshverv, er det ikke ualmindeligt, i hvert fald i mindre selskaber, at han betinger sig et fast honorar, undertiden således, at han til gengæld giver afkald på tantieme. Dette kan navnlig være rimeligt, hvis den pågældende ikke skal tage del i den almindelige kommercielle ledelse, men alene skal stille sin specielle sagkundskab til rådighed.³²⁾

³²⁾ Når en advokat sidder i bestyrelsen for et aktieselskab, omfatter hans bestyrelseshonorar ikke de juridiske forretninger, som selskabet anmoder ham om at udføre. Hvis han således fører retssager på selskabets vegne eller skriver skøde på en af selskabet købt ejendom, beregner han sig sædvanligt salær herfor. Det samme gælder, hvis han påtager sig at ordne en aktieudvidelse eller andre selskabsretlige foranstaltninger, som normalt varetages af advokater. Derimod vil den juridiske rådgivning, han får lejlighed til at yde i bestyrelsesmøderne under forhandlingerne, normalt være indbefattet i hans bestyrelseshonorar. I øvrigt kan afgrænsningen af, hvad han skal beregne særskilt honorar for, ofte være vanskelig, og praksis er sikkert noget varierende. Advokaten har ikke blot hensynet til selskabet at tænke på, men skal også overholde de kollegiale regler i forhold til andre advokater.

Herved må dog stedse erindres, at en sådan begrænsning af et enkelt bestyrelsesmedlems opgaver kun kan have intern betydning. Uadtil og i forhold til aktionærene optræder bestyrelsen som et plenum. I større selskaber vil en funktionsdeling som den nævnte da næppe heller forekomme særlig hyppigt.

Om tantieme til bestyrelsen bestemmer a.l. 1973 § 106, stk. 2, jfr. apl. § 77, stk. 1, at tantiemens størrelse skal oplyses særskilt i årsberetningen, der endvidere skal indeholde oplysning om det samlede beløb til lønninger og vederlag til bestyrelse, repræsentantskab, direktion og andre i selskabet ansatte.

Om tantiemens beregning kan i øvrigt henvises til den udførlige fremstilling i kapitel 5 om direktørens tantieme. Herved må dog forudskikkes den bemærkning, at bestyrelsens tantieme som hovedregel beregnes efter enklere og mindre differentierede regler end direktionens. Navnlig er det vistnok i mange selskaber en uskreven, men fast regel, at det overskud, hvoraf tantieme-beregningen sker, er identisk med det offentliggjorte regnskabs, hvorimod der for direktionens tantiemeberegning ofte er truffet detaljerede sær aftaler.

F. Bestyrelsens funktioner

Når bestyrelsen er valgt, må den konstituere sig, dvs. vælge en formand, eventuelt næstformand, og, hvis det er hensigtsmæssigt, fordele andre hverv mellem medlemmerne. I større bestyrelser vælges ofte et forretningsudvalg. Vedtægterne kan imidlertid indeholde regler om konstitutionen, f. eks. at formanden vælges direkte af generalforsamlingen, jfr. a.l. 1973 § 56, stk. 1, eller af repræsentantskabet, eller at det ældste bestyrelsesmedlem fungerer som formand. Det kan også være bestemt, at repræsentantskabets formand tillige fører forsædet i bestyrelsen. Efter § 56, stk. 1, må en direktør ikke vælges til formand. Valg af en formand for bestyrelsen ved bestyrelsens konstituering eller ved valg af generalforsamlingen har ikke hidtil været obligatorisk, men nu bestemmer a.l. 1973 § 56, at bestyrelsen selv vælger sin formand, med mindre andet er bestemt i vedtægterne. Registrering af en formand for bestyrelsen har ifølge aktieselskabsregisterets praksis kun kunnet finde sted, såfremt der ifølge vedtægterne tillægges formanden særlige tegningsrettigheder, jfr. herom nedenfor og kapitel 4, V.

A.l. 1973 indeholder ikke en til 1930 lovens § 47 svarende regel, der forudsatte, at bestyrelsen kunne delegere enkelte medlemmer af bestyrelsen til at kontrollere selskabets bøger og aktiernes tilstedeværelse. Lovens regler

om hvem der tegner selskabet, viser dog fortsat, at bestyrelsen ikke altid behøver at optræde in pleno.

En vis arbejdsdeling er således forudsat, men i øvrigt kan der ikke herske tvivl om, at bestyrelsen må opfattes som en helhed, der må træffe sine beslutninger i fællesskab og bære det fælles ansvar. De aftaler, bestyrelsen måtte træffe om fordelingen af arbejdet, kan således kun have en vis faktisk virkning mellem medlemmerne indbyrdes, men kan ikke fritage noget medlem for den ham ifølge lov og vedtægter påhvilende almindelige tilsynspligt.

Kun ved bedømmelse af ansvaret over for trediemand vil domstolene efter omstændighederne lægge vægt på selskabets tradition med hensyn til intern arbejdsdeling, jfr. nedenfor kapitel 8.

Ifølge a.l. § 56 stk. 4, jfr. apl. § 38 stk. 4, skal bestyrelsen ved en forretningsorden træffe nærmere bestemmelse om udførelsen af sit hverv. De af bestyrelsen truffene beslutninger skal indføres i en dertil bestemt protokol.

Forretningsordenen skal ikke indsendes til aktieselskabsregisteret, og nogen kontrol med dens oprettelse eller indhold finder ikke sted. I hvert fald i større selskaber vil en omhyggeligt udarbejdet forretningsorden høre til det vigtigste grundlag for en forsvarlig ledelse af selskabet. Forhandlingsprotokollen for bestyrelsen (bestyrelsesprotokollen), der ikke bør være identisk med selskabets forhandlingsprotokol over generalforsamlingerne, føres af formanden eller et af ham udpeget medlem af bestyrelsen eller af en funktionær. Den skal ikke autoriseres, men hvert protokollat underskrives af samtlige tilstedeværende medlemmer.

Forretningsordenens indhold kan variere stærkt fra selskab til selskab. Ofte vil den være ret kortfattet. Den kan indeholde bestemmelser om bestyrelsens konstitution, om tid og sted for de regelmæssige møder, om foretagelse af kasseeftersyn eller andre kontrolforanstaltninger, om forelæggelse af månedlige eller kvartalsmæssige råbalancer eller andre regnskabsoversigter etc. etc. Vigtigst er det, at den indeholder regler om indkaldelse af bestyrelsesmøder, om hvornår bestyrelsen er beslutningsdygtig, og hvorledes afstemningen foregår, jfr. herom nærmere i afsnit G. Disse regler vil dog ofte være indeholdt i selskabets vedtægter.

I den formular, der er gengivet i Krenchels Håndbog, indeholder forretningsordenen tillige en gengivelse af lovens bestemmelser om visse af bestyrelsens pligter. Sådanne bestemmelser kan kun have informativ virkning, og deres optagelse i forretningsordenen bør ikke forlede nogen til at tro, at det drejer sig om regler, som bestyrelsen kan ændre ved en beslutning.

Til bestyrelsens legale funktioner hører, at den tegner selskabet. Man

siger, at bestyrelsen har tegningsret eller signatur. Det kan ikke lovligt bestemmes i vedtægterne, at bestyrelsen ikke kan tegne selskabet. Derimod indeholder vedtægterne ofte regler om, at selskabet kan tegnes af et mindre udsnit af bestyrelsen. Reglerne om signatur skal anmeldes til aktieselskabsregisteret.

Bestyrelsen kan meddele prokura. Prokurameddelelse er således en legal funktion, der alene er tillagt bestyrelsen. Beføjelsen kan ikke udøves af direktionen eller af andre organer, jfr. a.l. 1973 § 54 stk. 4, se dog om anpartsselskaber apl. § 36 stk. 3.

Den nærmere redegørelse for bestyrelsens opgaver som leder af selskabets virksomhed, herunder afgrænsningen af dens kompetence, udskydes til kapitel 4, idet disse spørgsmål bedst lader sig behandle i tilknytning til fremstillingen af direktionens opgaver.

G. Bestyrelsens beslutninger

Bestyrelsens møder indkaldes af formanden, med mindre det er en stående regel, at der holdes regelmæssige møder på bestemte uge- eller månedsdage, f. eks. hveranden torsdag eller den første tirsdag i hver måned. Hvor der ikke er fastlagt en bestemt mødeturnus, kan ethvert bestyrelsesmedlem eller en direktør fordre bestyrelsesmøde indkaldt.

En udtrykkelig lovregel herom er indført ved a.l. 1973 § 56, stk. 2.

Nogen dagsorden kan ikke anses fornøden, medmindre dette er særlig hjemlet, og selv i så fald kan mangelen af en dagsorden næppe gøre et møde ubeslutningsdygtigt.³³⁾

Hvis en dagsorden imidlertid er udsendt, må den være bindende i den forstand, at nye punkter ikke kan optages uden alles samtykke.

Møderne ledes af formanden eller den, han måtte udpege. I formandens fravær har næstformanden ledelsen, eller hvis en sådan ikke findes, det ældste medlem.

Bestyrelsen er beslutningsdygtig, når over halvdelen af samtlige medlemmer er til stede, for så vidt der ikke efter vedtægterne stilles større krav, jfr. § 57, stk. 1 og apl. § 39, stk. 1. Bestemmelserne kan f. eks. gå ud på, at over halvdelen, eller mindst to trediedele af medlemmerne (eller 4 af 7) skal være til stede og deltage i afstemningen for eller imod det forslag, der behandles. En sådan regel indebærer, at forslaget ikke kan vedtages, dersom et vist antal medlemmer afholder sig fra at stemme.

³³⁾ Sindballe II, 115.

§ 57, stk. 1, 2. pkt. indeholder en vigtig ordensforskrift: „Beslutning må dog ikke tages, uden at så vidt muligt samtlige bestyrelsesmedlemmer har haft adgang til at deltage i sagens behandling“.

Formuleringen viser, at reglen efter omstændighederne kan fraviges.

Forsættelig undladelse af at indkalde samtlige bestyrelsesmedlemmer er dog retsstridigt og indebærer, at der ikke kan træffes beslutning, såfremt ikke alle bestyrelsesmedlemmer er indkaldt, jfr. højesterets dom i UfR 1970/96.

I denne sag havde af i alt 7 bestyrelsesmedlemmer besluttet at lade et selskab afgive en kautionserklæring for en selskabet uvedkommende gæld uden at indkalde hele bestyrelsen til møde og uden at underrette 3 øvrige bestyrelsesmedlemmer. Af denne grund, og fordi de 4 bestyrelsesmedlemmer måtte anses for inhabile, jfr. nedenfor under afsnit H, måtte beslutningen, uanset at selskabet ifølge vedtægterne tegnedes af 4 bestyrelsesmedlemmer, anses for ugyldig, og trediemand, der ikke ansås for at være i god tro, kunne ikke støtte ret på erklæringen.

A.l. 1973 § 57, stk. 1 bestemmer endvidere, at har et medlem af bestyrelsen forfald, og er der valgt en suppleant, skal der gives denne adgang til at træde i medlemmets sted, så længe forfaldet varer.

Især for arbejdstagerrepræsentanter i bestyrelsen er dette en vigtig ordensforskrift, idet suppleanter for disse bestyrelsesmedlemmer er gjort obligatorisk.

I øvrigt har tilsidesættelse af bestemmelsen – i hvert fald for enkeltstående forfald – næppe ugyldighedsvirkning.

I selskaber, der ejes af een eller ganske få aktionærer, kan en beslutning, truffet af hovedaktionæren, vel nok efter omstændighederne erstatte en egentlig bestyrelsesbeslutning, såfremt denne må anses for en blot formalitet. Kan hovedaktionærens beslutning imidlertid ikke åbenbart påregne hele bestyrelsens tilslutning, eller indeholder beslutningen et påbud til tredjemand – f. eks. afskedigelse af direktøren – må der kræves en egentlig bestyrelsesbeslutning.

I tilfælde af uenighed træffer bestyrelsen sine beslutninger ved simpelt flertal. Noget behov for, at visse beslutninger skal træffes enstemmigt eller ved kvalificeret flertal, er der normalt ikke, men vedtægterne kan naturligvis fastsætte regler herom, jfr. § 57 stk. 2.

I tilfælde af stemmelighed kan vedtægterne ifølge § 57 stk. 2 fastsætte, at formandens stemme gør udslaget. I mangel af sådan hjemmel gælder den regel, at et forslag, der kun kan samle halvdelen af de afgivne stemmer, er bortfaldet, idet vedtagelse kræver flertal, dvs. over halvdelen af stemmerne.

Hvis afstemningen imidlertid angår en alternativ beslutning, dvs. et valg mellem to muligheder, hvoraf een skal vælges, opstår der vanskeligheder ved stemmelighed. Kan et resultat ikke opnås ad anden vej, synes det at være en nærliggende løsning at lade formandens stemme gøre udslaget. Denne løsning vil dog, som ovenfor nævnt, kræve hjemmel i selskabets vedtægter.

H. Interessekonflikter

Et bestyrelsesmedlem kan komme ud for, at der opstår en modsætning mellem selskabets og hans personlige interesser, f. eks. hvis han som selvstændig erhvervsdrivende handler med selskabet. For at modvirke, at sådanne interessekonflikter kommer selskabet til skade, bestemmer a.l. § 58, at et bestyrelsesmedlem ikke må deltage i behandlingen angående spørgsmål om aftale mellem selskabet og ham selv eller spørgsmål angående anlæggelse af retssag mod ham selv. Ej heller må han deltage i behandlingen, hvis spørgsmålet angår en trediemand, i hvis forhold han har en væsentlig interesse, der kan være stridende mod selskabets, f. eks. hvis det er en slægtning eller en nærstående ven. Som den ovenfor under G omtalte dom i UfR 1970/96 viser, kan tredjemand også være et andet selskab, hvori det pågældende bestyrelsesmedlem qua sin stilling som aktionær eller bestyrelsesmedlem har en betydelig interesse. Reglen i § 58 handler om den såkaldte selvkontrahering, men det er klart, at det ikke er alle tilfælde af selvkontrahering, der haves for øje. Det må således være givet, at bestyrelsen har lov til at stemme om fastsættelse af honorar til sig selv, ligesom dens medlemmer på generalforsamlingen er berettiget til at stemme på sig selv til bestyrelsesvalget. Det, bestemmelsen sigter på, er aftaler, som selskabet træffer med et bestyrelsesmedlem, f. eks. angående vareleverancer, udførelse af arbejde eller transport, ydelse af lån etc. etc. I sådanne tilfælde er det en betryggelse at vide, at det bestyrelsesmedlem, som har personlig interesse i kontrakten, ikke har ret til at deltage i bestyrelsens behandling angående kontraktens afslutning.³⁴⁾

De i § 58 indeholdte regler er næsten enslydende med 1930 lovens, dog således at et inhabilt bestyrelsesmedlem nu ikke blot er afskåret fra at deltage i afstemningen, men også i den forudgående behandling.

³⁴⁾ En mere indgående redegørelse for interessekonflikter – gives for så vidt angår direktionen – nedenfor i kap. 7.

J. Bestyrelsens ansvar

Bestyrelsen er pligtig til ved hvervets udførelse at varetage selskabets interesser på bedste måde. Den kan blive ansvarlig såvel over for selskabet som over for tredjemand, hvis den ved tilsidesættelse af sine pligter påfører selskabet eller tredjemand tab. Herom indeholdt 1930 loven ikke specielle regler, men almindelige retsgrundsætninger føre til, at bestyrelsen i hvert fald er ansvarlig efter culpa-synspunkter. Den kan således ifalde ansvar for tab, der opstår i anledning af fejl eller forsømmelighed, f. eks. svigtende tilsyn, urigtig regnskabsaflæggelse etc. Derimod kan man i princippet ikke gøre bestyrelsen ansvarlig for, at selskabets virksomhed går dårligt, heller ikke selv om det kan sandsynliggøres, at det skyldes manglende dygtighed eller forudseenhed fra bestyrelsens side. Erstatningsreglerne er nu lovfæstede i a.l. 1973 § 140-143 og apl. § 110-113.

For direktionens ansvar redegøres der nærmere i kapitel 8. Denne fremstilling kan i vidt omfang finde tilsvarende anvendelse på bestyrelsens forhold, idet ansvarsreglerne i betydelig udstrækning er parallelle. Spørgsmålet skal derfor ikke forfølges yderligere på dette sted.

4. Repræsentantskabet

I visse aktieselskaber finder man undertiden et repræsentantskab skudt ind mellem generalforsamlingen og bestyrelsen. Når bortses fra banker, spiller repræsentantskabet dog en meget ubetydelig rolle i Danmark. Instituttet er ukendt i Sverige, men er et betydningsfuldt – omend ikke nødvendigt – led i organisationen af selskaberne i Norge og Finland.

A.l. 1930 kendte ikke begrebet repræsentantskab, og dets eksistens og kompetence beroede derfor udelukkende på selskabets vedtægter. Derimod nævnes begrebet i bankloven, der i § 8, stk. 3, bestemmer, at visse i vedtægterne angivne opgaver kan henlægges til et repræsentantskab. Dettens medlemmer er da undergivet samme ansvar som bestyrelsen, for så vidt angår de pågældende opgaver. Det skal fremgå af vedtægterne, om repræsentantskabet er pligtig at kontrollere regnskabet, og hvis repræsentantskabet underskriver årsregnskabet, skal det af påtegningen fremgå, i hvilket omfang det har prøvet regnskabets rigtighed.

Da a.l. 1973 hviler på det fællesnordiske udkast til en ny aktieselskabslovgivning, har det af hensyn til Norge og Finland været nødvendigt i loven at medtage regler om repræsentantskabet. Disse regler, der findes i § 59,

finder ikke anvendelse på banker. I anpartsselskaber er der ikke hjemmel til at oprette et repræsentantskab.

Repræsentantskabet er ikke et obligatorisk organ i aktieselskabet, og det har ikke været lovgivningens mening at opmuntre til oprettelse af repræsentantskaber.

Indenfor aktieselskabslovens område er det tanken, at repræsentantskabet nærmest skal fungere som et stående generalforsamlingsudvalg med rådgivende funktion i forhold til bestyrelsen. Det ansvar, der ifølge loven påhviler bestyrelsen, og de afgørelser, som det efter loven påhviler bestyrelsen at træffe, kan ikke lægges over på repræsentantskabet. Vedtægterne kan dog bestemme, at bestyrelsen så vidt muligt på forhånd skal gøre repræsentantskabet bekendt med visse nærmere angivne foranstaltninger, der ikke omfattes af den daglige ledelse. Repræsentantskabets hovedopgave er, som det siges i § 59, stk. 3, at føre tilsyn med bestyrelsens og direktionens forvaltning af selskabets anliggender.

Endvidere kan generalforsamlingen med vedtægtsmæssig hjemmel delegerer en del af sin myndighed til repræsentantskabet. Vedtægterne kan nemlig bestemme, at valg af bestyrelse og fastsættelse af bestyrelsesmedlemmernes vederlag foretages af repræsentantskabet.

Hermed er repræsentantskabets beføjelser imidlertid udtømte, idet § 59, stk. 3 udtrykkeligt fastsætter, at andre beføjelser end de nævnte ikke kan tillægges repræsentantskabet.

Repræsentantskabet vælges normalt af generalforsamlingen. Vedtægterne kan bestemme, at et eller flere medlemmer udpeges på anden måde, f. eks. fastsætte, at bestemte aktionærer eller aktionærgrupper skal have fast plads i repræsentantskabet, men flertallet skal vælges af generalforsamlingen.

Repræsentantskabet skal bestå af mindst fem medlemmer. Direktører og bestyrelsesmedlemmer kan ikke være medlemmer af repræsentantskabet.

Om nedlæggelse af hvervet eller om et medlems afsættelse gælder samme regler som for bestyrelsesmedlemmer.

5. Direktionen

Direktionen er et obligatorisk selskabsorgan i alle aktieselskaber med en aktiekapital på 400.000 kr. eller derover, mod tidligere over 100.000 kr.

Da det er denne bogs opgave at gøre rede for direktørens stilling og opgaver i selskabet, skal der ikke på dette sted siges mere om spørgsmålet.

6. Revisionen

Om revision af årsregnskabet indeholdes regler i a.l. 1973 §§ 82-94 og apl. §§ 64-75.

Reglerne, der væsentligt skærper 1930 lovens bestemmelser, er udformet noget forskelligt for de to selskabstyper.

Fælles for begge selskabstyper er lovens forskrift om, at generalforsamlingen på åremål eller for ubestemt tid vælger en eller flere revisorer og eventuelt suppleanter for disse efter vedtægternes nærmere forskrifter.

Valget kan ikke henlægges til andre organer, men vedtægterne kan tillægge offentlige myndigheder eller andre ret til at udpege yderligere en eller flere revisorer.

Revisorerne er aktionærernes tillidsmænd overfor bestyrelse og direktion, og det er derfor navnlig deres pligt at overvåge og om fornødent kritisere ledelsens dispositioner, for så vidt angår det regnskabsmæssige.

Om revisorerens kvalifikationer indeholder de to selskabslove forskellige regler. Medens apl. § 64, stk. 2 alene opstiller det krav, at revisor skal have den indsigt og erfaring med hensyn til regnskabsvæsen og økonomiske forhold, som under hensyn til arten og omfanget af selskabets virksomhed er nødvendig for hvervets udførelse, kræver a.l. 1973 § 83, stk. 2, at mindst en af revisorerne skal være statsautoriseret eller registreret revisor. Registreret revisor er en betegnelse indført ved lov nr. 220 af 27. maj 1970 for revisorer, der, omend de ikke er statsautoriserede, dog opfylder visse kvalifikationskrav. Statsautoriseret revision er, jfr. a.l. 1973 § 84, stk. 1, som efter 1930 loven, obligatorisk i børsnoterede selskaber, der i øvrigt skal have mindst to revisorer.

I øvrigt har i aktieselskaber, jfr. lovens § 84, stk. 2, en tiendedel af aktiekapitalen ret til at kræve, at der skal vælges en statsautoriseret revisor. I anpartsselskaber er brøken en fjerdedel, jfr. apl. § 65, men denne minoritetsbeskyttelsesregel kan i disse selskaber udnyttes til også at kræve valg af registreret revisor. For begge loves vedkommende gælder det om beføjelsens udøvelse, at den skal finde sted på en generalforsamling, hvor valg af revisor er på dagsordenen.

Ifølge a.l. 1973 § 82, stk. 2 har en tiendedel af aktiekapitalen ret til at forlange, at bestyrelsen opfordrer overregistrator til at udnævne en revisor til sammen med de generalforsamlingsvalgte at revidere regnskabet. Det honorar, selskabet skal udrede til denne revisor, fastsættes af overregistrator.

Den nævnte beføjelse kan af minoritetsgruppen udøves, selv om selskabet har valgt statsautoriseret revision. Beføjelsen kan kun udøves for et år ad

gangen. Overregistrator er ikke bundet af minoritetens ønsker med hensyn til hvem, der skal udpeges. I anpartsselskaber er reglen den samme, dog at kravet her skal fremsættes af en fjerdedel af indskudskapitalen, jfr. apl. § 63, stk. 2.

For begge selskabers vedkommende gælder det, at i et datterselskab bør så vidt muligt vælges mindst en af moderselskabets revisorer.

Revisorerne skal være myndige. Til sikring af deres fuldstændige uafhængighed fastsætter a.l. § 85 og apl. § 66 i lighed med den tidligere lovgivning, at de ikke må være ansatte i selskabets tjeneste, ej heller være medlemmer af bestyrelsen, direktionen eller repræsentantskabet i selskabet eller dets datterselskaber, og de må ikke være knyttet til noget ledelsesmedlem, til visse funktionærer med økonomifunktioner ved tjenesteforhold, ægteskab, slægtskab, plejeforhold eller svogerskab. Med hensyn til afgrænsningen af de tilknytningsforhold, der kan bevirke inhabilitet, henvises til de pågældende lovbestemmelser.

Som noget nyt skal nævnes, at revisor ikke må have lån i selskabet eller selskaber indenfor samme koncern. Et sådant forbud fandtes dog også tidligere i § 5 i de registrerede revisorers bestemmelser om revisionsetik, ligesom det antages, at låneforhold, der ikke var ganske bagatelagtige, kunne gøre revisor inhabil.

Skønt revisorerne ansættes til at kontrollere ledelsen, er der intet i vejen for, at dennes medlemmer, for så vidt de er aktionærer, kan deltage i generalforsamlingens valg af revisorer. Dette betyder i praksis hyppigt, at revisorerne faktisk vælges af ledelsen, og dette kan efter omstændighederne bidrage til at svække revisionens effektivitet. Revisorerne er imidlertid såvel overfor aktionærerne som overfor trediemand ansvarlige for tab, der måtte opstå som følge af pligtsforsømmelse.³⁵⁾

Under revisionen har revisorerne adgang til alle bøger og bilag vedrørende selskabets regnskabsvæsen, samt til at efterse selskabets kasse og beholdninger. Bestyrelse og direktion er pligtige at meddele revisorerne enhver oplysning, som de forlanger til bekræftelse af regnskabets rigtighed.

Om revisorerne har ret til adgang til bestyrelsens forhandlingsprotokol, er vist tvivlsomt. § 89 må formentlig være efterkommet, hvis bestyrelsen meddeler revisorerne alt, hvad der fra forhandlingsprotokollen kan have betydning for regnskabsvæsenet.

Spørgsmålet har vel imidlertid alene akademisk interesse, idet den ansvarlige bestyrelse ikke vil undlade at gøre revisionen bekendt med sine

³⁵⁾ Ang. de ret komplicerede regler om revisors ansvar henvises til speciallitteraturen og a. l. 1973 § 141, jfr. apl § 111.

beslutninger. I mange selskaber er det ligefrem kutyme, at revisionen overværer bestyrelsesmøderne.

Hver gang revisorerne foretager revision, skal de indføre beretning herom i en revisionsprotokol. Denne skal fremlægges på ethvert bestyrelsesmøde, og medlemmerne af bestyrelsen skal med deres underskrifter bekræfte, at de er blevet gjort bekendt med indholdet.

Som noget nyt indfører a.l. 1973 § 91 og apl. §§ 71-72 en revisionsberetning til generalforsamlingen. Denne beretning er obligatorisk i aktieselskaber og som hovedregel fakultativ i anpartsselskaber.

Revisionsberetningen skal indeholde erklæring om, hvorvidt årsregnskabet og det eventuelle koncernregnskab er opgjort i overensstemmelse med forskrifterne i loven og vedtægterne, tilligemed en redegørelse for resultatet af revisionen i øvrigt.

Er årsregnskabet mangelfuldt, eller finder revisor, at der foreligger forhold som kan medføre ansvar for medlemmer af ledelsen, skal der gøres anmærkning herom i revisionsberetningen. I øvrigt kan revisor i beretningen meddele oplysninger, som han anser det for rigtigt at lade komme til aktionærernes kundskab.

Endelig indføres ved a.l. 1973 § 95 og apl. § 76 en adgang for en mindretalsgruppe på 25 % af aktiekapitalen til med skifterettens tilladelse at få iværksat en ekstraordinær granskning af selskabets forhold.

Revisorerne er forpligtede til at hemmeligholde, hvad de erfarer gennem deres virksomhed.

Ved siden af de generalforsamlingsvalgte revisorer kan bestyrelsen i det omfang, selskabets virksomhed kræver det, foranstalte en intern revision. Dette er i de senere år blevet almindeligt i større selskaber. Den interne revision må opfattes som en kontrolforanstaltning, hvorigennem bestyrelsen kan udøve det tilsyn med bogføringen og administrationen i det hele, som den ifølge loven og vedtægterne har pligt til. Skal den interne revision være effektiv, er det en forudsætning, at den har en selvstændig kompetence såvel i forhold til direktionen som i forhold til regnskabschef og kasserer. Det er således en misforståelse at lade den interne revision foretage af bogholderiets personale. De ved den interne revision beskæftigede personer er ansat som funktionærer i selskabet, men den interne revision bør være organiseret som en selvstændig afdeling, og dens chef bør have direkte referat til bestyrelsen.

2. Direktørstillingen og dens forudsætninger

1. Begrebet direktør

A. Afgrænsning

Denne bog handler om direktører i danske aktieselskaber.

Fremstillingen vil dog også dække direktøren i anpartsselskaber, idet direktørens stilling i de to typer selskaber vil være ret ens.

Dens formål er at fremstille forholdet mellem direktøren og hans selskab, dvs. at behandle en række praktiske, juridiske og økonomiske problemer, der knytter sig til hvervet som direktør.

Man kunne synes, at dette var en vanskelig, ja, uløselig opgave. Direktørtitlen er jo populær og meget anvendt i vort land, og under den velklin- gende betegnelse skjuler sig en mangfoldighed af stillinger med et rigt dif- ferentieret indhold; selskabernes størrelse og art, direktørens arbejde og kompetence, hans indtægt og hans ansvar er højst varierende. Men når emnet begrænses til aktieselskabs- og anpartsselskabsdirektører, foreligger der alligevel en ret homogen gruppe, om hvilken det er muligt at påvise en række fælles regler og interesser. En afgrænsnings hensigtsmæssighed beror på, om det anvendte kriterium tillader udskillelse af en type, der på væ- sentlige punkter frembyder fællestræk. Og her må det indrømmes, at stillin- gen som direktør i et aktieselskab – trods variationer i talrige detaljer – opviser en bemærkelsesværdig fasthed og ensartethed i strukturen. Beret- tigelsen af denne påstand vil blive nærmere dokumenteret i de følgende kapitler. Læseren vil her konstatere, at det er muligt at påvise almindelige principper og retningslinier, der gælder for direktørhvervet som sådant, uanset selskabets størrelse eller samfundsmæssige betydning.

I bogens afgrænsning ligger for det første, at kun aktieselskaber og an- partsselskaber kommer i betragtning. Uden for emnet falder dels andre erhvervsdrivende selskaber, således interessentskaber, kommanditselskaber, andelsselskaber etc., dels virksomheder, der ikke er erhvervsdrivende, såsom organisationer, læreanstalter og andre institutioner, hvis leder benævnes direktør.¹⁾ Uden for bogens rammer falder endvidere tjenestemænd inden for stat og kommune.²⁾

Begrebet aktieselskab og anpartsselskab er defineret i a.l. § 1 og i apl. § 1.

Karakteristisk er, at ingen af selskabsdeltagerne hæfter personligt for selskabets forpligtelser. For at selskaberne skal være omfattet af aktieselskabsloven kræves yderligere, at selskabet er erhvervsdrivende, hvorved man har tilstræbt at holde selskaber, der ikke havde til formål at indvinde økonomisk udbytte til deltagerne, uden for fremstillingen.

Som et eksempel på et ikke erhvervsdrivende aktieselskab kan nævnes Zoologisk Have. I selskabets vedtægter var det bestemt, at der ikke kunne udbetales udbytte til aktionærene. Selskabet er nu omdannet til en selvejende institution.

Efter a.l. 1973 § 1, stk. 5, undtages fra lovens bestemmelser tillige selskaber, hvis midler – bortset fra normal forrentning af den indskudte kapital – alene skal anvendes til velgørende eller almennyttige formål.

Andels- og brugsforeninger er såvel ved 1930-lovens § 1, stk. 2, som ved a.l. 1973 § 1, stk. 4, undtaget fra aktieselskabslovgivningen, og disse selskaber er heller ikke medtaget i nærværende fremstilling.

Til aktieselskabernes kredser hører også banker, idet enhver bank skal være organiseret som aktieselskab. På en række punkter gælder der imidlertid særlige regler for banker og for bankdirektører.

Også de fleste forsikringselskaber er indrettet på aktieselskabsbasis. Dette gælder dog ikke de gensidige forsikringselskaber; men i mange tilfælde vil de regler, der gælder om direktionen i et forsikringsaktieselskab, kunne anvendes analogt på direktørerne i gensidige forsikringselskaber.

Betegnelsen direktør tages her i ordets aktieselskabsretlige betydning, således at enhver, der er anmeldt til aktieselskabsregisteret som direktør, omfattes af bogens fremstilling. Den sondring, der kendes fra praksis mellem administrerende direktører og direktører med et snævrere kompetenceområde, f. eks. en teknisk direktør, en salgsdirektør eller en underdirektør, forekommer ikke i lovgivningen. Vel er det nødvendigt ved behandlingen af en række spørgsmål at være opmærksom på denne praktisk vigtige forskel mellem de forskellige direktørstillinger indhold. Men der er ingen grund til at begrænse fremstillingen til den administrerende direktør. Navnlig vil det ofte være en misforståelse at opfatte den administrerende direktør

1) Som eksempler kan nævnes: kreditforeninger, sparekasser, gensidige forsikringselskaber, erhvervsorganisationer (f. eks. industrirådet), visse læreanstalter, f. eks. Danmarks forvaltningshøjskole o.s.v.

2) En række overordnede embedsmænd har titel af direktør, f. eks. direktøren for patent- og varemærkevæsenet og direktøren for tilsynet med banker og sparekasser; i udenrigsministeriet hedder departementschefen direktør; i visse etater hedder den øverste chef generaldirektør; i større kommuner hedder chefen for den økonomiske forvaltning kommunaldirektør.

som den øverste chef eller som den eneste „rigtige“ direktør. I mange selskaber med flere direktører er der nemlig tale om en arbejdsdeling mellem flere ligestillede direktører. De to spørgsmål belyses nærmere i kapitlerne 3 og 4. Her skal kun gøres en enkelt bemærkning om selve betegnelsen. Hvis der kun er een direktør i selskabet, er udtrykket administrerende direktør uden selvstændig betydning. Hvis der er to direktører, hvoraf den ene kaldes administrerende direktør, den anden blot direktør, er der formodning for, at den administrerende direktør har det afgørende ord i tilfælde af uenighed. Består direktionen af mere end to medlemmer, vil den administrerende direktør ofte kunne opfattes som en slags formand for direktionen, dvs. som den første blandt ligemænd, og hans opgave kan da bla. være at fungere som forhandlingsleder ved direktionsmøderne.

Uden for direktørbegrebet falder sådanne personer i ledende stillinger som f. eks. prokurister, forretningsførere, disponenter, afdelingschefer etc. Ganske vist ser man, at en prokurist i et stort selskab kan indtage en langt betydeligere stilling end direktøren i et lille familieselskab. Og en prokurist kan have en kontrakt, der, om den end ikke ganske sidestiller ham med en direktør, så dog giver ham meget vidtgående beføjelser og rettigheder. Hans kompetence vil dog altid være underlagt direktørens myndighed. De regler, der fremstilles i denne bog, vil derfor ofte kunne anvendes analogisk uden for den foretagne afgrænsning.

Om betegnelsen „underdirektør“ hedder det i Krenckels håndbog,³⁾ at den „som oftest kun er et udtryk for en intern rangstilling inden for prokuristernes kreds“, og derfor „registreres underdirektøren kun, når det af selskabets vedtægter udtrykkelig fremgår, at underdirektøren er medlem af direktionen og således har det ansvar og de pligter, der aktieretligt påhviler denne“.

B. Direktørbegrebet i lovgivningen

Aktieselskabsloven har samlet reglerne om selskabsledelse i et særligt afsnit omfattende §§ 49-64. I apl. findes bestemmelserne i §§ 31-45.

I anpartsselskaber er direktionen obligatorisk i ethvert selskab, uanset indskudskapitalens størrelse, jfr. apl. § 31. Til gengæld kan disse selskaber, såfremt indskudskapitalen ikke andrager 400.000 kr., undvære bestyrelse, medmindre arbejdstagerne har ret til at blive repræsenterede i bestyrelsen. Denne ret har arbejdstagerne, såfremt selskabet beskæftiger mindst 50 arbejdstagere.

³⁾ Krenckel, p. 225.

Om direktionen hedder det i a.l. 1973 § 51: Stk. 1. „I selskaber med en aktiekapital på 400.000 kr. eller derover skal bestyrelsen ansætte en direktion bestående af et eller flere medlemmer. I mindre selskaber kan bestyrelsen ansætte en direktion.

I alle selskaber af en vis størrelse er en direktion altså obligatorisk. 1930 loven satte grænsen ved 100.000 kr.

I Sverige skal der ansættes en „verkställande direktör“, hvis bestyrelsen består af tre medlemmer eller derover. Er antallet af bestyrelsesmedlemmer derimod under tre, kan en direktør ikke ansættes.

I norske aktieselskaber kaldes direktøren ofte „disponent“, men „direktør“ forekommer lige så hyppigt. Han ansættes af „styret“, dvs. bestyrelsen, og betragtes som selskabets øverste funktionær.

Det engelske udtryk „director“ betyder egentlig bestyrelsesmedlem. The board of directors (bestyrelsen) vælger af sin midte en „managing director“. En „general manager“ er en direktør, der ikke er medlem af bestyrelsen. „Manager“ betyder blot leder af en afdeling. Ved sammenligning med engelske forhold må det erindres, at der i enhver engelsk bestyrelse er mindst eet, ofte flere medlemmer, der er „full time directors“, dvs. at de i virkeligheden fungerer som direktører, samtidig med at de er bestyrelsesmedlemmer. Den danske modsætning mellem bestyrelse og direktion er således ukendt i England. Den tanke, at selskabets administrerende direktør ikke skulle være medlem af bestyrelsen, er fremmed for englænderne. Det vil heraf fremgå, at en administrerende direktør i et dansk selskab, der skal angive sin stilling på engelsk, formentlig kan kalde sig „managing director“, hvad enten han er medlem af bestyrelsen eller ikke, hvorimod andre danske direktørstillinger bedst dækkes af betegnelsen „general manager“.

2. Direktørens personlige egenskaber

Ifølge aktieselskabslovens § 52, stk. 1, jfr. apl. § 34 stk. 1, skal direktører være myndige personer. Tidligere stilledes også krav om, at direktører ikke måtte være ude af rådighed over deres bo.

Denne betingelse stilles ikke længere, idet man har ment, at selskaberne selv skal skønne over, hvorvidt en personlig konkurs skal afskære den pågældende fra at kunne deltage i selskabets ledelse.

Myndighedskravet volder ingen vanskeligheder. Myndighedsalderen er 20 år, og ansættelse af personer under denne alder savner normalt praktisk betydning. Derimod kan personer over 20 år umyndiggøres efter reglerne i

myndighedsloven. Hertil hører dog særdeles meget⁴⁾, og beslutning herom kan kun træffes af domstolene.

En direktørs umyndiggørelse medfører, at han ikke fortsat kan bestride sit hverv. En person, der er under lavværgemål kan ikke være direktør.

Tidligere stilledes der i loven også krav til direktørens moralske kvalifikationer. Ifølge aktieselskabsloven af 1930 var det en betingelse, at han ikke ved dom var fundet skyldig i en i den offentlige mening vanærende handling uden derfor at have fået æresoprejsning. I 1939 ændredes dette i loven til et krav om, at direktøren skulle være uberygtet, men dette krav blev atter opgivet ved en lov af 8. juni 1951. Af grunde, der er redegjort for i forrige kapitel, er spørgsmålet uden større praktisk betydning.⁵⁾

Loven kræver endvidere, at direktøren skal have bopæl her i landet, § 52, stk. 2, jfr. apl. § 34, stk. 2. Der kan dog i særlige tilfælde dispenseres fra sidstnævnte bestemmelse af handelsministeren. Om de undtagelser, der gælder for borgere i EF-lande, henvises til fremstillingen i kap. 1.

Som en ejendommelighed skal nævnes, at også et firma eller et selskab efter 1930-loven kunne ansættes som direktør, jfr. 1930 lovens § 49, stk. 5.

Det gjaldt for det første enkeltmandsfirmaer, interessentskaber, samt med handelsministerens tilladelse tillige andre selskaber, herunder aktieselskaber.

Ved lov nr. 503 af 29. november 1972 blev denne bestemmelse ændret, således at alene rederiaktieselskaber kan have et enkeltmandsfirma eller et ansvarligt interessentskab som direktør, forudsat at samtlige ansvarlige indehavere opfylder betingelserne for at være direktør.

Når man har ændret bestemmelsen, skyldes det, at man har ment, at en juridisk person som ansvarlig leder er egnet til at skabe uklarhed i ansvarsforholdene.

Man har dog måttet gøre undtagelse for rederiaktieselskaber, i hvilke en direktion bestående af et enkeltmandsfirma eller interessentskab har en langvarig tradition bag sig.

⁴⁾ Det hedder i lov om umyndighed og værgemål af 30. juni 1922, § 2: „Den, der er fyldt 20 år, kan umyndiggøres, såfremt han:

1. på grund af sindssygdом, åndssvagheid eller anden sjælelig forstyrrelse er uskikket til at varetage sine anliggender;
2. Ved ødselheid eller anden uforsvarlig adfærd udsætter sin eller sin families velfærd for fare;
3. på grund af drikfældighed eller lignende last er uskikket til at varetage sine anliggender;
4. på grund af legemlig mangel, sygdom eller anden skrøbelighed, er mindre skikket til at varetage sine anliggender og selv ønsker at blive umyndiggjort.“

⁵⁾ Se herom kap. 1, III, D.

Ganske i overensstemmelse hermed er a.l. 1973 § 52, stk. 3, jfr. apl. § 34 stk. 3.

De juridiske personer, der før 1. januar 1973 lovligt var ansatte som direktører, kan dog både efter lov nr. 503 af 29/11-1972 og efter a.l. 1973 § 168 stk. 3 fortsætte i stillingen.

3. Er direktøren aktionær eller bestyrelsesmedlem ?

A. Aktionær

Aktieselskabsloven forudsætter ikke, at direktøren skal være aktionær i selskabet, men udelukker det heller ikke.

Det er meget vanskeligt at danne sig noget indtryk af, i hvilket omfang direktørerne her i landet er aktionærer i de selskaber, de leder. Nogen statistik eller andet pålidelig materiale foreligger ikke. Når bortset fra familieaktieselskaber, ejendomsaktieselskaber og visse andre typer af selskaber, hvor direktøren ofte er hovedaktionær eller i hvert fald ejer en betydelig aktiepost, tør man vistnok antage, at det ikke er almindeligt herhjemme, at direktøren er aktionær – i hvert fald ved udnævnelsen. I de typiske erhvervsdrivende selskaber af betydelig størrelse vælges direktøren på grund af sine faglige kvalifikationer, ikke på grund af sine formueinteresser i selskabet. Den bestyrelse, der ved direktørpostens besættelse ønsker at finde den bedst egnede leder, vil normalt ikke tillægge det større vægt, at der blandt ansøgerne findes folk, der ejer aktier i selskabet.

Ikke sjældent udnævnes en af selskabets overordnede funktionærer til direktør, og det vil da være noget af et tilfælde, om den pågældende ejer aktier i selskabet. En anden ting er, at en direktør kan have en naturlig interesse i at komme i besiddelse af aktier i det selskab, han leder, hvis lejlighed byder sig, og man ser da også, at en direktør i årenes løb forøger sin aktiebesiddelse for også derigennem at befæste sin stilling.

Det anføres undertiden, at en vis aktiebesiddelse hos direktøren garanterer den fornødne egeninteresse i selskabets virksomhed og dets økonomiske succes. Denne betragtning kan måske have en vis vægt i relation til bestyrelsesmedlemmer, men den spiller næppe nogen rolle for direktøren. Hans økonomiske interesse falder så umiddelbart sammen med selskabets, at andre kauteler synes helt upåkrævede. Ikke blot beror hans årsindtægt, i hvert fald for en væsentlig del, på selskabets overskud, idet de fleste direktører oppebærer tantieme. Men dertil kommer yderligere, at selskabets trivsel og fremgang i høj grad beror på direktørens dygtighed og personlige

indsats. For ham er direktørhvervet en stilling, som han har slidt for at nå, og som han vil slide for at bevare. Også andre faktorer end de økonomiske spiller ind. Social ambition, prestigehensyn, glæden ved arbejdet og interessen for selskabets stilling kan nævnes som eksempler på immaterielle momenter af betydelig vægt.

I øvrigt kan der rejses tvivl om, hvorvidt eller i hvilken retning det vil påvirke direktørens dispositioner, at han selv ejer en betydelig aktiepost. Nogle vil mene, at det kun kan bidrage til at skærpe hans interesse og øge hans anstrengelser for selskabets økonomiske succes. Slet så simpel er sagen dog næppe. Det kan nemlig ikke udelukkes, at den direktør, der måske har investeret hele sin formue i selskabet, vil blive fristet til en forsigtighed, der efter omstændighederne kan afskære ham fra at gribe en chance, som indebærer en risiko, ligesom det omvendt ej heller kan udelukkes, at en direktør, der ejer en betydelig aktiepost, i vanskelige tider for selskabet måske kan blive fristet til at tage chancer, som han ikke burde have taget, for at undgå at konstatere et øjeblikkeligt formuetab. Mod direktørens – betydelige – aktiebesiddelse kan vel også anføres, at den kan forrykke forholdet mellem direktion og bestyrelse. Alt i alt må det vel erkendes, at egeninteressen er en virksom drivfjeder.

B. Bestyrelsesmedlem

Aktieselskabsloven af 1930 udtalte sig ikke om direktørens adgang til at sidde i bestyrelsen.

Derimod bestemte banklovens § 8, stk. 4, at stillingen som medlem af en banks bestyrelse eller repræsentantskab ikke kan forenes med stillingen som medlem af dens direktion.

Spørgsmålet om, hvorvidt selskabets direktion bør have sæde i bestyrelsen, hører til de traditionelt meget omdiskuterede både i den juridiske litteratur og i den mere økonomisk orienterede ledelseslitteratur. Medens direktionens medlemsskab af bestyrelsen betragtes som noget ret selvfølgeligt i U.S.A., England og hidtil Sverige, har man herhjemme, i hvert fald fra den juridiske teoris side, været skeptisk med hensyn til det forsvarlige og hensigtsmæssige i en sådan dobbeltstilling. Det hovedargument, der som regel fremføres mod sammenfald i funktionerne, og som ovenfor nævnt tidligt er slået igennem i bankloven, er, at et personsammenfald er egnet til at afsvække det ledelsesprincip, som bestemmelserne i aktieselskabsloven er udtryk for, og som går ud på, at bestyrelsen har den overordnede ledelse af selskabet, medens direktionen har den daglige ledelse og er undergivet bestyrelsens instruktionsmyndighed.

Når bæredygtigheden af dette argument ikke sjældent bestrides fra erhvervsside, hænger det sammen med, at erhvervsorganisationerne allerede under forarbejdet til aktieselskabsloven af 1930 i en fælles henvendelse til regering og rigsdag kritiserede det standpunkt, som 1930 lovens § 47 og § 48 var udtryk for, idet man blandt andet anførte: „Det (forslaget til aktieselskabslovens § 47 og § 48) forudsætter og fastslår således, at det er bestyrelsen, der leder selskaberne, medens erhvervene, der kender det praktiske liv, dog ved, at dette er direktionens sag og opgave – og at det nødvendigvis må være så. Kun direktionen kan ofre selskabet sin fulde virkeevne, ligesom det som regel også kun er direktionen, der har den fornødne fagkundskab. Bestyrelsen har derimod den kontrollerende og rådgivende og i tvivltilfælde eller på særlig vigtige punkter den afgørende myndighed“.⁶⁾

Når der således allerede ved 1930-lovens vedtagelse forelå uoverensstemmelse mellem lovgivningsmagts syn på selskabets ledelse og erhvervslivets, kan det næppe undre, at der fra erhvervssiden er fremført mange gode argumenter for det hensigtsmæssige i, at direktøren er medlem af bestyrelsen.

Det fremhæves ofte, at direktionens medlemsskab af bestyrelsen letter kommunikationen, og at direktionen, som den der bedst kender selskabets forhold, kan give bestyrelsen værdifuld vejledning ved dens beslutningstagen.

De anførte argumenter taler næppe stærkt for, at direktionen skal være medlem af bestyrelsen, men det bør være en selvfølge, at direktionen deltager i bestyrelsens møder – uden stemmeret – når da ikke netop direktionens forhold er til behandling.⁷⁾

På denne baggrund kan det have interesse at se, hvordan det faktisk forholder sig i danske aktieselskaber. Med udgangspunkt i Greens Danske Fonds og Aktier, 1971, der omfatter ca. 5.000 danske aktieselskaber med en aktiekapital på mindst 300.000 kr. er der foretaget en undersøgelse af selskaber, hjemmehørende i København; undersøgelsen omfatter ikke banker og forsikringselskaber, hvor direktøren ikke kan være medlem af bestyrelsen.

⁶⁾ Erhvervsorganisationernes fællesudtalelse af 13. januar 1926, RT 1923/24, spalte 492. Udtalelsen kan også findes citeret i betænkning nr. 362/64, p. 139.

⁷⁾ Management-litteraturen om den skitserede problemstilling er meget omfattende, og der skal derfor her alene henvises til 3 kortfattede danske indlæg fra Management 1967, civilingeniør Ivar Hellborn, p. 288-290, direktør, civilingeniør Niels Foss, samme sted p. 314-317, og direktør, cand. jur. I. C. Thygesen, samme sted p. 317-319.

Undersøgelsen omfatter ialt 1.642 selskaber med hjemsted i København. Blandt disse er direktøren (eller eet eller flere medlemmer af direktionen) medlem af bestyrelsen i 1.088 tilfælde, medens direktøren i 554 tilfælde ikke sidder i bestyrelsen. Rent numerisk er det altså væsentligt hyppigere, at direktionen er repræsenteret i bestyrelsen, end at den ikke er det.⁸⁾

Billedet forrykkes imidlertid noget, hvis man grupperer selskaberne efter visse typer.

Det må på forhånd ventes, at direktøren hyppigere er bestyrelsesmedlem i private selskaber end i offentlige selskaber. Ved private selskaber forstås her selskaber med ikke over 10 aktionærer, der jfr. bestemmelsen i 1930-lovens § 45, indtil 1. januar 1973 havde adgang til at hemmeligholde deres regnskaber (familieaktieselskaber), og ved offentlige selskaber forstås de øvrige.

Undersøger man således selskaber med hjemsted i København med mindre end 10 aktionærer og en aktiekapital på mellem 300.000 og 1 mill. kr., omfatter denne gruppe 421 selskaber, hvor direktøren er medlem af bestyrelsen i 317 af disse.

For samme selskabstype, men med en aktiekapital på mellem 1 og 2 mill. kr., er direktøren medlem af bestyrelsen i 357 af 477 selskaber.

Går man endelig til de store familieselskaber med en aktiekapital på over 2 mill. kr., er direktøren bestyrelsesmedlem i 229 af 352 tilfælde. Dette hænger selvfølgelig sammen med, at aktierne hyppigt går i arv inden for den pågældende familie, og ofte er der ved testamente eller aktionær-overenskomst tilladt det medlem af familien, der er fundet bedst egnet til at videreføre virksomheden, en dominerende indflydelse på selskabets anliggender, og det er da kun naturligt, at han som direktør og leder tillige har sæde i bestyrelsen.

Den nævnte gruppe selskaber har ofte familiemedlemmer i bestyrelsen, og også familieadvokaten eller de advokater, der repræsenterer forskellige interessegrupper inden for familien, er hyppigt repræsenteret i bestyrelsen. Ser man eksempelvis på familieaktieselskaber med en aktiekapital på 1-2 mill. kr., der, jfr. ovenfor omfattede 477 selskaber og med en direktør som bestyrelsesmedlem i 357 tilfælde, vil man se, at bestyrelsen i 315 tilfælde har en praktiserende advokat som medlem.

Anderledes forholder det sig, hvis man går til de store offentlige selskaber.

⁸⁾ Siden nærværende fremstillings første udgave (1956) er forholdet blevet forrykket til ugunst for direktionens medlemsskab af bestyrelsen. 1956-undersøgelsen (1. udg. p. 47) omfattede 2.010 selskaber, og af disse var direktionen repræsenteret i bestyrelsen i 1.354 tilfælde.

Undersøgelsens informationsværdi afsvækkes i nogen grad af, at Greens Danske Fonds og Aktier for et meget stort antal selskaber ikke kan oplyse aktionærantallet, enten fordi dette ikke kendes,⁹⁾ eller fordi selskabet ikke ønsker at meddele oplysning herom. Endvidere omfatter denne gruppe selskaber med uoplyst aktionærantal datterselskaber, hvor aktierne indehaves af eet eller ganske få andre aktieselskaber, men hvor det alligevel på grund af aktiebesiddelsen i moderselskabet er berettiget at betragte selskabet som offentligt. Jo større selskabet er, i desto færre tilfælde vil direktøren være medlem af bestyrelsen.

Tager man selskaber med hjemsted i København med uoplyst aktionærantal – altså formentlig over 10 – med en aktiekapital på mellem 300.000 og 1 mill. kr., er direktøren medlem af bestyrelsen i 84 af 143 selskaber. Er kapitalen i den samme gruppe selskaber mellem 1 og 2 mill. kr., er der 64 selskaber med en direktør som bestyrelsesmedlem i 37 tilfælde, og er aktiekapitalen over 2 mill. kr., er direktøren kun medlem af bestyrelsen i 52 tilfælde af 147.

I de meget store børsnoterede selskaber er direktøren kun i et fåtal af tilfælde medlem af bestyrelsen, og her er den i aktieselskabsloven forudsatte funktionsdeling gennemført fuldt ud.

Det må sikkert erkendes, at vi står ved et område, som bedst ordnes af erhvervslivet selv. Detaljerede lovforskrifter er næppe særligt nyttige på et område som dette, af to grunde: dels fordi samfundet ikke kan have nogen praktisk interesse i at regulere disse forhold, dels fordi det næppe er muligt at gribe regulerende ind. Den faktiske magtbalance inden for et selskabs ledelse lader sig ikke i nævneværdig grad påvirke af lovgivningsvejen.

Den nu foreliggende aktieselskabslov afstår da også fra at give alt for detaljerede regler herom.

Lovens § 56, stk. 1, bestemmer, at en direktør ikke må vælges til formand for bestyrelsen, og § 51, stk. 2, bestemmer, at i selskaber med en aktiekapital på 400.000 kr. eller derover skal flertallet af bestyrelsens medlemmer bestå af personer, der ikke er direktører i selskabet.

Disse regler kan formentlig accepteres som et kompromis mellem de modstridende synspunkter, og de gør det i hvert fald ikke uoverkommeligt for selskaberne at regulere deres forhold efter deres behov. Egentligt med-

⁹⁾ Det drejer sig om selskaber med ihændeageraktier, altså de store børsnoterede selskaber, som man vist roligt kan betragte som offentlige, selv om der for visse selskabers vedkommende er tale om en sådan dominans fra en enkelt aktionær eller aktionærgruppes side, at disse aktionærer med en vis føje kan betragte selskabet som et familieselskab.

lemsskab af bestyrelsen for een eller flere direktører vil kunne opretholdes, hvor der føles trang dertil, og i andre tilfælde vil man fortsat kunne opretholde den udbredte praksis, at direktionen, eller i hvert fald den administrerende direktør, deltager i bestyrelsens møder. Udkastets § 56, stk. 2, udtaler direkte som en deklaratorisk regel, at en direktør har ret til at være til stede og udtale sig ved bestyrelsens møder – selv om han ikke er medlem af bestyrelsen – medmindre bestyrelsen i de enkelte tilfælde træffer anden bestemmelse. Det vil sige, at bestyrelsen ikke generelt kan nægte en direktør adgang til sine møder, men nok i det enkelte tilfælde, f. eks. hvor direktionens anliggender skal behandles.

Det bør endelig bemærkes, at a.l. 1973 § 168, stk. 2, giver de direktører, der før lovens ikrafttræden var medlemmer af selskabets bestyrelse eller formand for bestyrelsen, ret til fortsat at beklæde disse hverv.

4. Direktørens stilling som ansat leder

En direktør for et aktieselskab indtager i dansk ret en ejendommelig mellemstilling, fordi han på den ene side er „ansat“, men på den anden side ikke omfattes af lovgivningens bestemmelser om ansatte personer. Socialt og økonomisk er han placeret i arbejdsgivernes rækker, og han ansætter selv et personale, i forhold til hvilket han indtager en chefstilling.

Det er således almindeligt anerkendt, at direktøren ikke kan anses for funktionær i funktionærlovens¹⁰⁾ forstand, og det har ved affattelsen af funktionærlovens § 1 direkte været tilsigtet at holde direktører uden for loven.¹¹⁾ Ganske vist omfatter lovens § 1, stk. 1, litra c „personer, hvis arbejde udelukkende eller i det væsentlige består i på arbejdsgiverens vegne at lede eller føre tilsyn med udførelsen af andres arbejde“, men ifølge stk. 2 i samme paragraf er det en betingelse for lovens anvendelse, at den pågældende indtager „en tjenestestilling, således at han er undergivet arbejdsgiverens instruktioner“. Dette hænger naturligvis sammen med, at loven har en socialt orienteret beskyttelsestendens, idet dens formål har været at komme funktionærstanden til hjælp. Direktøren hører ikke hjemme i denne sam-

¹⁰⁾ Lovbekendtgørelse nr. 413 af 30/8-1971.

¹¹⁾ Jfr. betænkning afgivet af det af arbejds- og socialministeriet den 16. april 1946 nedsatte udvalg om revision af funktionærloven, afgivet den 19. november 1947, p. 38, jfr. også H. C. Carlsen: Dansk Funktionærret, p. 38.

funds-klassen, og det formodes, at personer, der er nået til tops i en erhvervs-virksomhed, er i stand til at varetage deres personlige anliggender uden lovgivningens bistand.

Direktøren omfattes heller ikke af ferieloven.¹²⁾ Den angår ifølge § 1 „lønmottagere i offentlig eller privat tjeneste“. Også denne lov har et socialt sigte, og der hersker ingen tvivl om, at i hvert fald den, der er direktør i aktieretlig forstand, falder uden for lovens område.¹³⁾ Dette er vist nok også ganske rimeligt, allerede fordi de fleste direktører ganske naturligt har andre ferievilkår end hjemlet ved ferieloven. Ansvar og pligter medfører ikke sjældent, at en direktør må holde sine ferier uden for den i loven foreskrevne ferietid. I øvrigt er ferielovens formål ganske klart at beskytte de underordnede, ikke cheferne. Hvis det derimod drejer sig om en underdirektør, der ikke er tilmeldt aktieselskabsregisteret, må det vistnok antages, at han omfattes af ferieloven. I hvert fald foreligger der en afgørelse i denne retning vedrørende salgsdirektøren i et datterselskab.¹⁴⁾

En direktør omfattes ej heller af konkurslovens regler om, at lønkrav er privilegeret i konkurs, se herom nedenfor kap. III, afsnit IV B.

At der ikke findes nogen speciel lovgivning om direktøren i hans egen-skab af ansat, betyder dog ikke, at han er retsløs. Dels kan hans retsstilling være reguleret i en skriftlig kontrakt, dels gælder der ifølge domspraksis og almindelige retsgrundsætninger en række regler om ansættelsesforholdet, der vil komme til anvendelse på de punkter, som ikke måtte være aftalt i ansættelsesvilkårene.

For disse regler gøres der nærmere rede i næste kapitel.

¹²⁾ Lov om ferie nr. 273 af 4. juni 1970 som ændret ved lov nr. 260 af 9. juni 1971.

¹³⁾ Socialministeriet traf en principiel afgørelse allerede i 1939. En administrerende direktør for et aktieselskab, der var selvstændig daglig leder af selskabet, og som oppebar en fast årlig gage på 10.000 kr. samt tantieme, blev ikke anset for omfattet af loven (Soc. min. skr. 7/11 1939), jfr. E. Dreyer og T. Haarløv: Ferieloven (1942), p. 58.

¹⁴⁾ Arbejds- og Socialministeriets skrivelse 8/1-1953 angår en person, der fra 1. juni 1942 til 1. april 1950 var ansat som salgsdirektør i et aktieselskabs datterselskab i provinsen. Hans gage var 36.000 kr. Salgsdirektøren havde to sideordnede medledere, nemlig en teknisk leder og en overværkfører. Selskabet tegnedes af to af de tre nævnte personer i forening. Salgsdirektøren var ikke anmeldt til aktieselskabsregisteret som direktør. Anmeldt var derimod hovedselskabets to direktører. Ministeriet anså efter det foreliggende salgsdirektøren som funktionær i ferielovens forstand og lagde bl. a. vægt på – foruden de momenter, der allerede er nævnt – at de to anmeldte direktører havde taget del i ledelsen, i hvert fald i et vist omfang.

3. Direktørens kontrakt

1. Hvad er en kontrakt?

Ved en direktørkontrakt tænker de fleste på det dokument, der indeholder de skriftligt aftalte vilkår for direktørens ansættelse. Hvis et sådant dokument ikke er oprettet og underskrevet, vil man sige, at „der findes ingen kontrakt“.

Denne sprogbrug er dog ikke korrekt. En kontrakt er det samme som en aftale. Den behøver ikke at være skriftlig. Også en mundtlig aftale om ansættelse er strengt taget en kontrakt.

Mellem den mundtlige og den skriftlige kontrakt er der imidlertid bl. a. den forskel, at den skriftlige kontrakt som regel er mere detaljeret end den mundtlige. At der ikke oprettes nogen skriftlig kontrakt, vil ofte være udtryk for, at der kun er truffet aftale om nogle få hovedpunkter, navnlig med hensyn til aflønning. Den skriftlige kontrakt vil derimod ofte omtale en række spørgsmål, som parterne har truffet nærmere aftale om, herunder en del forhold, der kun er medtaget for alle eventualiteters skyld.

Betydningen af den skriftlige kontrakt beror først og fremmest på, at den tjener som bevis for, hvad der er aftalt. Endvidere har den ofte den funktion, at parterne allerede ved dens oprettelse tvinges til at tage stilling til visse spørgsmål, som det senere kan være praktisk at have på det rene. En kontrakt, hvortil udkast er affattet af en erfaren advokat, vil ofte henvende parternes opmærksomhed på problemer, som de ikke selv har tænkt på. Allerede af disse grunde må det anbefales at ofre tid og omhu på kontraktens udarbejdelse.

Den skriftlige kontrakt har dernæst den betydning, at den indeholder en bindende afgørelse af alle de spørgsmål, der er omtalt i kontrakten. Jo fyldigere kontrakten er, des flere tvivlsspørgsmål vil dermed være løst på forhånd.

Derimod kan man ikke slutte negativt, at de spørgsmål, som ikke er nævnt i kontrakten, henstår uløst. Enhver kontrakt, selv den mest detaljerede, vil være ufuldstændig. På alle punkter, hvor kontrakten tier, må dens bestemmelser udfyldes og suppleres med de almindelige retsregler, der gælder for det pågældende område.

Endvidere må kontraktens bestemmelser suppleres med de regler, der har hjemmel i andre dokumenter. Hertil hører først og fremmest selskabets vedtægter, som direktøren ved sin tiltræden forpligter sig til at overholde. Endvidere bestyrelsens forretningsorden, der ofte vil indeholde bestemmelser af betydning for direktøren. Endelig anvender man i nogle selskaber, særlig hvor der er flere direktører, en forretningsorden for direktionen. Denne fastsættes af bestyrelsen og kan bl. a. indeholde regler om den indbyrdes kompetence mellem direktørerne og om afgrænsningen af deres arbejdsområder.

Strengt taget er en forretningsorden for direktionen kun påkrævet, hvor der er flere direktører. Er der kun een direktør i selskabet, er der ingen naturlig sondring mellem de forhold, der reguleres i kontrakten, og dem, der hører hjemme i en forretningsorden. Men efter omstændighederne vil man måske finde det praktisk at arbejde med to dokumenter. I så fald kan kontrakten indeholde bestemmelserne om ansættelsesvilkårene, herunder lønspørgsmålet, medens forretningsordenen særlig vil beskæftige sig med direktørens arbejdsopgaver, herunder specielt afgrænsningen mellem hans og bestyrelsens kompetence.

Består direktionen af flere medlemmer, er sondringen mellem kontrakt og forretningsorden derimod helt naturlig, og fordelingen af de emner, de to dokumenter beskæftiger sig med, giver sig næsten af sig selv. Kontrakten er det naturlige grundlag for de regler, der alene angår den enkelte direktør og hans forhold til selskabet. Forretningsordenen egner sig særlig til at behandle de spørgsmål, der angår direktionen som plenum, samt alle de problemer, der udspringer af den kendsgerning, at der er mere end een direktør.

Når direktørkontrakten i dette kapitel gøres til genstand for særskilt fremstilling, må udtrykket forstås i sin videste betydning, omfattende såvel den skriftlige kontrakt som de supplerende dokumenter, vedtægter og eventuel forretningsorden, samt endvidere hele det system af almindelige retsgrundsætninger, der gælder om forholdet, hvad enten disse er skriftligt nedfældet eller ikke.

2. Direktørens ansættelse

Direktionen ansættes af bestyrelsen, jfr. a.l. 1973 § 51, stk. 1. Dette var også tidligere det normale, omend ikke direkte foreskrevet i loven. I anpartsselskaber uden bestyrelse udnævnes direktionen af generalforsamlingen, jfr. apl. § 31, stk. 3.

Hvis direktøren vælges inden for selskabets funktionærstab, vil bestyrelsen som regel have et sådant forhåndskendskab til den pågældende, at der straks kan træffes endelig aftale om vilkårene for direktørhvervet, og det vil da være mest praktisk, at vilkårene umiddelbart nedfældes i en skriftlig kontrakt.

Antager bestyrelsen derimod en mand ude fra, forekommer det, at der aftales en prøvetid, som skal løbe til ende, inden de endelige vilkår fastsættes. Prøvetiden kan dog også stipuleres som en klausul i den endelige kontrakt, således at dens betingelser er fastlagt, hvis prøvetiden forløber tilfredsstillende. Så vidt vides er det dog næppe meget udbredt at anvende prøvetid ved antagelse af direktører. Det er da heller ikke særlig påkrævet, idet de fordele, der knytter sig til prøvetiden, lige så bekvemt kan opnås på anden måde. I funktionærforhold har prøvetiden den særlige retsvirkning, at forholdet kan bringes til opsigelse fra arbejdsgiverens side med kortere varsel end foreskrevet i loven for normale forhold. Men i direktørforholdet gælder ingen præceptive regler om opsigelsesvarslets længde. Varslet beror alene på parternes aftale. Nu vil direktørens opsigelsesvarsel, som det senere påvises, ofte være temmelig langt, og det kan derfor være naturligt i kontrakten at fastsætte et kortere opsigelsesvarsel fra begge sider i den første tid, f. eks. i et år eller to fra ansættelsen. Dette kan være i begge parter interesse i tilfælde, hvor de står usikre overfor, om samarbejdet vil forløbe tilfredsstillende. Ikke mindst vil direktøren, hvis arbejdet i det nye selskab viser sig i høj grad tilfredsstillende for ham, være interesseret i at kunne frigøre sig med relativt kort varsel. En tilsvarende interesse gør sig ikke gældende i funktionærforhold, fordi funktionæren altid kan opsiges stillingen til fratræden med en måneds varsel.

Af disse grunde vil det i tilfælde, hvor tanken om prøvetid overhovedet opstår, være mest naturligt at løse spørgsmålet ved en særbestemmelse om kortere opsigelsesvarsel i den første tid. Foretrækker man at anvende termen „prøvetid“ eller „ansættelse på prøve“, er det vigtigt at angive, hvad der skal gælde ved prøvetidens udløb. Er intet anført, løber forholdet videre på de hidtil gældende vilkår. Hvis forholdets fortsættelse kræver særlig aftale, må dette angives i kontrakten. Endvidere bør det angives, hvilket opsigelsesvarsel der skal gælde i prøvetiden.

3. Kontraktens indhold

I det følgende skal der peges på nogle af de forhold, som bør være aftalt i en omhyggeligt udarbejdet kontrakt. Samtidig vil der blive skitseret nogle

retningslinier for, hvordan visse spørgsmål må bedømmes, hvis kontrakten ikke tager stilling dertil. Herved må dog erindres, at direktørstillingerne er overordentlig forskellige, og fælles regler kan derfor kun opstilles med forbehold af de specielle omstændigheder i det enkelte selskab.

A. Direktørens opgaver og arbejdsområde

Hvor en skriftlig kontrakt er oprettet, vil denne som regel søge at udtrykke direktørens stilling og pligter ved en angivelse af de funktioner, han skal varetage. Ofte er kontrakten dog ufuldstændigt eller endog ubehjælpsomt affattet på dette punkt. Og dette kan ikke undre; thi det er en næsten uløselig opgave at give en udtømmende opregning af, hvad en direktør skal beskæftige sig med. En sådan opregning må da også anses for overflødig. Det er normalt tilstrækkeligt, at direktørens stilling i forhold til selskabet er klart præciseret.

Hvor der kun er tale om een direktør og eet selskab, er det i virkeligheden nok at skrive: „N. N. ansættes som direktør“. Herved angiver man, at direktøren har de funktioner, der ifølge lovgivningen og retspraksis påhviler en direktør. Det er strengt taget unødvendigt at gentage i afskrift eller omskrivning, hvad a.l. § 54, stk. 2, bestemmer om direktørens daglige ledelse af selskabet¹⁾). Når det alligevel hyppigt sker, skyldes det, at det kan være ganske nyttigt at stipulere visse hovedregler skriftligt, selv om de står i loven. Det er jo ikke alle, der kender lovteksten. Hvis man ønsker at begrænse direktørens arbejdsområde eller kompetence på et eller flere punkter, er der særlig grund til at optage bestemmelser herom i kontrakten. Heraf følger, at en direktør har de rettigheder og forpligtelser, der følger af stillingen, på de punkter, hvor der ikke er gjort nogen indskrænkning.

Som eksempel på indskrænkninger i direktørens kompetence, som det er rigtigst at fiksere skriftligt, kan nævnes en bestemmelse om, at ansættelse og afskedigelse af de øverste funktioner, såsom prokurister eller afdelingschefer, skal forelægges bestyrelsen. Denne regel vil nemlig ikke gælde uden sær aftale. Endvidere kan det bestemmes, at al ansættelse og afskedigelse af underordnet personale er henlagt til en personalechef, således at direktøren er fritaget for at beskæftige sig med disse spørgsmål. Herved må dog erindres, at personalechefen sorterer under direktøren, og at han træffer sine dispositioner på direktørens vegne og under ansvar over for ham. I store selskaber er det ikke ualmindeligt, at økonomi- eller regnskabschefen

¹⁾ Hvad der nærmere ligger i udtrykket „daglig ledelse“ behandles i næste kapitel.

ansættes direkte af bestyrelsen. Han indtager ofte en stilling, der er meget selvstændig i forhold til direktionen. Det samme gælder i endnu højere grad en intern revisor, jfr. pag. 46 – I mangel af anden aftale eller kutyme må det vistnok være hovedreglen, at direktøren kan antage og afskedige hele personalet.

Det er meget almindeligt, omend nærmest overflødigt, at anføre i kontrakten, at direktøren på egen hånd kan afslutte alle sædvanlige forretninger, der falder inden for selskabets virksomhedsområde, medens dispositioner af mere ekstraordinær karakter skal forelægges bestyrelsen. For det første står det utrykkeligt i loven, og for det andet er reglen så selvfølgelig, at den måtte gælde, også selv om den ikke stod i loven. Hvad der kan frembyde vanskeligheder i praksis, er at foretage den rette afgrænsning mellem sædvanlige og ekstraordinære dispositioner²⁾. Men sådanne vanskeligheder egner sig ikke til at løses på forhånd i kontrakt. De må klares, efterhånden som de opstår og i overensstemmelse med den sædvane, der i tidens løb danner sig for ethvert selskab.

Hvis der er mere end een direktør i selskabet, er det af betydning, at den indbyrdes fordeling af opgaverne præciseres enten i kontrakten eller bedre i en forretningsorden for direktionen. Er dette ikke sket, må fordelingen bero på, hvad omstændighederne tilsiger. Undertiden vil opgaven fremgå af stillingens betegnelse, f. eks. „teknisk direktør“ og „salgsdirektør“. Hvis disse to direktører findes i et industriforetagende, fremgår arbejdsdelingen umiddelbart. Hvis der imidlertid findes en tredje direktør, der benævnes „administrerende direktør“, er det vigtigt, at kontrakten eller forretningsordenen afgør, om de tre direktører er sidestillet, eller om den administrerende direktør er overordnet i forhold til de to andre³⁾. Hvis intet er aftalt herom, er formodningen for, at den administrerende direktør er overordnet i forhold til de andre, selv om disse er anmeldt til aktieselskabsregisteret som direktører. Udtrykket „overordnet“ må dog ikke forstås i den sædvanlige betydning af ordet. En direktør har naturligvis ingen chef over sig. Meningen er blot, at den administrerende direktør har det sidste ord, dvs. den endelige afgørelse i tilfælde af uenighed. I nogle tilfælde fremgår det dog af forretningsordenen, at i tilfælde af uenighed inden for direktionen kan det medlem, der er i mindretal, forlange afgørelsen henskudt til bestyrelsen.

2) Se herom i næste kapitel.

3) Titlen „generaldirektør“ anvendes i reglen kun, hvor et selskab er dannet ved sammenslutning af flere selskaber. Et således dannet større selskab har ofte i sit firmanavn betegnelsen „De forenede . . .“

Hvis selskabet har datterselskaber eller filialer, bør kontrakten angive direktørens kompetence og forpligtelser i forhold til disse. I mangel af bestemmelser herom må det vistnok antages, at virksomheder, der er organiseret som selvstændige selskaber, ligger uden for direktørens kompetenceområde, selv om de pågældende selskaber reelt kun er underafdelinger af det selskab, hvori direktøren er ansat.

Det fastsættes ofte i kontrakten, at direktøren stiller sin fulde arbejdskraft til selskabets disposition, og at han ikke uden bestyrelsens samtykke må påtage sig noget andet hverv.

I mangel af aftale må det antages, at direktøren er ansat i en heldagsstilling – i hvert fald hvis hans løn er fastsat ud fra denne forudsætning – og det må derfor også være en forudsætning, at han ikke kan påtage sig nogen anden stilling samtidig, heller ikke selv om det drejer sig om en bibeskæftigelse. Dog må det vistnok antages, at han kan påtage sig bestyrelshverv, såvel lønnede som ulønnede, i et rimeligt omfang, hvis han ikke af den grund forsømmer sit arbejde i selskabets tjeneste. Også valg til kommissioner og udvalg (f. eks. de af regeringen nedsatte kommissioner til revision af lovgivning eller lignende) kan han formentlig påtage sig, uden at bestyrelsen behøver at spørges. Derimod kan han næppe lade sig indvælge i folketing, kommunalbestyrelse eller amtsråd, idet sådanne politiske hverv i almindelighed er så tidskrævende, at risikoen for tilsidesættelse af selskabets interesser er betydelig. Borgerlige ombud, f. eks. som nævning eller domsmand, listefører ved valg eller lignende hverv, som ingen kan undslå sig for, kræver ikke bestyrelsens godkendelse, end ikke selv om det modsatte skulle fremgå af kontrakten⁴⁾.

Til det anførte skal dog føjes to betragtninger. For det første, at direktøren aldrig er berettiget til uden bestyrelsens godkendelse at påtage sig noget hverv, hvorved der kan opstå tilsidesættelse af selskabets legitime interesser. For det andet, at en ansvarsbevidst direktør, der ønsker et godt forhold til sin bestyrelse, næppe vil spekulere på, hvor langt han kan gå uden bestyrelsens samtykke, men vil gøre sig til en regel at underrette bestyrelsen om de opfordringer, han modtager, og lade bestyrelsens mening indgå i sine overvejelser af, om han skal påtage sig hvervet. I tvivlstilfælde er det en god regel hellere at spørge for ofte end for sjældent. Dog er det en selvfølge, at hverv, der har karakter af fritidsbeskæftigelse, altid falder uden for bestyrelsens kontrolområde, endogså selv om kontraktens bestemmelser lader sig fortolke i modsat retning.

⁴⁾ Formelt er også de fornævnte politiske hverv borgerlige ombud, som ingen kan afslå, men i praksis opstiller man ikke kandidater, som ikke ønsker valg.

Spørgsmålet om tillidshverv og anden bibeskæftigelse hører i øvrigt til de ting, der hyppigt omtales i kontrakten. Mange selskaber stiller ret strenge krav til direktøren, ikke blot fordi de vil sikre sig, at han ofrer selskabet „al sin tid og flid“, men også fordi direktørens placering i tillidshverv kan medføre et offentlighedens søgelys mod selskabet, som måske er uønsket. Af disse grunde finder man ofte direktørkontrakter, hvor det udtrykkeligt er anført, at direktøren ikke uden bestyrelsens samtykke må påtage sig noget hverv, det være sig lønnet eller ulønnet. En sådan aftale er naturligvis lovlig og bindende, dog med det ovenfor nævnte forbehold med hensyn til borgerlige ombud. Fremsætter direktøren ønske om at indtræde i en bestyrelse, er hans bestyrelse med en sådan kontraktbestemmelse frit stillet, og i nogle selskaber er man ret tilbageholdende. Det er f. eks. ikke ualmindeligt, at man vel tillader, at direktøren modtager et bestyrelseshverv i en organisation, men ikke at han bliver formand. Ikke mindst ved en række ulønnede bestyrelseshverv, f. eks. inden for brancheforeninger og lign., er der meget væsentlig forskel på den arbejdsbyrde, formanden påtager sig, og den, der påhviler de øvrige bestyrelsesmedlemmer.

B. Arbejdstid og arbejdets tilrettelæggelse

Den populære vending at møde „til direktørtid“ afspejler en udbredt forestilling om, at chefen kommer, „når det passer ham“, hvilket i manges øjne indebærer, at han kommer sent og går tidligt.

Det er næppe almindeligt, at direktørkontrakterne indeholder noget om dette punkt, og det bør også være overflødig. De fleste direktører har en lang arbejdsdag, der ikke slutter med kontortidens ophør. Det må være en selvfølge, at en direktør, på samme måde som en næringsdrivende, kan indrette sin arbejdstid, som han finder det mest hensigtsmæssigt⁵⁾.

Men naturligvis har friheden sine grænser. En direktør skal ikke blot varetage selskabets interesser udadtil. Han skal også kunne træffes på sit kontor såvel af bestyrelsen som af personalet. Derfor må det være en hovedregel, at han opholder sig på sin arbejdsplads i den normale kontortid, hvis han ikke er på rejse eller til møder uden for huset. Og i forhold til den selvstændige forretningsmand er der i hvert fald den forskel, at en sådan har lov til at forsømme sin forretning, hvis det passer ham, medens direktøren er forpligtet over for selskabet til at passe sin stilling.

⁵⁾ Der var engang en minister, som ville gøre sig bemærket ved at opsøge sine kontorchefer ved kontortidens begyndelse for at konstatere, om de mødte „til tiden“. En sådan adfærd afspejler en forkert indstilling til de ledende personers opgaver og ansvar.

Det blev i kapitel 2 nævnt, at direktøren ikke omfattes af ferieloven. Dette betyder, at han ikke – som en funktionær – har pligt til at holde ferie, ligesom han ikke er undergivet lovens bestemmelser om, hvornår ferien skal holdes.

Nogle kontrakter fastsætter varigheden af direktørens ferie, andre bestemmer blot, at hans ferier fastsættes efter aftale med bestyrelsen eller dennes formand.

I mangel af kontraktbestemmelser gælder den regel, at direktøren selv kan fastsætte tidspunktet for og længden af sine ferier, når blot han holder sig inden for, hvad der er sædvanligt, og ikke vælger at være fraværende på tidspunkter, der kolliderer med selskabets interesser.

Det er mange steder en selvfølge, at direktøren underretter sin bestyrelse om bortrejse, men det kan i mangel af aftale ikke kræves, at han indhenter tilladelse.

Med hensyn til feriens længde tør det vistnok opstilles som norm, at en måneds ferie, samlet eller delt, må anses for rimeligt.

Da direktøren er leder af virksomheden, tilrettelægger han selv sit arbejde. Herunder bestemmer han også, hvorledes han vil fordele sin tid på de forskellige opgaver, og i hvilket omfang han finder det nødvendigt at rejse på firmaets vegne. Da forretningsrejser imidlertid dels er forbundet med omkostninger, dels medfører direktørens fravær, er det nødvendigt i et vist omfang at forhandle med bestyrelsen om rejsernes længde, varighed og hyppighed. Dette gælder dog kun ved rejser, der ligger uden for den normale forretningsgang. I mange virksomheder udgør rejserne en så nødvendig bestanddel af direktørens arbejde, at det må være en selvfølge, at direktøren kan tage på længere rejser uden at underrette bestyrelsen. Kun hvis det drejer sig om rejser, der er særlig bekostelige, eller hvis nytte er diskutabel, eller som ligger uden for rammerne af de forretningsrejser, der er sædvanlige i vedkommende selskab, må bestyrelsens tilladelse indhentes forud.

C. Aflønning

Om direktørens lønforhold vil der næsten altid foreligge særlig aftale. Men selv om aftalen er indgået skriftligt, vil den ofte være kortfattet og ufuldstændig, og den kan derfor give anledning til mange fortolkningsvanskeligheder. Særlig de spørgsmål, der knytter sig til beregning af tantieme, kan tit være tvivlsomme.

De herhenhørende problemer er så komplicerede og har tillige en sådan

betydning, såvel for selskabet som for direktøren, at det er fundet mest praktisk at behandle dem i et selvstændigt kapitel⁶).

D. Sygdom

Direktørens forsømmelse på grund af sygdom må som altovervejende hovedregel betragtes som lovligt forfald. Heri ligger, at sygdommen ikke i sig selv kan betragtes som nogen misligholdelse af hans kontraktmæssige forpligtelser. Dette indebærer bl. a., at han har ret til sin normale løn, herunder også tantieme, uanset sin forsømmelse af arbejdet. Endvidere medfører synspunktet, at han ikke kan afskediges på grund af sygdommen, dvs. at han ikke kan afskediges med kortere varsel end ellers.

Hvis det i anledning af direktørens sygdom er nødvendigt at antage ekstra arbejdskraft, må udgiften hertil bæres af selskabet. Der kan som regel ikke blive tale om „vikar“ i ordets almindelige betydning, allerede fordi man ikke med kort varsel og for begrænset tid kan finde en egnet stedfortræder⁷). Men ved længere tids sygdom vil det som regel være nødvendigt at direktørens arbejde overtages af hans nærmeste medarbejdere, der så igen må aflastes af andre, og ad denne vej kan det forekomme, at der engageres ekstra hjælp, der for så vidt er antaget i anledning af direktørens sygdom. Det må imidlertid være en selvfølge, at den heraf affødte lønudgift er direktøren personlig uvedkommende.

Som tidligere nævnt er funktionærloven ikke anvendelig på aktieselskabsdirektører, og dette gælder også reglerne i lovens § 5 om funktionærs sygdom. Imidlertid er visse af disse regler udtryk for almindelige retsregler, som ville gælde også uden speciel lovhjemmel, og af denne grund kan de have vejledende betydning også uden for det område, som loven angår.

I funktionærlovens § 5 finder man således den almindelige hovedregel, at tjenesteforsømmelser, der skyldes sygdom, betragtes som lovligt forfald, en regel, der – som allerede nævnt – også må gælde direktøren. Fra hovedreglen gør loven undtagelse, hvis funktionæren „under tjenesteforholdets beståen har pådraget sig sygdommen ved forsæt eller grov uagtsomhed, eller hvis han ved stillingens overtagelse svigagtig har fortiet, at han led af den pågældende sygdom“. Disse undtagelser er udtryk for almindelige retlige synspunkter, og de må derfor også gælde direktøren. Som eksempel

⁶) Se ndf. kap. 5.

⁷) I Amerika findes der virksomheder, der påtager sig at stille højt kvalificerede ledere som direktørvikarer i sygdomstilfælde o. l.

på forsætlig fremkaldelse af sygdom kan nævnes selvmordsforsøg, der medfører efterfølgende sygdom og tjenesteforsømmelse⁸⁾). Grov uagtsomhed kan foreligge ved automobilkørsel i spirituspåvirket tilstand, hvis dette fører ulykkestilfælde og deraf følgende forsømmelse. Reglen gælder i hvert fald føreren af vognen, men må vistnok også gælde en passager, der kommer til skade, hvis han var vidende om førerens tilstand⁹⁾).

I funktionærlovens § 5, stk. 2, findes en særlig regel om ret for arbejdsgiveren til at opsiges funktionæren med en måneds varsel, hvis han inden for et år har oppebåret løn under sygdom i 120 dage ialt. Det er dog en betingelse, at en bestemmelse herom skriftligt er indføjet i funktionærens kontrakt. En tilsvarende regel har næppe praktisk betydning i direktørkontrakter, men det kan naturligvis ikke være udelukket at indsætte den. Uden aftale kan reglen imidlertid ikke gælde. Direktøren må derfor altid have krav på normalt opsigelsesvarsel, hvis han afskediges på grund af sygdom. Med hensyn til selskabets adgang til at fordrø lægeattest må direktøren formentlig i princippet være underkastet lignende regler som funktionærer, men i praksis vil disse regler normalt være uden betydning i forhold til direktøren. Den almindelige regel – som for øvrigt ikke står i loven – går ud på, at arbejdsgiveren altid kan forlange lægeattest, hvis sygdommen varer mere end et par dage. Attesten skal gå ud på, at funktionæren er syg, men kan ikke uden hans samtykke indeholde noget om sygdommens art eller varighed. En særlig regel blev indsat i loven i 1948. Den går ud på, at firmaet, når sygdommen har varet i 14 dage, har ret til at få en lægeerklæring om sygdommens varighed. Nægter funktionæren at fremsende en sådan erklæring, kan han afskediges uden varsel. Denne regel kan næppe anvendes uden for funktionærlovens område. Den er imidlertid udtryk for et så sundt princip, at den med visse modifikationer kan finde anvendelse i alle forhold. Man bør sikkert også for direktøren opstille den regel, at han ved sygdom af længere varighed er pligtig til på begæring at fremskaffe en læges udtalelse om sygdommens sandsynlige varighed, idet selskabet bør kunne indrette sine dispositioner derefter. Er reglen påkrævet i funktionærforhold, er den så meget mere berettiget, når det er direktøren, der er syg,

⁸⁾ Der foreligger en byretsdom af 30/8-1948, der har statueret, at en funktionær efter foretaget selvmordsforsøg ikke havde krav på løn for en efterfølgende sygdomsperiode. Til grund for selvmordsforsøg vil dog hyppigt foreligge en tilstand som må karakteriseres som sygdom og i så fald foreligger der lovligt forfald, jfr. UfR 1955/405 S. H. og H. G. Carlsen pag. 99-100.

⁹⁾ H. G. Carlsen pag. 100.

thi direktørens fravær må antages at være af ganske særlig betydning for selskabet. Bestyrelsen må derfor have krav på sagkyndig vejledning med hensyn til sygdommens varighed. Det må vistnok antages, at en direktør, der i længere sygdomsperioder uden rimelig grund vægrer sig ved at fremskaffe en sådan lægeerklæring, gør sig skyldig i en misligholdelse, der kan medføre kontraktens øjeblikkelige ophævelse.

4. Kontraktens ophør

A. Opsigelsesregler

Direktørkontrakten vil ofte indeholde bestemmelser om forholdets opsigelse såvel fra selskabets som fra direktørens side. Normalt vil aftalen gå ud på, at der ved opsigelsen skal gives et vist varsel, men kontrakten kan også gå ud på at tillægge direktøren uopsigelighed inden for et bestemt åremål eller for livstid.

Sådanne opsigelsesbestemmelser har imidlertid kun en begrænset gyldighed. Det må herved erindres, at en direktørkontrakt ikke blot er en arbejds-aftale, men at den tillige indeholder en fuldmagt for direktøren til at repræsentere selskabet. Selve fuldmagten kan til enhver tid frit tilbagekaldes uden varsel. Dette følger af dansk rets almindelige fuldmagtsregler. Direktøren kan derfor afsættes af bestyrelsen uden varsel, og en sådan afsættelse medfører med øjeblikkelig virkning, at han ikke længere kan forpligte selskabet. Denne rigoristiske regel er begrundet i hensynet til selskabets interesser. En direktør har nemlig en så vidtgående kompetence til at forpligte sit selskab, at det efter omstændighederne kan være nødvendigt, at han fjernes fra stillingen¹⁰).

Kontraktens opsigelsesbestemmelser får i en sådan situation alene den funktion at tjene som grundlag for det erstatningskrav, direktøren kan rejse i anledning af, at han er afskediget i utide.

En egentlig ret til aktiv tjeneste i selskabet kan dog følge af, at en bestemmelse om direktørens uafsættelighed har hjemmel i et gavebrev eller en aktionæroverenskomst. Ved at tiltræde gaven, arven eller overenskomsten må modtageren i almindelighed anses at have forpligtet sig til ikke at råde i strid med en sådan bestemmelse.

Uafsættelighed kan dog kun påberåbes, hvor dette ganske åbenbart har

¹⁰) Sindballe II, p. 113, og Gomard pag. 290-291.

været givers eller testators mening, og uafsættelighed kan ikke påberåbes, hvis direktøren har gjort sig skyldig i misligholdelse¹¹).

Hvis omvendt direktøren i strid med kontraktens opsigelsesregler nedlægger sit hverv, vil han ikke kunne dømmes til at fortsætte i stillingen. Denne regel stemmer med et anerkendt princip i retsreglerne om personligt arbejde. Men hans fratræden i utide kan indebære en misligholdelse, der kan medføre erstatningsansvar over for selskabet.

Der foreligger en interessant dom om selskabets ret til at afskedige direktøren uanset kontraktens bestemmelser; den er afsagt af Sø- og Handelsretten i 1936 (Ugeskrift for Retsvæsen 1936-867). Direktøren for et aktieselskab, der drev en fabrik, blev i 1934 ansat med 5 års uopsigelighed og en gage af 700 kr. mdl. Året efter forhøjedes gagen til 800 kr. mdl. og der indsattes følgende klausul i kontrakten: „N. N. kan ikke afskediges af selskabets tjeneste, medmindre han har gjort sig skyldig i grov misligholdelse af sine forpligtelser“. Kort efter ændredes bestyrelsens sammensætning, og i begyndelsen af 1936 fik direktøren sin afsked til øjeblikkelig fratræden med den begrundelse, at han havde forsømt sine pligter som selskabets driftleder. Klagerne gik bl. a. ud på, at direktøren ikke havde ført ordentlige regnskaber, og at han ikke havde holdt bestyrelsen underrettet om selskabets insolvens; endvidere at han uden om bestyrelsen havde søgt at afskedige revisoren samt flere andre forhold. Herom udtalte retten, at der måtte gives selskabet medhold i, at bogholderi og regnskabsvæsen havde været mangelfuldt, og at det også kunne bebrejdes ham, at han havde undladt at gøre bestyrelsen bekendt med det voksende underskud. Men retten fandt dog ikke disse forhold så graverende, at det kunne betegnes som en grov misligholdelse af de direktøren påhvilende pligter, særlig ikke i betragtning af den ændring, der var sket i kontraktens opsigelsesbestemmelser. Da heller ikke de øvrige påberåbte punkter kunne karakteriseres som grov misligholdelse, fandt retten, at der ikke havde været hjemmel til at afskedige direktøren til øjeblikkelig fratræden. Han havde derfor ret til erstatning for det ham ved afskedigelsen tilføjede tab¹²).

Det er værd at notere, at retten overhovedet ikke går ind på muligheden af at genindsætte ham i stillingen, til trods for at han havde nedlagt påstand herom. Dette stemmer i øvrigt med fortolkningen af opsigelsesreglerne i tjenesteforhold. At en funktionær har krav på f. eks. 3 måneders varsel, forhindrer ikke arbejdsgiveren i at vise ham bort uden varsel, når blot han

¹¹) Jfr. UfR 1966/575H hvor uafsættelighed ikke antoges at have tilstrækkelig klar hjemmel i et gavebrev.

¹²) Om erstatningens beregning, se straks nedenfor.

betaler ham 3 måneders løn. På samme måde må opsigelsesbestemmelserne i en direktørkontrakt forstås.

Da situationer, der kræver øjeblikkelig fratræden, kun sjældent vil foreligge¹³⁾, har opsigelsesbestemmelserne trods alt den meget vigtige opgave at fastlægge det varsel, med hvilket forholdet normalt kan bringes til ophør på sømmelig måde. Derudover har de som nævnt den særlige betydning, at de danner grundlag for det lønkrav, der fra direktørens side kan fremsættes ved afskedigelse uden varsel. En sådan afskedigelse vil i praksis kunne blive aktuel, hvis selskabet mener, at direktøren har gjort sig skyldig i en misligholdelse, der berettiger til ophævelse uden varsel, medens det ved en senere retssag viser sig, at dette ikke er tilfældet. Endvidere får varslets længde betydning i tilfælde af selskabets konkurs eller likvidation, se herom nedenfor under B. 3. Det har derfor interesse at fastslå varslets længde.

Opsigelsesvarslets længde vil ofte være aftalt i kontrakten. I modsætning til, hvad der gælder i funktionærforhold, er parterne frit stillet på dette punkt og kan derfor aftale det varsel, der passer dem. På grund af direktørstillingens betydning er der ofte aftalt et ret langt varsel, f. eks. 6 måneder eller et år, ofte kombineret med en bestemmelse om, at opsigelse kun kan ske til bestemte tidspunkter, f. eks. ved regnskabsårets udløb eller lignende. Varslets længde er som regel det samme fra begge sider – atter i modsætning til, hvad der gælder i funktionærforhold.

Medens en aftale om et forholdsvis langt varsel er naturlig og bindende for begge parter, stiller det sig noget anderledes, hvis der er aftalt unormalt langt varsel, f. eks. ti års uopsigelighed eller livsvarig ansættelse. Som nævnt vil domstolene i sådanne tilfælde være tilbøjelige til at tage i betragtning, at direktørens arbejdskraft frigøres, jfr. også de nedenfor citerede domme. Om betimeligheden af en sådan begrænsning i kontraktfriheden kan man diskutere. Hvis selskabet har garanteret sin direktør en længere tids uopsigelighed, og hvis bestemmelsen ikke er gennemtvunget ved hjælp af direktørens egne stemmer, synes det i og for sig upåkrævet, at domstolene blander sig heri. Den temmelig faste domspraksis kan dog formentlig forsvares med, at retssagerne fremkommer som erstatningssager, hvor det gælder om at beregne det tab, direktøren lider ved forholdets afbrydelse. Ud fra dette synspunkt må det erkendes, at der må tages hensyn til, at direktøren samtidig fritages for sine forpligtelser over for selskabet.

¹³⁾ Under den i UfR 1966/575H refererede sag påberåbte bestyrelsen sig samarbejdsvanskeligheder som grundlag for afskedigelse uden varsel. Da vanskelighederne ikke åbenbart alene skyldtes direktøren fik selskabet ikke medhold. I den i UfR 1956/1112 refererede østre landsretsdom fik selskabet medhold i at direktøren havde gjort sig skyldig i væsentlig misligholdelse, jfr. herom nedenfor under B.

Hvis varslets længde ikke er aftalt, er det tvivlsomt, hvilken regel der gælder. Funktionærlovens regler, hvorefter varslets længde for funktionærens vedkommende vokser med hans anciennitet, op til 6 måneder, kan ikke anvendes analogisk på andre kontraktforhold. Den eneste regel, der med nogen sikkerhed kan opstilles er, at opsigelse fra begge sider skal ske med et rimeligt varsel. Hvad der skal anses for et rimeligt varsel, beror dels på det enkelte tilfældes særlige karakter, dels på hvad der er sædvane i tilsvarende forhold. Heraf kan man i hvert fald slutte, at varslet aldrig kan være ganske kort. Tre måneders varsel må sikkert anses for minimum. Men i de fleste tilfælde vil man nok indrømme en længere frist, navnlig hvis direktøren har været ansat i selskabet i en årrække. Mere end et halvt års varsel kan man dog næppe komme op på uden særlig aftale¹⁴).

Der foreligger flere domme, der belyser spørgsmålet. En højesteretsdom fra 1933 (Ugeskrift for Retsvæsen 1933-402) handler om direktøren i et teglværksaktieselskab, der havde haft en kontraktmæssig opsigelsesfrist på 6 måneder. Kontrakten var imidlertid ophævet, hvorefter han havde fortsat sin virksomhed som direktør en kortere tid uden skriftlig kontrakt. Da han herefter blev afskediget, blev der kun tillagt ham 3 måneders varsel. I den tidligere omtalte sø- og handelsretsdom fra 1936 (Ugeskrift for Retsvæsen 1936-867) angående en direktør, der ved kontrakt havde sikret sig uopsigelighed, og hvis gage var 800 kr. månedlig, krævede direktøren en erstatning på 30.000 kr. Retten tillagde ham dog kun 5.000 kr. (altså svarende til godt 6 måneders løn), idet man på den ene side tog i betragtning, at han havde fået frigjort sin arbejdskraft til anden anvendelse, hvorhos retten yderligere bemærkede, at det måtte anses for tvivlsomt, om selskabet kunne have fortsat sin virksomhed med et tilfredsstillende resultat, hvis han var forblevet i selskabet som direktør.

En højesteretsdom fra 1922 (UfR 1922-114) angår et tilfælde, hvor selskabet trådte i likvidation, hvorefter direktøren måtte fratræde. Han havde ifølge sin kontrakt 10 års uopsigelighed, hvoraf de 8 resterende, og efter udløbet af denne periode kunne forholdet fra begge sider opsiges med 6 måneders varsel til en 1ste januar. Direktøren anmeldte i boet, at han havde et krav på løn for den resterende tid, men begrænsede ved retssagen kravet til 30.000 kr. Retten fastslog principielt, at selskabet måtte være

¹⁴) I den i noterne 12 og 13 omtalte sag UfR 1966/575 H, hvor direktøren var ansat ved gavebrev, udtalte højesteret i præmisserne at afskedigelse måtte ske med et passende – under hensyn til direktørens stilling, rigeligt – varsel. Erstatningen fastsattes på grund af de særlige omstændigheder til mere end et års indtjening.

ansvarligt for den direktøren tilkommende løn, men under hensyn til, at han efter sin fratreden havde haft sin arbejdskraft til rådighed, blev kravet skønsmæssigt fastsat til 7.500 kr. (Lønnen var ifølge kontrakten 10.000 kr. årlig + tantieme). Herefter kan det formentlig generelt udtales, at bestemmelser om lang tids uopsigelighed ikke yder nogen beskyttelse overfor selskabets konkurs- eller likvidationsbo¹⁵), idet alle usædvanligt lange var-sler undergives en konkursregulering.

Ved afskedigelse af direktøren har bestyrelsen en ret vid kompetence til – uden generalforsamlingens godkendelse – at træffe særaftale med den fratrædende om økonomiske spørgsmål. Det er således ved dom fastslået, at bestyrelsen kunne tillægge en på grund af alder fratrædende direktør en pension, bl. a. på vilkår, at han forpligtede sig til ikke at konkurrere med selskabets virksomhed. Da generalforsamlingen nægtede at godkende denne disposition under henvisning til, at den lå uden for bestyrelsens kompetence, idet direktørens kontrakt ikke sikrede ham pensionsret, fremhævede retten, at bestyrelsen ifølge vedtægterne havde bemyndigelse til at antage og afskedige direktørerne, og da den trufne pensionsaftale under de foreliggende omstændigheder ikke var af en sådan ekstraordinær karakter, at den kunne antages at ligge uden for bestyrelsens kompetenceområde, blev selskabet dømt til at vedstå aftalen. (UfR 1930-237).

For at direktøren kan anses for lovligt afskediget må beslutning herom være truffet på et bestyrelsesmøde, hvortil alle bestyrelsesmedlemmer har været indkaldt. Beslutning om afskedigelse kan således ikke gyldigt træffes af et flertal af bestyrelsens medlemmer uden rådslagning med de øvrige, uanset om flertallet tillige har aktiemajoriteten i selskabet, jfr. nu også a.l. 1973 § 57 stk. 1.

En højesteretsdom fra 1966 (UfR 1967/41) illustrerer det anførte. Aktiemajoriteten i et selskab, hvis bestyrelse bestod af fem medlemmer, skiftede ejer, og den nye hovedaktionær indtrådte tillige med to af ham upegede personer i selskabets bestyrelse, medens to af de hidtidige bestyrelsesmedlemmer forblev i bestyrelsen. Hovedaktionæren afskedigede efter samråd med de af ham udpegede bestyrelsesmedlemmer, men uden at underrette de øvrige, selskabets direktør med kontraktmæssigt varsel. Højesteret udtalte, at opsigelsesvarslet først kunne anses at løbe fra det tidspunkt, opsigelsen behørigt var besluttet på et bestyrelsesmøde, og direktørens erstatningskrav anerkendtes i overensstemmelse hermed.

¹⁵) Jfr. Gomard pag. 308 og samme Skifteret pag. 135 f.

B. Kontraktens ophævelse

1. Direktørens død.

Hvis kontrakten ikke indeholder bestemmelser om pension eller efterløn, er selskabet pligtigt at yde løn til dødsdagen, men næppe længere. Billighedshensyn vil dog nok i mange tilfælde bevirke, at der udbetales en passende efterløn, i hvert fald hvis der efterlades en enke. Lønkravet indbefatter også forholdsmæssig tantieme, men da denne først kan opgøres sammen med årsregnskabet, må udbetalingen udsættes indtil da.

Har selskabet en pensionsordning, som direktøren er medlem af, vil denne ofte forudsætte, at der betales løn til udgangen af den måned, i hvilken dødsfaldet indtræffer. Også uden en sådan ordning bør det vistnok anses for almindeligt, at der udbetales løn for hele den sidste måned, men noget krav herpå har dødsboet ikke uden særlig hjemmel.

Funktionærlovens regler om tre måneders efterløn til den efterlevende enke eller den afdødes børn finder ikke anvendelse i andre forhold. Men en sådan ordning kan naturligvis have hjemmel i kontrakten.

2. Direktørens umyndiggørelse eller konkurs.

Som omtalt i kap. 2 skal direktører være myndige. Hvis direktøren bliver umyndiggjort, kan han ikke fortsat varetage hvervet som direktør, idet han ikke opfylder lovens betingelser. Heraf følger, at selskabet må kunne afskedige ham uden varsel. Det samme må gælde, hvis direktøren bliver sat under lavværgemål.

Under de nævnte omstændigheder har direktøren kun krav på løn til fratrædelsesdagen.

Tidligere stilledes, som omtalt i kap. 2, også krav om, at direktøren ikke måtte være ude af rådighed over sit bo. Denne betingelse er nu bortfaldet. Uanset at rådighed over boet ikke længere opstilles som en legal betingelse for at beklæde direktørstillingen, må det formentlig antages, at direktørens konkurs er en så væsentlig bristende forudsætning, at selskabet må være berettiget til at hæve kontrakten uden varsel. Vælger selskabet dette, har direktøren kun krav på løn til fratrædelsesdagen.

3. Selskabets konkurs eller likvidation.

Likvidation af et insolvent aktieselskab sidestilles såvel efter 1930 loven som efter a.l. 1973 i alt væsentligt med konkursbehandling, jfr. a.l. 1973 § 129 og apl. § 98. Konkursbehandling sker dog i praksis sjældnere, idet man ofte foretrækker den smidigere opløsning, som likvidationen muliggør. I de nye love er der indsat bestemmelser, der direkte tilsigter at fortrænge kon-

kurs som opløsningsmulighed til fordel for likvidationsbehandling, jfr. a.l. 1973 §§ 132-133 og apl. §§ 101-102. Konkursbehandling finder dog sted, såfremt et flertal af kreditorerne udregnet efter vægt vælger dette¹⁶⁾.

Hvad enten selskabet træder i likvidation som solvent eller som insolvent, må direktøren fratræde, idet likvidatorerne træder i bestyrelsens og direktionens sted, jfr. a.l. 1973 § 120, jfr. apl. § 89.

Sker likvidationen som solvent kan direktøren anmelde sit gagekrav i likvidationsboet i overensstemmelse med de opsigelsesregler, der ifølge kontraktforholdet er gældende, således at han i princippet kan kræve gage indtil det tidspunkt, til hvilket han kunne være opsagt med lovligt varsel. Som ovenfor pag. 79-81 nævnt vil kravet imidlertid, såfremt varslet overstiger 6-9 måneder, blive nedsat med, hvad han har indvundet eller burde have indvundet ved at kunne disponere over sin arbejdskraft på anden måde.

Sker likvidationen som insolvent finder der, jfr. pag. 81, en konkursregulering sted således, at et unormalt langt opsigelsesvarsel forkortes til det sædvanlige eller rimelige. Ganske vist er det ved en højesteretsdom fra 1921 (UfR 1922-114) udtalt, at den omstændighed, at selskabet er trådt i likvidation (som insolvent) ikke kan give direktøren en ringere stilling overfor selskabet end den, han bortset fra likvidationen ville have haft, men denne dom er efter nyere skrifte retlig teori næppe længere udtryk for gældende ret¹⁷⁾.

I praksis vil anmeldelsesretten for lønkrav således ikke være væsentlig forskellig, hvad enten selskabet opløses som solvent eller insolvent, men den juridiske begrundelse for afskærelse af lønkrav for en længere periode vil være forskellig.

Ligeledes vil direktørens udsigt til at få betaling i disse situationer være forskellig, idet direktørens lønkrav som i kap. II omtalt ikke er privilegeret. Tidligere var ifølge konkurslovens § 33 nr. 2 „højere og lavere Tjenendes Krav paa Løn“ privilegeret, men det var fast antaget i teori og praksis, at en direktør ikke var „Tjenende“¹⁸⁾.

Konkurslovens § 33 er nu ændret ved lov nr. 331 af 18/6-69, således at privilegiet knytter sig til et „krav på løn og andet vederlag for arbejde i skyldnerens tjeneste“. Af motiverne fremgår det imidlertid, at der ikke med hensyn til personkredsen er tilsigtet nogen realitetsændring¹⁹⁾.

¹⁶⁾ Banker kan dog ikke erklæres konkurs, banklovens § 16, stk. 3.

¹⁷⁾ Jfr. Gomard skifteret pag. 138 og aktieselskabsret pag. 308.

¹⁸⁾ Jfr. af nyere domme UfR 1966/664 Ø.L., 1961/1014 H, og UfR 1955/730 S.H.D.

¹⁹⁾ FT 1968/69, tillæg A sp. 3012 jfr. Gomard: Skifteret pag. 155.

Bortfald af privilegium for lønkrav er ikke betinget af, at den pågældende til aktieselskabsregisteret er anmeldt som direktør, når blot der reelt har været tale om en direktørstilling. I en sø- og handelsretsdom fra 1955 (UfR 1955-730) var „direktøren“ medlem af bestyrelsen og ejer af en trediedel af aktiekapitalen, men var ikke anmeldt til aktieselskabsregisteret som direktør for selskabet. Under selskabets likvidation påstod hun sit lønkrav anerkendt som privilegeret, men fik ikke medhold, idet sø- og handelsretten udtalte, at hun efter det oplyste måtte antages at have indtaget stillingen som direktør i selskabet. En højesteretsdom fra 1961 (UfR 1961-1014) udtaler, at stillingen for en person, der ifølge sin kontrakt var salgschef, var så selvstændig, at lønkravet ikke var privilegeret.

Efter den i 1969 stedfundne ændring af konkursloven giver lovens § 33 stk. 2 også hjemmel til at nægte fortrinsret for personer, „der i kraft af deres eller deres nærmestes aktiebesiddelse eller andel i den virksomhed, der er inddraget under konkursbehandlingen, udøvede eller kunne udøve en væsentlig indflydelse på virksomheden“. Selvom direktøren er anmeldt til aktieselskabsregisteret som direktør kan det dog ikke helt udelukkes at lønkravet alligevel er privilegeret, nemlig såfremt han kun er direktør af navn og ikke af gavn.

I den eneste trykte nyere dom om spørgsmålet (UfR 1966/664) udtalte østre landsret ganske vist: „Når henses til udkastet til ansættelseskontrakten hvis vilkår for appellansens ansættelse parterne i det væsentlige var enige om, i forbindelse med hans anmeldelse til aktieselskabsregisteret som direktør, findes han, idet der ikke er ført bevis for at der udover, hvad der fulgte af selskabets likviditetsvanskeligheder, er gjort indskrænkninger i hans virke som direktør, som i den indankede dom antaget, ikke omfattet af funktionærlovens eller ferielovens bestemmelser, således at hans fordring alene kan anerkendes som uprivilegeret med det i dommen anførte beløb“. Formuleringen viser imidlertid, at synspunktet anerkendes, dog således at der må påhvile „direktøren“ bevisbyrde for, at han reelt er funktionær²⁰⁾.

Lov nr. 116 af 13/4-1972 om Lønmodtagerens Garantifond sikrer kun privilegerede lønkrav, hvorfor direktøren således ej heller er omfattet af nævnte lovs beskyttelsesregler i tilfælde af virksomhedens konkurs eller likvidation.

4. Misligholdelse.

Kontrakten mellem direktøren og selskabet kan ophæves uden varsel i tilfælde af misligholdelse fra en af siderne.

²⁰⁾ Jfr. Gersted pag. 39.

Misligholdelse fra selskabets side kan bl. a. foreligge, hvis selskabet ikke er i stand til at udrede den aftalte løn. Ingen kan forlange, at direktøren skal arbejde for et selskab, der ikke er i stand til at betale ham. Man kan dog ikke uden videre parallelisere direktørens stilling med personalets i den tilsvarende situation. Direktøren er til en vis grad selv herre over, hvorledes selskabets likvide midler skal anvendes, og hvis han selv helt eller delvis er ansvarlig for den indtrådte illikviditet, ville det være urimeligt, om han kunne påberåbe sig en likviditetskrise til at hæve kontrakten uden varsel.

Også andre misligholdelsestilfælde kan tænkes, således hvis bestyrelsen ved chikane eller illoyal adfærd gør hans stilling umulig eller hindrer ham i at udføre sit arbejde. Der skal dog overordentlig meget til, før der foreligger en så væsentlig misligholdelse, at den berettiger til ophævelse af kontrakten.

Misligholdelse fra direktørens side foreligger, hvis han forsømmer de ham som driftsleder påhvilende pligter eller tilsidesætter selskabets interesser på væsentlige punkter. Kriteriet for, hvornår misligholdelsen er væsentlig, beror imidlertid på, hvorledes man afgrænser direktørens pligter og ansvar. Redegørelsen for misligholdelsestilfældene gives derfor bedst i forbindelse med omtalen af disse spørgsmål.

Generelt kan det dog siges, at grov krænkelse af hans pligter over for selskabet normalt vil berettige dette til at afskedige ham uden varsel (hæve kontrakten). En højesteretsdom fra 1933 (UfR 1933-471) kan tjene til illustration. Den angår et frøfirma, der havde en aftale med Statsfrøkontrollen om kontrol, hvilket forudsatte, at Statsfrøkontrollen blev bekendt med alle salg af frø. Direktøren gav imidlertid mod bedre vidende urigtige attestationer og blev i den anledning straffet med en bøde på 500 kr. Højesteret udtaler, at direktørens handlemåde var egnet til at bringe selskabet i mis-kredit hos kunderne, og at den indeholdt en grov tilsidesættelse af hans pligter over for selskabet. Han havde derfor ikke krav på erstatning for engagementets afbrydelse.

Nævnes kan også en østre landsretsdom fra 1956 (UfR 1956-1122). En direktør havde uden at rådføre sig med bestyrelsen givet en forretningsforbindelse kredit på et beløb på over 2/3 af selskabets aktiekapital og endvidere ladet selskabet påtage sig kautionsforpligtelse for den pågældende. Hans dispositioner betegnes som en grov misligholdelse af de ham i henhold til a.l. 1930 § 48 påhvilende pligter og han kunne afskediges uden varsel.

C. Konkurrenceklausuler

Ved en konkurrenceklausul forstår man en bestemmelse om, at den ene af parterne i en kontrakt forpligter sig til ikke at udøve en med den anden parts interesser konkurrerende virksomhed. I tjenestekontrakter går klausulen sædvanligvis ud på, at den ansatte efter sin fratræden ikke må tage ansættelse i konkurrerende firmaer eller selv påbegynde konkurrerende virksomhed. Bestemmelsens varighed er som regel begrænset til et vist åremål, og i funktionærloven er klausulens gyldighed indskrænket til et år, medmindre funktionæren modtager særskilt vederlag for indskrænkningen i adgang til erhverv. Funktionærens påtagelse af en konkurrenceklausul er kun gyldig såfremt han indtager en særlig betroet stilling²¹).

Også i direktørkontrakter er sådanne konkurrenceklausuler almindelige. Selskabet har en naturlig og legitim interesse i at forhindre, at direktøren efter sin fratræden udnytter sin i selskabet erhvervede viden eller de forbindelser, han der har knyttet, til at etablere kontakt med selskabets kunder eller leverandører. Bestemmelsen kan iøvrigt være udformet på forskellig måde. Undertiden afgrænser den nærmere, hvilke erhvervsområder, direktøren ikke må beskæftige sig med, undertiden hedder det blot, at han ikke må påtage sig nogen med selskabet konkurrerende virksomhed, uden at det defineres, hvad der herved skal forstås. Ofte er klausulen tidsbegrænset (f. eks. til et år, to år eller fem år); men selv hvor ingen tidsgrænse er fastsat, må det antages, at bestemmelsen kun kan gælde en passende tid.

Retsordenen anerkender i princippet gyldigheden af konkurrenceklausuler og for direktørens vedkommende er gyldigheden ikke begrænset af funktionærlovens § 18; men ved aftalelovens § 38 er der fastsat visse begrænsninger såvel med hensyn til klausulernes indhold som deres varighed. Indskrænkningerne viser sig i to retninger. For det første må klausulen ikke med hensyn til tid, sted eller andre forhold gå videre end påkrævet for at værne mod konkurrence. Kriteriet er altså, hvad selskabets interesser kræver. At fastholde klausulen blot for princippet skyld, er ikke retmæssigt. For det andet er det en betingelse for klausulens gyldighed, at den ikke utilbørligt indskrænker den forpligtedes adgang til erhverv. Hvis den er formuleret så vidtgående, at den faktisk afskærer direktøren fra at tage en anden stilling, idet den blokerer alle de brancher, hvor han i kraft af sin uddannelse har mulighed for at gøre sig gældende, vil den kunne tilsidesættes. Også tidsmæssigt er klausulens gyldighed begrænset. En livsvarig forpligtelse vil normalt ikke blive anerkendt. Hvor lang gyldighed klausulen

²¹) Om konkurrenceklausuler i funktionærkontrakter henvises til Bernh. J. Posner, Revision og Regnskabsvæsen 1971 pag. 451 f.

har, afhænger til en vis grad af, hvor omfattende den iøvrigt er. Jo snævrere den er afgrænset branchemæssigt eller geografisk, des større udsigt er der til, at dens udstrækning i tid vil blive godkendt. Er den begrænset til et eller to år, vil den i almindelighed blive respekteret, hvis den ikke er så vidtgående i andre henseender, at den helt afskærer direktøren fra at skaffe sig en levevej.

Hvis klausulen af de nævnte årsager går ud over, hvad loven tillader, er virkningen ikke, at bestemmelsen i sin helhed bliver ugyldig. I stedet vil domstolene modificere bestemmelsen på de punkter, hvor den findes urimelig, f. eks. ved at nedsætte tidsfristen eller begrænse det regulerede område.

Undertiden er konkurrenceklausulen kombineret med en bestemmelse om, at der tillægges direktøren en vis godtgørelse for den tid, klausulen varer, ofte kaldet „ventepenge“. Hvis beløbet ækvivalerer en rimelig erstatning for den adgang til erhverv, som direktøren ved klausulen er blevet afskåret fra, er det en omstændighed, der i høj grad vil være egnet til at styrke klausulens holdbarhed. En parallel til dette synspunkt findes i funktionærlovens § 18, der bestemmer, at en konkurrenceklausul i forhold til en funktionær kun er gyldig i et år, medmindre der ydes ham et rimeligt vederlag for indskrænkningen i hans adgang til erhverv.

Også på et andet punkt begrænser aftaleloven konkurrenceklausulens virkninger. Ifølge § 38, stk. 2, bliver forpligtelsen uvirksom, hvis den fratrædende er blevet afskediget uden at have givet rimelig anledning dertil, eller hvis han selv fratræder sin stilling, fordi selskabet har undladt at opfylde sine forpligtelser over for ham og derved givet ham rimelig anledning til at fratræde.

I forbindelse med konkurrenceklausulen fastsætter kontrakten ofter en konventionalbod, der skal betales, hvis klausulen overtrædes. Dette kan være rimeligt, fordi det ofte vil tage lang tid at gennemføre en retssag, hvorved den ulovlige virksomhed kan standses, ligesom det som regel vil være vanskeligt for selskabet at bevise sit tab. Aftale om en konventionalbod betyder dog ikke, at den forpligtede har ret til at bryde klausulen mod at betale boden. Der foreligger adskillige domme, hvorefter den forpligtede både er dømt til at ophøre med den konkurrerende virksomhed og betale konventionalboden.

Også kontraktbestemmelser om konventionalbod er undergivet legal regulering. Aftalelovens § 36 bestemmer, at en konventionalbod kan nedsættes, hvis retten finder, at det ville være åbenbart ubilligt, om den skulle erlægges i sin helhed. Ved afgørelsen heraf skal der tages hensyn ikke blot til det tab, som den berettigede lider, men også til den interesse han i øvrigt har i, at konkurrenceklausulen overholdes. Er en forbrudt bod erlagt uden

forbehold, kan den dog ikke søges tilbage under påberåbelse af fornævnte bestemmelse²⁹).

Hvis ingen konkurrenceklausul er indsat i kontrakten, er direktøren efter sin fratræden berettiget til at tage ansættelse i et konkurrerende selskab. Dette er fastslået af Sø- og Handelsretten i 1938 (UfR 1939-226). Direktøren for en trikotagefabrik, der var ansat med en 10-årig kontrakt, forlod ulovligt sin stilling efter to års forløb efter en uoverensstemmelse med bestyrelsen, og påbegyndte derefter en med selskabet konkurrerende virksomhed. Hans kontrakt indeholdt ingen konkurrenceklausul, men selskabet søgte at få ham dømt til at ophøre med den konkurrerende virksomhed under påberåbelse af konkurrencelovens § 15 (generalklausulen), der bestemmer, at handlinger, der foretages i erhvervsøjemed, og som strider mod redelig forretningsskik, kan forbydes ved dom. Direktøren blev idømt en erstatning på 3.000 kr. for sit kontrakbrud, men retten fandt, at der hverken i konkurrencelovens § 15 eller i øvrigt var hjemmel for uden nogen udtrykkelig bestemmelse derom i kontrakten at kræve, at han skulle undlade at drive konkurrerende virksomhed.

D. Voldgiftsbestemmelser

Visse direktørkontrakter indeholder en bestemmelse om, at eventuelle tvistigheder, som måtte opstå mellem selskabet og direktøren, skal afgøres ved voldgift. Voldgiftsaftaler og deres retsvirkning er nu reguleret ved lov nr. 181 af 25/5-1972. Loven trådte i kraft 1. juli 1972.

Retsvirkningen af en sådan aftale er i første række, at parterne derved afskærer sig fra at gå til domstolene. Sker det alligevel, idet den ene part indbringer en sag for retten, som efter sin beskaffenhed skulle afgøres ved voldgift, skal retten på modpartens begæring afvise sagen, jfr. lovens § 1, stk. 1.

Kontrakten indeholder ofte detaljerede bestemmelser om valg af voldgiftsmænd og om fremgangsmåden ved voldgiftssagens behandling. Hvor sådanne aftaler mangler, yder retten på begæring bistand ved udpegning af voldgiftsmænd, lovens § 3. Ofte er gangen i en voldgiftssag ifølge kontrakten følgende: Hver af parterne vælger en voldgiftsmand. Vægrer den

²²⁾ Der foreligger adskillige domme om konkurrenceklausuler og konventionalbod, men ingen af dem angår direkte direktører i aktieselskaber. Der kan henvises til: Benny Levin, Håndbog i konkurrencelovgivningen 1934, p. 134 ff.; H. Ussing, Aftaler, 1950, p. 206 f., og G. Palmgren, konkurrenceklausuler ved tjensteaftal, Helsingfors 1939, og Bernh. J. Posner, jfr. note 22.

ene part sig ved at udpege nogen, kan den anden part udpege begge. Voldgiftsmændene udpeger i forening en opmand. Kan de ikke enes om valget, må dette henskydes til en upartisk trediemand, f. eks. præsidenten for Sø- og Handelsretten, eller de ordinære domstole, jfr. lovens § 3. Voldgiftsretten bestemmer selv formen for sagens behandling, men i almindelighed vælger man en fremgangsmåde, der i princippet stemmer med procesformen i en retssag, om end ofte noget mere formløst. Det er imidlertid vigtigt, at man ikke tilsidesætter nogen af retsplejelovens fundamentale principper. Således må det kræves, at begge parter får lejlighed til at udtale sig og fremføre de beviser, de vil påberåbe sig. Overholdes disse regler ikke, får voldgiftskendelsen ingen gyldighed, jfr. lovens § 7. Ved større sager vil man ofte – ligesom i landsretssager – forberede proceduren gennem en skriftlig udveksling af synspunkter. Parterne har adgang til at benytte advokatbistand, men om den mundtlige procedure skal ske ved advokat, afgøres af voldgiftsretten.

Når sagen er færdigbehandlet, afsiger voldgiftsretten sin kendelse, og denne har den retsvirkning, at den tjener som bindende afgørelse af uenigheden mellem parterne. Afgørelsen kan ikke appelleres, ej heller indbringes for nogen domstol. Hvis den „dømte“ nægter at opfylde kendelsen, kan denne tvangsfuldbyrdes ved fogdens hjælp ganske som domme, jfr. lovens § 9, stk. 1.

Den, der nægter at opfylde kendelsen, kan påberåbe sig, at den er ugyldig på grund af mangler ved sagens behandling eller af andre formelle grunde, og disse indsigelser vil fogden tage under påkendelse, eventuelt med det resultat, at kendelsen findes ugyldig. I så fald må voldgiftssagen gå om. Derimod kan det ikke gøres gældende, at kendelsen materielt set er en urigtig afgørelse. Dette spørgsmål er endelig afgjort ved voldgiftsretten og kan ikke anfægtes af domstolene. Har voldgiftsretten ved sin afgørelse (væsentligt) tilsidesat ufravigelige retsgrundsætninger, kan dette dog efter omstændighederne bevirke ugyldighed, lovens § 7, nr. 4.

Ifølge lovens § 5 yder domstolene efter anmodning af voldgiftsretten bistand til optagelse af bevis efter retsplejelovens regler. Det betyder navnlig, at parter og vidner kan blive tvunget til at udtale sig under sandhedspflicht, således at falsk forklaring bliver strafbart.

Fordelene ved en voldgiftsavgørelse i stedet for en retssag er i almindelighed stærkt overvurderet. Når det således ofte fremføres, at man ved voldgift får en mere „sagkyndig“ behandling end gennem en retssag, har dette synspunkt ikke stor vægt hertillands, hvor vi har Sø- og Handelsretten, i hvilken forretningsfolk fungerer som dommere sammen med en jurist.

Det er næppe heller rigtigt, at en voldgiftsbehandling er hurtigere eller billigere end en retssag.

Derimod adskiller voldgiften sig fra den retslige afgørelse derved, at den ikke foregår offentligt. Dette hensyn kan spille en stor rolle ved tvistigheder mellem et aktieselskab og dets direktør, idet det kan være et naturligt ønske hos begge parter, at deres uenighed ikke kommer til offentlighedens kundskab.

Endelig er der et mere følelsesbetonet synspunkt, der kan spille ind, navnlig hvis uenigheden er opstået i et løbende kontraktforhold, således at parterne skal fortsætte samarbejdet efter sagens afgørelse. Det er nemlig en udbredt opfattelse, at voldgift har karakter af en „venskabelig afgørelse“, medens en retssag i højere grad er udtryk for et modsætningsforhold mellem parterne. Hvad man nu end vil mene om denne opfattelses rigtighed, har den utvivlsomt sin psykologiske betydning. I denne forbindelse kan det også spille en rolle, at voldgiftsmændene ikke i samme grad som dommere er bundet til at træffe afgørelsen ud fra strengt juridiske kriterier, men i nogen grad kan anlægge billighedsbetragtninger, ligesom de også i mange tilfælde kan „hugge knuden over“ og lade parterne „slå halv skade“, også i tilfælde, hvor en domstol ville være nødt til at give den ene part alene medhold.

4. Direktørens kompetence indad og udad

1. Direktørens forhold til bestyrelsen

A. Princippet i lovgivningen

Et godt samarbejde mellem bestyrelsen og direktionen er en af de første forudsætninger for et aktieselskabs trivsel. Det er derfor af største vigtighed, at der ikke hersker tvivl om arbejds- og kompetencefordelingen. Ikke desto mindre står vi her over for et område, hvor en betydelig usikkerhed gør sig gældende. Lovens regler er temmelig uklare, kontrakterne er ofte mangelfulde, og der kan ikke hentes megen vejledning fra domspraksis. Dertil kommer, at forholdene varierer stærkt fra selskab til selskab. Ledernes personlighed spiller her en afgørende rolle; men også karakteren af selskabets virksomhed og den tradition, der har dannet sig i det enkelte selskab, øver indflydelse. Trods den differentiering, som således præger billedet, er det imidlertid alligevel muligt at opstille visse retningslinier og påvise fællestræk, som – med forbehold af specielle forhold i det enkelte selskab – i hvert fald kan betragtes som vejledende. I dette kapitel skal der først gøres rede for, hvad lovgivningen bestemmer om forholdet, og i forbindelse hermed skal problemerne belyses ved eksempler fra praksis.

Ved det følgende må erindres, at forholdene i mange selskaber ligger fast forankret i en klar og langvarig praksis, således at der i det daglige arbejde ikke opstår tvivlsspørgsmål. Den tillid, som samarbejdet de fleste steder bygger på, kan ikke befæstes hverken ved lovregler eller kontraktbestemmelser. Når den følgende fremstilling lejlighedsvis giver udtryk for en vis usikkerhed, beror det netop på vanskeligheden ved at udfinde regler, der kan siges at have almen gyldighed.

A.l. 1930 indtog det forsigtige standpunkt at indskrænke sig til at give nogle ret vage og helt generelle retningslinjer. Bestemmelserne fandtes i lovens §§ 47-48.

Det hed i § 47: „Bestyrelsen har den overordnede ledelse af selskabet. Bestyrelsen har således at føre tilsyn med selskabets virksomhed og påse, at denne ledes på forsvarlig måde og i overensstemmelse med denne lov og selskabets vedtægter“. I paragraffens stk. 2 tilføjes det, at „bestyrelsen er forpligtet til at fordre sig meddelt alle til opfyldelse heraf fornødne oplysninger og til efter omstændighederne selv eller ved dertil delegerede med-

lemmer af bestyrelsen at foretage eller lade foretage eftersyn af selskabets bøger og konstatering af aktivernes tilstedeværelse“. (Om dette sidste spørgsmål, se nærmere nedenfor kapitel 8).

Direktionen derimod havde den daglige ledelse. Dette fastsloges i § 46 stk. 2: „Til varetagelse af den daglige ledelse af selskabet kan der i mindre selskaber og skal der i selskaber med en aktiekapital på over 100.000 kr. ansættes en direktion“.

Hvad denne daglige ledelse bestod i, sagde loven med velberådet hu ikke noget om. Kun enkelte punkter fremhævedes i § 48 stk. 2: „Det påhviler direktionen at lede selskabet forsvarligt, derunder at sørge for, at bogholderi og regnskabsvæsen er indrettet og føres på betryggende måde, alt i overensstemmelse med de direktionsbestemmelser af bestyrelsen givne direktiver. Dispositioner, der efter selskabets forhold er af usædvanlig art eller størrelse, skal af direktionen forelægges bestyrelsen. Opstår der betalingsvanskeligheder for selskabet, eller bliver det insolvent, har direktionen straks at give meddelelse herom til bestyrelsen, der derefter træffer bestemmelse om, hvad der bør foretages,„.

Som det vil ses, gik lovens opregning af direktionens pligter ikke ud over rene selvfølgheder. Det er åbenbart, at lovgivningen ikke har villet binde erhvervslivets dispositionsfrihed ved stramme bestemmelser, men har overladt parterne selv at fastlægge deres samarbejde efter eget skøn i overensstemmelse med selskabets forhold.

Visse ting springer dog i øjnene. Det er således ganske klart, at 1930-loven har villet pålægge bestyrelsen et selvstændigt ansvar ved at tildele den overordnede ledelse af selskabet. Heri ligger formentlig navnlig at direktionen ikke har noget kompetenceområde, der er selvstændigt i den forstand, at bestyrelsen er afskåret fra at gribe ind, og at bestyrelsen ikke, hvis det går galt, kan fralægge sig ansvaret for ledelsesfunktionernes udøvelse over for aktionærer eller kreditorer ved at henvise til, at direktionen har handlet på egen hånd. Men bestemmelserne afskærer ikke bestyrelsen fra at indrømme direktionen en meget vid handlefrihed i den daglige ledelse, når blot den ikke forsømmer sin tilsynspligt.

For at forstå 1930-lovens standpunkt må man erindre, at den gamle aktieselskabslov af 1917 i § 28 formelt lagde hele ansvaret for selskabets ledelse på bestyrelsen alene. Vel kunne der ansættes en direktion, men denne handlede på bestyrelsens vegne efter de for en fuldmægtig gældende regler¹⁾. Da loven skulle ændres, var der stor uenighed om, hvorledes man

¹⁾ Krenckel, s. 212. På dette standpunkt står norsk ret fortsat jfr. Frederik M. Bugge m. fl.: Styrets ansvar i aksjeselskap, Oslo 1969.

skulle formulere bestemmelserne om selskabets ledelse. Diskussionen drejede sig naturligt om, hvorvidt det var bestyrelsen eller direktionen, der skulle have ansvaret for ledelsen. En række store erhvervsorganisationer, der fik lejlighed til at udtale sig under lovens forberedelse, udtrykte megen utilfredshed med den formulering, der blev foreslået, jfr. ovenfor kap. 2, p. 57. Således anså Grosserer-Societetets komité det for „selvfølgelig, at der i hvert fald i ethvert handelsselskab skal være en direktion..., der ikke blot leder den daglige drift, men hele bedriften. Kun direktionen kan helleges selskabet sin fulde arbejdskraft, kun direktionen kan forudsættes at have den fornødne fagkundskab... I første linje må derfor ansvaret for selskabets forsvarlige ledelse påhvile direktionen. Bestyrelsens opgave må og kan kun være den kontrollerende, rådgivende... Vore aktieselskaber sejler i virkeligheden under falsk flag, når man opstiller den fiktion, at det er bestyrelsen, der „leder selskaberne“²⁾).

Også Provinshandelskammeret tog afstand fra forslaget: „Hovedsynspunktet for forholdet mellem disse to selskabsmyndigheder er ganske forrykket. Forslaget synes at lægge hovedledelsen af selskaberne i bestyrelsens hænder med mere eller mindre eventuel bistand af en direktion. Efter vor formening bør hovedvægten lægges på den daglige almindelige ledelse, som normalt varetages af direktionen, medens bestyrelsens hverv skal bestå i en tilsynsførende myndighed...“³⁾. I samme retning udtalte Industrirådet og andre organisationer sig⁴⁾. Disse indvendinger hjalp dog ikke. Ganske vist måtte handelsministeren i rigsdagen indrømme, at der var foregået „en udvikling i retning af, at direktionen i de store aktieselskaber er kommet til at indtage en forholdsvis dominerende stilling, samtidig med at virksomhedens store omfang har vanskeliggjort det for bestyrelsens medlemmer at følge udviklingen i samme grad som tidligere“. Men ministeren ville ikke komplicere lovforslaget og forhale dets gennemførelse ved at foretage principielle ændringer på dette punkt⁵⁾. Herefter gik forslaget med uvæsentlige ændringer igennem.

Trods den kritik, der så tydeligt kom til orde under lovens forberedelse må det vistnok indrømmes, at lovens formulering af det ømtålelige punkt var ganske diplomatisk. Det er navnlig værd at bemærke, at bestemmelserne ikke så meget handlede om fordelingen af arbejdet som om fordelingen af ansvaret. Det overlodes i virkeligheden til bestyrelsen og direktionen

²⁾ Rigsdagstidende 1923/24, tillæg A, sp. 4671 ff.

³⁾ Rigsdagstidende 1923/24, tillæg A, sp. 4683.

⁴⁾ Smst. sp. 4698.

⁵⁾ Smst. L. F. sp. 492.

selv at træffe aftale om funktionernes opdeling. Men med hensyn til ansvaret var der ved 1930-loven sket en skærpende. Efter loven af 1917 var bestyrelsen alene ansvarlig. Nu fik tillige direktionen pålagt et selvstændigt ansvar, for så vidt angår den daglige ledelse. Hvor der ovenfor er talt om ansvar, er der alene sigtet til ansvaret overfor selskabet.

Forsåvidt angår ansvaret overfor trediemand kan der intet udledes af 1930-lovens bestemmelser. Heller ikke efter 1917 loven var et selvstændigt erstatningsansvar for direktøren udelukket, se nærmere om ansvaret nedenfor kap. 8.

Debatten om kompetencefordelingen har også præget de forsøg på lovgivningsinitiativer, der ligger til grund for 1964 betænkningen og 1969 betænkningen. I 1964 betænkningen – hvis § 50 vil opretholde kravet om en bestyrelse på mindst tre medlemmer – hedder det i § 51 stk. 1 om bestyrelsen: „Bestyrelsen fastsætter de almindelige retningslinier for selskabets ledelse. Bestyrelsen skal føre tilsyn med selskabets virksomhed og påse, at det ledes på forsvarlig måde. Bestyrelsen skal kræve alle til opfyldelse heraf fornødne oplysninger og skal foretage eller lade foretage eftersyn af selskabets bogholderi og regnskabsvæsen og konstatering af aktivernes tilstedeværelse“.

Om direktionen hedder det i § 53: „Direktionen skal lede selskabets drift forsvarligt i overensstemmelse med lovgivningen og selskabets vedtægter og efter de af bestyrelsen fastsatte retningslinier. Består direktionen af flere medlemmer, bestemmer bestyrelsen deres område indefor selskabets ledelse. Direktionen skal sørge for, at bogholderi og regnskabsvæsen indrettes og føres på betryggende måde. Dispositioner, der efter selskabets forhold er af usædvanlig art eller størrelse, skal forelægges bestyrelsen. Opstår der betalingsvanskeligheder for selskabet, eller bliver dette insolvent, skal direktionen straks give meddelelse derom til bestyrelsen, som træffer bestemmelse om, hvad der bør foretages“. Endelig hedder det i stk. 2, at hvis der ikke er ansat en direktion, påhviler de i stk. 1 omhandlede forpligtelser bestyrelsen.

I bemærkningerne til bestemmelsen hedder det (pag. 139): „Kommissionen har ved formulering af sit udkast søgt at fjerne den gældende lovs uklarhed og tillige at bringe loven i overensstemmelse med gældende selskabspraksis, hvorefter det er direktionen, der har den egentlige ledelse af selskabet, medens bestyrelsens opgave består i at give direktiver for direktionens ledelse af virksomheden, at føre tilsyn med direktionens ledelse og at påse, at direktionen leder selskabet på forsvarlig måde, jfr. udkastets §§ 51 og 53. I direktionens handlefrihed gælder dog fortsat den begræns-

ning, at dispositioner, der efter selskabets forhold er af usædvanlig art eller størrelse, skal forelægges bestyrelsen.

Den arbejdsdeling indenfor selskabsledelsen, der har fundet sted, ikke blot her i landet, men overalt, er en naturlig følge af den økonomiske udvikling med den hårde konkurrence, der har nødvendiggjort, at den egentlige ledelse af større selskaber ligger hos et handlekraftigt, selvstændigt organ, der har denne virksomhed som heldagsbeskæftigelse. Denne praksis er imidlertid kun i begrænset omfang blevet fulgt op ved tidssvarende lovbestemmelser, idet lovgivningen i almindelighed fastholder den traditionelle opbygning af selskabsorganerne med bestyrelsen som det eneste eller øverste organ for selskabets forvaltning eller ledelse“.

Som det fremgår af foranstående, hviler 1964 udkastets bestemmelser således helt klart på den tankegang, at den egentlige selskabsledelse ligger hos direktionen, medens bestyrelsen har mere kontrollerende funktioner.

Denne klare formulering har måttet forlades i a.l. 1973 § 54, der i alt væsentligt hviler på 1969 udkastet til en fællesnordisk aktieselskabslov.

Om direktionens og bestyrelsens indbyrdes kompetence siger § 54: „Bestyrelsen forestår ledelsen af selskabets anliggender og skal sørge for en forsvarlig organisation af selskabets virksomhed. Findes der en direktion, forestås ledelsen af bestyrelsen og direktionen. Om det indbyrdes forhold mellem bestyrelsen og direktionen gælder reglerne i stk. 2 og 3. Om bestyrelsens og direktionens adgang til at repræsentere selskabet udadtil og forpligte dette ved retshandler, gælder reglerne i §§ 60-62.

Stk. 2. Direktionen varetager den daglige ledelse af selskabet og skal derved følge de retningslinier og anvisninger, som bestyrelsen har givet. Den daglige ledelse omfatter ikke dispositioner, der efter selskabets forhold er af usædvanlig art eller stor betydning. Sådanne dispositioner kan direktionen kun foretage efter særlig bemyndigelse af bestyrelsen, medmindre bestyrelsens beslutning ikke kan afventes uden væsentlig ulempe for selskabets virksomhed. Bestyrelsen skal i så fald snarest muligt underrettes om den trufne disposition.

Stk. 3. Bestyrelsen skal påse, at bogføringen og formueforvaltningen kontrolleres på en efter selskabets forhold tilfredsstillende måde. Er der ansat en direktion, skal denne sørge for, at selskabets bogføring sker under iagttagelse af lovgivningens regler herom, og at formueforvaltningen foregår på betryggende måde.

Stk. 4. Prokura kan kun meddeles af bestyrelsen“.

Det fremgår af bemærkningerne til bestemmelsen i 1969-betænkningen (pag. 103-104), at de hovedsynspunkter, som 1964 udkastet var udtryk for,

vandt tilslutning i de øvrige nordiske lande „som en rigtig og adækvat beskrivelse af de faktiske forhold mellem bestyrelsen og direktionen“. Ikke desto mindre var man fra de øvrige nordiske landes side betænkelig ved at fravige den herskende traditionelle opfattelse, hvorefter det i alle tilfælde er bestyrelsen, der forvalter selskabets anliggender, idet kun den daglige ledelse eller den løbende forvaltning hører under direktionen. Udkastets formulering er herefter blevet til som et kompromis mellem de modstående hensyn.

Det, der således adskiller de nye bestemmelser fra den tidligere aktieselskabslov, er i første række, at man har undgået sondringen mellem den daglige ledelse og den overordnede ledelse, der – som det hedder i bemærkningerne til bestemmelsen – „har givet anledning til tvivl og fortolkningsvanskeligheder, og som har været egnet til at komplicere ansvarsfordelingen mellem bestyrelse og direktion“.

De regler, der indeholdes i lov om anpartsselskaber, er ikke meget forskellige fra de regler, der er indført for egentlige aktieselskaber, når blot det erindres, at i anpartsselskaber skal der være en direktion, medens bestyrelse kan undlades, såfremt indskudskapitalen er mindre end 400.000 kr., og såfremt selskabet ikke beskæftiger mindst 50 arbejdstagere.

Findes der en bestyrelse, er kompetencefordelingen mellem bestyrelse og direktion som i aktieselskaber.

Findes ingen bestyrelse, udøver direktionen bestyrelsens funktion, jfr. lovens §§ 31, 32 og 36.

Uanset den noget ændrede formulering i de nu foreliggende love ligger det fast, at selskabsledelsen i et vist omfang er tvedelt, men at denne tvedeling efter gældende ret udviskes noget af, at der i ret vidt omfang, jfr. kap. 3 er tale om personsammenfald.

I det følgende skal enkelte udtryk i lovbestemmelserne underkastes en fortolkning.

Interessen knytter sig ikke så meget til den anvendte formulering som til den realitet, at der er dispositioner, direktionen kan foretage alene („den daglige ledelse“) og dispositioner, som direktionen har pligt til at forelægge for bestyrelsen („usædvanlig art eller stor betydning“).

B. Den daglige ledelse

Bestyrelsen og direktionen forestår ledelsen af selskabet; findes der en direktion, forestår den daglige ledelse af denne, siger aktieselskabsloven.

Derved opretholdes dansk rets tradition gående ud på, at direktionen

skal lede selskabet (forsvarligt), og bestyrelsen skal påse, at selskabet ledes (forsvarligt). Kort udtrykt: direktøren leder selskabet – under bestyrelsens tilsyn.

Fra dansk side ønskede man under forhandlingerne om udkastet til den fællesnordiske aktieselskabslovgivning dette skarpere udtrykt, men da det var af afgørende betydning at få ensartede regler om selskabsorganernes kompetence, måtte Danmark af hensyn til de øvrige nordiske lande tilslutte sig den kompromisløsning, som bestemmelsen er udtryk for. Selv om de øvrige nordiske lande måtte ophøje 1969 udkastet til lov, vil retsenheden næppe i længere tid kunne opretholdes.

I EF er nemlig udkast til femte selskabsretlige direktiv allerede udarbejdet af kommissionen, men endnu ikke vedtaget af rådet. Dette udkast til direktiv der, såfremt det vedtages, bliver bindende for Danmark i henseende til dets formål, vil i overensstemmelse med tysk rets tradition i højere grad formalisere bestyrelsens funktion som tilsynsførende, medens den udøvende myndighed skal ligge hos direktionen (Vorstand).

Indtil videre må det imidlertid fastslås, at bestyrelsen ikke er begrænset til en passivt tilsynsførende rolle. Ifølge § 54, stk. 2, kan bestyrelsen give direktionen direktiver, dels med hensyn til hvorledes den skal lede selskabet, dels med hensyn til hvorledes bogholderi og regnskabsvæsen skal indrettes og føres. Bestyrelsens overordnede stilling viser sig altså også deri, at den kan give direktionen ordrer i det omfang, den finder det nødvendigt eller hensigtsmæssigt. Hvor meget bestyrelsen vil overlade direktionen at foretage på egen hånd, beror på kontrakten eller forretningsordenen og den måde, hvorpå samarbejdet udvikler sig i selskabet. I de fleste selskaber er der naturligvis fastlagt en praksis, som bevirker, at der ikke opstår tvivlsspørgsmål i det daglige arbejde. Kun ved skifte af direktør eller bestyrelse, eller hvis det kommer til uoverensstemmelser mellem parterne, kan spørgsmålet blive aktuelt.

Den måde, hvorpå loven har ordnet kompetencefordelingen, bevirker, at direktørens kontrakt bliver det principale grundlag for hans kompetence og arbejdsområde. Disse kontrakter er imidlertid højst forskelligt affattet. Nogle kontrakter er ganske summariske, andre opregner omhyggeligt de opgaver, direktøren skal løse, og afgrænser hans funktioner⁶⁾.

På de punkter hvor kontrakten tier, bliver den praksis, der udvikler sig i selskabet, afgørende. Når et bestemt område gennem længere tid har været underlagt direktørens dispositionsfrihed, kan han regne med, at der

⁶⁾ Se herom ovenfor i kap. 3.

er tillagt ham ret til fortsat at disponere på den måde. En sådan dispositi-
onsfrihed kan dog atter fratages ham, men dertil kræves en tilkendegivelse
fra bestyrelsens side, og denne får kun virkning for fremtiden.

Også udtrykkelige kontraktbestemmelser kan ændres gennem praksis.
Hvis der f. eks. står i kontrakten, at direktøren har ret til 3 ugers ferie i
juli måned, men direktøren faktisk gennem en årrække med bestyrelsens
vidende har holdt en måneds ferie på det tidspunkt, der passer ham, kan
bestyrelsen ikke pludselig gøre gældende, at der foreligger en misligholdelse
af kontrakten. Bestyrelsen må her antages at have godkendt den skete æn-
dring af kontraktens vilkår, og genoprettelse af kontraktens gyldighed på
dette punkt kræver derfor en meddelelse fra bestyrelsen om, at man frem-
tidig forlanger kontrakten overholdt.

C. Ekstraordinære dispositioner

Udtrykket den daglige ledelse indeholder den naturlige begrænsning af di-
rektørens kompetence, at dispositioner, der går ud over den normale for-
retningsgang, ikke kan træffes af direktøren på egen hånd, men må fore-
lægges bestyrelsen. Dette er da også udtrykkeligt fremhævet i lovens § 54.
Bestemmelsen pålægger direktionen at indhente bestyrelsens tilslutning til
dispositioner af usædvanlig art eller stor betydning. Har direktionen særlig
bemyndigelse – enten ifølge sin kontrakt eller ifølge praksis i selskabet –
kan han dog disponere selvstændigt. Skal der disponeres i hast, må direkt-
tøren ligeledes disponere selvstændigt og ved først givne lejlighed overfor
bestyrelsen gøre rede for, hvad han har foretaget, og hvorfor han ikke
kunne forelægge sagen tidligere. En sådan efterfølgende kontrol er natur-
ligvis ikke uden værdi. Dels kan bestyrelsen hindre gentagelser af dispo-
sitioner, som den misbilliger, dels vil direktørens forventning om bestyrel-
sens reaktion mane ham til en vis forsigtighed. At indlade sig på dispo-
sitioner, som man venter kritiseret, er langt betænkeligere, hvis redegørelsen
skal fremkomme hurtigt, end hvis den kan udsættes på ubestemt tid eller
måske helt undgås.

Afgrænsningen af, hvilke dispositioner der må anses for „usædvanlige“,
vil i almindelighed ikke volde vanskeligheder. Den forsigtige direktør spør-
ger måske hellere en gang for meget end en gang for lidt. Men overdreven
forsigtighed er ikke ubetinget en dyd for en direktør. Det kan vidne om
ubeslutsomhed og manglende selvstændighed. Bestyrelsens reaktion på de
forelagte spørgsmål vil dog som regel hurtigt angivne retningslinjer for,
hvad der bør forelægges, og efterhånden erhverver begge parter en sikker
fornemmelse for, hvad der er bestyrelsesanliggender, og hvad direktøren

på egen hånd kan ordne. Inden for det usædvanlige findes mange grader. Både dispositionens art og den økonomiske betydning øver indflydelse. Jo mere ekstraordinær dispositionen er, og jo større økonomisk risiko den indebærer, des mere grund vil der være til at indhente en forudgående godkendelse. En gruppe dispositioner, som vel falder uden for den helt daglige forretningsgang, men som dog ikke er af overvældende betydning, behandles i mange selskaber på den måde, at direktøren i de regelmæssige bestyrelsesmøder gør rede for, hvad han har foretaget, og tager bestyrelsens bemærkninger til efterretning. Udbredt praksis er også underhåndsdrøftelse – ofte telefonisk – med bestyrelsens formand, efterfulgt af en senere redegørelse i et bestyrelsesmøde.

Det er ikke uden betænkelighed at prøve på ved eksempler at belyse, hvad der forstås ved ekstraordinære dispositioner. Forholdene varierer ofte stærkt fra selskab til selskab, og der kan utvivlsomt nævnes mange dispositioner, som direktøren i nogle selskaber kan foretage på egen hånd, men som i andre kræver bestyrelsens godkendelse. Afgrænsningen beror ganske på den praksis, der udvikler sig i hvert selskab. Med dette forbehold in mente skal der nedenfor nævnes nogle eksempler på dispositioner, som det i de fleste selskaber vil være naturligt at forelægge bestyrelsen, inden de foretages:

- eks. 1. Udvidelse af selskabets kassekredit. Optagelse af en vekseldiskonteringskredit.
- eks. 2. Væsentlig forøgelse af selskabets varegæld.
- eks. 3. Væsentlig udvidelse af selskabets kreditsalg, f. eks. overgang fra 30 dages til 3 måneders betalingsvilkår eller indførelse af afbetalings salg eller ydelse af langvarigt moratorium til en større debitor.
- eks. 4. Anskaffelse af større maskiner eller væsentlig fornyelse af inventar eller vognpark.
- eks. 5. Overgang til andet bogholderisystem (f. eks. EDB).
- eks. 6. Realisation af store varepartier til særlig lave priser.
- eks. 7. Indkøb af usædvanlig store vareposter, f. eks. i forventning om prisstigning.
- eks. 8. Omlægning af salgsorganisationen, f. eks. gennem fordobling af repræsentanternes antal eller gennem en helt ny distriksinddeling.
- eks. 9. Iværksættelse af kostbar reklamekampagne ud over det normale reklamebudget.
- eks. 10. Ændring af firmanavn, indarbejdede varemærker eller velkendte forretningstegn.
- eks. 11. Kostbare forretningsrejser til nye markeder.

- eks. 12. Oprettelse af filialer.
- eks. 13. Gennemførelse af pensionsordning for personalet.
- eks. 14. Indførelse af tantiemeordning for de overordnede funktionærer.
- eks. 15. Forfremmelse af de øverste funktionærer samt afskedigelse og nyansættelse i denne gruppe.
- eks. 16. Væsentlige ændringer i personalets sammenhæng eller i personalepolitikken.
- eks. 17. Engagering af rationaliseringsekspertes og andre ude fra kommende konsulenter, f. eks. juridisk bistand.
- eks. 18. Dispositioner over fast ejendom vil næsten altid være et bestyrelsesanliggende, medmindre selskabet erhvervsmæssigt handler med fast ejendom.

Denne langtfra udtømmende eksemplifikation skal blot tjene til at vise tendensen i den afgrænsning mellem den daglige ledelse og de ekstraordinære dispositioner, som i de fleste selskaber vil føles så naturlig, at den vil blive respekteret af parterne, også selv om intet herom var indeholdt i lovgivning, vedtægter eller kontrakt.

Afgrænsningen mellem sædvanlige og usædvanlige dispositioner har hidtil også haft betydning for direktørens kompetence til at forpligte selskabet over for trediemand, men er efter a.l. 1973 alene interne forskrifter, jfr. herom nedenfor under V.

Indenfor de ekstraordinære dispositioner er der en gruppe, som 1930 loven særlig fremhævede. Hvis der nemlig opstår betalingsvanskeligheder for selskabet, eller det bliver insolvent, skulle direktionen ifølge 1930 lovens § 48 straks give meddelelse herom til bestyrelsen, „der derefter træffer bestemmelse om, hvad der bør foretages“. Lovens formulering viste, at man her lagde hele ansvaret over på bestyrelsen, jfr. også a.l. 1930 § 71, stk. 2, hvorefter konkursbegæring på selskabets vegne kun kan indgives af bestyrelsen. A.l. 1973 § 133 indeholder samme regel. Bestemmelsen i a.l. 1930 § 48 om direktionens pligter ved betalingsvanskeligheder er formentlig i dag en anakronisme, for så vidt bestemmelsen synes at antyde, at selskabets betalingsvanskeligheder kommer som en overraskelse for bestyrelsen. I vel ledede selskaber er det bestyrelsens fornemste pligt at følge selskabets drift og ved udarbejdelse af drifts- og likviditetsbudgetter at forudse selskabets udvikling. En regnskabsindsigt fra bestyrelsens side, der indskrænker sig til forelæggelse af årsregnskabet, er egnet til i kritiske situationer at pådrage bestyrelsen ansvar overfor aktionærer og kreditorer, og bestyrelsen vil næppe i dag kunne opnå ansvarsfrihed, ved at skyde sig ind under, at direktionen har forsømt sin underretningspligt. 1930 lovens bestemmelse

er da heller ikke medtaget i a.l. 1973, hvorimod det må antages, at direktionen fortsat har underretningspligt, såfremt selskabet kommer i betalingsvanskeligheder, uden at det er bestyrelsen bekendt.

Det er imidlertid almindeligt i selskaber, der driver en virksomhed, som ikke er ganske ringe, at bestyrelsen modtager et regnskab hver måned eller i hvert fald hvert kvartal. Hvor omfattende disse regnskabsoplysninger er, varierer fra selskab til selskab. En nøjagtig status kan det i mange selskaber være både kosteligt og besværligt at udarbejde flere gange årligt, og i mange selskaber nøjes man derfor med at lade den af selskabets regnskabschef eller hovedbogholder udarbejde driftsoversigt være ledsaget af en status, hvori varelageret kun er anslået eller søgt beregnet. På grundlag af disse periodiske regnskabsoplysninger kan bestyrelsen budgettere selskabets fremtidige virksomhed i en endog meget fjern fremtid. Det anførte stiller større krav til bestyrelsens indsigt og arbejdsindsats, end mange bestyrelsesmedlemmer tidligere har været indstillet på at yde, men skal selskabet ledes forsvarligt, må kravene forekomme ufravigelige. Når dette haves i erindring, reduceres betydningen af direktionens underretningspligt til spørgsmålet om, hvorvidt direktøren i selskaber, hvor den ovenfor anførte regnskabspraksis ikke følges, har gjort sig skyldig i sådan pligtforømmelse, at han kan afskediges uden varsel og/eller kan blive erstatningspligtig overfor selskabet. Med henblik herpå kan en fortolkning af bestemmelsen i a.l. 1930 § 48 fortsat være af betydning.

1930 loven sondrede mellem betalingsvanskeligheder og insolvens. Det er ikke helt klart, hvad der skal forstås ved betalingsvanskeligheder. En hvilken som helst forbigående likviditetsmangel kan næppe være tilstrækkeligt. Men en direktør bør dog ikke ret længe holde sin bestyrelse i uvidenhed om, at selskabet ikke er i stand til at honorere sine forpligtelser, efterhånden som de forfalder⁷⁾.

Hvad der forstås ved insolvens, volder ingen tvivl i teorien, men som bekendt kan det i praksis undertiden være vanskeligt nok at fastslå, hvornår insolvens foreligger. I mange selskaber vil det kun være muligt at konstatere solvens eller insolvens i forbindelse med årsregnskabet's opgørelse, og selv da kan spørgsmålet om solvens eller insolvens afhænge af et vanskeligt skøn eller en tvivlsom vurdering. Denne vurdering kan direktøren ikke være

⁷⁾ Ved den i kap. 3 omtalte dom (UfR 1936-867 udtaler retten sin misbilligelse af, at direktøren havde forsømt at holde bestyrelsen underretten om, at selskabet gennem længere tid havde arbejdet med underskud; men retten fandt dog ikke, at denne undladelse kunne karakteriseres som en så grov misligholdelse, at den kunne give bestyrelsen ret til at afskedige direktøren uden varsel. Dette antoges imidlertid at være tilfældet i den i UfR 1956-1122 refererede østre landsretsdom.

berettiget til at foretage på egen hånd, og han må derfor være forpligtet til at underrette bestyrelsen, såfremt han konstaterer forhold, der kan bringe selskabets solvens i tvivl.

D. Direktøren udfører bestyrelsens beslutninger

De beslutninger, som bestyrelsen træffer – det være sig i samråd med direktøren eller uden hans bistand – er direktøren pligtig til på opfordring at føre ud i livet. Bestyrelsen har besluttende myndighed, men direktøren har den udøvende funktion. Han må derfor træffe de foranstaltninger, som er nødvendige for at gennemføre de truffne beslutninger, og dette må han naturligvis gøre, uanset om han sympatiserer med dem eller ikke. Han må endvidere være forpligtet til at holde bestyrelsen underrettet om, på hvilken måde han har udført det ham pålagte hverv, og hvorledes det er forløbet.

2. Direktøren og generalforsamlingen

Når man kaster et blik på aktieselskabslovens bestemmelser, får man det umiddelbare indtryk, at der overhovedet ikke består nogen relation mellem direktøren og generalforsamlingen. Dette indtryk vil i de fleste selskaber blive yderligere bekræftet ved et studium af selskabets vedtægter.

Det er således ikke generalforsamlingens opgave at ansætte direktøren. Generalforsamlingen vælger sin bestyrelse, og denne ansætter direktøren.

Hvis direktøren ikke er aktionær, har han ifølge loven strengt taget slet ikke adgang til generalforsamlingen, og er han aktionær, har han kun adgang i denne egenskab. Direktøren som sådan har formelt ingen funktioner på generalforsamlingen.

Det billede, som lovgivning og vedtægter således afspejler af direktørens forhold til generalforsamlingen, svarer imidlertid ingenlunde til de virkelige forhold. Selskabets aktionærer er naturligvis i høj grad interesseret i, hvem der vælges til direktør, og de vil i praksis altid finde udveje for at gøre deres synspunkter gældende. I mange selskaber vil direktøren da også spille en faktisk rolle på generalforsamlingen, idet det er direktøren, der må give oplysninger og besvare spørgsmål vedrørende selskabets drift og regnskabets udvisende.

Et korrekt overblik over de faktiske forhold får man derfor kun ved at supplere lovgivningens og vedtægternes bestemmelser med en redegørelse for den almindelige praksis i danske aktieselskaber.

I de fleste selskaber er det direktionen, der sørger for indkaldelse til generalforsamling. Ganske vist påhviler denne pligt ifølge loven bestyrelsen, som derfor også er ansvarlig for, at det sker. Men i praksis er det direktionen, der tager initiativet til indkaldelsen, og det påhviler normalt denne at træffe aftale med bestyrelsen om tid og sted for generalforsamlingens afholdelse. Det er ligeledes normalt direktionen, der udarbejder dagsordenen og meget ofte er det direktionen, der udarbejder den beretning, som formanden skal aflægge. Direktionen må som regel også tage sig af det rent praktiske arrangement, såsom at skaffe et egnet lokale, at træffe aftaler med dirigenten (som ganske vist skal vælges af forsamlingen, men som ofte er opfordret i forvejen), og sørge for at det ydre apparat er i orden (fornødne eksemplarer af regnskab og beretning, adgangskort, hvor sådanne kræves, stemmesedler, dirigentklokke etc.). Det regnskab, der skal aflægges på den ordinære generalforsamling, udfærdiges og underskrives af direktionen, og det skal senest 8 dage før generalforsamlingen fremlægges på selskabets kontor i revideret stand til eftersyn for aktionærerne. jfr. a.l. 1973 § 73 stk. 4 jfr. apl. § 54 stk. 4. Ansvar for at dette finder sted, må naturligt påhvile direktionen. Reglen om fremlæggelse gælder i øvrigt også dagsordenen og de forslag, der agtes fremsat på generalforsamlingen, jfr. a.l. § 73 og apl. § 54.

Det vil heraf fremgå, at en række foranstaltninger til forberedelse af generalforsamlingen sorterer under selskabets direktør, og at han dels retligt dels faktisk har ansvaret – i hvert fald over for bestyrelsen – for at generalforsamlingen er forberedt på behørig måde.

Som allerede nævnt, er det en fast regel, at direktøren er tilstede på generalforsamlingen, uden hensyn til om han er aktionær eller ikke⁸⁾. Hans nærværelse er påkrævet af flere grunde, først og fremmest fordi han skal være til disposition for bestyrelsen, hvis der fra forsamlingen stilles spørgsmål, som bestyrelsen ikke kan besvare. Ofte lader man direktøren personlig svare; eller formanden formidler hans besvarelse til aktionærerne.

Dernæst er direktørens nærværelse også påkrævet af en anden grund. Hvis der på generalforsamlingen træffes beslutninger, som bestyrelsen derefter skal gennemføre, vil det i praksis ofte være direktøren, der skal tage de fornødne skridt i så henseende. Det er derfor en bekvemmelighed såvel for bestyrelsen som for direktøren, at han har været til stede, således at han nøje ved, hvad beslutningen går ud på.

Hvis direktøren er aktionær, har han stemmeret efter vedtægternes regler

⁸⁾ Svensk ret foreskriver endog som hovedregel en tilstedeværelsespligt for direktøren, ABL § 116.

ganske som enhver anden aktionær. Han har også ret til at stemme i spørgsmål, der angår hans egne interesser, herunder om godkendelse af regnskabet og om decharge. Den eneste undtagelse er, at han ikke kan stemme i spørgsmål om søgsmål mod sig selv, a.l. 1973 § 67, stk. 4, jfr. apl. § 48 stk. 3. Denne regel er dog ikke speciel for direktøren, men gælder alle aktionærer. Men den kan lettere blive aktuel i forhold til en direktør end i forhold til de øvrige aktionærer.

Som aktionær har en direktør endvidere ytringsret på lige fod med andre aktionærer. Men derudover må det antages, at direktøren har en særlig ret til at tage ordet, en ret som tilkommer ham, også selv om han ikke er aktionær. Hvis han nemlig mener at burde underrette generalforsamlingen om forhold, som bestyrelsen har ladet uomtalt, må han have ret til at fremføre sine synspunkter, i hvert fald hvis han ellers kunne blive medansvarlig for følgerne af, at forholdet ikke blev oplyst. En sådan situation vil naturligvis kun indtræde under ekstraordinære omstændigheder, og kun hvis der i forvejen består en uoverensstemmelse mellem direktøren og bestyrelsen på det pågældende punkt. Under normale forhold ville det sikker virke i høj grad malplaceret og illoyalt, om direktøren på egen hånd supplerede formandens beretning med oplysninger eller synspunkter, som bestyrelsen ikke ønsker kolporteret.

I visse, navnlig mindre selskaber, vil generalforsamlingen, også uden hjemmel i vedtægterne, blive hørt angående direktørens ansættelsesforhold. Spørgsmålet, om der skal ansættes en direktør, eller om antallet af direktører skal udvides, vil ofte blive forelagt generalforsamlingen, inden bestyrelsen træffer sin endelige beslutning. Undertiden vil bestyrelsen også finde det naturligt at sikre sig generalforsamlingens tilslutning til aftaler om gageforhøjelse eller andre ændringer i direktørens ansættelsesvilkår.

3. Direktøren og revisionen

Når man taler om revision i et aktieselskab, menes der den generalforsamlingsvalgte revision, jfr. kap. 1 afsnit VI.

Den generalforsamlingsvalgte revisions opgave er at kontrollere, at resultatet af bestyrelsens og direktionens ledelse af selskabet er kommet til udtryk i årsregnskabet.

Regnskabet udfærdiges af direktionen, hvorefter det vedtages af bestyrelsen. Det skal herefter revideres og senest otte dage før generalforsam-

lingen i revideret stand fremlægges til eftersyn for aktionærerne på selskabets kontor eller andet i vedtægterne fastsat sted.

Revisorerne påtegner regnskabet og meddeler det herved attest om den udførte revision. Påtegningen er regnskabslæsernes – herunder ikke mindst aktionærernes – garanti for, at de informationer regnskabet indeholder, giver et sandfærdigt billede af selskabets stilling pr. opgørelsesdagen.

For at revisorerne kan udføre deres hverv på betryggende måde må deres uafhængighed af selskabet og dets ledelse sikres. A.l. 1973 § 85, udelukker derfor fra revisorhvervet personer, der står i nærmere slægtsskabsforhold til selskabets ledelse. Disse bestemmelser må suppleres med de særlige habilitetsbestemmelser, som gælder for såvel statsautoriserede som registrerede revisorer i henhold til henholdsvis lov nr. 68 af 15/3 1967 om statsautoriserede revisorer § 13 samt lov nr. 220 af 27. maj 1970 om registrerede revisorer § 7. Efter disse bestemmelser udelukkes bl. a. en revisor fra at afgive erklæring som revisor om en virksomhed, i hvilken han selv, hans ægtefælle eller børn har en mere betydelig økonomisk interesse.

Af det anførte følger, at de generalforsamlingsvalgte revisorer ikke står i noget som helst underordningsforhold til selskabets ledelse. Heri ligger, at direktion og bestyrelse ikke kan meddele revisor nogen instruktion med hensyn til udførelsen af sit hverv, som indebærer en begrænsning af revisionsens omfang.

Revisor er pligtig at lade revisionen omfatte hele regnskabet og til at foretage „fuldstændig revision“, jfr. responsum fra Foreningen af statsautoriserede Revisorer citeret i UfR 1931–1048 S.H.

I udtrykket „fuldstændig revision“ ligger, at revisors ansvar ikke overfor regnskabslæseren kan begrænses, såfremt revisionspåtegning uden forbehold er meddelt. Derimod kan der ikke i udtrykket lægges, at revisionen også skal være fuldstændig i den forstand, at der er truffet særlige foranstaltninger til afsløring af eventuelle funktionærbesvigelser, idet det er sædvanligt, at revisorerne alene udvider deres undersøgelser med henblik på opklaring af bedragerier, såfremt de i forbindelse med deres almindelige revisionsarbejder støder på forhold, som kan vække mistanke herom. Har revisor ikke modtaget sådanne oplysninger, at revision i lovens forstand kan gennemføres, må han gøre opmærksom herpå i sin påtegning. Dette indebærer, at aktieselskabslovens krav ikke er iagttaget, men forholdet fritager revisor for ansvar⁹⁾.

⁹⁾ Jfr. UfR 1969-782 ØL om „revisionspåtegning“ på regnskabet for en enkeltmandsvirksomhed, og responsa nr. 364 og 388 i responsa 1958/67 udgivet af Foreningen af statsautoriserede Revisorer.

Da revisorerne er generalforsamlingsvalgte, har selskabets ledelse ej heller nogen beføjelse til at afskedige revisionen. Direktørens forsøg herpå vil normalt indebære en sådan misligholdelse, at han kan afskediges uden varsel. Derimod kan bestyrelsen formentlig i tilfælde af åbenbar pligtforsømmelse fra revisors side suspendere ham, indtil en generalforsamling kan indkaldes og træffe endelig beslutning¹⁰). Opstår der således alvorlige divergenser mellem direktør og revisor, må direktøren forelægge sin klage for bestyrelsen, som derefter må tage stilling til, hvad der skal foretages. Er samarbejdet umuliggjort af revisor, vil bestyrelsen normalt på næste generalforsamling fremsætte forslag om udskiftning af revisor. Den endelige afgørelse tilkommer aktionærene. Er direktøren aktionær, kan han på generalforsamlingen deltage i revisorvalget¹¹).

I den normale situation vil samarbejdet mellem direktør og revisor forløbe gnidningsfrit. Den direktør, der er sin stilling voksen, vil etablere et tillidsfuldt samarbejde med revisor og have forståelse for, at revisors sagkundskab er et af hans vigtigste hjælpemidler til forbedring af selskabets virksomhed. Særlig ved anvendelse af de værktøjer, som selskabsledelsen betjener sig af, til styring af selskabets økonomi, yder den kvalificerede revisor – som i stigende grad rådgiver og ikke blot reviderer – værdifuld hjælp.

En løbende kontakt mellem direktør og revisor er derfor blevet almindelig, og det er efterhånden almindeligt, at revisor tages med på råd i bestyrelsesmøder, hvor større dispositioner træffes. Ikke mindst behovet for at analysere de skattemæssige konsekvenser af enhver disposition nødvendiggør dette. Direktøren bør således ikke opfatte revisor som en uvelkommen kontrollant, men som en vigtig bistand til hans forsvarlige ledelse af selskabet.

A.l. 1973 § 89, jfr. apl. § 70, foreskriver – i alt væsentligt i lighed med den tidligere lovgivning, idet ændringerne i forhold til a.l. 1930 § 54 overvejende er af redaktionel art: „Bestyrelse og direktion skal give revisor adgang til at foretage de undersøgelser, denne finder nødvendige, og skal sørge for, at revisor får de oplysninger og den bistand, som han anser for nødvendig for udførelsen af sit hverv. Et datterselskabs bestyrelse og direktion har tilsvarende forpligtelser overfor moderselskabets revisor“.

De af revisor begærede oplysninger vil mest praktisk blive tilvejebragt

¹⁰) Jfr. Gomard pag. 385-386. I banker og forsikringssselskaber kan åbenbart uegnede revisorer (foruden af generalforsamlingen) afskediges af handelsministeren, banklovens § 14, stk. 3 og forsikringstilsynslovens § 111 stk. 3.

¹¹) Derimod forbyder den svenske aktieskabslov bestyrelsens og direktionens deltagelse i valg af revisor.

af direktøren ved hjælp af det i regnskabsafdelingen ansatte personale. Hyppigt vil direktøren efter aftale med revisor lægge det fornødne materiale til rette (bl. a. sørge for specifikationer til de væsentligste regnskabsposter) således, at revisionsarbejdet lettes mest muligt med den følgevirkning, at honoraret reduceres.

Det hedder endvidere i a.l. 1973 § 88, jfr. apl. § 69, at „revisor skal revidere årsregnskabet i overensstemmelse med god revisions-skik og herunder foretage en kritisk gennemgang af selskabets regnskabsmateriale og dets forhold i øvrigt“.

Heri ligger, at revisor har pligt til at udøve en materiel revision, ikke blot en talrevision. Han skal således skønne kritisk over værdisættelsernes rigtighed, og vil normalt i sin revisionspåtegning tage forbehold, såfremt han ikke kan tiltræde ledelsens værdiansættelser¹²⁾. Da værdiansættelsen af selskabets aktiver kan påvirke selskabets overskud og dermed eventuelt direktørens vederlag, jfr. kap. V, er eksempelvis værdiansættelsen af varelageret et spørgsmål, der kan give anledning til diskussion. Det burde imidlertid være indlysende, at direktøren ikke af hensyn til sin tantiemeopgørelse kan modsætte sig en forsigtig opgørelse af selskabets aktiver.

Revisor påser normalt, at selskabets virksomhed er udøvet i overensstemmelse med loven og vedtægterne, herunder disses formålsbestemmelse. Om han efter aktieselskabslovens regnskabs- og revisionsbestemmelser har nogen egentlig pligt hertil, er vel diskutabelt, idet det i modsætning til svensk ABL's § 105 ikke anses for revisors pligt at bedømme ledelsens „forvaltningsmæssige dispositioner“. Efter nyere revisionspraksis omtales imidlertid i revisionspåtegningen dispositioner i strid med formålsbestemmelsen¹³⁾, og omtale bør kun undlades, såfremt samtlige aktionærer har godkendt dispositionerne, og såfremt det er berettiget at antage, at dispositionerne ikke har medført eller vil medføre tab, som væsentligt influerer på den økonomiske stilling. I overensstemmelse hermed er nu a.l. 1973 § 91, stk. 3, der pålægger revisor i sin revisionsberetning – der afgives til generalforsamlingen – og ikke til ledelsen – at gøre anmærkning om forhold, som kan medføre ansvar for direktionen eller bestyrelsen.

Det tilføjes i nævnte bestemmelse, at revisor herudover i beretningen kan meddele oplysninger, som han anser det for rigtigt at lade komme til aktionærernes kundskab.

Af bemærkningerne til nævnte bestemmelse og § 88 – betænkningen p.

¹²⁾ Om et sådant forbehold se til eks. UfR 1966-31 H (Heimdal-sagen).

¹³⁾ Jfr. Niels Petersen, Revisionslæren i grundtræk, Kbh. 1968, p. 277 og „Forslag til revisionsvejledning“, udarbejdet af Revisionsteknisk Udvalg (punkt 46).

124-125 – fremgår det, at man for dansk rets vedkommende fortsat tager afstand fra en forvaltningsrevision, altså en prøvelse af ledelsens forvaltning af selskabets anliggender.

En sådan prøvelse kan imidlertid følge af revisors aftale med selskabet om revisionens omfang, idet denne selvsagt kan udvides udover lovens minimumskrav, der kan omskrives til den retlige standard: „God revisions-skik“, jfr. lovens § 88.

Sådanne aftaler indgås ofte og indebærer en forskydning af grænsen for revisors kompetence og pligter over for selskabet, således at han i nævnte tilfælde reviderer virksomheden og ikke regnskabet. Revisors bemærkning om ledelsens forvaltning fremgår i så fald dog ikke af revisionspåtegningen, men alene af revisionsprotokollen. I revisionsprotokollen indføres nemlig beretning over den udøvede revision. Den underskrives af bestyrelsens medlemmer til bekræftelse af, at de har gjort sig bekendt med indholdet af a.l. 1973 § 92 og apl. § 73.

I denne protokol skal revisor redegøre for omfanget af den foretagne revision og de regnskabsmæssige principper hvorefter årsregnskabet er opgjort, jfr. bekendtgørelse nr. 293 af 28/6 1967 om statsautoriserede revisors virksomhed.

Specifikationer og analyser, der ikke fremgår af årsregnskabet, vil ofte fremgå af revisionsprotokollen, der ligeledes vil indeholde revisors eventuelle kritik af bogholderiet og regnskabsførelsens indretning. Da revisionsprotokollen imidlertid ikke er tilgængelig for selskabets aktionærer, bør revisors påtegning på regnskabet være udtømmende i den forstand, at den ikke indeholder henvisninger til revisionsprotokollen.

4. Direktøren og personalet

Direktøren er i forhold til bestyrelsen og selskabet ansvarlig for det i selskabet ansatte personales arbejde. Han er personalets øverste chef og har som sådan den højeste myndighed med hensyn til instruktioner vedrørende arbejdets tilrettelæggelse og udførelse. Eventuelle ønsker fra bestyrelsens side med hensyn til besættelse af stillinger eller udførelse af bestemte arbejder må fremsættes til direktøren. Et bestyrelsesmedlem kan ikke på egen hånd give personalet ordrer eller bevilge begunstigelser. Personalet har ikke ret til at henvende sig direkte til bestyrelsen, men må fremsende eventuelle ansøgninger eller klager gennem direktøren, som naturligvis er pligtig at give dem videre med eller uden kommentarer.

Selv om bestyrelsen har forbeholdt sig at godkende ansættelse og afskedigelse af overordnede funktionærer, gør dette ingen ændring i det ovennævnte forhold. „Kommandolinjen“ bør i alle tilfælde overholdes som princip; og i praksis sker det vistnok også næsten undtagelsesfrit. Reglen gælder dog næppe i tilfælde, hvor en højtstående funktionær er ansat direkte af bestyrelsen. Dette kan som tidligere omtalt være tilfældet med regnskabschefen og den interne revisor.

Direktørens ansvar for personalet indebærer blandt andet, at han er ansvarlig for de af personalet begåede fejl. Det kan principielt ikke diskutere ham, at han ikke personlig kunne forudse eller forhindre fejlen. Det er direktørens pligt at føre et sådant tilsyn med sit personale, at fejlmulighederne begrænses, og dette tilsyn må han af praktiske grunde udøve gennem overordnede funktionærer, der hver får ansvaret for sit område.

Korrelatet til nævnte ansvar er direktørens kompetence til at ansætte og afskedige personalet eller til at forflytte uegnede funktionærer til mindre ansvarsfulde stillinger.

Betydelige vanskeligheder kan opstå, når en direktør ved sin tiltræden overtager et personale, som han indtil videre er nødt til at arbejde med. Han må i så fald have en rimelig tid til at sætte sig ind i arbejdsforholdene i selskabet for at danne sig en mening om, hvorvidt forandringer er påkrævet. Kommer han til det resultat, at veltjente funktionærer er mindre effektive, bør han i almindelighed fare med lempe og helst sikre sig bestyrelsens godkendelse, inden han skrider til afskedigelser i større omfang. Direktøren kan her komme ud for problemer, der ikke lader sig løse alene ud fra juridiske og forretningsmæssige synspunkter, men hvor han tillige må tage personalepolitiske og menneskelige hensyn med i sine overvejelser. Også hensynet til selskabets „public-relations“ kan her spille ind og motivere, at han rådfører sig med sin bestyrelse, inden han gennemfører større forandringer.

Til direktørens selvfølgelige pligter hører, at han drager omsorg for, at personalets ansættelsesforhold er i overensstemmelse med den gældende lovgivning og med de kollektive overenskomster inden for branchen. Han må således påse, at funktionærlovens og ferielovens bestemmelser overholdes, og i industriforetagender er han ansvarlig for, at lovgivningen vedrørende lokaleforhold og arbejderbeskyttelse m.v. er overholdt. Han må også påse, at selskabet har tegnet de lovpligtige ulykkes- og ansvarsforsikringer, at selskabets lærlinge får den fornødne uddannelse såvel praktisk som teoretisk (handelsskole eller teknisk skole), og at lærekontrakterne bliver godkendt. Beskæftiger selskabets chauffører, er han ansvarlig for, at de har det påkrævede førerbevis. Og bliver det glat føre, må han drage om-

sorg for at rette vedkommende strør grus på fortovet ud for selskabets ejendom, hvis ansvaret herfor påhviler selskabet, o. s. fr.

5. Direktørens forhold til trediemand

Aftaler mellem selskabet og trediemand må på selskabets vegne indgås af en eller flere personer. Formelt kan der sondres mellem signatur og prokura, men, som det vil ses nedenfor, spiller sondringen næppe nogen større reel rolle.

A.l. 1930's regler om tegningsret blev ændret ved lov nr. 503 af 29/11-1972. Denne lovs bestemmelser går uændret igen i a.l. 1973 §§ 60-62, jfr. apl. §§ 41-43.

Rent bortset fra det ønskelige i at skabe noget klarere regler om tegningsret, end der hidtil har været kendt, er lovgivningen nødvendiggjort af EF's 1. direktiv om harmonisering af selskabsretten.

Det skal først fremhæves, at særlige tegningsregler for så vidt angår afhændelse og pantsætning af fast ejendom fra 1. januar 1973 at regne ikke kan registreres. Derimod er der intet til hinder for at opretholde vedtægtsmæssige bestemmelser om særlige begrænsninger i bestyrelsens eller direktionens beføjelser med hensyn til afhændelse og pantsætning af fast ejendom, men disse interne ordensforskrifter må være skilt ud fra selskabets tegningsbestemmelse, idet kun tegningsbestemmelsen vil kunne optages i registeret.

Ved lovændringen af 29/11-1972 og a.l. 1973 har lovens regler om tegningsret fået følgende formulering:

§ 60: „Medlemmer af bestyrelsen og af direktionen repræsenterer selskabet udadtil.

Stk. 2. Selskabet forpligtes ved retshandler, som på selskabets vegne indgås af den samlede bestyrelse eller af medlemmer af bestyrelsen eller af en direktør.

Stk. 3. Den tegningsret, som i stk. 2 tilkommer det enkelte medlem af bestyrelsen og af direktionen, kan i vedtægterne begrænses således, at tegningsretten kun kan udøves af et eller flere bestemte medlemmer i forening eller af flere i forening. Anden begrænsning i tegningsretten kan ikke registreres“.

§ 61: „En retshandel, der er indgået på selskabets vegne af nogen, der efter § 60 har tegningsret, forpligter selskabet, medmindre:

- 1) de tegningsberettigede har handlet i strid med de begrænsninger i deres beføjelser, som er fastsat i denne lov, eller
- 2) retshandelen falder uden for selskabets formål og selskabet godtgør, at trediemand vidste det, eller at det ikke kunne være ham ubekendt.

Stk. 2. Bekendtgørelsen af formålsbestemmelsen i selskabets vedtægter i overensstemmelse med § 158 stk. 1, er ikke i sig selv tilstrækkeligt bevis efter stk. 1, nr. 2“.

§ 62: „Efter at valg eller udnævnelse af medlemmer af bestyrelse eller direktion er bekendtgjort i Statstidende i overensstemmelse med § 158, kan mangler ved valget eller udnævnelsen ikke påberåbes over for trediemand, medmindre selskabet godtgør, at denne kendte mangelen“.

§ 60, stk. 1, fastslår, at ikke blot medlemmer af bestyrelsen, men også af direktionen har legal ret til at repræsentere selskabet udadtil (ved retssager og lignende). Denne repræsentationsret tilkommer hvert enkelt medlem af bestyrelsen eller af direktionen og indebærer eksempelvis, at retslige forkyndelser med virkning for selskabet vil kunne ske over for ethvert medlem af direktionen og bestyrelsen. De begrænsninger af tegningsretten, der kan ske efter § 60 stk. 3, kan ikke omfatte denne repræsentationsret.

I § 60 stk. 2, bestemmes, at ethvert medlem af bestyrelsen og direktionen kan forpligte selskabet ved retshandeler, som de indgår på selskabets vegne. Denne beføjelse svarer forsåvidt ganske til den beføjelse, der tilkommer de pågældende efter stk. 1, men med den forskel, at beføjelsen ifølge stk. 2 kan begrænses efter reglerne i stk. 3.

§ 60 stk. 3, bestemmer nemlig, at den egentlige tegningsret, som tilkommer enhver direktør og ethvert bestyrelsesmedlem, kan begrænses således, at signatur gøres kollektiv. Anden begrænsning i tegningsretten kan ikke registreres.

Loven opretholder de hidtidige bestemmelser om prokura. Den reelle forskel mellem tegningsret og prokura bliver herefter den, at tegningsretten giver ret til at underskrive på selskabets vegne uden brug af prokurabeteget.

Også efter aktieselskabsregisterets praksis før lovændringen antoges det, at en direktør, som den der leder den daglige drift, altid måtte have tegningsret i en eller anden form, og direktøren kunne derfor ikke anmeldes til aktieselskabsregisteret, uden at det samtidig anmeldtes, hvilken tegningsret der var tillagt ham, enten alene eller sammen med en eller flere.

Om prokuristens tegningsret hedder det i fimalovens § 25, at prokuristen er „bemyndiget til i alt, hvad der hører til fuldmagtgiverens forretning, at

handle på dennes vegne og tegne firmaet; dog må prokuristen ikke uden utrykkelig bemyndigelse afhænde eller behæfte fuldmagtgiverens faste ejendom“. I prokuristens dispositionsfrihed kan der ikke med retsvirkning over for trediemand gøres nogen som helst indskrænkning. Selv om der ved aftale med bestyrelsen måtte være fastsat grænser for beføjelsen, kan sådan indskrænkning ikke gøres gældende over for trediemand, der ikke har haft kundskab derom.

Lignende klare regler er søgt tilvejebragt ved lovens § 61. Hensigten med disse bestemmelser er i overensstemmelse med bestemmelserne i EF's 1. direktiv at tilvejebringe den retstilstand, at de retshandeler, som et aktieselskabs ledelse indgår, som hovedregel bliver bindende for selskabet.

Herfra gøres der i § 61 nr. 1 og 2, to undtagelser.

§ 61 stk. 1, nr. 1, omfatter tilfælde, hvor de tegningsberettigede har overskredet deres beføjelser i henhold til loven. Der sigtes hermed til, at visse dispositioner skal godkendes af generalforsamlingen (f. eks. forhøjelse af aktiekapitalen, ændring af vedtægter eller beslutning om likvidation, eller at visse dispositioner er forbudt, f. eks. visse aktionærlån).

§ 61 stk. 1, nr. 2, omfatter de tilfælde, hvor de tegningsberettigede har indgået en retshandel, der ikke omfattes af selskabets formål, og selskabet godtgør, at trediemand vidste, at retshandelen ikke var omfattet af selskabets formål, eller dette ikke kunne være ham ubekendt. Hertil knytter loven en særlig bevisbestemmelse, bestemmelsen i § 61 stk. 2.

Vedrørende de subjektive betingelser for ugyldighed efter § 61 stk. 1, nr. 2, har man alene gengivet 1. direktivs artikel A, stk. 1, 2. led, og således ganske overladt det til domstolene nærmere at afgrænse, i hvilket omfang uagtsomhed skal medføre ugyldighed.

Umiddelbart skulle man ved en gennemlæsning af bestemmelserne tro, at loven herefter udtømmende gør op med de situationer, hvor dispositioner, foretaget af de tegningsberettigede, kan blive ugyldige. Dette er imidlertid ikke tilfældet. Det fremgår nemlig af bemærkningerne til det oprindelige lovforslag, at bestemmelserne, i lighed med hvad der gælder i tysk ret, hvis principper EF's 1. direktiv har overtaget, ikke udelukker anvendelsen af almindelige ugyldighedsregler som f. eks. aftalelovens § 33. Efter denne regel kan, selv om en viljeserklæring ellers måtte anses for gyldig, den, til hvem erklæringen er afgivet, dog ikke påberåbe sig den, når det på grund af omstændigheder, som forelå, da erklæringen kom til hans kundskab, og hvorom han må antages at have været vidende, ville stride imod almindelig hæderlighed, hvis han gjorde den gældende.

Herefter må det antages, at retsafgørelser, som f. eks. højesteretsdommen i UfR 1970/96, der er refereret ovenfor i kap. 2, og som angik ugyldighed

af en kautionsforpligtelse på grund af de underskrivende bestyrelsesmedlemmers inhabilitet i forbindelse med medkontrahentens onde tro, vil kunne opretholdes også under den nugældende lov.

Også en afgørelse som den i UfR 1970/795 refererede højesteretsdom må kunne opretholdes. Et aktieselskab havde ifølge vedtægterne til formål at drive fabrikationsvirksomhed i konfektionsbranchen. Tegningsreglerne var i vedtægterne udformet således, at selskabet for så vidt angår sædvanlige daglige forretninger tegnedes af direktøren, hvorhos det bestemtes, at selskabets styrelse samlet tegner selskabet i alle forhold. Da den nævnte begrænsning i direktørens tegningsret ikke kunne registreres, var tegningsreglerne i tegningsudskriften angivet således: „Selskabet tegnes af direktøren eller – derunder ved afhændelse og pantsætning af fast ejendom – af den samlede bestyrelse“. Direktøren traf uden bestyrelsens godkendelse aftale om selskabets indtræden som kommanditist i et kommanditselskab, således at selskabet skulle indskyde hele sit produktionsapparat.

Herom hedder det i vestre landsretsdom, der på dette punkt stadfæstedes af højesteret: „Dispositionen findes imidlertid som omfattende en overdragelse såvel af selskabets produktionsapparat som af ledelsen af virksomheden at måtte anses som liggende uden for den direktøren tilkommende af aktieselskabets formål begrænsede signatur“. Dommen må tages som udtryk for, at selve selskabets formål eller den virksomhed, der rent faktisk udøves, kan bevirke begrænsning i selskabsorganernes legimation²¹⁾, dog nu med den begrænsning, at formålsbestemmelsen ikke kan gøres gældende mod trediemand, der er i utilregnelig uvidenhed om formålsbestemmelsen.

Ved direktørens underskrift på selskabets vegne må erindres, at denne kun gyldigt kan meddeles i forbindelse med selskabets navn. Underskriver direktøren med sit navn alene, kan han blive personlig ansvarlig, medmindre han godtgør, at trediemand var bekendt med, at forpligtelsen alene skulle påhvile selskabet. Dette udelukker dog ikke, at også selskabet kan komme til at hæfte for fordringen.

6. Direktøren og banken

I de fleste selskaber hører det til direktørens opgaver at opretholde det gode forhold til selskabets bankforbindelse. I mange mindre og mellem-

²¹⁾ Jfr. Gomard pag. 300, Ernst Kaufmann Interessiskonflikter og selvkontrahering 1972 pag. 76 f. Specht Juristen 1970 pag. 493 f. Anderledes Hørlyck Juristen 1970 pag. 446 ff.

store selskaber, der arbejder med løbende kassekredit, er det af største betydning, at banken nærer tillid til selskabets direktør.

I sådanne selskaber er det almindeligt, at selskabet sender sit årsregnskab til banken, således at denne holdes orienteret om driftsresultat og de stedfundne bevægelser i status, ligesom selskabets driftsbudgetter er et vigtigt led i låncansøgningen til banken. Bankens bedste sikkerhed er ikke pant i fast ejendom, der særligt for så vidt angår industrielle ejendomme kan være af tvivlsom værdi i tilfælde af virksomhedens standsning, men selskabets indtjening, og som følge heraf lægges der betydelig vægt på, at direktøren overfor banken dokumenterer sin evne til en forsvarlig økonomisk ledelse af selskabet og planlægning af dets drift. Af disse grunde vil det ofte føles naturligt, at direktøren personlig afleverer regnskabet til den person, han plejer at forhandle med i banken – direktør, filialbestyrer eller kontorchef – og med nogle kommentarer supplerer regnskabets oplysninger på punkter, som banken kan have interesse af, f. eks. diverse debitorer, vekselportefølje eller andre poster.

Det regnskab, der tilstilles banken, er ordentligvis det samme, som forelægges aktionærene til godkendelse på generalforsamlingen og identisk med det, der indsendes til aktieselskabsregisteret, men banken vil ofte være interesseret i at se mere specificerede redegørelser og vurderinger.

Om kravene til regnskabets rigtighed og direktørens ansvar for fejl, se nærmere i kap. 8.

7. Direktøren og de offentlige myndigheder

Det er direktørens pligt at drage omsorg for, at selskabet ledes i overensstemmelse med den gældende lovgivning, og de pligter, som måtte påhvile selskabet i forhold til det offentlige, overholdes. Direktøren kan drages til ansvar, efter omstændighederne også strafferetligt, for lovovertrædelser, som måtte begås af selskabet gennem dets bestyrelse eller personale²²).

Det er ikke muligt at opregne alle de love og offentligretlige forskrifter, som en direktør bør være opmærksom på. De kan i øvrigt variere stærkt efter selskabets art og branche. Men nogle af de vigtigste skal fremdrages til orientering.

Direktøren må påse, at aktieselskabsloven overholdes. Hertil hører bla., at regnskaberne affattes i overensstemmelse med loven, særligt med hensyn

²²) Om direktørens ansvar henvises i øvrigt til kap. 8.

til henlæggelser, afskrivning og udbytte; at reglerne for forhøjelse og ned-sættelse af aktiekapital iagttages; at reglerne om aktionærlån og egne aktier respekteres; at der indsendes korrekte anmeldelser til aktieselskabs-registe-ret om enhver ændring i vedtægterne eller ledelsens sammensætning; at vedtægterne overholdes, og at ændring af vedtægterne gennemføres på fore-skreven måde.

Direktøren er også ansvarlig for selvangivelsen til skattevæsenet og på-drager sig personligt ansvar for urigtige oplysninger, ligesom direktøren personligt kan pådrage sig strafansvar, såfremt tilbageholdt A-skat efter kildeskatteloven ikke rettidigt indbetales.

Af betydning er hele den lovgivning, der på forskellig måde værner om personalets interesser. Hertil hører fabriksloven og de talrige bekendtgørel-ser og regulativer, som slutter sig dertil, lærlingeloven, medhjælperloven, funktionærloven og ferieloven, loven om børns og unge menneskers ar-bejde, lovgivningen om lovpligtig ulykkes- og ansvarsforsikring, ATP etc.

Erindres må også den lovgivning, der regulerer konkurrencen inden for erhvervslivet, såsom næringsloven, fimaloven, varemærkeloven, lukkelo-ven, helligdagsloven etc. etc. Endvidere forskrifter vedrørende ind- og ud-førelse af varer, herunder told- og valutabestemmelser, reglerne om ind-førselsbevilling osv.

Direktørens ansvar for lovgivningens overholdelse er uberørt af, om også andre måtte være ansvarlige, f. eks. bestyrelsen eller selskabets funk-tionærer. Det kan ej heller fritage direktøren for ansvar, at han har handlet efter ordre fra bestyrelsen. Hvis generalforsamlingen eller bestyrelsen ved-tager beslutninger, som ikke er lovlige, er det direktørens ret og pligt at nægte at medvirke til deres gennemførelse. Dette spørgsmål belyses nær-mere i kap. 8 om direktørens ansvar.

5. Direktørens aflønning

1. Indledning

At være direktør for et aktieselskab er – i hvert fald i de selskaber, som omhandles i denne bog – et hovederhverv og en livsstilling. Direktørposterne i de erhvervsdrivende selskaber beklædes af personer, som lever af det, og som i langt de fleste tilfælde kun har denne ene stilling. Det er derfor vigtigt for selskabet og nødvendigt for direktøren, at han aflønnes på en sådan måde, at han har en virkelig økonomisk interesse i at bevare sin stilling og udføre sit arbejde til bestyrelsens og aktionærernes tilfredshed. Og det er ved besættelse af direktørstillingen af betydning, at de økonomiske vilkår, der tilbydes, er så gode, at tilstrækkeligt kvalificerede ansøgere melder sig.

Selv om vi i Danmark er vant til at tænke i forholdsvis små tal, når det drejer sig om indtægter, ikke mindst i de ledende stillinger, viser det sig dog, at direktørstanden som indkomstgruppe hævder sig ganske pænt, sammenlignet med andre grupper på tilsvarende socialt niveau. Sammenligner man derimod med aktieselskaber i udlandet, har danske direktører nok vanskeligere ved at klare sig. Fra Statistiske Efterretninger august 1972 kan følgende tal hentes til belysning af den danske direktørstands indkomstforhold. Tallene er baseret på slutligningen for 1970, hvilket er det seneste år, for hvilket en opgørelse foreligger.

For året 1969 foreligger ingen opgørelse, idet året – som værende det skattefrie år – er anset for at være så atypisk, at det ingen vejledning kan give om de reelle indkomster. Ved læsningen af tallene for 1970 må det erindres, at også dette år i et vist omfang er atypisk som udgørende sammenligningsåret for 1969-indkomsten. I det omfang, indtjeningen kan påvirkes ved ensidige dispositioner, har der nok været en tendens til i de tilfælde, hvor 1969-indkomsten har været høj, også at gøre 1970-indkomsten høj for at undgå beskatning af „overskydende indkomst“ i 1969.

Dernæst må det erindres, at tallene bygger på den skattepligtige indkomst, dvs. indkomsten efter at ligningsmæssige fradrag, dvs. lønmodtagerfradrag, udgifter til pensionsordninger, visse forsikringer samt underskud på fast ejendom, renter af gæld m.v., er foretaget.

På grund af den kun delvise særbeskatning mellem mand og hustru indgår i tallene for gifte mænd tillige renteindtægt, hidrørende fra hustruens formue.

Stillingsbeskrivelsen „direktør“ er behæftet med en vis usikkerhed.

Mange pensionister benævner sig utvivlsomt direktør, og også andre faktorer kan bevirke, at tallene må tages med et vist forbehold.

Alle misvisningsmuligheder taget i betragtning giver tallene dog et nogenlunde indtryk af direktørstandens indtjening sammenholdt med andre samfundsgrupper.

Indkomststatistikken omfatter ialt 10.233 ansatte direktører, 948 ugifte mænd, 326 ugifte kvinder, 8.805 gifte mænd og 154 gifte kvinder.

Disse 4 gruppers skattepligtige indkomst for kalenderåret 1970 fordeler sig som følger:

Indkomst	Antal direktører
0 – 4.999	187
5.000 – 9.999 .	90
10.000 – 19.999	311
20.000 – 29.999	487
30.000 – 39.999	551
40.000 – 49.999	728
50.000 – 59.999	735
60.000 – 69.999	749
70.000 – 79.999	796
80.000 – 89.999	665
90.000 – 99.999	606
100.000 – 149.999	2.172
150.000 – 199.999	981
200.000 og derover	1.175
	ialt 10.233

Den gennemsnitlige skattepligtige indkomst for direktører androg i 1970 kr. 115.200.

Indkomststatistikken giver også grundlag for sammenligning med andre erhvervsgrupper på samme sociale niveau. Nedenfor har vi gennemsnitsindtægter for hele landet for nogle erhvervsgrupper.

Advokater	173.900
Læger	159.800
Godsejere	60.500
Fabrikanter	91.400
Grossererere	73.600

Selv om direktørstanden således må se sig distanceret af nogle liberale erhverv, må det vist erkendes, at standen under ét betragtet næppe har noget påtrængende lavtlønsproblem.

Uagtet direktørindtægterne er stærkt svingende, er de utvivlsomt ret ensartede i deres opbygning, idet så godt som alle direktører får både fast løn og tantieme. De problemer af praktisk og juridisk art, som knytter sig til lønkravet, beror ikke på tallenes størrelse, og en behandling af nogle af disse spørgsmål kan derfor påregne almen interesse.

For mange af direktørerne gælder det endvidere, at der til indtægten er knyttet visse økonomiske goder, såsom repræsentationstillæg, vogn, bolig m. v. Endelig indgår der i mange direktørkontrakter en aftale om pensionsordning.

Fælles for alle direktører er endelig, at arten og omfanget af deres økonomiske krav alene beror på deres kontrakt med bestyrelsen, dog med det forbehold at der i loven er afstukket visse grænser for, hvad aftalen kan gå ud på, særlig for så vidt angår tantieme.

2. Den faste gage

A.l. 1973 § 64 og apl. § 45 nævner udtrykkelig, at direktøren kan lønnes såvel med fast vederlag som med tantieme.

Direktørens ret til fast gage forudsætter en aftale med bestyrelsen. Hvor skriftlig kontrakt er oprettet, vil denne normalt også indeholde en bestemmelse om lønnens størrelse. Men ofte er gagen forhøjet efter kontraktens indgåelse, uden at kontrakten er ført a jour. Det er vistnok meget almindeligt at kontrakten ændres ved mundtlig aftale, uden at dette finder udtryk i en tilføjelse til den skriftlige kontrakt. Ofte vil dog bestyrelsesprotokollen indeholde en tilførsel om den ændrede aftale. Hvor dette ikke er tilfældet, gælder alene den mundtlige aftale. Opstår der tvivl om dennes indhold, må de almindelige bevisbyreregler være afgørende for, hvad der kan anses for aftalt. Der vil dog ofte være en formodning for, at regelmæssige udbetalinger, som bestyrelsen er bekendt med, stemmer med den indgåede aftale.

I begrebet fast gage ligger, at gagens størrelse er fikseret til et bestemt tal pr. år eller pr. måned, uafhængigt af direktørens arbejdsindsats, selskabets overskud eller andre forhold. Der er dog ikke noget til hinder for, at den faste gage kan være pristalsreguleret, således som man kender det fra tjenestemænd og visse funktionærer. Ej heller er det uforeneligt med den

faste gages begreb, at denne er stigende efter anciennitet (alderstillæg). Derimod kan den ikke variere med selskabets overskud – så hedder det tantieme. Og den kan heller ikke variere med omsætningen – så hedder det provision, en lønningsform, der for øvrigt er uanvendelig over for direktøren – se herom næste afsnit.

Lønnen udbetales som regel månedsvis, og i mangel af anden aftale må det antages, at direktøren har ret til at kræve lønnen udbetalt månedsvis, selv om lønnens størrelse er fastsat til et årligt beløb.

Det må endvidere i mangel af aftale antages, at lønnen skal betales bagud, således at udbetaling sker den sidste hverdag i hver måned. Hvis lønnen efter aftale betales forud, forfalder den til udbetaling den første hverdag i måneden.

Hvis direktøren fratræder efter opsigelse, har han ret til løn indtil det tidspunkt, til hvilket han lovligt kan opsiges, jfr. dog de i kapitel 3, IV, omtalte begrænsninger. Dette gælder også, hvis han efter bestyrelsens begæring definitivt forlader stillingen før opsigelsesfristens udløb. I sidste fald har han krav på hele sit løntilgodehavende for den resterende periode den dag, han fratræder. Bestyrelsen må dog være berettiget til at fordre, at direktøren holder sig til disposition for selskabet mod at udbetale ham sædvanlig løn på de aftalte forfaldstidspunkter.

At den faste løn er urimelig høj i forhold til direktørens kvalifikationer eller selskabets forhold påvirker som hovedregel ikke direktørens krav på det aftalte vederlag. Ansvar er bestyrelsens, og bestyrelsen må eventuelt stå til regnskab over for aktionæerne. Har direktøren ved sin ansættelse vildledt selskabet med hensyn til sine kvalifikationer, kan han dog afskediges uden varsel med løn som aftalt indtil fratrædelsestidspunktet. Videregående retsvirkninger kan næppe tænkes, medmindre direktøren på grund af manglende kvalifikationer ved uforsvarlige dispositioner har bibragt selskabet tab, jfr. kapitel 8.

Som ovenfor nævnt er det karakteristisk for den faste gage, at den er uafhængig af selskabets drift.

Kun i ganske særlige situationer kan direktøren ikke fastholde sit gagekrav. At selskabet er insolvent, påvirker ikke direktørens gagekrav, blot kan kravet ikke anmeldes som privilegeret i selskabets konkurs- eller likvidationsbo. Er direktøren imidlertid hovedaktionær, således at der i realiteten foreligger identitet mellem selskabet og ham, kan han efter omstændighederne også miste retten til at anmelde sit gagekrav som simpelt krav. Hertil kræves dog overordentlig meget. Et eksempel kan belyse det anførte.

En højesteretsdom fra 1929 (UfR 1930-1) nægter anmeldelsesret for direktørens hustru for hendes lønkrav i selskabet.

Selskabet var stiftet af hustruen ved hjælp af hendes særeje for at fortsætte mandens forretning, idet manden var gået konkurs. Aktiekapitalen var 20.000 kr., hvoraf hustruen ejede 19.400 kr.

Omsætningen i 1927 udgjorde kr. 42.700, bruttoavance 14.000 kr, medens lønningerne til ægtefællerne androg kr. 9.000, og huslejen beslaglagde de sidste 5.000 kr.

Selskabet gik konkurs, og hustruen anmeldte et krav på $1\frac{1}{4}$ års gage. Næst efter at udtale, at selskabet alene var stiftet for at forhindre, at mandens tidligere kreditorer holdt sig til forretningens aktiver, bemærkede højesteret, at ægtefællernes løn var så stor, at den opslugte hele selskabets for tjeneste, ligesom opsigelsesvarslet var længere end sædvanligt og rimeligt. Efter den stilling hustruen således havde i selskabet, fandtes hun ikke til skade for selskabets kreditorer at kunne påberåbe sig den af selskabet med hende indgåede kontrakt eller overhovedet kræve det påståede vederlag for sit vederlag for sit arbejde i selskabets tjeneste, der udelukkende udføres i egen interesse.

Som det ses af dommen, lægges der vægt både på misforholdet mellem gagen og stillingen og på den klare identitet mellem „lønmotageren“ og selskabet¹⁾). Lønkravet vil således kunne fortabes i de situationer, hvor der i realiteten har været drevet et enkeltmandsforetagende bag et aktieselskabs kulisser²⁾).

I tilfælde af likviditetsvanskeligheder kan direktøren undlade at hæve hele sin faste løn, uden at han af den grund fortaber retten til at kræve den resterende del betalt. Den således opståede fordring kan kræves betalt på anfordring, og den kan anmeldes som upriviligeret i selskabets bo i tilfælde af likvidation. Det må dog antages, at der er ret snævre grænser for, hvor lang en periode en sådan fordring dækker. Har direktøren gennem flere år regelmæssigt hævet f. eks. 200 kr. mindre pr. måned, end han efter kontrakten har ret til, er der formodning for, at der i virkeligheden foreligger en stiltiende aftale om nedsættelse af den faste løn.

Også i andre situationer kan direktørens undladelse af at hæve sin løn virke præjudicerende. En sø- og handelsretsdom (SHT 1923-17) omhandler et tilfælde, hvor et moder- og datterselskab havde samme direktør. Denne havde i en årrække ladet sin direktørgage i datterselskabet tilskrive moderselskabet. Som følge deraf kunne han ikke ved sin fratræden ensidigt kræve gagen betalt til sig selv.

1) Jfr. også UfR 1956/530 V. L.

2) Jfr. Bernh. J. Posner, R og R 1972, pag. 396.

3. Tantieme

A. Begrebet tantieme

Ved tantieme forstås en andel i årets nettofortjeneste³). A.l. § 64 definerer udtrykket, når den siger, at „direktører kan lønnes såvel med fast vederlag som med andel i årets nettofortjeneste (tantieme), men ikke med andel i bruttoindtægten eller i bruttofortjenesten af driften“. Denne definition afgrænser tantiemebegrebet til den ene side over for fast løn og til den anden side over for provision. Salgschefen i et aktieselskab kan være lønnet med provision af salget og kan derfor have en stor indtægt, selv om regnskabet viser underskud, men avancerer han til direktør, må hans aflønningsvilkår ændres, således at hans indtægt ud over den faste løn kommer til at bero på overskuddet, ikke på omsætningen. Hvis han udnævnes til underdirektør, beror hans lønningsforhold på, om han anmeldes til aktieselskabsregisteret som direktionsmedlem, eller om udnævnelsen alene er udtryk for en intern prestigebetonet placering. I første fald kan han ikke lovligt oppebære provision af omsætningen. I sidste fald kan man ordne lønningen, som man vil.

Det er karakteristisk for direktørens placering som ansvarlig leder, at hans indtægt således kobles sammen med selskabets indtægt. Det kunne ellers være fristende for en direktør at skabe en stor omsætning uden hensyn til omkostningerne derved. Denne fare er ikke i samme grad til stede i forhold til salgschef eller repræsentanter, fordi deres indflydelse på udgiftssiden ikke er så stor. De skal – direktionens godkendelse af salgs- og prispolitik forudsat – netop kun interessere sig for at sælge mest muligt. Direktøren skal derimod tilstræbe at drive virksomheden rentabelt, og det er derfor god politik at gøre ham lige så interesseret i omkostningernes formindskelse som i omsætningens forøgelse. Direktørens økonomiske interesse i selskabets rentabilitet får derved samme karakter som den, indehaveren af et enkeltmandsfirma eller et ansvarligt selskab har.

Der forekommer i praksis aftaler, gående ud på, at direktøren lønnes med et årligt beløb i fast gage plus en tantieme på så og så mange procent af overskuddet, dog med en garanteret minimumstantieme på f. eks. 10.000 kr. Kontraktbestemmelser som den anførte er uheldige og bør undgås, idet de kan give anledning til betydelig fortolkningstvivl.

³) Italiensk *tantesima* (parte); fransk *à la tantième partie*, dannet af ordet *tant* (lat. *tantus*), der betyder stor, ogsom er bøjet som *talord* (*une troisième* = en trediedel, *une tantième* = en så og så stor del, dvs. en del, hvis størrelse på forhånd er ukendt.

På den ene side kan det tænkes, at den garanterede minimumstantieme begrebsmæssigt må opfattes som fast gage, idet direktøren har kontraktmæssigt krav på det garanterede beløb, selv om intet overskud fremkommer⁴).

Efter denne forståelse adskiller minimumstantieme sig alene fra den øvrige faste gage ved at forfaldtidspunktet er udskudt til regnskabet godkendelse på generalforsamlingen, ligesom det garanterede beløb indgår i den samlede tantieme i de tilfælde, hvor tantiemen overstiger det garanterede minimum. Konsekvensen af denne opfattelse må tillige være, at bestemmelsen i a.l. § 64, stk. 2 ikke finder anvendelse. Ifølge denne bestemmelse må de samlede tantiemebeløb ikke overstige det beløb, der til rådighed efter, at underskud fra tidligere år er dækket, og de i denne lov påbudte henlæggelser har fundet sted. Endvidere må bestemmelsen i a.l. § 64, stk. 3 om tilbagebetaling af tantieme i tilfælde af selskabets konkurs være uanvendelig. Herefter savner det mening at karakterisere ydelsen som tantieme.

Udgør „minimumstantieme“ et i forhold til den øvrige faste betydeligt beløb, kan det ej heller udelukkes, at skattemyndighederne – især i selskaber, hvor direktøren har en betydelig aktiepost – vil kritisere bestemmelsen. Forfalder „minimumstantiemen“ først ved årsregnskabet godkendelse, opstår pligten til tilbageholdelse og indbetaling af kildeskat også først på dette tidspunkt, uagtet direktøren i årets løb som „lån“ har oppebåret forskud på tantiemen.

På den anden side kan bestemmelser om minimumstantieme have god mening, når de tilsigter at prioritere anvendelsen af selskabets overskud på en sådan måde, at direktøren tilsikres en andel i overskuddet inden anden overskudsanvendelse, eller hvor tantiemebestemmelsen måtte være udfærdiget på en sådan måde, at direktørens tantieme fastlægges efter bestyrelsens og generalforsamlingens nærmere bestemmelse. Har dette væres meningen med anvendelsen af begrebet „minimumstantieme“ er den undergivet de almindelige regler i a.l. § 64 om beregning og udbetaling af tantieme.

Endelig kan bestemmelser om minimumstantieme forstås således, at direktøren har et retskrav på ydelsen, når blot et regnskabsmæssigt overskud fremkommer, uanset om dette er stort nok til at dække minimumstantieme.

En sådan kontraktbestemmelse kan især tænkes ved nyansættelse af en direktør i et selskab, der i en periode har givet underskud, og hvor man

⁴) Således nærværende fremstillings 1. udgave pag. 106.

således stiller direktøren en præmie i udsigt for at vende underskuddet til et overskud.

Hvilken forståelse af udtrykket, der er den rigtige, når det forekommer, må afgøres ved konkret fortolkning ud fra parternes forudsætninger ved kontraktens indgåelse.

Som nævnt bør formuleringen imidlertid undgås, såfremt der ikke i kontrakten yderligere indføres bemærkninger om dens rette forståelse.

Direktørens tantiemekrav er oftest fastsat i hans kontrakt, men kan også have hjemmel i selskabets vedtægter. I praksis sonderer man i visse henseender mellem „kontrakttantieme“ og „vedtægtstantieme“, og man tillægger sondringen en regnskabsmæssig betydning, hvis lovlighed er diskutabel. Tankegangen er følgende: Den kontrakthjemlede tantieme er en del af direktørens løn, tilsikret ham ved kontrakten – alene betinget af overskuddet, men for så vidt uafhængig af generalforsamlingens godkendelse. Derfor posteres direktørens tantieme på lønningskontoen, og i det årsregnskab, der forelægges generalforsamlingen, indgår tantiemen i driftsregnskabet som en afholdt udgift. I det årsoverskud, hvorover generalforsamlingen skal disponere, er tantiemen trukket fra. Når generalforsamlingen derefter foretager henlæggelser, sker det af det overskud, som årsregnskabet udviser, altså i virkeligheden af et mindre beløb end det egentlige overskud. Dette er jo uden betydning, hvis selskabet henlægger mere, end det er pligtigt til, men så længe den lovpligtige reservefond ikke har nået den i loven foreskrevne størrelse, er det nødvendigt at påse reglerne i a.l. § 111 om henlæggelse af 10 %, henholdsvis 5 % af den del af det regnskabsmæssige overskud, der ikke medgår til dækning af tidligere års underskud. Det korrekte vil derfor være at beregne henlæggelserne til den lovmæssige reservefond af årsoverskuddet uden fradrag af direktørtantieme.

Med den vedtægtshjemlede tantieme forholder man sig anderledes. Vedtægternes forskrifter om, hvorledes udbyttet skal fordeles på henlæggelser, tantieme til bestyrelse og direktion samt udbytte til aktionærerne, forudsætter, at årsregnskabet ledsages af et forslag til fordeling af overskuddet, jfr. a.l. § 106, stk. 3, og i dette overskudsbeløb kan direktørtantiemen ikke være fradraget på forhånd.

Man kunne rejse det spørgsmål, om direktørens tantieme ikke i alle tilfælde bør fremgå af årsregnskabet. Lovens § 106, stk. 2 bestemmer, at tantieme til bestyrelsen oplyses særskilt i årsberetningen, medens den i henhold til 1930 lovens § 42 skulle opføres på en særlig konto, og heraf kan man formentlig slutte modsætningsvis, at tantieme til direktøren ikke skal oplyses særskilt. Loven giver imidlertid intet grundlag for at sondre mellem kontrakttantieme og vedtægtstantieme. Hvis man ser bort fra hensynet til

den lovmæssige reservefond, reduceres problemet til et spørgsmål om, hvorvidt aktionærene har krav på at få oplysning om, hvad direktøren får i tantieme. Er tantiemen skjult på lønningskontoen, kan en nysgerrig aktionær muligvis grave oplysningen frem ved på generalforsamlingen at stille spørgsmål om, hvad det virkelige årsoverskud har været. Det vil næppe være let at nægte denne oplysning med en saglig begrundelse, medmindre man rent ud vil erklære, at aktionærene ikke har krav på kendskab til direktørens aflønningsforhold eller andre bestemmelser i hans kontrakt.

B. Beregning af tantieme

Tantiemens størrelse vil som regel blive beregnet efter visse principper, der er fastlagt ved aftale mellem bestyrelsen og direktøren, ofte udtrykkelig stipuleret i den skriftlige kontrakt. Parterne har på dette punkt ret stor frihed til selv at fastsætte beregningsgrundlaget, når blot de holder sig inden for de rammer, der er afstukket ved definitionen i § 64. Heri ligger, at tantieme forudsætter et regnskabsmæssigt overskud⁵). Hvis årsregnskab intet overskud udviser, kan tantieme ikke beregnes.

Et regnskabsmæssigt overskud forudsætter, at der er foretaget de nødvendige og forsvarlige afskrivninger, idet afskrivninger er en driftsudgift. Derimod er afdrag på gæld ikke en udgift i regnskabsmæssig forstand, ej heller afdrag på prioritetsgæld i fast ejendom. På dette punkt indeholder a.l. 1973 en ejendommelig fejl, når den i § 43 talte om „den del af årets regnskabsmæssige overskud, som ikke medgår til afskrivninger...“ Man kan begrebsmæssigt ikke anvende overskuddet til afskrivninger, eftersom overskuddet er det, der bliver tilbage, efter at afskrivninger og andre udgifter er posteret. Denne formulering er da ej heller gentaget i 1973 loven.

Hvis direktørens faste gage er meget lav, og selskabets driftsresultat et enkelt år er så dårligt, at ingen tantieme kan udbetales, kan der opstå en urimelig situation, at direktøren ikke kan klare sine leveomkostninger, selv om selskabets økonomiske forhold meget vel kunne tillade, at der blev ydet ham et tilskud. Et sådant kan imidlertid ikke lovligt gives i form af tantieme. Og at bevilge det som gratiale ville formentlig kunne betragtes som en omgåelse af tantiemereglerne. Men det er tilladt at forhøje direktørens faste gage med tilbagevirkende kraft for det sidste år, under forudsætning af, at forhøjelsen også får virkning fremover. Derimod er det

⁵) Om overskudsbegrebet i aktieselskabsloven, se Allan Philip i Juristen, 1956, p. 59 ff.

næppe lovligt at bagudregulere den faste gage alene for det enkelte år; det ville være en omgåelse af tantiemereglerne.

Opgørelsen af årets overskud må naturligvis ske efter almindeligt anerkendte, regnskabsmæssige principper og under hensyn til aktieselskabslovens forskrifter⁶). Dog kan overførsler fra tidligere år efter formuleringen af a.l. 1973 § 64 medregnes i det beløb hvoraf tantieme kan udredes, men tantiemen kan kun beregnes af årets overskud. Det er således klart, at man ikke til nettofortjenesten kan henregne overførsler fra sidste regnskabsår. Beløb, der fremkommer ved opskrivning af faste aktiver, må ifølge § 100, stk. 4, ikke medregnes. Kursfortjeneste på værdipapirer kan tages til indtægt og kursfald fradrages som tab. Vedtægterne bestemmer dog ofte, at sådanne differencer skal posteres på en særlig kursreguleringskonto, således at driftsregnskabet ikke påvirkes deraf. Hvis der tidligere er foretaget afskrivning af udestående fordringer, og disse nu indgår, kan beløbet tages til indtægt over driften. Det samme gælder, hvis der har været hensat større beløb end nødvendigt til imødegåelse af skatter og andre udgifter, og disse beløb tidligere har været fradraget over driftsregnskabet.

Der forekommer direktørkontrakter, der er meget lemfældigt udfærdigede, derved at de alene tillægger direktøren en vis procentdel af det regnskabsmæssige overskud.

Dette er uheldigt, fordi den kortfattede formulering, selv om årsoverskuddet opgøres korrekt, giver anledning til tvivl og diskussion om, hvorvidt det nu også er rimeligt og retfærdigt, at direktøren oppebærer tantieme af hele det regnskabsmæssige overskud eller omvendt det regnskabsmæssige overskud, der fremkommer, efter at maksimale skattemæssige afskrivninger er foretaget.

Lyder aftalen alene på, at direktøren skal have en vis procentdel i tantieme, må det eksempelvis antages, at han har krav på tantieme også af overskud, der ikke hidrører fra den primære drift. Dette er i og for sig i strid med tantiemens princip, som går ud på at gøre direktøren personligt interesseret i udbytte af den virksomhed, han driver, og man kan derfor med en vis ret hævde, at f. eks. salg af fast ejendom, der jo er et bestyrelsesanliggende, ikke bør påvirke direktørens indtjening. Når man ikke desto mindre vil være tilbøjelig til at fortolke en kontraktbestemmelse som den omhandlede i direktørens favør, hænger det nok i nogen grad sammen med dansk rets almindelige fortolkningsprincipper, hvorefter man næppe vil lade „den ansatte“ bære risikoen for den eksisterende fortolkningstvív. Samme vurdering kan formentlig anlægges på selskabets renteindtægter af

⁶) Jfr. til det følgende bl. a. Sindballe-Klerk, p. 260-61.

kapital, anbragt i værdipapirer, og fortjeneste, der i øvrigt indvindes ved salg af anlægsaktiver. Sædvanligvis er den erfarne selskabsledelse opmærksom på disse problemer og lader direktørkontrakten udfærdige af selskabets juridiske konsulent, der sammen med revisor nøje overvejer de problemer, der kan opstå, og i videts muligt omfang søger at undgå tvivlsspørgsmål ved en omhyggelig formulering af kontrakten.

Nedenstående skal gøres nogle bemærkninger, der gælder tantiemebe-
regning i almindelighed, hvor kontrakten ikke har fastsat en anden bere-
gningsmåde.

Til driftsregnskabet må henregnes alle indtægter og udgifter, som hid-
hører fra selskabets virksomhed, og ikke blot dem, der skyldes driften af
selskabets egentlige erhvervsvirksomhed. Hvis selskabet f. eks. har anbragt
ledig kapital i en udlejningsejendom, må dennes over- eller underskud
medregnes. Det samme gælder renteindtægten af kapital, der er anbragt i
værdipapirer, og fortjeneste, der indvindes ved salg af faste aktiver. Beløb,
der fremkommer ved, at egne aktier opkøbes til en kurs, der ligger under
pari, og som derefter annulleres, kan vistnok ikke medregnes til fortjene-
sten. Hvis selskabet ejer aktier i et datterselskab, og disses værdi forringes
som følge af fald i værdien af datterselskabets varelager eller lignende,
foreligger der reelt et driftstab, og dette bør derfor posteres som en udgift⁷).
Ubetinget gælder dette dog formentlig kun, hvis selskabet ejer hele datter-
selskabets aktiekapital, og såfremt tabet ikke kan opfanges af dattersel-
skabets reserver.

Det er ret almindeligt, at der i skriftlige kontrakter er opstillet retnings-
linjer for beregningen, navnlig i forhold til afskrivningerne. Det må herved
erindres, at spørgsmålet om, i hvilket omfang og efter hvilke principper
afskrivninger skal foretages, hører til de allervanskeligste statusproblemer.
Udtrykket „nødvendige afskrivninger“ i a.l. 1930 § 42, der endnu i mange
år vil kunne findes i talrige kontrakter, yder i så henseende ingen vejled-
ning. Ej heller kan de af skattemyndighederne anerkendte afskrivningsreg-
ler i alle henseender anses for normgivende. Et aktieselskab må, som en-
hver anden erhvervsvirksomhed, have lov til at afskrive i det omfang, det
skønnes korrekt og hensigtsmæssigt ud fra rent driftsøkonomiske synspunk-
ter. Ved sin affattelse af årsregnskabet må bestyrelsen i så henseende stå
til ansvar over for generalforsamlingen. Det kan efter omstændighederne
være klogt at foretage endog meget store afskrivninger i gode år for derved
at oparbejde en reserve at tære på i dårlige år. Også skattemyndighederne

⁷) Sindballe-Klerk, 260-61.

har i et vist omfang begunstiget en sådan politik gennem særlige regler om ekstraordinære afskrivninger. Det må dog altid erindres, at når skjulte reserver tages frem for at tilvejebringe et overskud, bør dette tydeligt fremgå af regnskabet. Eventuelt kan det af en note fremgå, at tidligere nedskrivninger er tilbageført, således at interesserede aktionærer deraf kan tage anledning til at stille spørgsmål.

De afskrivninger, der foretages i årsregnskabet, må i almindelighed være identiske med dem, der lægges til grund for direktørens tantiemeberegning. Efter loven må tantiemen kun beregnes af det regnskabsmæssige overskud, og direktøren ville derfor gøre sig skyldig i urigtig regnskabsaflæggelse, hvis han lod sig tillægge tantieme af et andet overskudsbeløb end det, årsregnskabet udviser. Der forekommer imidlertid i praksis aftaler mellem bestyrelse og direktion – som regel indeholdt i selve direktørkontrakten – gående ud på, at direktøren er pligtig at respektere afskrivninger på nærmere angivne aktiver efter bestemte, forud fastlagte principper. For så vidt en sådan aftale kun tilsigter at afskære diskussion mellem bestyrelse og direktion om afskrivningernes størrelse, er den fuldt legitim. Det må herved erindres, at bestyrelsens og direktørens interesser ikke altid falder sammen, når årsregnskabet skal opgøres. Direktøren kan, navnlig i dårlige år, være interesseret i størst muligt regnskabsmæssigt overskud, fordi han skal leve af sin tantieme, medens bestyrelsen kan tillægge en konsolidering større vægt. Det kan være hensigtsmæssigt at imødegå en sådan interessekonflikt ved specificerede aftaler.

Hvis aftalen derimod går ud på, at direktøren – i relation til tantiemeberegningen – kun er pligtig at respektere afskrivninger af en fastsat størrelsesorden, uanset at der i årsregnskabet foretages større afskrivninger, kan dette næppe være i overensstemmelse med loven. Overensstemmelse med loven kan opnås, såfremt aftalen udformes således, at direktøren kompenseres for tab som følge af bestyrelsens ønsker om en afskrivning udover det aftalte eller ikke forudsatte, ved at driftsfremmede poster i stedet inddrages i beregningsgrundlaget, eller hvis tantiemeberegningen i så fald finder sted med en højere procentsats.

Det kan ikke udtales som en almindelig hovedregel, at de af- og nedskrivninger, der anvendes i forhold til skattevæsenet, skal falde sammen med dem, der lægges til grund for tantiemeberegningen.

Tidligere skulle varelagernedskrivninger, der foretoges skattemæssigt, også indgå i virksomhedens regnskab. Dette princip er forladt ved varelagerloven (lov nr. 200 af 3. juni 1967 med senere ændringer).

Der er således intet til hinder for at aftale, at direktøren eksempelvis

skal respektere nedskrivning på varelager, men ikke nedskrivning på varepartier, indkøbt på bindende kontrakt⁸⁾).

Blandt de punkter, der kan gøres til genstand for separat aftale, kan eksempelvis nævnes:

1) Afskrivning på maskiner, inventar og driftsmidler:

Da der her ofte foretages meget hurtige afskrivninger og også meget hurtige skattemæssige afskrivninger, bør særskilt aftale om omfanget af direktørens pligt til at respektere nævnte afskrivninger træffes. Ofte formindskes det skattemæssige afskrivningsgrundlag ved anvendelse af investeringsfondsmidler, der som en overskudsdisposition ikke i første omgang forrykker tantiemegrundlaget. Da omfanget af investeringsfondshenlæggelser påvirker den skat, der skal betales, og som skal fragå i tantiemeberegningens grundlag i nedadgående retning og omvendt bevirker, at selskabets grundlag for skattemæssige afskrivninger reduceres, bør der træffes detaljerede aftaler om tantiemeberegningen i denne henseende.

2) Afskrivning på automobiler:

Da der ikke for automobiler til personbefordring med virkning for skatteopgørelsen kan foretages afskrivning på den del af anskaffelsessummen, der overstiger kr. 40.000, bør det aftales, om direktøren på særligt kostbare automobiler skal respektere afskrivning herudover. Omvendt vil der for særligt kostbare lastvogne være tale om en adgang til skattemæssig afskrivning, der er hurtigere end værdiforringelsen, hvorfor aftaler, som nævnt under maskiner, inventar og driftsmidler, kan være på sin plads.

3) Afskrivning på fast ejendom og særlige installationer i fast ejendom: De skattemæssige afskrivningsregler for bygninger blev radikalt ændret ved lov af 31. maj 1968.

Herefter kan der i vidt omfang med virkning for den skattepligtige indkomst foretages afskrivning på visse bygninger til erhvervmæssig brug, jfr. afskrivningsloven § 18. Afskrivningssystemet for bygninger er lineært med adgang til forøget afskrivning i erhvervsåret og de efterfølgende 9 år. Det bør aftales, hvorledes direktøren skal respektere afskrivning på fast ejendom, samt hvorledes der skal forholdes ved ejendommens salg, f. eks. på grund af flytning.

4) Afskrivning på debitorer:

Det kan f.eks. stipuleres, at direktøren kun skal respektere konstate-

⁸⁾ Jfr. Ufr. 1960/407 SH hvor en sådan aftale ansås at foreligge.

rede tab, eller at han skal respektere en risikoreserve på...% af udestående fordringer (eller af visse debitorer, f. eks. afbetalingskunder).

5) Afskrivning på good-will:

Ifølge a.l. 1930 § 47, stk. 7, skulle vederlag, som selskabet betalte for en forretnings afståelse, opføres på en særlig konto, der skulle afskrives enten straks eller mindst med 15 % om året. Denne regel har ved a.l. 1973 § 101, stk. 3, der jfr. apl. § 77, stk. 1 også gælder for anpartsselskaber, fået den formulering, at good-will kan opføres som et anlægsaktiv, der årligt skal afskrives med et rimeligt beløb, dog mindst 10 % årligt. En sådan afskrivning må også betragtes som en driftsudgift i relation til tantiemberegningen.

6) Etableringsomkostninger:

Medens omkostninger ved selskabets stiftelse ifølge a.l. 1930 § 42, stk. 7 skulle afskrives på samme måde som good-will, gælder nu ifølge a.l. 1973 § 101, stk. 6 den regel, at omkostninger ved selskabets stiftelse eller ved forhøjelse af aktiekapitalen ikke må opføres som aktiv. Disse omkostninger bør derfor være genstand for særlig aftale med direktøren. Det samme gælder de i a.l. 1973 § 101, stk. 4 nævnte omkostninger til forsknings- og udviklingsarbejde, der, hvis de repræsenterer en væsentlig og varig værdi for selskabet, kan aktiveres og afskrives med mindst 20 % årligt. I mangel af særskilt aftale er der en formodning for, at udgifterne behandles som en driftsudgift i det år de er afholdt, og dermed forringer tantiemegrundlaget.

Hvis der i aftalen er anvendt udtryk som normale eller ordinære afskrivninger, må herved, hvis ikke andet fremgår af omstændighederne, forstås sådanne afskrivninger, som ordentlig og forsigtig forretningsbrug tilsiger, jfr. a.l. 1930 § 42, stk. 1, eller som udtrykt i a.l. 1973 § 98, god regnskabs-skik. Disse vil hyppigt falde sammen med de afskrivninger, der anerkendes af skattemyndighederne, men i enkelte afskrivninger, f. eks. nedskrivning af varer, købt på bindende kontrakt, vil ofte blive betragtet som rent skattemæssige med den konsekvens, at de i mangel af aftale eller sædvane ikke skal respekteres, jfr. UfR 1960/407 SH.

Et andet punkt, der undertiden kan give anledning til tvivl, er sontringen mellem anlægsudgifter og driftsudgifter. Her er det sværere at træffe separat aftale med direktøren, fordi sådanne udgifter er vanskelige at forudse. Det forekommer, at visse engangsudgifter afskrives straks, skønt de ud fra regnskabsmæssige synspunkter lige så vel kunne afskrives over en kortere eller længere årrække.

Blandt de punkter, som det i øvrigt kan være naturligt at gøre til genstand for sær aftale, kan nævnes:

- 1) Henlæggelser: Det er ikke ualmindeligt, at henlæggelser til den lov-mæssige reservefond betragtes som en „udgift“, der skal afholdes, inden tantieme beregnes. Uden særskilt aftale er dette dog ikke rigtig. Derimod må tantiemen ikke udbetales, før henlæggelse er sket, se nedenfor under C.
- 2) Skatter: Henlæggelse til imødegåelse af skatter betragtedes tidligere hyppigt som en overskudsdisposition, som ikke skulle respekteres uden særskilt aftale, hvorimod de i indkomstårets forløb betalte skatter, der vedrørte et tidligere indkomstår fradroges⁹⁾. Den overvejende opfattelse i regnskabsliteraturen og i praksis i dag er, at de beregnede skatter vedrører årets indkomst og af denne hensættes som kortfristet gæld.

Dette synspunkt er også kommet til udtryk i a.l. 1973 § 102.

Overgangen fra det ene system til det andet kan selvsagt skabe vanskeligheder og bør ikke medføre, at det tantiemeberettigede grundlag i et år belastes med 2 års skatter. Også i tantiemeberegningmæssig henseende kan man derfor måske benytte det system, som a.l. 1973 § 170 vil tillade som en overgangsregel, nemlig i overgangsperiode at udgiftsføre betalte skatter mod henlæggelse af 20 % årlig til en skattekonto.

Når det viser sig, at henlæggelserne har nået et sådant omfang, at kontoen svarer til såvel de betalte som de beregnede, ikke betalte, skatter, kan man herefter gå over til at postere skatterne i regnskabet i overensstemmelse med de nye principper.

- 3) Bestyrelsens vederlag: Det er almindeligt, at bestyrelsens faste honorar betragtes som en driftsudgift, der skal respekteres, medens bestyrelsens tantieme ikke respekteres.
- 4) Gratiale eller tantieme til personalet: Gratiale og tantiemer må nu, jfr. funktionærlovens § 17 a, betragtes som en del af selskabets driftsudgifter, da funktionæren har et retligt krav på ydelsen i det omfang, den sædvanemæssigt ydes i selskabet.
Det er derfor kun naturligt, at direktørens tantieme må respektere denne driftsudgift. Noget andet er, hvis der ved en enkeltstående lejlighed udbetales et gratiale, f. eks. et jubilæumsgratiale. Her er det sædvanligt at træffe særftale med direktøren.
- 5) Udbytte til aktionærer: Skønt dividenden på ingen måde kan anses for en driftsudgift, er det ikke ualmindeligt, at man af overskuddet først anvender 5 eller 6 % til dividende, inden der beregnes tantieme

⁹⁾ Således nærværende fremstillings 1. udgave, pag. 113.

til bestyrelse og direktion. En sådan bestemmelse, der ofte indeholdes i vedtægterne, kan være rimelig ud fra det synspunkt, at en passende forrentning af egenkapitalen er en naturlig post i rentabilitetsberegningen.

- 6) Underskud fra tidligere år: På grund af reglen om, at tantieme ikke må udbetales, før tidligere års underskud er dækket, er det almindeligt at aftale, at tantieme først beregnes, når dækning af sådant underskud har fundet sted. Uden særaftale gælder dette ikke.

Som hovedregel for tantiemens beregning kan opstilles det princip, at direktøren kun er pligtig at respektere egentlige driftsudgifter i regnskabsmæssig forstand. Hvad der skal forstås herved, kan ofte på objektiv måde fås oplyst hos selskabets revisor eller advokat. Alt, hvad der har karakter af anlægsudgifter, falder således udenfor, – bortset, naturligvis, fra første års afskrivning. Og alt, hvad der har karakter af frivillige tilskud, f. eks. indsamlinger i velgørende øjemed¹⁰⁾, falder uden for de egentlige driftsudgifters område. Men mange tvivlstilfælde kan naturligvis opstå. Som allerede nævnt er den skatteretlige bedømmelse ikke altid afgørende, men en vejledende betydning har den i hvert fald i den forstand, at de fleste af de driftsudgifter, der godkendes af skattevæsenet, også må respekteres af direktøren. Det samme gælder ganske sikkert også sådanne udgifter, som måske med tvivlsom hjemmel fradrages i selvangivelsen, og som opnår en stiltiende godkendelse derved, at skattevæsenet ikke protesterer.

Bortset fra de her omtalte principper for tantiemens beregningsgrundlag bør kontrakten sædvanligvis indeholde regler om, hvilken andel af overskuddet direktøren har krav på. At henskyde dette til afgørelse år for år, enten ved generalforsamlingsbeslutning eller ved aftale mellem bestyrelse og direktøren er i almindelighed ikke nogen heldig løsning, i hvert fald ikke i større selskaber.

Aftalen går ofte ud på, at tantiemen beregnes efter en graderet skala, stigende eller faldende med visse intervaller, f. eks. 20 % af de første 50.000 kr., 15 % af de næste 50.000 kr., osv. op til et eller andet tal. Om procentsatsen er faldende eller stigende kan bl. a. afhænge af, i hvilken grad direktørens personlige indsats anses bestemmende for overskuddets størrelse.

¹⁰⁾ Sådanne tilskud til opgaver, der falder uden for selskabets formål, er det i øvrigt også i andre henseender ulovligt at placere på driftsregnskabet. De må kun ydes efter reglerne for fordeling af overskud. Når dette er iagttaget, har selskabet i øvrigt en ret til adgang til uden hensyn til formålsbestemmelsen at yde bidrag til velgørende formål jfr. Gomard pag. 131-133, og a.l 1973 § 114.

Det må endelig erindres, at generalforsamlingen har ret til at kritisere regnskabet og dermed også beregningsgrundlaget for tantieme. En østre landsretsdom fra 1928 (UfR 1928-141) kendte en generalforsamlingsbeslutning ugyldig, ved hvilken et regnskab var blevet godkendt, der havde givet bestyrelsen tantieme af et større overskud end det virkelige¹⁴).

C. Udbetaling af tantieme

Da tantiemen er en del af overskuddet, følger det for så vidt af sagens natur, at direktøren ikke har krav på udbetaling af tantieme, før regnskabet er gjort op og godkendt af generalforsamlingen. Begrebsmæssigt er der ikke noget til hinder for á conto udbetaling i årets løb. Om det også er lovligt, er mere tvivlsomt.

Formuleringen af a.l. 1973 § 64, stk. 2 „De samlede tantiemebeløb må ikke overstige det beløb, der er til rådighed efter, at underskud fra tidligere år er dækket og de i denne lov påbudte henlæggelser har fundet sted“, tvinger næppe til den slutning, at enhver á conto udbetaling er ulovlig. Såfremt forskuddet holdes inden for det beløb, der med rimelighed kan forventes som mindstetantieme, virker det formalistisk at afskære direktøren fra på rimelig måde at få financieret sine leveomkostninger. I strid med reglerne om aktionærlån, a.l. 1930 § 45 a, og de nu lempeligere regler i 1973 lovens § 115, bliver forholdet formentlig først, hvis forskuddet ikke tilbagebetales, efter at det måtte have vist sig, at tantiemen blev mindre end påregnet¹²). Udbetales der herefter i årets løb forskud – hvad der vist er ret sædvanligt – må der som ved enhver lønudbetaling trækkes kildeskat.

Derimod ligger der i § 64 den absolutte begrænsning, at tantieme overhovedet ikke må udredes, hvis hele overskuddet medgår til lovpligtig henlæggelser eller dækning af underskud¹³). I et sådant tilfælde hjælper det

¹¹) Jfr. derimod UfR 1934-142 V. L. hvor en generalforsamling havde besluttet at lønne forretningsføreren efter produktionens størrelse, hvorefter den næste årlige generalforsamling godkendte et dermed stemmende regnskab. Denne sidste beslutning kunne ikke kendes ugyldig under henvisning til a.l. 1930 § 51.

¹²) Jfr. Gomard pag. 179 og Villadsen i Revision og Regnskabsvæsen 1952 pag. 246. Jfr. nærværende fremstillings 1. udgave og Krenckel pag. 242, der vil udlede et absolut forbud af ordlyden i a.l. 1930 § 51.

¹³) Sindballe hævder, at hvis underskuddet dækkes ved opskrivning af faste aktiver, i ovenstående med a.l. 1930 § 42, stk. 3, eller hvis det dækkes ved nedskrivning af aktiekapitalen i overensstemmelse med de herom gældende regler, kan tantieme udbetales, jfr. Sindballe-Klerk, p. 261. For så vidt angår det ved opskrivning af faste aktiver indvundne beløb, udelukker a.l. 1973 § 100, stk. 4 nu en sådan løsning.

altså ikke direktøren, at tantiemen er beregnet uden hensyn til disse poster. Han har ikke ret til at betragte sit tantiemekrav som et tilgodehavende, der kan føres i regning til næste år. Kravet bortfalder¹⁴).

Hvis der imidlertid er et restoverskud, hvoraf tantiemekravet kan uddrages, men selskabet mangler likvide midler til udbetalingen, kan beløbet krediteres direktøren som en fordring, der i mangel af anden aftale bortfalder på anfordring.

Hvis direktøren fratræder sin stilling i årets løb, har han krav på en forholdsmæssig del af årets tantieme. Året må herved betragtes som en helhed, uden at der kan lægges vægt på, om overskuddet er fremkommet før eller efter hans fratreden.

Hvis direktøren bliver afskediget mod sit ønske, kan beregningen af hans krav undertiden give anledning til tvivl. Der foreligger en ældre dom (UfR 1913-295), der belyser dette spørgsmål: En direktør var blevet opsagt til fratreden den 1. januar 1910, men fik for at undgå tvivl om varslets lovlighed fuld gage for 1910 samt efter udløbet af dette år tantieme, beregnet på grundlag af overskuddet i 1910. Denne tantieme var væsentlig lavere end, hvad han havde fået udbetalt i 1909, og han hævdede nu, at overskuddet ville være blevet det samme som året forud, hvis han var forblevet i sin stilling. Retten fandt principielt, at han burde have en sådan tantieme for 1910, som han antagelig ville have fået, hvis han ikke var blevet afskediget i utide. Men det fandtes ikke sandsynliggjort, at overskuddet ville være blevet større, hvis han var blevet i stillingen, idet nedgangen i selskabets indtægter skyldtes andre forhold. Den eneste udgift, der kunne være undgået, var gagen til den nye direktør. Retten tilkendte ham derfor tantieme af det beløb, som efterfølgeren havde oppebåret i gage. Hvis dommen er rigtig, må konsekvensen blive, at man også, hvis overskuddet bliver større end året forud, skal tage hensyn til, om den øgede fortjeneste skyldes den nye direktørs indsats, eller den beror på andre forhold. Dette vil altid være meget vanskeligt at afgøre. Retstekniske hensyn taler for kun at give den fratrædte direktør tantieme af det faktiske overskud, uden hensyn til om det er større eller mindre end året før, og uden hensyn til hvad en eventuel forskel skyldes, når blot tantiemegrundlaget ikke belastes med udgiftstyper, som direktøren ikke tidligere har skullet respektere, f. eks. nedskrivning på varer, købt på bindende kontrakt. Til støtte herfor kan også anføres, at der ved beregning af tantieme i et løbende forhold ikke tages subjektive hensyn. Direktøren får tantieme af overskuddet uden hen-

¹⁴) Krenckel, p. 247.

syn til hans personlige indflydelse på driftsresultatet. Det må derfor i det hele anses for tvivlsomt, om dommen fra 1913 kan være vejledende.

D. Tilbagebetaling af tantieme

A.l. § 64, stk. 3, jfr. apl. § 45, stk. 3, indeholder følgende bestemmelse: „Går et aktieselskab konkurs, eller er et aktieselskab under likvidation efter reglerne om likvidation af insolvente aktieselskaber, skal bestyrelsesmedlemmer og direktører, selv om de har været i god tro, tilbagebetale, hvad de i de sidste fem år før konkursbegæringens indgivelse eller beslutningen om likvidation har oppebåret som tantieme, forudsat at selskabet var insolvent, da tantiemen blev fastsat“.

Bestemmelsen kan forekomme meget vidtrækkende, men i praksis vil den sikkert kun sjældent kunne komme til anvendelse, fordi det forudsættes, at selskabet bevislig var insolvent, hvilket ikke er sandsynligt, når ledelsen samtidig er i god tro. Bevisbyrden for insolvensen må påhvile konkursboet eller likvidatorerne.

Hvis lederne har oppebåret tantieme i strid med lovens regler, og de ikke har været i god tro, kræves der ikke bevis for insolvens. I så fald må det følge af almindelige regler, at de er pligtige at tilbagebetale, hvad de uretmæssigt har oppebåret, og denne regel kan yderligere støttes på en modsætningslutning fra § 64, stk. 3.

4. Anden form for vederlag

Ud over den pekuniære aflønning ydes der undertiden direktøren andre former for vederlag, der helt eller delvis må anses som en indtægt.

Meget almindeligt er det, at selskabet stiller en vogn til rådighed eller yder tilskud til en vogn. Undertiden tilhører vognen selskabet, og direktøren har adgang til at bruge den til privat kørsel ubegrænset eller i nærmere aftalt omfang, ofte mod at han selv betaler sin benzin. Undertiden tilhører vognen direktøren, men således at han af selskabet får et årligt tilskud, eventuelt suppleret med et engangstilskud ved anskaffelsen. Forholdet kan være ordnet på mange måder, og der kan intet generelt siges om, hvad der er kutyme. Men det er vigtigt, at forholdet nøje aftales med bestyrelsen. Om de herhenhørende skatteretlige spørgsmål henvises til næste kapitel.

I visse selskaber er der til direktørstillingen knyttet en direktørbolig, som direktøren er forpligtet til at benytte. Det forekommer især i industrielle

foretagender, der ligger uden for byen. Undertiden betales der for boligen en lejeafgift, der er lavere end markedslejen, undertiden stilles boligen vederlagsfrit til disposition som en del af lønnen.

En direktør har – også uden særlig aftale – ret til at få refunderet udgifter, han afholder på selskabets vegne. Undertiden træffes der dog nærmere aftaler om arten og omfanget af de udgifter, der må afholdes til rejser og repræsentation. Det forekommer således, at man – i analogi med reglerne om tjenestemænds rejser – aftaler det beløb, direktøren daglig må anvende under rejser, således at han fritages for at fremlægge bilag for sine udgifter.

I mange selskaber får direktøren et repræsentationstillæg, der skal tjene som godtgørelse for de udgifter, han i sin egenskab af direktør anvender i repræsentativt øjemed. For anvendelse af et sådant tillæg skal der normalt ikke aflægges regnskab. I visse tilfælde er tillægget beregnet rundeligt, og det virker da som et maskeret løntillæg. Dette får bla. skattemæssig betydning, idet der er ret snævre grænser for, hvad ligningsmyndighederne anerkender som skattefrit repræsentationstillæg. Herom henvises til redegørelsen i kapitel 6.

6. Direktørens skatteretlige problemer

1. Indledning

I dette kapitel behandles de skatteretlige spørgsmål, som er af særlig interesse for aktieselskabsdirektører. En almindelig oversigt over skattelovgivningen, herunder selskabsbeskatningen, falder uden for bogens rammer.

De skatteretlige problemer får deres særlige farve afhængig af, om direktøren blot er ansat i selskabet, eller om han tillige som aktionær og særlig hovedaktionær har afgørende indflydelse på selskabets dispositioner. Mellem de to yderpunkter: den blot ansatte direktør og direktøren, der reelt er eneaktionær, findes tilfælde, hvor direktøren er beslægtet med hovedaktionæren, samt tilfælde, hvor direktøren i kraft af aftaler om køberet til aktierne har mulighed for at blive hovedaktionær.

Fælles for de nævnte tilfælde er, at direktøren i relation til sit vederlag som direktør er stillet som andre lønmodtagere. Dette betyder, at direktøren af sit direktørvederlag må svare kildeskat, der tilbageholdes af selskabet ganske som for selskabets øvrige lønmodtagere. Sambeskatning af det lovligt stiftede aktieselskab og dets hovedaktionærdirektør kan ikke komme på tale. Af kontrolmæssige grunde kan der højst blive tale om, at ligningsrådet i medfør af lov om beskatningen af aktieselskaber, lovbekendtgørelse nr. 396 af 28/7 1969, § 10, stk. 4, kræver, at selskabet omlægger sit regnskabsår, således at det bliver sammenfaldende med det, der benyttes af hovedaktionæren. Den pågældende bestemmelse har dog ikke været hyppigt anvendt.

Når direktørens skattemæssige problemer kan forekomme ret uoverskuelige, hænger det nok samme med, at man på grund af direktørens ledende stilling ofte forudsætter, at han af det vederlag, der tillægges ham, skal afholde visse udgifter, der har erhvervsmæssigt præg. Man forudsætter f. eks., at direktøren i et vist omfang afholder repræsentationsudgifter. Hvis dette er tilfældet, opstår spørgsmålet, om direktøren blot afholder nogle udgifter på selskabets vegne, hvor udgifterne figurerer som en driftsudgift i selskabets regnskab, eller om repræsentationsudgifterne skal figurere som et fradrag på direktørens personlige selvangivelse. Afgørelsen af, om den ene eller anden løsning skal anvendes, har betydning for direktørens lø-

bende kildeskat og for hans ret til lønmodtagerfradrag. Samtidig med at udgifter af erhvervsmæssig karakter således kan afholdes enten af selskabet eller af direktøren, kommer man ud for, at selskabet afholder udgifter, der, set fra direktørens synspunkt, er udgifter, som henhører under direktørens privatforbrug. Selskabet stiller f. eks. fri bil eller fri bolig til rådighed for direktøren, der i skattemæssig henseende må medregne disse goder ved opgørelsen af sin skattepligtige indkomst.

Sådan som den nugældende lovgivning om beskatning af aktieselskaber er indrettet, findes det naturligt at omtale spørgsmålet om maskeret udbytte. Reglerne om beskatning af aktieselskaber hviler på den grundtanke, at selskabsindkomsten undergives dobbelt beskatning i den forstand, at selskabsindkomsten først beskattes hos selskabet og derefter hos aktionærerne, når overskuddet udloddes som udbytte. Dette spørgsmål er for så vidt uden interesse for direktørens personlige skat. Hovedaktionærdirektøren opfatter nok dette spørgsmål som noget meget centralt, fordi han, for i videst muligt omfang at få fradragsret ved selskabets indkomstopgørelse, har interesse i at fastsætte udbyttet, der ikke kan fratrækkes ved selskabets indkomstopgørelse, så lavt som muligt, samtidig med at han fastsætter sit vederlag som direktør så højt som muligt. Direktørvederlaget er jo fradragsberettiget ved selskabets indkomstopgørelse.

I det efterfølgende behandles:

2. Direktørens bruttoindkomst.
3. Direktørens fradrag,
4. Indtægter, der beskattes efter lov om særlig indkomstskat.
5. Maskeret udbytte og
6. Direktørens pensionsproblemer.

2. Direktørens bruttoindtægt

Udgangspunktet for fastlæggelsen af direktørens skattepligtige indkomst er statsskattelovens § 4, hvorefter en indtægt er skattepligtig, når den foreligger i penge eller i værdier, der kan måles i penge.

Ved opgørelsen af bruttoindtægten skal naturligvis medregnes det, der er udbetalt eller godskrevet direktøren i penge. Vanskeligheden opstår, når direktøren ud over den kontante løn får naturalydelse af forskellig karakter.

a. Fri bolig.

Trods de helt åbenbare vanskeligheder ved at fastsætte en objektivt rigtig lejeværdi, må udgangspunktet for værdiansættelsen være „markedslejen“ for den pågældende bolig. Dette udgangspunkt fraviges dog under hensyn til omstændighederne i det enkelte tilfælde. Er friboligen et een-familieshus kan der ikke findes støtte i de regler, der er gældende for ejere af een-familieshuse, bortset fra, at det i praksis næppe vil kunne forekomme, at skattemyndighederne accepterer en lavere lejeværdi end den, der ville være gældende for en ejer, der selv beboede huset. For villaer, der stilles til rådighed for en direktør, der er hovedaktionær, synes der at være tilbøjelighed til at ansætte lejeværdien til 8 % af ejendomsværdien, hvortil kommer de af selskabet eventuelt afholdte udgifter til opvarmning, lys og gas m. v. Er friboligen en af selskabet lejet lejlighed eller en lejlighed i en ejendom, selskabet ejer, vil den værdi, der skal beskattes hos direktøren, normalt blive ansat til samme leje, som selskabet betaler eller oppebærer for tilsvarende lejligheder. Fravigelser vil dog kunne komme på tale i de tilfælde, hvor selskabet lægger så stor vægt på, at direktøren bebor den pågældende bolig, at man har ladet beboelsen af boligen være et vilkår for direktørens ansættelse. Det kan ikke udelukkes, at lejeværdien bliver så høj, at den kommer til at stå i et klart misforhold til direktørens samlede indtægt. I en dom i UfR 1963, 116 H, har højesteret i en sag om værdiansættelsen af en viceværts fribolig udtalt, at der ved værdiansættelsen bl.a. skal tages hensyn til, hvilket lejebeløb der gennemsnitligt kunne forventes betalt af en skatteyder i den pågældende indkomstkasse. Af samme dom kan udledes, at der ved skønnet skal tages hensyn til alle foreliggende omstændigheder, hvor man især som værdiforringende moment fremhæver, at der skal tages hensyn til, om der er pligt til at bebo boligen. Ligeså værdiforringende vil det være, at der foreligger pligt til at fraflytte, hvis ansættelsesforholdet ophører.

Er den pågældende bolig omfattet af lejelovgivningens bestemmelser om fastsættelse af lejens størrelse, vil ligningsmyndighederne normalt acceptere, at lejen ansættes til højeste lovlige leje, men der synes at være en tendens til, at man kan gå ud over lejelovgivningens grænser i tilfælde, hvor boligen stilles til rådighed for en direktør, der tillige er hovedaktionær.

b. Køberet til boligen eller til andet.

Navnlig i de tilfælde, hvor direktøren får stillet en villa til rådighed som fribolig, kan det ofte forekomme, at direktøren opnår en aftale om, at han har ret til at købe den pågældende ejendom. Det er åbenbart, at en sådan

aftale vil være betryggende for direktøren. Ved køberettens etablering opstår der ikke noget indkomstskattemæssigt spørgsmål. Men når køberetten udnyttes af direktøren, vil der opstå skattepligt for ham af forskellen mellem handelsværdien på købstidspunktet og det beløb, der erlægges for den pågældende ejendom. Dette gælder, hvadenten det er aftalt, at ejendommen kan købes af direktøren for samme beløb, som selskabet har købt ejendommen for, eller der er truffet aftaler om køb til selskabets anskaffelsessum med tillæg af en pristalsregulering, eller eventuelt at direktøren kan købe til den til enhver tid fastsatte ejendomsvurdering. Beskatningen støttes på, at den fordel, direktøren måtte opnå ved at erhverve en ejendom til en pris, der er lavere end værdien i det frie marked, er en følge af hans ansættelse som direktør, således at denne fordel betragtes som et tillæg til lønnen.

Samme skattemæssige behandling benyttes i andre tilfælde, hvor direktøren erhverver noget fra selskabet på basis af en aftale om køberet. Har direktøren f. eks. ret til at købe aktier i selskabet til en forud fastsat pris, der er lavere end markedsværdien på det tidspunkt, hvor køberetten udnyttes, vil den fordel, direktøren herved opnår, skulle medregnes til hans skattepligtige indkomst i det år, hvor aktierne erhverves. Denne skatteretlige fremgangsmåde kan dog fraviges, hvis der i selskabet er etableret en udbyttedelingsordning.

c. Fri bil.

Stiller selskabet fri bil til rådighed for direktøren, skal direktøren beskattes af den herved opnåede fordel i det omfang, han benytter bilen til privat kørsel. I denne forbindelse bemærkes, at kørsel mellem hjem og arbejdsstedet henregnes til privat kørsel.

Arrangementet mellem selskab og direktør kan indrettes på så mange måder, at der ikke kan opstilles helt generelle regler for værdiansættelsen. Det er indlysende, at det for værdiansættelsen har betydning, om selskabet afholder samtlige udgifter til bilkørslen, eller om direktøren selv afholder visse af udgifterne, f. eks. til garage, benzin, vedligeholdelse o.l. Afholder selskabet samtlige udgifter, ansættes værdien af den private kørsel til faste kilometertakster, der fastsættes hvert år, dels under hensyntagen til vognens egenvægt og dels under hensyntagen til det samlede antal kørte kilometer. For 1972 er det således fastsat, at for en vogn med egenvægt over 1400 kg ansættes værdien af de første 10.000 km til 95 øre pr. km og resten over 10.000 km til 35 øre. Der er imidlertid ikke megen støtte at hente i de fastsatte kilometertakster, der i øvrigt kun er vejledende, og som fraviges, når der er tale om en hovedaktionær. Det helt afgørende stridsspørgsmål vil

naturligvis nok blive spørgsmålet om, hvor mange km der er kørt privat med den pågældende bil i årets løb. Kun et kørselsregnskab, der er ført omhyggeligt og daglig, vil kunne være til hjælp i diskussionen med skattemyndighederne, der dog ser med megen skepsis på kørselsregnskaber, som udviser en privatkørsel, der ser unormalt beskeden ud.

d. Andre naturalindtægter.

I princippet skal naturalindtægter beskattes i alle tilfælde. Dette skal ske, hvadenten ydelsen til direktøren er noget, han har ret til, eller det er ydelser, som selskabet blot faktisk lader tilflyde direktøren. Betaler selskabet f. eks. en ferie- eller rekreationsrejse for direktøren, skal direktøren beskattes af det beløb, selskabet har afholdt. Stiller selskabet fri telefon til rådighed for direktøren, skal værdien af den private anvendelse af telefonen beskattes. Værdien ansættes skønsmæssigt. I de tilfælde, hvor selskabet betaler samtlige telefonudgifter, vil værdien i almindelighed ikke kunne ansættes til mindre end 400 kr.

Omend man på dette område kan fastholde princippet om fuld beskatning af enhver fordel af økonomisk karakter, der tilflyder direktøren, må det erkendes, at man på eet område af praktiske grunde fra skattevæsenets side må udvise tilbageholdenhed. Det drejer sig om de tilfælde, hvor direktøren opnår mulighed for at foretage indkøb til dækning af sit privatforbrug til priser, der er lavere end de priser, forbrugere i almindelighed må betale. Disse fordele i form af personalerabatter vil det selvsagt være næsten umuligt at fastlægge omfanget af, hvorfor beskatning i praksis undlades. I tilfælde, hvor direktøren tillige er hovedaktionær, vil også dette forhold dog være i skattevæsenets søgelys.

e. Tillæg til lønnen og godtgørelse efter regning.

Det har i skatteretlig henseende ingen betydning for direktørens opgørelse af den skattepligtige indkomst, at man specificerer de kontante ydelser. Aftales det således, at direktøren udover sin kontante løn får udbetalt repræsentationstillæg, biltilskud, boligtilskud el. lign., vil de samlede ydelser skulle behandles som skattepligtig indtægt. Den samlede ydelse skal derfor kildebeskattes. I det omfang, direktøren afholder fradragberettigede omkostninger, skal disse optræde som fradrag på skattekort og på selvangivelsen. Det er dog i praksis ofte vanskeligt at afgrænse de her beskrevne tilfælde fra de tilfælde, hvor direktøren får godtgjort udgifter efter regning. I så fald er der jo tale om, at han på selskabets vegne afholder nogle udgifter, der er hans egen skatteansættelse uvedkommende. Benyttes denne

fremgangsmåde, er det forudsat, at de afholdte udgifter dokumenteres, når direktøren skal have udgifterne refunderet.

f. Beskatningsmåde og tidspunkt.

Direktørens kontante vederlag skal kildebeskattes som A-indtægt. Naturalindtægter beskattes derimod som B-indtægt. Tidspunktet for kildebeskatningen er efter kildeskattelovens § 46 det tidspunkt, hvor udbetaling finder sted, dog med den reservation, at der senest skal indeholdes kildeskat 6 måneder, efter at der er erhvervet endelig ret til det pågældende beløb. I samme bestemmelse er der givet finansministeren ret til at fastsætte særlige regler for den skattemæssige behandling af ydelser, der kommer til udbetaling efter indtjeningsperiodens udløb. Som sksempler nævner loven feriepenge og søgnehelligdagsbetaling. Dette er sket i bekendtgørelse af 14. oktober 1971, hvoraf fremgår, at vederlag for overarbejde, forskudt arbejdstid, akkordarbejde samt provision og lignende A-indtægt, der kommer til udbetaling senere end den almindelige løn for den pågældende indtjeningsperiode, indkomstbeskattes i det år, hvori udbetaling finder sted. Dog skal beskatning altid ske senest 6 måneder efter endelig retserhvervelse. Det, der i denne forbindelse har interesse for direktøren, er nok først og fremmest spørgsmålet om den skattemæssige behandling af tantiemer. Denne indtægt vil typisk komme til udbetaling efter indtjeningsperiodens udløb. Man skulle tro, at princippet om indkomstbeskatning i udbetalingsåret i den ovenfor nævnte bekendtgørelse var anvendelig på tantiemebeløb. Dette har i hvert fald været opfattelsen hos en del skattemyndigheder, men statens ligningsdirektorat har på en forespørgsel udtalt, at bekendtgørelsens regler ikke kan anvendes i et tilfælde, hvor skatteyderen havde kontraktmæssig ret til tantieme, der beregnes på grundlag af virksomhedens overskud. Begrundelsen er, at bekendtgørelsen ikke kan anvendes, da der efter arbejdsaftalen er tale om en del af den årlige aflønning. Det tilføjes i afgørelsen, at da tantiemen var kontraktmæssig, og da den kunne beregnes ved indkomstårets udløb, skulle den indkomstbeskattes i indtjeningsåret. Det forekommer lidet overbevisende, at tantieme holdes uden for bekendtgørelsens område med den begrundelse, at der er tale om en del af den årlige løn. Det samme kan jo siges om de indtægter, der direkte er nævnt i bekendtgørelsen.

Beskatningstidspunktet for tantieme bliver herefter som hidtil, at den kontraktmæssige tantieme, der er beregnet ved indkomstårets udløb, skal indkomstbeskattes i indtjeningsåret, medens tantiemer i øvrigt beskattes på det tidspunkt, hvor der erhverves endelig ret til beløbet, dvs. ved general-

forsamlingens godkendelse af regnskabet for det forløbne år. I disse tilfælde, hvor beskatningen skal ske i det foregående kalenderår, skal kildeskat tilbageholdes på udbetalingstidspunktet på grundlag af skattekortet for indtjeningsåret. Udbetales der forskud på tantieme, tilbageholdes der kildeskat ved forskudsbetalingen.

3. Direktørens fradrag

Som alle andre lønmodtagere har direktøren ret til det faste lønmodtagerfradrag, som kan fratrækkes uden nogen form for dokumentation. Fradraget, der fra 1973 udgør 20 % af lønnen, dog højst 2.000 kr., kan erstattes af større fradrag, hvis det kan dokumenteres, at det faste fradrag ikke er tilstrækkeligt.

Visse fradrag lader sig dog efter kildeskattelovens § 24 forene med det faste lønmodtagerfradrag. Modtagne godtgørelser til dækning af udgifter i forbindelse med rejse har ikke indflydelse på retten til det faste lønmodtagerfradrag. Godtgørelser i den her omhandlede forstand anses kun at foreligge, når selskabet yder en for den enkelte rejse præciseret godtgørelse, men derimod ikke i sådanne tilfælde, hvor der gives faste månedlige eller årlige rejsetilskud, uafhængigt af det faktiske antal rejsedage. Samme skattemæssige behandling som rejsegodtgørelser får godtgjorte befordringsudgifter, der er nødvendiggjort ved skiftende arbejdssted eller flere samtidige arbejdssteder.

Når det faste lønmodtagerfradrag ikke dækker de udgifter, der anses for fradragsberettigede ved direktørens indkomstopgørelse, bortfalder det faste lønmodtagerfradrag for at blive erstattet af dokumenterede udgifter. De vigtigste fradragsmuligheder omtales nedenfor.

a. Rejseudgifter.

Rejse anses normalt for at foreligge, når skatteyderen af erhvervmæssige grunde må tage ophold uden for den kommune, hvor arbejdsstedet ligger. Dog forudsættes afstanden at være mindst 4 km. Rejse anses også at foreligge inden for kommunens grænser, når den pågældende må tage ophold mere end 15 km fra arbejdsstedet, eller der er tilbagelagt mindst 30 km daglig. Det er tilstrækkeligt, at opholdet borte fra arbejdsstedet er ganske kortvarigt.

De udgifter, der kommer i betragtning, er de merudgifter, direktøren har som følge af rejsen. Herunder medtages også udgifter til hotelophold og

fortæring under rejsen. Det er udtrykkeligt fastsat, at fradrag kun gives for merudgifterne under rejsen, hvilket indebærer, at direktøren må reducere de faktiske afholdte udgifter med værdien af det sparede hjemmeforbrug, for hvilken der ikke er fastsat generelt gældende regler.

b. Automobiludgifter.

Benytter direktøren egen automobil i erhvervmæssigt øjemed, og afholder han selv udgiften i forbindelse med bilkørslen, kan fradrag foretages for den del af de samlede biludgifter, som har relation til den erhvervmæssige benyttelse. Fordelingen mellem erhvervmæssig og privat kørsel må i almindelighed foretages skønmæssigt, medmindre der føres et fyldestgørende kørselsregnskab. Kørsel mellem hjem og arbejdssted er, som tidligere omtalt, privat kørsel.

Ligesom på andre driftsudgiftsområder kan ligningsmyndighederne ikke udøve nogen censur af skatteyderens valg af befordringsmiddel. Men efter lov om skattemæssige afskrivninger er der begrænsning i retten til afskrivning, hvis der er tale om personbiler til en anskaffelsessum over kr. 40.000. I så fald kan der kun beregnes skattemæssig afskrivning på de 40.000 kr., medens det overskydende ikke kan afskrives.

De udgifter, der skal opgøres, er samtlige udgifter til benzin og olie, afgifter og forsikringer samt afskrivning. Afskrivningen beregnes efter afskrivningslovens afsnit II, dvs. efter den såkaldte saldometode, hvorefter anskaffelsessummen afskrives i anskaffelsesåret med den gældende afskrivningssats, for tiden maksimalt 30 %, hvorefter der i de følgende år afskrives maksimalt 30 % af den i forrige år nedskrevne værdi. Anskaffes bilen i 2. halvdel af indkomståret, kan afskrivning i anskaffelsesåret dog kun foretages med 15 %.

Ved udskiftning af bilen skal der ske beskatning af fortjenesten, ligesom et tab vil kunne fradrages. Da bilen forudsættes anvendt både erhvervmæssigt og privat, er det naturligt nok kun den fortjeneste eller det tab, der har relation til den erhvervmæssigt anvendte del af bilen, der har betydning for indkomstopgørelsen. Er en bil således f. eks. anskaffet for 30.000 kr., vil den i løbet af 3 år være afskrevet til 10.290 kr. Sælges den for 15.290 kr., vil der være en fortjeneste på 5.000 kr., der dog kun skal beskattes i det omfang, afskrivningerne i de foregående år har påvirket de skattepligtige indkomster. Har fordelingen mellem erhvervmæssig og privat kørsel været sådan, at der er beregnet 50 % erhvervmæssig og 50 % privat kørsel, skal kun halvdelen af fortjenesten beskattes. Det er fastsat i loven, at der ikke kan afskrives i det år, hvori bilen afhændes. Var bilen i det nævnte eksempel blevet solgt for 5.290 kr., ville halvdelen af tabet

på 5.000 kr. være fradragsberettiget. For biler, hvis anskaffelsessum overstiger 40.000 kr., vil der, som allerede nævnt, kun kunne foretages afskrivning på de 40.000 kr., medens det overskydende beløb ikke kan afskrives. Sælges en sådan bil, skal der ske beskatning af fortjenesten, der har relation til den erhvervsmæssige del af bilen. Fortjenesten er forskellen mellem salgssummen og bilens afskrevne værdi, dvs. det beløb, hvortil man har skrevet af fra de 40.000 kr. med tillæg af det overskydende beløb, der har været holdt uden for afskrivning. Sælges en sådan bil med tab, kan tabet kun fradrages i det omfang, det overstiger det beløb, der blev holdt uden for afskrivning.

På den bil, der anskaffes til erstatning for den solgte, påbegyndes ny afskrivning.

Om de foran nævnte udgifter til bilen gælder det, at udgifterne deles i forholdet mellem privat og erhvervsmæssig kørsel. Samme fordeling foretages ikke for så vidt angår renter af købesummen i de tilfælde, hvor bilen ikke er betalt kontant. Også renter af købesummen af en privat benyttet bil er jo fradragsberettigede.

c. Repræsentationsudgifter.

Skattemyndighedernes interesse for fradrag af repræsentationsudgifter er forståelig, idet der på dette område er mulighed for, at udgifter, der er af ikke-erhvervsmæssig karakter, kommer til fradrag på selvangivelsen.

I finansministeriets bekendtgørelse af 23/12 1966 er det bestemt, at forudsætningen, for at fradrag anerkendes, er, at udgifterne specificeres i hovedposter: 1. restaurationsbesøg, 2. tobaksvarer, vin, spiritus m.v., 3. gaver og blomster, 4. anden repræsentation med angivelse af arten, og 5. godtgørelse til medarbejdere efter regning. Der er efter bekendtgørelsen pligt til, såfremt der ikke foreligger dokumentation i form af regninger og lign., at give oplysning herom. Der må føres et sådant regnskab, at det af regnskabet sammenholdt med bilagsmateriale kan ses, i hvilken anledning hver enkelt udgift er afholdt, og om udgiften er afholdt under deltagelse af en hovedaktionær eller bestyrelsesmedlemmer. Efter bekendtgørelsen kræves med hensyn til restaurationsbesøg, at det på bilaget noteres, hvem der har deltaget i sammenkomsten, og i hvilken anledning denne har været afholdt. Skattemyndighederne har efter bekendtgørelsen ret til at skønne over, om de afholdte udgifter har karakter af fradragsberettigede omkostninger. Dette kan ikke betyde, at skattemyndighederne har ret til at udøve censur over for repræsentationsudgifter i den forstand, at man kan tilsidesætte dem, blot fordi man finder udgiften for stor. Det må antages, at tilsidesættelse kun kan ske, når det af omstændighederne fremgår, at udgiften synes

at være af ikke-erhvervsmæssig karakter. Vanskelighederne vedrørende repræsentationsudgifter er udtrykt i finansministeriets cirkulære af 15/11 1967: „Godtgørelse til medarbejdere efter regning omfatter godtgørelse af udgifter til repræsentation, hvori lønmodtageren har en selvstændig indkomstmæssig interesse, og ikke godtgørelse for de repræsentationsudgifter, som alene afholdes i virksomhedens interesse, og som er at betragte som udlæg. Det må derfor i det konkrete tilfælde afgøres, hvornår en repræsentationsudgift alene kan ses at vedrøre virksomheden, og hvornår den må anses at vedrøre den pågældende medarbejder. Ved denne afgørelse må der lægges vægt på, om repræsentationen er afholdt af medarbejderen efter pålæg af arbejdsgiveren og på dennes vegne. Medarbejderens stilling i virksomheden vil dog kunne være således, at det er naturligt og forudset, at han uden pålæg kan afholde repræsentation på virksomhedens vegne. Der må endvidere lægges vægt på, at arbejdsgiveren har ført fornøden kontrol, f. eks. ved at kræve originale bilag for alle væsentlige udgiftsposter. Der må også lægges vægt på den form, hvorunder medarbejderen aflønnes og på den pågældendes hele stilling i virksomheden“. Senere i cirkulæret udtales det: „En direktør, der tillige er hovedaktionær, må i almindelighed antages at have en selvstændig interesse i afholdelse af repræsentation“.

Over for udgifter til repræsentation i hjemmet vil der i almindelighed blive nægtet fradrag, fordi man fra myndighedernes side formentlig med rette antager, at fristelsen til at camouflere privat selskabelighed som driftsomkostning er særlig stor. Dette skal dog ikke forstås så bogstaveligt, at det er helt udelukket at få anerkendt fradrag for repræsentation i hjemmet. Muligheden for fradrag vil være størst, når der er særlige omstændigheder, der gør det naturligt, at man har foretrukket at afholde repræsentationsudgifterne i hjemmet. Dette kan f. eks. skyldes, at repræsentationen ellers måtte afholdes fjernt fra det sted, hvor mødet med den pågældende forretningsforbindelse har fundet sted, eller at det i det pågældende milieu er naturligt at repræsentere i hjemmet.

4. Indtægter, der beskattes efter lov om særlig indkomstskat

Med det almindelige indkomstskattesystem, hvor systemet medfører, at indkomster beskattes progressivt, vil det være ret belastende for skatteyderne, hvis eengangsindkomster beskattes „på toppen af den almindelige indkomst“.

Det er med dette som baggrund, at man siden 1958 har beskattet en række indkomster, der typisk er eengangsindkomster, men som kan siges

at være „indtjent“ over en længere periode, med en proportional skat

Denne særlige indkomstskat udgjorde fra 1958 30 % af indkomster af denne karakter udover 1.000 kr. I 1972 blev skattesatsen forhøjet til 40 % af indkomster udover 3.000 kr., og fra 1973 50 % af indkomster udover 6.000 kr.

De bestemmelser i lovbekendtgørelse nr. 450 af 30/9 1971, der har interesse, er: § 2, stk. 1, nr. 9: „Godtgørelse i anledning af fratræden af stilling eller af opgivelse af agentur eller lignende“. Indkomster af denne art var efter statskatteloven skattefrie ud fra den betragtning, at godtgørelsen blev anset for en erstatning for opgivelsen af selve grundlaget for den løbende indkomsterhvervelse. Når man i 1958 fandt det rimeligt at inddrage indkomster af denne karakter under beskatning, skyldes det, at beskatning forekommer velbegrunder under hensyn til, at godtgørelsen har en nøje sammenhæng med den ansattes arbejdsindsats igennem en årrække. Ifølge lovens § 3, stk. 6, skal til den særlige indkomst ikke medregnes den del af godtgørelsen ved fratræden, der svarer til, hvad modtageren ville have oppebåret i indtægt af stillingen for tiden indtil det tidspunkt, til hvilket han kunne være opsagt i henhold til sin kontrakt eller lovgivningens regler, dog højst en periode af eet år. Tankegangen er således, at de beløb, som den fratrædende har et retskrav på, og som er undergivet almindelig indkomstskattepligt, fastholdes til almindelig indkomstbeskatning, medens der kun af det, der ydes herudover, skal svares særlig indkomstskat.

I nøje forbindelse med reglerne om godtgørelse ved fratræden af stilling står reglerne i lovens § 2, nr. 14 og 15, der omhandler de tilfælde, hvor der enten i forbindelse med fratræden eller under ansættelsesforholdet gives direktøren vederlag een gang for alle for påtagelse af konkurrenceklausuler og vederlag for afløsning af pensionstilsagn, der ikke har været omfattet af lov om tilsyn med pensionskasser.

Efter lovens § 2, stk. 10, henføres til særlig indkomstbeskatning gaver, gratialer og lignende fra selskabet, når udbetaling finder sted een gang for alle, og den enten er begrundet i direktørens forhold, såsom jubilæum eller arbejdsophør på grund af alder eller på grund af sygdom, eller er begrundet i selskabets jubilæum, under forudsætning af at der er tale om et jubilæum på 25 år eller et åremål, der kan deles med 25.

De anførte bestemmelser er, efter den praksis der har udviklet sig siden bestemmelsens indførelse, blevet begrænset i den forstand, at gaver og gratialer kun omfattes af reglerne om særlig indkomstskat, når de forhold, der begrunder gaven, har tilknytning til ansættelsesforholdet. Det accepteres således ikke, at en gave i anledning af direktørens sølvbryllup eller

runde fødselsdage henføres til særlig indkomstbeskatning. Det fremgår af lovteksten, at gaven i anledning af direktørens jubilæum er omfattet af reglerne om særlig indkomstbeskatning. Men der er ikke i loven bestemt noget om, hvilke jubilæer der kan blive tale om. Det er indlysende, at gaver i anledning af direktørens 25 års-, 40 års- eller 50 års-jubilæum er omfattet af reglerne. Det er ret naturligt, at 5, 10 eller 15 års ansættelse efter praksis ikke kan betegnes som jubilæum. Landsskatteretspraksis kan på grundlag af kendelserne 1962 nr. 79, 81 og 82, 1973 nr. 88 og 1966 nr. 93 sammenfattes således, at jubilæum i lov om særlig indkomstskats forstand foreligger ved 25, 35, 40, 45, 50 og 60 års ansættelse, medens 5, 10, 15, 20 og 30 års ansættelse ikke anerkendes som jubilæum.

For gratialer udbetalt i anledning af virksomhedens jubilæum gælder det, at det skal være selve virksomheden, der har bestået i 25 år eller et antal år, der er deleligt med 25. Det er således ikke tilstrækkeligt, at en afdeling har bestået i 25 år. Derimod må reglen nok kunne anvendes ved et jubilæum i hovedselskabet i en koncern, i hvert fald hvis der ikke holdes jubilæer i datterselskaberne. Det er selve virksomhedens jubilæum, der har interesse, og det har således ingen betydning, at virksomheden f. eks. er påbegyndt som personlig virksomhed og først senere er blevet omdannet til aktieselskab.

Ligesom for almindelig indkomstbeskatning er det for den særlige indkomstbeskatning uden betydning, om ydelsen erlægges som en kontant ydelse eller som en naturalydelse, hvis værdi kan ansættes i penge.

Betalingen af skatten af den særlige indkomst erlægges i modsætning til skatten af den almindelige indkomst først i året efter erhvervelsen, hvor betaling sker i tre rater.

5. Maskeret udbytte

Som tidligere omtalt, vil problemerne omkring maskeret udbytte være meget vigtige i de tilfælde, hvor direktøren tillige som aktionær har den afgørende indflydelse på selskabets dispositioner. For så vidt angår spørgsmålet om fastsættelse af løn og tantieme til direktøren er den afgørende dom UfR 1963, side 970, kommenteret i UfR 1964 B, side 143. Skattemyndighederne havde ikke villet godkende selskabets indkomstopgørelse, idet man anså 30.000 kr. af tantiemen for at være maskeret udbytte. Selskabet, der havde en aktiekapital på 250.000 kr. og en bogført egenkapital

på 1,6 mill. kr., havde af overskuddet i 1958 på 250.000 kr. udbetalt 6 % eller 15.000 kr. i udbytte, og 30.000 kr. i bestyrelshonorarer, samt tantieme til de to hovedaktionær-direktører på 100.000 kr. Resten, 105.000 kr., blev anvendt til konsolidering. Under sagen blev det fremført, at det samlede vederlag til direktørerne måtte anses for rimeligt under hensyn til deres arbejdsindsats. Finansministeriet bestred for så vidt ikke rimeligheden i arbejdsvederlaget, men tog udgangspunkt i, at der kun var deklareret et udbytte på 6 % af aktiekapitalen, hvilket højesteret accepterede med sin dom, hvor bl.a. er anført: „Efter det om virksomhedens indtjening og kapital oplyste findes der at måtte gives medhold i, at der ved udbetalingen af en så stor tantieme som den omhandlede er blevet beslågt en væsentlig større del af årets udbytte end normalt i et almindeligt aktieselskab, og at skattemyndighederne derfor har været beføjede til at fastslå, at den udbetalte tantieme har indeholdt udbytte af kapitalen“.

Efter højesteretsdommen må det herefter antages, at det afgørende er, hvad en fremmed direktør ville blive aflønnet med, medens det er af mindre betydning, hvad der er et rimeligt vederlag til aktionærdirektøren, når man tager hans indsats og kvalifikationer i betragtning.

Spørgsmålet om maskeret udbytte vil udover fastsættelse af løn og tantieme kunne forekomme ved indgåelse af pensionsaftaler. I en sag refereret i UfR 1962, side 724, blev en pensionsydelse anset for maskeret udbytte. Hovedaktionæren var en enke, der hensad i uskiftet bo efter sin mand, der havde været direktør. 4 år før mandens død og på et tidspunkt, hvor han var over 70 år gammel, blev der indgået en pensionsaftale, der også gav ret til enkepension. Selskabet fik ikke fradragsret for enkepensionen, idet der også lagdes vægt på, at der i selskabet ikke var nogen almindelig pensionsordning.

Maskeret udbytte vil kunne forekomme i et utal af variationer, hvoraf kan nævnes køb og salg mellem selskab og hovedaktionær og høj forrentning af hovedaktionærtilgodehavender. Kun på eet område er der efter ligningspraksis ganske faste regler. Det drejer sig om ejendomsaktieselskabers fradrag for administration af selskabets ejendomme, hvor det, når aktionærene udfører administrationen uden fremmed assistance, gælder, at fradraget højst kan udgøre 6 % af lejeindtægten incl. varmebidrag for ejendomme, færdigbygget til og med 1939, 5 % for ejendomme, færdigbygget fra 1940 til og med 1948, og 4 % for ejendomme, færdigbygget fra og med 1949.

6. Beskatningsspørgsmål vedrørende direktørens pension

Med virkning fra 1. januar 1972 er reglerne om pensionsordninger ændret på afgørende punkter i forhold til hidtil gældende regler. De nye regler findes i lov nr. 310 af 6. juni 1971 om beskatningen af pensionsordninger m. v.

For aktieselskabsdirektører er den vigtigste nydannelse, at den efter hidtidige regler gældende begrænsning i muligheden for at etablere pensionsordninger for direktører, der tillige er hovedaktionærer, er blevet ophævet. Samtidig er der for kapitalforsikrings- og opsparingsordninger indført en begrænsning i retten til at anvende beløb til disse ordninger, idet der efter lovens § 16 højst kan anvendes 15 % af direktørens samlede vederlag, dog 20 % for direktører, der er fyldt 45 år, og højst et beløb af 30.000 kr. om året pristalsreguleret, således at dette absolutte maksimum forhøjes med 1.500 kr. for hver fulde 5 points stigning i reguleringspristallet for januar 1971.

Fra 1. januar 1972 har man i øvrigt ophævet fradragsretten for medarbejderen for egne bidrag til pensionsordningen. Alle bidrag anses for hidrørende fra arbejdsgiveren. Arbejdsgiverbidragene, der naturligvis er fradragsberettigede ved indkomstopgørelsen for selskabet, har ingen indflydelse på direktørens beskatning i den periode, hvor der indbetales til pensionsordningen.

Fra 1. januar 1972 har man begrænset de skattemæssige regler til de tilfælde, hvor forsikring tegnes i forsikringsselskaber, der er berettiget til at drive forsikringsvirksomhed her i landet.

Nedenfor omtales de forskellige pensionsformer, der kan komme på tale for direktører.

A. Pensionsordningslovens pensionsformer

a. Pensionsordninger med løbende udbetalinger.

Her skal omtales de tilfælde, hvor selskabet ved tegning af forsikring, herunder medlemskab af en pensionskasse, sikrer direktøren pension i form af løbende ydelser, der bortfalder ved den pensionsberettigedes død.

Dette kan etableres i form af alderspension, der normalt først kan begynde ved det fyldte 60. år, invalidepension, pension til efterlevende ægtefælle, herunder fraskilt ægtefælle, og pension til efterlevende børn, herunder stedbørn, dog længst til børnenes fyldte 24. år.

Går forsikringsforholdet ud over den nævnte personkreds, vil den skattemæssige virkning blive, at selskabets bidrag skal medregnes til direktørens

skattepligtige indkomst i den periode, hvor bidrag betales. Med disse regler har man ønsket at præcisere, hvilken personkreds, man kan begunstige i en pensionsaftale, når man ønsker skattefrihed for præmierne.

Når pensionsbegivenheden indtræder, vil de løbende udbetalinger skulle medregnes ved modtagerens indkomstopgørelse.

Det har i denne forbindelse interesse, at i de tilfælde, hvor forsikringsbegivenheden er direktørens død, således at der skal påbegyndes løbende udbetaling til den efterlevende ægtefælle, vil kapitalværdien af pensionsretten skulle arveafgiftsberigtiges. Dette fraviges dog efter praksis i tilfælde, hvor der er tale om en pensionsordning, der er led i en generel ordning for den pågældende arbejdsgiver. Baggrunden for denne praksis er, at livsbetingede ydelser fra en hos arbejdsgiveren generelt gældende pensionsordning minder om en tjenstemandspension, der efter arveafgiftsloven er fritaget for arveafgift.

Hvis det skulle ske, at forsikringsforholdet afbrydes i den forstand, at der udbetales en tilbagekøbsværdi skal der tilbageholdes en afgift på 35 % af det udbetalte beløb. Hertil kommer, at der efter reglerne i § 48 skal svares tillægsskat, der tager sigte på at justere de 35 % op til den skatteprocent, der er anvendt ved indkomstbeskatningen af den pågældende skatteyder. Der svares dog ikke tillægsskat i tilfælde, hvor forsikringens ejer er afgået ved døden.

Omfattet af det samme regelkompleks som de foran beskrevne pensionsordninger med løbende og livsbetingede ydelser er forsikringsformer med samme primære formål, men med en tilføjelse om, at der, uanset den eller de berettigedes død, skal udbetales pension i et forud garanteret tidsrum. Forudsætningen er dog, at betalingen for garantien ikke overstiger 10 % af den samlede præmie.

b. Rateforsikring i pensionsøjemed.

Ved overvejelserne om, hvilken pensionsform, der vil være den mest egnede, vil mange vige tilbage for at etablere en ordning, der som de under a. nævnte bortfalder i tilfælde, hvor den eller de berettigede afgår ved døden. Ved etablering af en rateforsikringsordning kan der opnås det, at der under alle omstændigheder kommer noget til udbetaling fra forsikrings-selskabet.

De skattemæssige regler går ud på, at bidrag, der indbetales til en rateforsikring af arbejdsgiveren, kan holdes uden for indkomstbeskatning hos direktøren i præmiebetalingsperioden under forudsætning af, at policen går ud på, at forsikringssummen udbetales i lige store rater over mindst 10 år, og at rater, der udbetales i direktørens levende live, tilfalder ham selv.

Det er yderligere betinget af, at ordningen er etableret før direktørens fyldte 55. år og at rateudbetalingerne tidligst påbegyndes ved det fyldte 60. år og at sidste rateudbetaling forfalder inden det fyldte 80. år.

Begunstigede i tilfælde af direktørens død skal efter loven være efterlevende ægtefælle, herunder fraskilt ægtefælle, livsarvinger, herunder stedbørn og disses livsarvinger.

Ved direktørens død skal kapitalværdien af forsikringen arveafgiftsberigtiges.

Ved udbetaling af raterne til direktøren selv, eller til den efterlevende ægtefælle, herunder fraskilt ægtefælle, og til livsarvinger, herunder stedbørn og disses livsarvinger under 24 år, skal raterne indkomstbeskattes hos modtagerne. I andre tilfælde, dvs. når raterne kommer til udbetaling til f. eks. livsarvinger over 24 år eller til andre arvinger, erstattes indkomstbeskattningen af en afgift på 35 % af det beløb, som kunne være udbetalt til den pågældende ved ordningens ophævelse.

Ved rateforsikringer, hvor mulighed for tilbagekøb eller evt. belåning er til stede under ordningens beståen, går de skattemæssige regler ud på, at der ved dispositioner af denne art skal svares en afgift på 35 % af det beløb, der ved dispositionen kunne være udbetalt ved ophævelse af ordningen, evt. af kapitalværdien af fripolice. Hertil kommer, at der skal svares tillægsskat, dvs. skat op til den skatteprocent, der ville være gældende for den pågældende, hvis værdien var blevet tillagt den skattepligtige indkomst.

De her nævnte regler om afgift og tillægsskat er indført ved pensionsordningsloven for at hindre ofte forekommende belåninger af rateforsikringer.

c. Kapitalforsikring i pensionsøjemed.

Der er efter loven mulighed for at etablere en pensionsordning, der i modsætning til de under a. og b. nævnte går ud på, at der ved pensionsbegivenhedens indtræden udbetales en forsikringssum een gang for alle. En sådan kapitalforsikring i pensionsøjemed skal etableres ved, at arbejdsgiveren indbetaler præmier til forsikringen, der skal være oprettet inden det fyldte 60. år. Forsikringen kan enten oprettes som en ren dødsfaldsforsikring, eller som en forsikring, hvor der også i levende live kommer en forsikringssum til udbetaling. For den rene dødsfaldsforsikring må forsikringen ikke give ret til udbetaling, hvis direktøren dør senere end hans fyldte 70. år. Giver forsikringen ret til udbetaling også i direktørens levende live, skal udbetaling tidligst kunne ske ved det fyldte 60. år og senest ved det 70. år. Dog kan der aftales udbetaling i tilfælde af tidligere indtruffen invaliditet.

Da udbetaling i disse tilfælde sker een gang for alle, er det indlysende,

at indkomstbeskatning ikke kan ske. I stedet tilbageholdes af forsikrings-selskabet en afgift på 25 % af udbetalingen, når udbetalingen sker til direktøren selv mellem det 60. og 70. år, ved invaliditet, ved død, eller ved direktørens fyldte 70. år.

Ved udbetaling i andre tilfælde end de foran nævnte svares der en afgift på 35 %. Samme afgift svares ved overdragelse eller anden overførsel til eje eller pant. I disse tilfælde svares de 35 % af tilbagekøbsværdien.

d. Opsparing i pensionsøjemed.

Der foreligger efter loven endvidere mulighed for at etablere pensionsordninger uden forsikringsmæssig dækning blot ved, at selskabet indbetaler beløb på en konto i en bank eller sparekasse, der virker her i landet. Ligesom for kapitalforsikringerne gælder det, at opsparingen skal være aftalt og påbegyndt inden det fyldte 60. år og at udbetaling tidligst kan ske ved det fyldte 60. år og senest ved det fyldte 70. år. Ligesom for kapitalforsikringer kan det aftales, at udbetaling kan ske ved tidligere indtruffen invaliditet. Kontoen, der naturligvis tilhører direktøren, skal være forsynet med bestemmelser om, at udbetaling i tilfælde af død skal ske til ægtefælle, herunder fraskilt ægtefælle, eller livsarvinger, herunder stedbørn og disses livsarvinger. I opsparingsperioden er indeståendet på kontoen fritaget for formuebeskatning, ligesom renterne er indkomstskattefrie.

Ved udbetaling fra en sådan konto skal der ligesom ved kapitalforsikring tilbageholdes en afgift på 25 %, når udbetalingen sker efter ordningens primære indhold, dvs. ved opnåelse af den aftalte alder mellem 60 og 70 år, ved invaliditet, ved død eller ved det fyldte 70. år. Når afgiften, der naturligvis beregnes af det samlede indestående på kontoen, er betalt, er de skattemæssige virkninger udtømt. Ordningen er ophørt, således at der ikke længere kan foretages skattefrie indbetalinger til den.

Det er ikke muligt at hindre, at en pensionsopsparingsordning, der jo er etableret som en aftale mellem selskab og direktør, ved en senere aftale mellem parterne ændres, således at selskabet giver tilladelse til, at der hæves på kontoen, selv om betingelserne efter ordningens primære formål ikke er opfyldt. I disse tilfælde skal der efter loven svares 35 % i afgift af de beløb, der måtte blive hævet fra kontoen. Selv om der hæves på kontoen, kan ordningen fortsætte med skattefrie indbetalinger for fremtiden. Det er ret iøjnespringende, at lovens afgiftssystem opfordrer til anvendelse af loven på en måde, der ikke har været tilsigtet. Det er jo en indlysende fordel, at der indsættes skattefrie beløb på kontoen med mulighed for at hæve den ret hurtigt efter indsættelsen med en så lav skattesvarelse som 35 %. Det

er da også fra politisk side tilkendegivet, at de her omtalte afgiftsregler vil blive skærpet.

Der erindres om, at der fælles for kapitalforsikringerne og opsparingsordninger er regler om begrænsning i de årlige bidrag, der ikke må overstige 15 % af det samlede vederlag, for personer over 45 år dog 20 %, og med et absolut maksimum på 30.000 kr. om året pristalsreguleret. Overskrides disse begrænsninger skal det overskydende beløb medregnes i direktørens skattepligtige indkomst, efterhånden som bidrag eller præmier betales. Ved den senere afgiftsberigtigelse skal der ikke gives nogen reduktion, selv om udbetalingen hidrører fra tidligere hos direktøren indkomstbeskattede beløb. Det må siges at være ganske drastisk, at overskydende beløb både indkomstbeskattes og afgiftsberigtiges.

B. Overgangsregler

Der er i det foranstående kun tilsigtet at beskrive de pensionsformer, der etableres efter pensionsordningslovens ikrafttræden d. 1. januar 1972. Da disse regler på afgørende punkter adskiller sig fra de tidligere gældende regler, og da loven i vidt omfang har regler om benyttelse af tidligere indgåede pensionsaftaler, skal de vigtigste overgangsproblemer kort omtales. For pensionsordninger med løbende udbetalinger gælder det, at pensionsordninger etableret før 1. januar 1972 fortsat har den gunstige skattemæssige stilling, hvis betingelser for skattemæssigt fradrag efter lov om beskatningen af renteforsikringer (lovbekg. nr. 314 af 1. juli 1970) var opfyldt. Dette betyder f. eks. at der fortsat er den gunstige skattemæssige stilling, selv om policens begunstigede er en videre kreds end ægtefælle eller livsarvinger under 24. år. Efter renteforsikringsloven var kravet blot, at de begunstigede skulle være „pårørende“. Renteforsikringsloven havde heller ikke regler om bestemte aldersbetingelser.

Rateforsikringerne behandles ligeledes efter de gunstige regler, blot betingelserne i renteforsikringsloven var opfyldt. Ved forøgelse af de nævnte forsikringsformer, er det normalt en forudsætning, at pensionsordningslovens regler er opfyldt.

For kapitalforsikringer og opsparingsordninger gælder der tilsvarende regler om, at hidtidige beskatningsregler opretholdes, hvis reglerne i renteforsikringsloven er opfyldt. Dette har navnlig interesse for de ordninger af denne karakter, der er etableret før 1/1 1958, som der hverken svares afgift eller indkomstskat af ved udbetalingen. Disse ordninger er således fortsat helt skattefrie, men med den begrænsning, at afgifts- og skattefriheden kun har relation til de indbetalinger, der holder sig inderfor ram-

merne af de beløb, der er indbetalt til ordningen i tiden forud for lovens ikrafttræden. Ved forøgelse ud over dette niveau kommer pensionsordningslovens regler til anvendelse. Pensionsordningslovens aldersmæssige betingelser er ikke gældende for ordninger oprettet før lovens ikrafttræden. I det omfang pensionsordningsloven indeholder gunstigere regler end de hidtil gældende, kommer de nye og mildere regler til anvendelse. Dette betyder f. eks. at en kapitalforsikringsordning eller opsparingsordning, der efter de hidtil gældende regler skulle være bundet til fratræden efter det fyldte 60. år, nu kan udbetales, uanset om det sker i forbindelse med fratræden.

Ved afgiftsberigtigelser i tidligere etablerede ordninger, holdes afgiftsbe-
regningen på det niveau, der var gældende efter de hidtidige regler for den del af ordningen, der hidrører fra indbetalinger før 1. januar 1972.

Kun på eet punkt har man i loven ikke beskyttet tidligere oprettede ordninger. Det drejer sig om kravet om, at pensionsordninger skal være etableret i forsikringselskaber, der er berettiget til at drive forsikringsvirksomhed her i landet, og at opsparing skal ske i danske pengeinstitutter.

C. Aftaler uden for pensionsordningsloven

Et kontraktligt tilsagn om en pension til direktøren eller hans enke, der ikke er etableret på den i det foregående beskrevne måde, afføder ingen særlige problemer for direktøren. Her er jo ingen opsamling af årlige bidrag til forsikring af pensionsydelse, og direktøren falder ikke ind under bestemmelserne i lov om tilsyn med pensionskasser.

Hvis pensionens kapitaliserede værdi opføres som gæld i selskabet eller eventualforpligtelsen fremgår af en påtegning på regnskabet, er der givet tilstrækkelig oplysning om forholdet. De her nævnte pensionsaftaler skal etableres med stor varsomhed i hovedaktionærtilfælde, hvor det er særlig nærliggende at anvende reglerne om maskeret udlodning, navnlig når aftalen etableres på et tidspunkt, hvor ejerskifte vedrørende aktierne er nært forestående.

7. Interessekonflikter mellem direktøren og selskabet

1. Problemet

A.l. 1930 § 50, stk. 2 indeholdt følgende bestemmelse: „En direktør må ikke uden bestyrelsens godkendelse indgå aftale mellem selskabet og ham selv eller aftale mellem selskabet og trediemand, hvori han har betydeligere interesse, der kan være stridende mod selskabets“.

Bestemmelsen angår den såkaldte selvkontrahering, der kort kan defineres som et kontraktforhold, hvori direktøren repræsenterer begge parter. Hvad der nærmere ligger i begrebet, undersøges i afsnit 2.

Den hertil svarende bestemmelse i a.l. 1973 findes i § 58, jfr. apl. § 40, der har fået følgende formulering: „Et bestyrelsesmedlem eller en direktør må ikke deltage i behandlingen af spørgsmål om aftaler mellem selskabet og ham selv eller om søgsmål mod ham selv eller om aftale mellem selskabet og trediemand eller søgsmål mod trediemand, hvis han deri har en væsentlig interesse, der kan være stridende mod selskabets“.

Uanset den noget ændrede formulering fremgår det af bemærkningerne til bestemmelsen, der hidrører fra 1964 udkastet, at indholdet også for så vidt angår forbud mod selvkontrahering er i overensstemmelse med § 50 i a.l. af 1930. Spørgsmålet om inhabilitet er kort omtalt i kap. 1, afsnit 3, H, medens spørgsmålet om direktørens selvkontrahering vil blive uddybet nedenfor.

Det følger af sagens natur, at der på forhånd må være noget betænkeligt ved, at samme person repræsenterer begge parter i en kontrakt. Faren for, at direktøren ikke er i stand til på helt objektiv måde at varetage selskabets interesser, hvis de kolliderer med hans egne, er nærliggende. I udlandet er sådanne retsforhold flere steder forbudt¹⁾. Her i landet har man indtaget det standpunkt at tillade selvkontrahering under forudsætning af, at be-

¹⁾ Ang. fremmed ret kan henvises til Kobbarnagel: Ledelse og ansvar, p. 145 ff.

En henvisning til nyere fremmed ret kan findes hos Ernst Kauffmann: Erhvervsdrivende selvejende institutioner, 2. udg. side 280-82.

En redegørelse for interessekonflikter og selvkontrahering også udenfor aktieselskabsområdet kan findes hos Ernst Kauffmann: Interessekonflikter og selvkontrahering pag. 67-89.

styrelsen godkender aftalen. Det må nemlig erkendes, at der kan forekomme tilfælde, hvor selskabet kan have interesse i en sådan kontrakt, hvorfor det ville være urimeligt at forbyde forholdet.

En parallel situation omhandles i kommissionslovens §§ 40-45, der angår kommissionærens selvindtræde. Reglerne går i korthed ud på, at kommissionæren med kommittentens godkendelse kan indtræde i handelen som køber eller sælger. Det synspunkt, der ligger til grund for bestemmelsen, er det samme som ved a.l., nemlig at det efter omstændighederne kan være i kommittentens interesse, at kommissionæren afslutter handelen med sig selv som medkontrahent, og at kommittentens interesser er tilstrækkelig tilgodeset ved, at han får underretning om, hvad der sker, således at han kan nedlægge indsigelse, hvis han ønsker det.

En speciel form for selvkontrahering omhandles i a.l. 1930 §§ 45 a - 45 c, nu a.l. 1973 § 115, der angår udlån af selskabets midler til aktionærer, bestyrelsesmedlemmer eller direktører. Reglerne om sådanne „aktionærlån“ omtales ndf. side 190 f.

A.l. 1930 § 50, stk. 3 bestemte endvidere, at bestyrelsesmedlemmer og direktører ikke må udføre eller deltage i spekulationsforretninger vedrørende selskabets aktier. Denne bestemmelse, der nu findes i a.l. 1973 § 53, stk. 2, jfr. apl. § 35, stk. 2, omtales ndf. side 156 ff.

Hvis direktøren er medlem af bestyrelsen, falder han endvidere ind under reglen i a.l. 1930 § 50, stk. 1, jfr. a.l. 1973 § 58, om deltagelse i behandlingen af visse sager, hvori et medlem har personlig interesse. Se herom nedenfor i afsnit 5.

Det skal endelig nævnes, at der ifølge banklovens²⁾ § 9, stk. 4-5, gælder den specielle regel, at en bankdirektør ikke må udøve selvstændig erhvervsvirksomhed, ej heller deltage i ledelsen eller driften af anden erhvervsvirksomhed end bankens.

I det følgende skal der først redegøres for begrebet selvkontrahering og retsvirkningerne deraf.

2. Selvkontrahering

A. Begrebet

De klareste tilfælde af selvkontrahering foreligger, når direktøren personlig er selskabets medkontrahent, f. eks. hvis direktøren køber en selskab til-

²⁾ Lovbekendtgørelse nr. 169 af 15/6-1956.

hørende vogn, eller hvis direktøren sælger en ejendom til selskabet. Det er uden betydning for reglerens anvendelse, om direktøren personlig optræder på selskabets vegne. Selv om han ved handelens indgåelse lader en meddirektør eller en prokurist optræde på selskabets vegne, skal aftalen alligevel godkendes af bestyrelsen. Det er naturligvis også uden betydning, om handelen er fordelagtig eller ufordelagtig for direktøren; den skal i alle tilfælde godkendes.

Efter sin formulering skelnede 1930 loven mellem to tilfælde af selvkontrahering. Det ene, som man kunne kalde direkte selvkontrahering, forudsætter, at direktøren personlig er selskabets medkontrahent. Det andet foreligger, hvis medkontrahenten er en trediemand, for hvem direktøren nærer en sådan interesse, at der kan være fare for, at han vil tilsidesætte selskabets interesser. Man taler her om indirekte selvkontrahering. Som eksempel kan nævnes, at direktørens svigersøn køber en selskabets tilhørende vogn, eller at direktørens broder sælger sin ejendom til selskabet. Direktørns interesse er her mere indirekte; men forholdet er alligevel så betænkeligt, at aftalen ifølge loven skal godkendes af bestyrelsen. Dette gælder – ligesom ved direkte selvkontrahering – også når en prokurist eller meddirektør optræder på selskabets vegne, og uden hensyn til om kontrakten er fordelagtig eller ufordelagtig for selskabet.

Selvkontrahering kan forekomme ved alle arter af kontrakter: køb og salg, lejemål, befragtning, forsikring, tjenesteforhold. Eksempelvis kan nævnes, at ansættelse af direktørens slægtninge eller nære venner i selskabets tjeneste falder ind under lovens bestemmelser.

Ifølge 1930 lovens § 50, stk. 2 var det en betingelse for lovens anvendelse, at direktøren „har en betydeligere interesse (i aftalen), der kan være stridende med selskabets“. Som loven var formuleret, opstilledes denne betingelse både ved direkte og indirekte selvkontrahering. Det er dog et spørgsmål, om dette har været tilsigtet. Af lovens forarbejder fremgår det nemlig, at man kun ville lade kravet om „betydeligere interesse“ gælde ved indirekte selvkontrahering. Ved den direkte skulle godkendelse ubetinget indhentes³⁾. Man kan imidlertid hævde, at ved direkte selvkontrahering har direktøren altid en betydelig interesse i kontrakten. Kun ved indirekte selvkontrahering er der mulighed for at skelne mellem, om interessen er mere eller mindre betydelig.

³⁾ Det hed i det udkast, som ligger til grund for bestemmelsen: „Direktører . . . må ikke deltage i afgørelsen af spørgsmål angående aftaler mellem selskabet og dem selv . . . Ej heller må de deltage i afgørelser af spørgsmål angående aftale mellem selskabet og trediemand . . . for så vidt de deri har en betydeligere interesse, der kan være stridende med selskabets.“

Lovens bestemmelser kommer kun til anvendelse, hvis der er en interessekonflikt. En stor del af de kontrakter, der afsluttes til faste priser, vil derfor falde uden for bestemmelsens område. Eksempelvis kan direktøren indkøbe selskabets forbrug af kontorrekvisitter hos sin svoger, hvis denne holder samme priser som andre handlende i branchen.

Derimod er beløbets størrelse principielt uden betydning. Bortset fra, at man ikke behøver at ulejlig bestyrelsen med rene bagateller, må det fastholdes, at direktøren ikke må begunstige sig selv eller sine nærmeste på selskabets bekostning, selv om det drejer sig om beløb, der for selskabet er ubetydelige. Når loven taler om en „betydeligere interesse“, nu væsentlig interesse, hos direktøren, sigtes der ikke til kontraktens økonomiske betydning, men til graden af hans personlige interesser i kontrakten. Denne personlige interesse vil som allerede nævnt altid være betydelig ved direkte selvkontrahering, medens den ved indirekte selvkontrahering vil variere efter, hvor nær direktøren står den pågældende trediemand⁴).

B. Bestyrelsens godkendelse

En kontrakt, der omfattes af reglen om selvkontrahering, skal godkendes af bestyrelsen. Normalt bør godkendelsen indhentes forud for hver enkelt disposition; men efter omstændighederne kan det være tilstrækkeligt at indhente en efterfølgende godkendelse, hvis der ikke er tid til at forelægge sagen forud, eller hvis sagens betydning ikke kan bære en ekstraordinær indkaldelse af bestyrelsen.

Bestyrelsen kan også give en stående tilladelse til en vis art af dispositioner, f.eks. hvis selskabet handler regelmæssigt med en slægtning af direktøren eller tegner sine forsikringer i et selskab, hvor direktøren sidder i bestyrelsen⁵).

Ved forelæggelsen for bestyrelsen må direktøren naturligvis meddele alle relevante oplysninger, som har betydning for bestyrelsens bedømmelse og godkendelse. Navnlige er det en forudsætning, at han gør rede for sin

⁴) Jfr. UFR 1966/575 H hvor det kritiseredes, at direktøren havde tilstået sig selv længere kredit end sædvanligt, uden at forholdet dog kunne karakteriseres som misligholdelse.

⁵) Under forhandlingerne på rigsdagen blev det fra visse sider kritiseret, at man gav direktøren for frie hænder, og et udvalg indsatte i lovforslaget den bestemmelse, at godkendelse skulle indhentes „i hvert enkelt tilfælde“; Rigsdagstidende 1928/29, Landstingets Forhandlinger, sp. 120 ff., 178 ff., 1041 ff., tillæg A, sp. 3287, tillæg B, sp. 1629-30 og sp. 1923; Folketingets Forhandlinger 1927/30, sp. 2753. Se også Ledelse og Ansvar, p. 149-51.

egen – direkte eller indirekte – interesse i kontrakten. Hvis direktøren forelægger sagen uden at nævne sin særinteresse, idet han måske foregiver, at han på grund af kontraktens betydning ønsker at høre bestyrelsens mening, vil godkendelsen blive givet under urigtige forudsætninger og derfor være ugyldig. Det samme er tilfældet, hvis direktøren giver urigtige oplysninger om vilkårene eller fortier sin viden om relevante omstændigheder, f. eks. at det ville være muligt at fremskaffe gunstigere tilbud fra anden side eller lignende.

Er direktøren medlem af bestyrelsen, må han ikke deltage i behandlingen angående godkendelsen, jfr. a.l. 1973 § 58⁶⁾.

Imidlertid kan ingen lovbestemmelser forhindre, at direktøren, hvad enten han deltager i bestyrelsens møder eller ikke, sørger at gøre sin indflydelse gældende for at opnå den ønskede godkendelse. Hvis sagen er forelagt bestyrelsen på åben og loyal måde, kan det ikke gøre godkendelsen ugyldig, at direktøren har „presset på“ for at få den igennem, medmindre hans adfærd har haft karakter af ulovlig tvang, hvilket næppe er gennemført i praksis. Bestyrelsen må bære ansvaret for sin godkendelse og kan ikke senere skyde sig ind under, at det var vanskeligt at sige nej.

Når godkendelsen er meddelt på korrekt og forsvarligt grundlag, er virkningen, at direktøren bliver berettiget til at lade selskabet indgå den pågældende aftale. Der kan derfor ikke senere gøres ansvar gældende fra bestyrelsens side, selv om det måtte vise sig, at dispositionen var ugunstig for selskabet.

Hvis godkendelsen nægtes, er direktøren pligtig at afstå fra dispositionen. Dette gælder også, selv om dispositionen er af en sådan art, at han i og for sig ikke havde behøvet at forelægge den for bestyrelsen. Dette fremgår også af a.l. 1973 § 54 stk. 2 om bestyrelsens ret til at give direktiver.

C. Virkningen af ulovlig selvkontrahering

Bestemmelsen i a.l. 1930 § 50 stk. 2, jfr. a.l. 1973 § 58 er formuleret som et forbud. Overtrædelse af forbudet kunne efter 1930 loven medføre straf ifl. dennes § 86 og straffelovens § 296 nr. 3. Et eksempel herpå foreligger i højesteretsdom i UfR 1952 - 30, der refereres nedenfor i afsnit 3. A.l. 1973 gentager ikke 1930 lovens straffehjemmel for så vidt angår denne bestemmelse. I graverende tilfælde kan der dog blive tale om anvendelse

⁶⁾ Jfr. kap. 1, III, H.

af straffelovens bestemmelser om bedrageri (§ 279)⁷⁾ eller mandatsvig (§ 280)⁸⁾.

Om de civilretlige virkninger udtaler loven sig ikke, og reglerne må derfor udledes af almindelige retsgrundsætninger.

Hvis selskabet lider tab ved den ulovlige disposition, kan direktøren ifalde erstatningsansvar over for selskabet eller dets aktionærer. Ansvarer er ikke betinget af, at han personlig har opnået nogen fordel. En højesteretsdom fra 1925 (UfR 1925 - 244) pålagde tre bestyrelsesmedlemmer i et rederiaktieselskab at betale erstatning i anledning af, at de havde overdraget en post „egne aktier“ på 50.000 kr. til sig selv og til den korresponderende reder til en kurs, der var meget gunstig for dem selv. Landsretten antog dog ikke, at de var ansvarlige for den del af salget, der var sket til den korresponderende reder, men højesteret udtalte, at dispositionen over aktierne måtte betragtes som en helhed. – Som det vil ses, omhandler dommen ikke direktørens selvkontrahering, men bestyrelsens; men princippet er naturligvis det samme. Dommen får sin særlige betydning derved, at en til a.l. 1930 § 50 svarende regel ikke fandtes i den dagældende aktieselskabslov. Retten har statueret ansvar ud fra almindelige erstatningsretlige synspunkter. Så meget des sikrere må ansvarsgrundlaget være under den nugældende lov.

Et noget specielt tilfælde af selvkontrahering omhandles i en højesteretsdom fra 1960 (UfR 1961 - 74):

Som repræsentanter for et ejendomsselskab under stiftelse erhvervede en muremester og en advokat nogle arealer, der imidlertid ikke alle tilskødedes ejendomsselskabet, idet bl. a. et areal på ca. 2000 m² beholdtes af de pågældende selv. Senere stiftede de et nyt aktieselskab og overdrog den af dem ejede parcel til selskabet for ca. 10 gange erhvervelsessummen. Samtidig stilledes det som en betingelse for at blive lejer hos det først stiftede ejendomsselskab, at man tegnede aktier i det selskab, der havde købt parcellen på de 2000 m².

7) Strfl. § 279: „For bedrageri straffes den, som for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, ved retstridig at fremkalde, bestyrke eller udnytte en vildfarelse bestemmer en anden til en handling eller unkladelse, hvorved der påføres denne eller nogen for hvem handlingen eller unkladelsen bliver afgørende, et formuetab.“

8) Strfl. § 280: „For mandatsvig straffes, for så vidt forholdet ikke falder ind under §§ 276-79, den, som for derigennem at skaffe sig eller andre ubetinget vinding påfører en anden formuetab. 1: Ved misbrug af en for ham skabt adgang til at handle med retsvirkning for denne eller 2: Ved i et formueanliggende, som det påhviler ham at varetage for den anden at handle mod dennes tarv.“

I denne sag var det ikke skjult, at selskabet havde kontraheret med stifterne og bestyrelsesmedlemmerne, men det var ikke oplyst for aktietegnerne, at kontraheringen var sket til overpris. Højesteret udtalte, at der måtte påhvile advokaten og murermesteren pligt til at varetage de fremtidige aktionærs interesse, og de blev herefter erstatningspligtige for den del af købesummen, der oversteg arealets værdi.

Det må endvidere antages, at den ulovlige selvkontrahering kan medføre dispositionens ugyldighed på samme måde som en overtrædelse af reglen i a.l. 1973 § 58 om bestyrelsesmedlemmers inhabilitet kan medføre ugyldighed jfr. UfR 1970 – 96 H og ovenfor kap. 1. 3. s. 43. Ugyldighedsindsigelsen får især interesse, hvis der er faktisk mulighed for at ophæve kontrakten, eller hvis den ansvarlige ikke er i stand til at betale erstatning, eller tabet ikke kan bevises.

At statuere ugyldighed er i hvert fald uden betænkelighed ved direkte selvkontrahering. Den direktør, der har overtrådt sin pligt, har ikke krav på, at dispositionen står ved magt. Mere tvivlsomt stiller det sig ved indirekte selvkontrahering. Hvis den trediemand, med hvem der er kontraheret, er i god tro – dvs. ikke vidste eller burde vide, at dispositionen var ulovlig – kan kontrakten næppe ophæves. Dette stemmer dels med de almindelige regler om virkningen af ugyldige løfter over for godtroende trediemand, jfr. navnlig aftalelovens § 29 ff, dels med reglerne om virkningen af direktørens dispositioner i strid med bemyndigelsen, se herom ovenfor i kap. 4, afsnit 5.

God tro hos trediemand forudsætter, at trediemand enten troede, at der forelå godkendelse fra bestyrelsens side eller havde grund til at antage, at godkendelse ikke krævedes. Derimod vil trediemand ikke kunne påberåbe sig ukendskab til bestemmelsen i § 58.

På grund af den sontring, som hensynet til trediemand nødvendiggør, kan det undertiden få betydning af fastslå, om en selvkontrahering er direkte eller indirekte. Er aftalen f. eks. indgået med et interessentskab eller et aktieselskab, hvor direktøren er parthaver, kan det således være vanskeligt at fastslå, om det er direktøren selv eller trediemand, der har en væsentlig interesse i sagen stridende mod selskabets.

Da et selskab betragtes som en selvstændig juridisk person vil løsningen formentlig hyppigt falde ud til, at der anses at foreligge indirekte selvkontrahering, medmindre direktørens dominans i det pågældende selskab er så betydelig, at der i realiteten foreligger identitet mellem direktøren og selskabet.

Er dette ikke tilfældet, er det dog givet, at det selskab, hvori direktøren har interesser, vinder ret.

Kan direktøren nemlig anses for befuldmægtiget for selskabet, vil fuld-
mægtigens onde tro udelukke fuldmagtsgiver fra at vinde ret. At fuld-
mægtigens onde tro udelukker fuldmagtsgiveren fra at vinde ret er fastslået
i domspraksis, jfr. højesteretsdom i UfR 1973 - 417.

Der findes endvidere en højesteretsafgørelse fra 1937, som – uagtet den
ikke angår egentlig selvkontrahering – dog har interesse for de i dette
afsnit behandlede problemer (UfR 1937 - 99 og UfR 1938 - 334). Et aktie-
selskab A. havde en fordring på et andet selskab R., og i et bestyrelses-
møde vedtoges det med 3 stemmer at lade fordringen gå til incasso. Det
fjerde bestyrelsesmedlem, der tillige var direktør i R., havde modsat sig
beslutningen, men på grund af stemmernes fordeling fik det ingen betyd-
ning, om han stemte eller ikke. Kort tid senere, efter en forgæves foged-
forretning, afholdtes et nyt bestyrelsesmøde, hvor man drøftede konkurs-
begæring mod R. Det ovennævnte inhabile bestyrelsesmedlem protesterede
og fik nu støtte af et andet medlem, der havde en vis, om end fjernere
interesse i R. De to andre fastholdt imidlertid, at en konkurs var den na-
turlige konsekvens af den tidligere truffne beslutning om incasso. De indgav
derfor begæring til skifteretten, som tog begæringen til følge. Kendelsen
kæredes til højesteret, som stadfæstede, bl. a. under henvisning til det om
bestyrelsesmedlemmernes afvigende interesser oplyste. – I kommentaren
til dommen i UfR hedder det bl. a., at det måtte være uden for tvivl, at det
bestyrelsesmedlem, der tillige var direktør for det andet selskab, måtte
være inhabil, og for det andet medlem, som modsatte sig konkursen, forelå
der en påviselig, om end ringere interesse. Efter det om R.'s insolvens op-
lyste fandt højesteret, at selskabet var modent til konkurs, og at dette rets-
skridt var stemmende med normal fremgangsmåde. Modstanden herimod
var „i sig selv et tegn på afvigende interesser“.

3. Aktionærlån

Medens hverken a.l. af 1917 eller a.l. af 1930 oprindeligt indeholdt bestem-
melser om aktionærlån, gennemførtes i 1952 en lov, der indsatte tre nye
paragraffer i aktieselskabsloven⁹⁾. De blev nummereret som §§ 45a, 45b
og 45c. Bestemmelserne sammenfattedes i almindelighed under betegnelsen
aktionærlån, men de omfattede også udlån til bestyrelsesmedlemmer og
direktører, selv om disse ikke var aktionærer i selskabet. Selv om aktionær-

⁹⁾ Lov nr. 232 af 7. juni 1952.

lånsbestemmelserne er blevet væsentligt ændrede i a.l. 1973 § 115, jfr. apl. § 84, er de tidligere bestemmelser og deres baggrund af betydning for forståelsen af de nu gældende bestemmelser.

Baggrunden for lovændringen i 1952 var den efter foreliggende erfaringer ikke helt uberettigede opfattelse, at fordringer mod selskabets aktionærer eller ledere ofte viser sig uerholdelige ved selskabets likvidation. I 1944 antog Østre Landsret i en dom (UfR 1944 - 598), at lån til aktionærer måtte sidestilles med nedsættelse af aktiekapitalen, hvorfor a.l. 1930 § 37 (om nedsættelse af aktiekapitalen) skulle have været iagttaget. Med støtte i denne dom slog aktieselskabsregisteret ind på en temmelig håndfast praksis, således at ethvert lån til aktionærer var ulovligt, hvis det ikke skete efter reglerne for nedsættelse af aktiekapitalen. Denne praksis gav anledning til en debat i den juridiske fagpresse¹⁰⁾, og i 1951 kom spørgsmålet ind i et nyt leje ved en højesteretsdom (UfR 1952 - 30), der statuerede, at et aktionærlån, hvorved selskabets hovedaktionær havde udlånt den største del af aktiekapitalen til sig selv, ikke direkte omfattedes af §§ 35 og 37 i a.l. 1930 og ikke ganske kunne sidestilles med nedsættelse af aktiekapitalen. Men forholdet blev anset for overtrædelse af a.l. 1930 § 47, stk. 1 (om forsvarlig ledelse) og af a.l. 1930 § 50, stk. 2 (om selvkontrahering), og der blev idømt bødestraf.

Efter afsigelsen af denne dom, der slog grunden væk under registerets praksis, vedtog folketinget den lovændring, der fastlagde reglerne om aktionærlån under hensyntagen til førte juridiske debat – omend det i dag erkendes, at lovforslagets fremsættelse var inspireret nok så meget af skattemæssige overvejelser.

1930 lovens regler gik i korthed ud på følgende:

I ikke-børsnoterede selskaber var aktionærlån forbudt. Ved aktionærlån forstås udlån af penge eller pengeeffekter til personer, der i selskabets aktiebog er noteret som aktionær, eller til personer, der er medlemmer af selskabets bestyrelse eller direktion, a.l. 1930 § 45a, stk. 1.

I børsnoterede selskaber var aktionærlån tilladt, men lånet skulle opføres på en særlig konto i årsregnskabet, a.l. 1930 § 45b. Når man har tilladt långivning i børsnoterede selskaber, hænger det sammen med, at man for disse selskabers vedkommende – hvis regnskaber er offentligt tilgængelige – ikke har frygtet et misbrug. Principielt gjaldt § 45b i alle selskaber, altså også dem hvor aktionærlån var forbudt. Denne affattelse skyldes, at loven ikke havde tilbagevirkende kraft, hvorfor der i en overgangstid kunne forekomme aktionærlån i ikke-børsnoterede selskaber. Endvidere kunne det

¹⁰⁾ UfR 1948, B-42, 105, 237, og 286; UfR 1949, B-55 og 61.

forekomme, at en person, der var debitor i et sådant selskab, erhvervede aktier ad omsætningsvejen. I så fald skulle lånet opsiges med kortest muligt varsel, a.l. 1930 § 45a, stk. 1, og indtil det var indfriet, skulle det opføres på en særlig konto.

Ifølge a.l. 1930 § 45c kom reglerne ikke til anvendelse på banker og forsikringselskaber.

Med udtrykket „personer“ i a.l. 1930 § 45a holdt lovgivningen selskaber uden for bestemmelserne. Dette skyldes, at der i forholdet mellem moder- og datterselskaber kunne være et naturligt behov for ydelse af lån, og dette har man ikke ønsket at hindre. Sådanne lån skulle imidlertid opføres på særlig konto, idet § 45b ikke var begrænset til personer.

Som nævnt gjaldt forbudet mod udlån kun i selskaber, hvis aktiver ikke var genstand for offentlig kursnotering. Dette var et klart kriterium, der ikke skulle give anledning til tvivl. I andre selskaber var aktionærlån ikke forbudt, men dermed var naturligvis ikke sagt, at de ubetinget var tilladt. Direktøren kunne således ikke låne af selskabet uden bestyrelsens samtykke, a.l. 1930 § 50, stk. 2, og bestyrelsesmedlemmerne måtte iagttage afstemningsreglen i a.l. 1930 § 50, stk. 1. Ved alle lån til aktionærer og ledelsesmedlemmer gjaldt i øvrigt forskrifterne i a.l. 1930 § 47 om ansvaret for selskabets forsvarlige ledelse.

Udvalget fremhæver endvidere, at bestemmelserne kun omfatter egentlige lån, men ikke sådanne skyldsforhold, der opstår som følge af normal kreditgivning i almindelige forretningsforhold. Sikkerhedsstillelse var formentlig kun omfattet af forbudet, hvis der forelå omgåelse.

Hvis en person, der havde lånt penge af selskabet, blev direktør eller bestyrelsesmedlem – en i øvrigt ikke særlig nærliggende mulighed – skulle hans skyldforhold fremgå af regnskabet, men det krævedes ikke, at et sådant lån opsagdes. Reglen herom gjaldt kun låntagere, der blev aktionærer, og kun hvis de erhvervede aktierne ad omsætningsvejen, altså ikke hvis de arvede dem.

Det erkendes allerede af den i 1957 nedsatte aktielovskommission, at de refererede regler gik videre en rimeligt var og hensynet til selskabets kreditorer tilsagde. Det må således erkendes, at det efter omstændighederne kan være rimeligt, at selskabet yder den antagne direktør et lån, f. eks. til erhvervelse af bolig, i forbindelse med hans tiltræden af stillingen. I overensstemmelse med disse tanker er reglerne i a.l. 1973 § 115 og apl. § 84 blevet ændrede. A.l. § 115 opgiver således sondringen mellem børsnoterede og ikke-børsnoterede selskaber og dermed det absolutte forbud mod udlån i ikke-børsnoterede selskaber. I stedet bestemmes, at udlån til eller sikker-

hedsstillelse for aktionærer, bestyrelsesmedlemmer eller direktører i selskabet eller dets moderselskab, kun må finde sted mod betryggende sikkerhedsstillelse, og kun i det omfang egenkapitalen overstiger den bundne egenkapital (aktiekapital og bundne fonds). Långivning m. v. er i alle tilfælde efter bestemmelsen et bestyrelsesanliggende.

Som efter 1930 loven gælder begrænsningerne ikke lån til eller sikkerhedsstillelse for et moderselskab, ligesom bestemmelserne ikke finder anvendelse på banker. Derimod indeholder bestemmelsen et absolut forbud mod, at selskabet medvirker ved finansiering af erhvervelse af aktier i selskabet eller dets moderselskab. Revisor er i alle tilfælde ved a.l. 1973 § 85, stk. 3, jfr. apl. § 66, stk. 3 afskåret fra at have lån i selskabet eller i selskaber indenfor samme koncern. Lån eller sikkerhedsstillelse for aktionærer og medlemmer af ledelsen i selskabet eller dets moderselskab, skal ifølge a.l. 1973 § 102, stk. 2, der jfr. apl. § 77, stk. 1 også finde anvendelse i anpartsselskaber, opføres på en særskilt post i status eller, for så vidt angår sikkerhedsstillelse, oplyses særskilt i regnskabet.

Med disse regler har man, formentlig ud fra rent selskabsretlige synspunkter, tilvejebragt en tilfredsstillende løsning på spørgsmålet om aktionærlån. Erindres må det nemlig, at den også i de tilfælde, hvor der ikke ifølge bestemmelsen gælder begrænsninger i långivningens omfang og vilkår, f. eks fra datterselskab til moderselskab, fortsat gælder den begrænsning, at uforsvarlig långivning kan pådrage bestyrelsen ansvar.

Kritik af bestemmelsernes udformning kan tænkes at udspringe af de samme skatteretlige overvejelser, som i sin tid inspirerede aktionærlånsbestemmelserne af 1952. Ikke mindst nogle meget aktuelle sager om skattely for indtægter ved overdreven og alene skattemæssigt motiveret anvendelse af aktieselskabsformen kombineret med låneforhold vil kunne udløse denne kritik. Det må dog sikkert erkendes, at bestemmelser, der tilsigter at hindre misbrug, bedst tilvejebringes gennem skattelovgivningen og den skattepraksis, der ser med skepsis på låneforhold, der indgås mellem retssubjekter – fysiske eller juridiske personer – der har en sådan indbyrdes forbindelse, at mistanken om, at der ikke handles „at arms length“ naturligt melder sig. Er der i sådanne forhold kontraheret på andre vilkår end de sædvanlige, har skattemyndighederne ud fra gavesynspunkter og synspunktet „disregard of legal entity“ også uden udtrykkelig lovhjemmel kunnet tilintetgøre tilsignede skattemæssige begunstigelser.

4. Spekulation i selskabets aktier

A.l. § 53, stk. 2, jfr. apl. § 35, stk. 2, bestemmer, at bestyrelsesmedlemmer og direktører ikke må udføre eller deltage i spekulationsforretninger vedrørende selskabets aktier eller i aktier i selskaber indenfor samme koncern. Forbudet omfatter såvel spekulation for egen regning som for fremmed regning. Bestemmelsen omfatter efter 1930 loven alene selskabets aktier.

Det er utvivlsomt et sundt princip, at et aktieselskabs ledere ikke bør spekulere i deres eget selskabs aktier. Bestemmelsen er inspireret af de uheldige erfaringer fra „gullashperioden“ efter første verdenskrig. Siden bestemmelsen kom ind i aktieselskabsloven i 1930, er der, såvidt ses, ikke forekommet kendte tilfælde af overtrædelse.

Hvad der skal forstås ved spekulation, beror på den almindelige opfattelse, idet ordet ikke defineres i loven, og afgørelsen tilkommer i sidste instans domstolene. Givet er det, at en direktør ikke er afskåret fra at købe og sælge selskabets aktier eller medvirke ved en sådan handel, så længe det ikke har karakter af spekulation. Dette er udtrykkeligt udtalt i forarbejderne til loven¹¹⁾.

En definition af begrebet spekulation kendes fra skattelovgivningen, idet statsskattelovens § 5, litra a, jfr. lov om særlig indkomstskat § 2 nr. 6, jfr. § 3 opstiller en legal præsumption for spekulationshensigt, når salg af visse værdipapirer finder sted inden to år efter erhvervelsen. Denne bestemmelse kan dog højst have vejledende betydning for fortolkningen af a.l. § 53, stk. 2. Den spekulation, som bestemmelsen vil hindre, forudsætter formentlig en hurtigere afhændelse af indkøbte aktier. Som noget karakteristisk ved de spekulationsforretninger, som bestemmelsen tilsigter at hindre, kan måske fremhæves, at køb eller salg er bestemt af ønsket om at opnå gevinst eller undgå tab og ikke af ønsket om at foretage fastere placering eller formueforbrug¹²⁾.

Sondringen mellem „anlægsaktiv“ og „omsætningsaktiv“ er tilsyneladende tillagt betydning i den eneste nyere dom om forbudet mod spekulationsforretninger i banklovens § 9, stk. 3.

Banklovens § 9, stk. 3 forbyder enhver bankfunktionær – altså ikke blot ledelsen – at deltage i spekulationsforretninger af enhver art og er således ikke begrænset til bankens aktiver eller andre værdipapirer. På den anden side er forbudet indskrænket i forhold til a.l. § 53 derved, at forbudet kun gælder spekulationsforretninger for egen regning.

¹¹⁾ Rigsdagstidende 1929/30 – tillæg B, sp. 2561 f.

¹²⁾ Jfr. Gomard nag. 307.

En højesteretsdom fra 1964 (UfR 1964-640) beskæftiger sig med bestemmelsen i banklovens § 9, stk. 3.

En funktionær og senere direktør i en bank havde lånt penge i banken til køb af pantebreve, og der rejstes tiltale for ulovlig spekulationsforretning.

Det oplystes under sagen, at direktøren i intet tilfælde havde videresolgt indkøbte pantebreve. Ved højesterets enstemmige dom blev direktøren fri-fundet med bemærkning, at det udviste forhold ikke kunne anses som ud-førsel af spekulationsforretninger, således som dette ord i banklovens § 9, stk. 3 må forstås.

Reglernes indhold er således usikker. Ikke desto mindre har reglernes eksistens i det mindst pædagogisk værdi ved siden af bestemmelsen i straf-felovens § 296 nr. 1¹³⁾.

En yderligere svaghed ved forbudet mod spekulation er, at det kan være vanskeligt at afsløre sådanne transaktioner, der ofte foretages i det skjulte. På dette punkt suppleres bestemmelsen imidlertid af den almindelige regel i a.l. § 53, stk. 1, hvorefter medlemmerne af bestyrelsen og direktion er pligtige at holde den samlede bestyrelse underrettet om deres besiddelse af aktier i selskabet eller selskaber indenfor samme koncern, ligesom enhver erhvervelse eller afhændelse af sådanne aktier skal oplyses. Meddelelserne herom skal indføres i en særlig protokol. Også denne bestemmelse er dog forholdsvis let at omgå.

¹³⁾ Strfl. § 296 nr. 1: „med bøde, hæfte eller fængsel straffes den, som udspreder løgnagtige meddelelser, hvorved prisen på varer, værdipapirer eller lignende genstande kan påvirkes.“

8. Direktørens ansvar

1. Ansvarets grundlag

Aktieselskabsloven af 1930 indeholdt ingen direkte bestemmelser om direktørens ansvar. Loven indskrænkede sig til en omtale af direktørens pligter, se herom ovf. i kap. 4, men udtalte sig ikke om følgerne af, at disse pligter tilsidesattes.

I udlandet har man flere steder kunnet finde udtrykkelige lovbestemmelser om ledelsens ansvar, således i Frankrig, Svejts, Belgien, Italien, Tyskland og Sverige¹). Af særlig interesse er bestemmelsen i den svenske aktieselskabslov af 1944 § 208 der bestemmer, at hvis direktøren ved udførelsen af sit hverv forsætligt eller uagtsomt tilføjer selskabet skade, er han pligtig at yde selskabet erstatning for skaden.

Skønt en sådan udtrykkelig lovhjemmel hidtil ikke har kunnet findes, hverken i den danske eller norske aktieselskabslov, er det dog fast antaget i teori og praksis, at han er ansvarlig efter ganske tilsvarende regler som i Sverige, idet den svenske lov kun udtrykker indholdet af den almindelige erstatningsregel (culpareglen)²).

En udtrykkelig erstatningsregel, der indholdsmæssigt svarer til den svenske, men som imidlertid ikke er møntet specielt på ledelsen, kunne også før a.l. 1973 findes i banklovens § 21, stk. 6 og sparekasselovens § 25, stk. 6.

Reglen bestemmer, at personer der er knyttet til en bank (eller sparekasse), er erstatningspligtige efter lovgivningens almindelige regler for tab, som de ved pligtstridige handlinger eller forsømmelser påfører eller medvirker til at påføre banken. Når specielt den svenske lovregel her fremdrages, hænger det sammen med, at den har dannet forbillede for de erstat-

¹) Ledelse og Ansvar, p. 183 ff.

²) For norsk rets vedkommende kan der med hensyn til nyere litteratur henvises til Augdahl, 3. udgave pag. 282 ff. og Frederik M. Bugge m. fl.: Styrets ansvar i aksjeselskab, Oslo 1969. Den nyeste danske litteratur om emnet er Gomard: Aktieselskabsret 2. udgave pag. 398 ff. samme forfatter, Aktieselskabsledelsens erstatningsansvar. UfR 1971 pag. 117 ff. Endvidere Borum i Juristen 1965 pag. 124 ff. Krenckel pag. 217 og pag. 224 f. Alkil i Juristen 1945 pag. 129 ff. Om ansvar for selskabets gæld kan henvises til Feodor Nielsen i Juristen 1961 pag. 206 f. og Gersted: Likvidation af insolvente Aktieselskaber pag. 12. f.

ningsregler, der er indført ved a.l. 1973 §§ 140-146 og apl. §§ 110-116. Disse erstatningsregler er for så vidt angår ledelsens erstatningspligt ganske i overensstemmelse med nedenstående redegørelse for den hidtidige retstilstand for så vidt angår betingelserne for erstatningsansvarets indtræden.

Som noget nyt er indført regler om mindretalsaktionærernes søgsmålskompetence og regler om adgang til lempelse af erstatningsansvaret. Disse regler vil blive omtalt nærmere nedenfor.

Den generelle erstatningsregel findes i a.l. 1973 § 140 og apl. § 110. Bestemmelsen er sålydende: „Stiftere, bestyrelsesmedlemmer og direktører, som under udførelsen af deres hverv, herunder ved værdiansættelsen af de ved selskabets stiftelse eller ved en kapitalforhøjelse overtagne formueværdier, forsætligt eller uagtsomt har tilføjet selskabet skade, er pligtige at erstatte denne. Det samme gælder, når skaden er tilføjet aktionærer, selskabets kreditorer eller trediemand ved overtrædelse af denne lov eller vedtægterne“. Denne regel er alene en lovfæstelse af den almindelige erstatningsregel, således som den længe har været kendt i retspraksis.

At ansvaret pålægges efter den almindelige erstatningsregel, betyder subjektivt, at erstatningspligten som regel er betinget af en adfærd fra direktørens side, der kan tilegnes ham som en forsætlig eller uagtsom forsømmelse (culpa). Der skal altså foreligge en pligtovertrædelse eller fejl i udførelsen af det ham som leder betroede hverv. Et fejlskøn er ikke tilstrækkeligt. Ligesom direktøren ikke påtager sig nogen garanti for et gunstigt økonomisk resultat af sin ledelse af selskabet, således ifalder han heller ikke ansvar for uheldige dispositioner, der er en følge af fejlagtig vurdering af den økonomiske situation eller de kommercielle muligheder. Grænsen mellem fejl og fejlskøn kan dog undertiden være vanskelig at trække med sikkerhed. Vejledende kan måske siges, at træffes der en tabgivende beslutning på et utilstrækkeligt grundlag, foreligger der en ansvarspådragende fejl. Er beslutningsgrundlaget relevant, er det derimod ikke ansvarspådragende, at udviklingen er fejdømt.

Objektivt er ansvaret betinget af, at den begåede fejl eller forsømmelse har medført tab for selskabet eller andre, som kan gøre et krav gældende. Erstatningskravet kan således også rejses af selskabets konkurs- eller likvidationsbo, af de enkelte aktionærer, af selskabets kreditorer, af trediemand i øvrigt eller af det offentlige.

De særlige regler om ansvar uden culpa, særlig Danske Lovs 3-19-2 om arbejdsgivernes ansvar for sine folks fejl og reglerne om ansvar for farlig bedrift, kommer ikke til anvendelse over for direktøren, men alene over for selskabet. Når Danske Lov taler om „Husbonden“ i 3-19-2, må dette i vor tids terminologi omskrives til arbejdsgiveren eller driftsherren, og det er

fastslået i domspraksis, at det i aktieselskabsforhold er selskabet, ikke direktøren eller bestyrelsen, der må bære dette ansvar³⁾). Samme synspunkt anlægges på objektivt ansvar i øvrigt⁴⁾).

Den følgende fremstilling sætter sig det rent praktiske mål at angive nogle retningslinjer for bedømmelsen af direktionens ansvar. Noget teoretisk bidrag til problemets løsning tilsigtes ikke. Ej heller tilstræbes nogen fuldstændighed. Spørgsmålet vil derfor blive behandlet kasuistisk, idet der på nogle hovedpunkter vil blive redegjort for direktionens pligter og dermed for de muligheder for ansvarspådragende fejl eller forsømmelser, som disse pligter indebærer. Fremstillingen vil så vidt muligt støtte sig til dansk domspraksis. På et område, der praktisk talt ikke er reguleret gennem lovgivningen, rummer de afsagte domme den eneste pålidelige kilde til oplysning om de retsregler, der følges.

Imidlertid er domspraksis ikke særlig righoldig på dette felt. Det hænger bla. sammen med, at der skal foreligge temmelig graverende fejl, for at det kan lade sig gøre at gennemføre ansvar for retten. Medvirkende til det ringe antal domme er formentlig også den omstændighed, at det i tilfælde, hvor direktionens fejl har medført alvorlige tab for selskabet, ofte vil være formålsløst at rejse erstatningskrav mod en direktør, hvis det står klart, at han ikke er i stand til at udrede den erstatning, som han måtte blive idømt. Endelig kan domspraksis ikke oplyse noget om de tilfælde, hvor der enten ved voldgift eller gennem almindelig overenskomst træffes en udenretlig afgørelse af ansvarsspørgsmålet.

Overhovedet må det ved vurderingen af domspraksis errindres, at de tilfælde, der når frem til retlig påkendelse, næsten alle er atypiske. Et velrenommeret selskab, der har en goodwill at vogte, betænker sig på at udsætte sin virksomhed for det projektørlys, som en offentlig retssag mod en direktør uvægerlig vil rette mod det. Dommene vil derfor ofte angå likviderende selskaber, hvis prestige allerede er ødelagt, måske netop gennem den adfærd, som direktionen nu drages til ansvar for.

Af de anførte grunde er det da også nødvendigt at advare mod den konklusion, at det beskedne antal domme skulle være udtryk for den danske direktørstands høje stode og udadlige handlesæt. Lige så forkasteligt ville det være at anse dommernes fåtallighed som tegn på modvilje fra domstolenes side mod pålæggelse af ansvar.

De foreliggende domme omhandler i adskillige tilfælde tillige bestyrel-

3) UfR 1909-509, Ussing Erstatningsretten, p. 96.

4) Ussing, anf. v. p. 130.

sens ansvar, en naturlig følge af at de begåede fejl ofte må tilregnes bestyrelsen og direktionen i forening, enten fordi de to organer har handlet i forståelse med hinanden, eller fordi bestyrelsen har forsømt at udøve den fornødne kontrol.

Endvidere må erindres, at det i de selskaber, hvor der ikke findes nogen direktion, påhviler bestyrelsen at varetage direktionens opgaver. Disse domme, der alene holder bestyrelsen ansvarlig, fordi den har handlet i direktionens sted, har naturligvis samme vejledende værdi som domme, der omhandler direktører. I denne forbindelse bemærkes, at kravet om ansættelse af direktører i selskaber med over 100.000 kr. i aktiekapital, først blev indsat i aktieselskabsloven i 1930. Før den tid var det, selv i store selskaber, ganske overladt til selskabet at bestemme, om en direktion skulle ansættes. Der fandtes derfor i tiden før 1930 langt flere selskaber, hvor bestyrelsen varetog den daglige ledelse, og denne kendsgerning giver sig også udtryk i domspraksis.

2. Hvad er direktøren ansvarlig for?

I det følgende skal enkelte typiske ansvarssituationer gennemgås. Fremstillingen vil referere sig til det karakteristiske ved den fejl eller forsømmelighed der i det konkrete tilfælde bebrejdes ledelsen.

Sondringen efter fejlen eller forsømmelighedens art kan ikke blive absolut, idet der i mangfoldige af de situationer, der har foreligget til pådømmelse ved domstolene, har foreligget fejl, der med lige stor ret kan henføres til flere grupper af misligheder.

Inddelingen foretages således mere for oversigtens skyld end fordi der foreligger karakteristiske forskelle mellem ansvarssituationerne.

A. Ansvar for regnskabet

1. Principielle retningslinier

Ifølge a.l. 1930 § 48, stk. 2 påhvilede det direktionen at sørge for, at bogholderi og regnskabsvæsen er indrettet og føres på betryggende måde. Ifølge a.l. 1930 § 41, stk. 1 skulle årsregnskabet udfærdiges og underskrives af direktionen, hvorefter det skulle vedtages af bestyrelsen og med dennes underskrift indstilles til generalforsamlingens godkendelse. De tilsvarende regler findes nu med mindre ændringer i a.l. 1973 §§ 54 og 96, jfr. apl. §§ 36 og 77, stk. 1.

Hermed har loven klart fastslået direktørens ansvar for regnskabsførelsen og årsregnskabet's affattelse.

Nærmere direktiver for bogholderiets indretning og regnskabet's opgørelse findes dels i bogføringsloven med tilhørende bekendtgørelse, lov nr. 178 af 5/6 1959 og bekendtgørelse nr. 226 af 18/6 1959, begge med senere ændringer, dels i a.l. 1930 §§ 41-45, der nu afløses af de langt mere detaljerede regler i a.l. 1973 §§ 96-108, hvilke regler også finder anvendelse på anpartsselskaber. Bestemmelserne i bogføringsloven er dog ikke meget vejledende, idet de krav, som denne lov stiller, kun er tænkt som en ramme-lovgivning om visse minimumskrav og i vore dage må anses ganske utilstrækkelige til styring af et større selskab.

Når man betænker, hvilke hjælpemidler det moderne regnskabsvæsen stiller til ledelsens rådighed med henblik på planlægning og kontrol – f. eks. i henseende til udarbejdelse af drifts- og likviditetsbudgetter – vil det forstås, at de krav, der med rette stilles til en moderne virksomhedsledelse også i regnskabsmæssig henseende, ikke er opfyldt ved, at man holder sig bogføringslovens forskrifter og aktieselskabslovens regnskabsbestemmelser efterrettelig. Disse bestemmelser må opfattes som minimumsfordringer, der må suppleres med de krav, der følger af hensynet til selskabets art og størrelse, virksomhedens karakter og regnskabsvæsenets almindelige udvikling.

Med hensyn til 1930 aktieselskabslovens regler om årsregnskabet må bemærkes, at tiden var løbet fra disse regler, der ikke kunne anses fyldestgørende til imødekommelse af regnskabslæserens informationsbehov.

Langt de fleste vellede selskaber aflagde da også især i de senere år regnskaber, der i et vist omfang foruddiskonterede de krav, som den ny aktieselskabslov stiller i henseende til opstilling og specifikation. Selv om bestemmelsernes betydning for regnskabsaflæggelsen således er beskeden, har bestemmelserne deres betydning for vurderingen af direktørens ansvar over for selskabet, idet det vil være vanskeligt at gøre et juridisk ansvar gældende, hvis lovens forskrifter har været overholdt.

Af en direktør må naturligvis kræves, at han er fortrolig med regnskabsvæsenets principper, og at han kan vurdere og sammenligne de metoder, om hvis anvendelse der er spørgsmål. Derimod kan det ikke kræves, at han personlig behersker regnskabsførelsens teknik, ligesom han kan søge vejledning hos en statsautoriseret revisor, eventuelt selskabets revisor. Men direktøren er som chef ansvarlig også for den tekniske og manuelle side af bogholderiet. Eksempelvis kan nævnes, at en landsretsdom har statueret, at selskabets direktør sammen med dets bogholder var ansvarlig for regnskabsbøgernes forsvarlige opbevaring, og de måtte derfor in solidum til-

svare udgiftsposter til et beløb af godt 19.000 kroner, for hvilket det på grund af bøgerens bortkomst ikke kunne dokumenteres, at modværdier var kommet selskabet til gode. Det blev under sagen oplyst, at selskabet ikke havde noget egentligt arkiv til opbevaring af udskrevne bøger, men at de blev henlagt i et lejet værelse ved siden af kontorerne og senere flyttet til et åbent kælderrum, hvorfra de forsvandt⁵).

Sammenfattende kan man fastslå, at direktøren har det primære ansvar ikke blot for, at bogholderiet føres på korrekt og betryggende måde, og at årsregnskabet aflægges i overensstemmelse med lovens forskrifter, men også for at selskabets regnskabsvæsen og kontrolsystem er tilrettelagt på en rationel og hensigtsmæssig måde under hensyntagen til selskabets størrelse og virksomhedens art.

A.l. 1973 § 96 – tidligere a.l. 1930 § 41 – omhandler den rent ydre form for regnskabets udarbejdelse. Medens det tidligere bestemtes, at direktionen udfærdigede og underskrev regnskabet, hvorefter det skulle vedtages af bestyrelsen og med dennes underskrift indstilles til generalforsamlingens godkendelse, bestemmes det nu, at årsregnskabet underskrives af bestyrelsen og direktionen. Den ændrede formulering er næppe et udtryk for en realitetsændring. Arbejdsgangen vil som hovedregel fortsat være: direktøren udfærdiger, bestyrelsen vedtager og generalforsamlingen godkender. Klart er det i hvert fald, at direktøren har et hovedansvar for regnskabets rigtighed. Det er ham, der tager initiativet, ham der udarbejder regnskabet; det er hans forslag, bestyrelsen skal tage stilling til. Bestyrelsen kan naturligvis stille ændringsforslag, eller den kan rent ud nægte at vedtage direktørens regnskab, og den kan pålægge ham at udarbejde et andet, f. eks. med anvendelse af andre afskrivningsprincipper eller med en ændret omkostningsfordeling. Men hvis bestyrelsen vedtager hans forslag, er direktøren i første række den ansvarlige for regnskabets indhold. At bestyrelsen tillige kan blive ansvarlig, hvis regnskabet er vildledende, er en anden sag.

Hvis bestyrelsen forlanger regnskabet omgjort, må direktøren gøre op med sin samvittighed, om han kan følge bestyrelsens direktiver. Hvis det drejer sig om forhold, der beror på et skøn, f. eks. om varelageret skal vurderes højere eller lavere, eller hvor meget der bør afskrives på dubiose fordringer, må direktøren være pligtig at følge bestyrelsens anvisninger, forsåvidt han ikke derved går ud over, hvad han anser for forsvarligt. Dette følger formentlig af bestyrelsens overordnede stilling og dens beføjelse til

⁵) Vestre Landsretsdom af 20/9-1929, refereret i UfR 1932-488. Dommen blev appelleret til højsteret, der nedsatte erstatningsbeløbet, men i øvrigt stadfæstede dommen i henhold til dens grunde.

at give direktionen direktiver. Derimod har han hverken pligt eller ret til at medvirke til ændringer, der gør regnskabet urigtigt eller vildledende. Det er således uberettiget at skjule afholdte udgifter eller tab gennem vildledende posteringer. Principielt er det lige så forkasteligt at pynte på regnskabet som at gøre det dårligere, end det virkelig er. Men i praksis betyder formålet med en tilsløring en hel del for ansvaret. Normalt virker det mere odiøst at „forbedre“ regnskabet, idet der herigennem opstår fare for, at man til skade for långivere eller leverandører kan friste til større kreditydelse, end det korrekte regnskab ville berettigede selskabet til. For tab, som ad denne vej påføres kreditorerne, vil ansvar umiddelbart kunne gøres gældende. Men også tilsløringer i modsat retning kan efter omstændighederne medføre ansvar. De kan f. eks. have til følge, at aktionærer afhænder deres aktier til en lavere kurs, end de under andre omstændigheder kunne have opnået. Lige så forkasteligt er det, hvis direktøren lader sig bevæge til at opstille et regnskab, hvorved selskabet opnår uberettigede skattemæssige fordele⁶⁾.

Det anførte er nu lovfæstet ved bestemmelsen i a.l. 1973 § 96, stk. 2, 2. pkt.: „Mener et bestyrelsesmedlem eller en direktør, at årsregnskabet ikke bør godkendes, eller har han andre indvendinger mod dette, som han ønsker at gøre aktionærerne bekendt med, skal det fremgå af påtegningen på regnskabet, og en redegørelse herfor gives i årsberetningen“.

Til den formelle procedure ved regnskabets udarbejdelse hører endvidere bestemmelsen i a.l. 1973 § 73, stk. 4, hvorefter regnskabet i revideret stand skal fremlægges senest otte dage før generalforsamlingen til eftersyn for aktionærerne på selskabets kontor.

Medens reglerne om årsregnskabets indhold tidligere var sparsomme, findes der nu detaljerede regler i aktieselskabsloven. I § 98 opstilles først den selvfølgeligste hovedregel, at regnskabet skal opgøres således, som god regnskabsskik tilsiger såvel med hensyn til vurdering af posterne i status som vedrørende regnskabets specifikation, opstilling og posternes benævnelse. 1973 lovens udtryk god regnskabsskik er en modernisering af 1930 lovens udtryk ordentlig og forsigtig forretningsbrug.

Dernæst fastsættes i §§ 99-101 nogle vurderingsregler omfattende omsætningsaktiver, anlægsaktiver, egne aktier, good-will betalt ved en forretnings overtagelse, visse stiftelses- og etableringsomkostninger, værdipapirer samt igangværende arbejder. Særlig bestemmes, at beløb, der fremkommer

⁶⁾ Om begrebet regnskabstilsløring henvises til diskussionen mellem statsautoriseret revisor Poul Hansen og Jan Kobbernagel i *Handelsvidenskabeligt Tidsskrift*, 1944, s. 86 ff., 1945, s. 69 ff. og s. 77 ff.

ved opskrivning af anlægsaktiver, kun må anvendes til:

- 1) nødvendig nedskrivning på andre anlægsaktiver,
- 2) fondsaktiemission, jfr. a.l. 1973 § 39,
- 3) henlæggelse til en opskrivningsfond, der kun må benyttes i de under 1-2 nævnte øjemed.

§ 102 opstiller regler for, hvorledes status (balancen) skal opstilles og specificeres. Bestemmelsen kan fraviges, såfremt det er stemmende med god regnskabsskik. Lovens § 103 omhandler mellemregning mellem selskaber indenfor samme koncern samt om aktionærlån m.v. samt sikkerhedsstillelse for trediemands gæld i øvrigt. Sådanne låneforhold og pantsætninger skal fremgå særskilt af regnskabet.

§ 104 omhandler driftsregnskabet (resultatopgørelsens) opstilling og specifikation. Hovedindholdet af bestemmelsen er, for så vidt angår indtægtsiden, at det klart af regnskabet skal fremgå, hvad der er indtægt af den primære drift, og hvad der hidrører fra renteindtægter, udbytte, afhændelse af anlægsaktiver og andre ekstraordinære indtægter. På samme måde skal udgiftssiden specificeres således, at renteomkostninger, afskrivninger på anlægsaktiver, tab ved salg af anlægsaktiver, henlæggelse til investeringsfonds samt det beregnede beløb af skatter vedrørende årets indkomst klart fremgår af regnskabet.

I øvrigt indeholder a.l. § 105 regler om de yderligere oplysninger, der skal meddeles i regnskabet. I overensstemmelse med nyere regnskabsskik fastsættes det, at oplysninger kan optages som noter til regnskabet. I så fald er noterne en integrerende bestanddel af regnskabet. Af de i § 105 omhandlede oplysninger skal her alene fremhæves nr. 2, der tilsigter at give en bedre baggrund for bedømmelsen af de i regnskabsåret foretagne afskrivninger på skibe, luftfartøjer og fast ejendom, og samtidig at give en vis mulighed for en bedømmelse af hemmelige reserver i forbindelse med disse aktiver. I forbindelse hermed bestemmes det i § 105, pkt. 11, at det såvel for omsætningsaktivers som anlægsaktivers vedkommende skal oplyses, om der er foretaget sådanne ændringer i henseende til anvendte vurderingsprincipper eller afskrivninger i forhold til regnskabet for sidste år, at årsresultatet i væsentlig grad er påvirket heraf eller i øvrigt er af større betydning. Vigtig er også bestemmelsen i § 105, nr. 13, hvorefter det skal oplyses, om en realisation af selskabets aktiver til den i status angivne værdi vil udløse en beskatning.

§ 106 giver regler om årsberetningen, der gøres obligatorisk i ethvert aktieselskab og anpartsselskab. I årsberetningen skal selskabet give oplysninger om forhold, der er af betydning for bedømmelsen af selskabets økonomiske stilling, herunder om forhold, som er indtrådt efter udgangen af

regnskabsåret. De samlede lønningsudgifter skal oplyses, herunder særskilt det samlede vederlag til bestyrelse og direktion. Det erindres, jfr. kap. 5, at tantieme til bestyrelsen skal oplyses særskilt. Endelig skal årsberetningen for et moderselskab give oplysning om koncernens årsresultat samt om den samlede frie egenkapital eller det samlede tab i koncernen.

Om koncernregnskab i øvrigt gives nærmere bestemmelser i § 107. Nok så vigtig for spørgsmålet om ledelsens ansvar er bestemmelsen i § 110, stk. 2, hvorefter der i et moderselskab, selv om udbyttebetaling ellers er tilladt, jfr. nærmere reglerne i §§ 109-113, ikke må udbetales så stort et udbytte, at uddelingen under hensyn til koncernens stilling i øvrigt må anses for stridende mod god forretningskik. Det kan ikke udelukkes, at det netop er i kraft af denne bestemmelse, at moderselskabets ledelse i fremtiden kan tænkes draget til ansvar for det tab, trediemand måtte lide på et datterselskab, såfremt dette har være underkapitaliseret. Bestemmelsen er måske et skridt på vejen henimod solidarisk hæftelse i koncernforhold, der har mange fortalere i europæisk selskabsret i øvrigt. Solidarisk hæftelse i koncernforhold indgår således i det foreløbige udkast til statutter for det europæiske aktieselskab, som er under udarbejdelse af EF-kommissionen. Blandt andet af hensyn til ledelsens ansvar for udbyttets forsvarlighed, bestemmes det i § 112, at generalforsamlingen ikke må beslutte uddeling af højere udbytte end foreslået eller tiltrådt af bestyrelsen. Denne bestemmelse gælder dog ikke anpartsselskaber.

2. Domme om ansvar for regnskabet

Den klassiske dom i spørgsmålet om direktørens ansvar for regnskaberne er Sø- og Handelsrettens dom fra 1908 i sagen om Detailhandlerbanken⁷⁾. Her var forholdet det, at det under likvidationen af banken blev konstateret, at regnskaberne havde været i høj grad urigtige, idet de havde skjult det forhold, at aktiekapitalen var tabt, og at banken var insolvent. Den pågældende direktør var ansat med længere tids opsigelighed, men blev afskediget uden varsel, da banken trådte i likvidation, og sagen drejede sig om, hvorvidt denne afskedigelse var berettiget. Det hedder herom i dommen: „Den direktør, der sætter sit navn under et aktieselskabs regnskab, pådrager sig derved et vist ansvar for regnskabets rigtighed, og den om-

⁷⁾ UfR 1909-631. – Det må erindres, at dommen blev afsagt på et tidspunkt, hvor ingen aktieselskabslov fandtes.

stændighed, at han har underskrevet et ganske vildledende regnskab, må i almindelighed afgive tilstrækkelig grund til hans afskedigelse“.

Medens denne dom alene karakteriserer direktørens forsømmelse som et kontraktbrud i forhold til selskabet, foreligger der en række domme, der pålægger strafansvar i anledning af urigtig regnskabsaflæggelse. Af disse skal omtales:

UfR 1923-871 H (Landmandsbanksagen): De medlemmer af bestyrelse og direktion, der måtte antages at have været vidende om regnskabets urigtighed, blev idømt bødestraf efter aktieselskabsloven af 1917, § 55, nr. 1, de øvrige medlemmer af ledelsen blev dømt for grov uagtsomhed efter dens § 56, nr. 1.

UfR 1924-109 VL: De kontrollerende direktører og kontrolkomiteen i A/S Djurslands Landmandsbank blev dømt efter a.l. 1917 § 56 nr. 1 for forelæggelse inden for selskabet og offentliggørelse i dagspressen af en urigtig opgørelse over bankens overskud; den administrerende direktør blev for dette forhold dømt efter lovens § 55, nr. 1.

UfR 1924-211 H: Bankrådsformanden og direktøren i Kerteminde bank blev straffet efter a.l. 1917 § 55 for at have aflagt et regnskab med bevidsthed om, at det var urigtigt og vildledende, medens to af bestyrelsens medlemmer blev dømt efter § 56 for at have udvist grov uagtsomhed med hensyn til samme regnskab.

UfR 1925-185 ØL: Bestyrelsen for Internationale Assurance Compagni A/S blev straffet efter a.l. 1917 § 56 for grov uagtsomhed ved vedtagelsen af et årsregnskab, hvis statusopgørelse indeholdt væsentlige urigtigheder, navnlig med hensyn til vurdering af aktiverne.

UfR 1925-873 H: Direktøren for et skibsbyggeri blev straffet efter a.l. 1917 § 55 for mod bedre vidende at have opført visse af aktiverne, navnlig skibsbygninger, med alt for store beløb, medens bestyrelsens medlemmer blev straffet efter § 56 nr. 1 for uden virkelig prøvelse at have vedtaget og offentliggjort disse regnskaber.

UfR 1931-961 ØL: Formanden for bestyrelsen i A/S The Crown Butter Export Co. blev straffet efter a.l. § 56 for at have vedtaget og underskrevet selskabets regnskab uden tilstrækkelig prøvelse; derimod fandtes han ikke at have overtrådt §§ 55 eller 56 ved under behandling af selskabets regnskab i et bestyrelsesmøde at have undladt at henlede de øvrige bestyrelsesmedlemmers opmærksomhed på størrelsen af en tabspost, der ikke direkte figurerede på regnskabet, men hvis eksistens var dem bekendt, og hvis størrelse de kunne have konstateret gennem de foreliggende regnskabsforslag, og hvorom de ikke havde anmodet formanden om oplysning.

UfR 1932-284 H: Direktørerne og medlemmerne af forretningsudvalget

i Skive bank blev straffet efter a.l. 1917 § 55 for bevidst at have aflagt urigtigt regnskab for banken ved ikke at tage hensyn til visse på forskellige større engagementer lidte tab, hvorved bankens reserver og en del af aktiekapitalen var tabt.

UfR 1957-778 H (HRT 1957-295): En færøsk bankdirektør straffedes bla. for overtrædelse af a.l. § 47 og § 48 for groft uagtsomt at have medvirket ved udfærdigelse af vildledende årsregnskaber.

I de citerede domme er der i alle tilfælde tale om strafansvar. Der findes imidlertid også adskillige domme, der alene pålægger ledelsen civilretligt erstatningsansvar for urigtige regnskaber.

Dette ansvar gøres gældende af selskabet eller dets konkurs- eller likvidationsbo eller af den enkelte kreditor, der har lidt tab herefter.

Ansvar for kreditor rummer dog særlige problemer og aspekter, hvorfor dette ansvar vil blive gjort til genstand for særskilt behandling nedenfor under B.

De domme, der pålægger ledelsen erstatningspligt over for selskabet eller dets konkurs- eller likvidationsbo, begrunder som oftest erstatningsforpligtelsen med manglende tilsyn – f. eks. med direktionens dispositioner. Disse domme vil blive gennemgået nedenfor under D.

En anden vigtig civilretlig virkning består i, at den, der har affattet det urigtige regnskab, kan dømmes til at omgøre det, således at det kommer til at indeholde de oplysninger, som rette vedkommende har krav på. Et eksempel herpå findes i UfR 1936-1033, hvor højesteret på en aktionærgruppes begæring pålagde bestyrelsen at omgøre regnskabet, bl. a. således at de i status under posten diverse kreditorer inkluderede reserver udskiltes, og således at driftsregnskabet udviste nogen specifikation dels af driftsoverskuddet, dels af omkostningerne.

Som eksempel på en anden civil retsvirkning kan nævnes en dom i UfR 1908-476, hvorved en generalforsamlingsbeslutning om at godskrive aktionærerne et vist udbytte blev anset ugyldig i forhold til kreditorerne, da beslutningen var truffet på grundlag af en status, som efter selskabets konkurs fandtes at være så urigtig, at der i virkeligheden intet udbytte kunne være udbetalt uden ved formindskelse af den indbetalte aktiekapital.

At regnskabet er rigtigt affattet, har bl. a. betydning for dets anvendelse som basis for dividende-udbetaling. Ved højesteretsdom i UfR 1920-87 er det således statueret, at regnskabet og den på grundlag deraf vedtagne udbetaling af udbytte var i strid med bestemmelserne i selskabets egne vedtægter. Det hedder derefter ordret: „Desuden følger det af forholdets natur, at et regnskab ikke må lide af væsentlige fejl, og at der kun bør gives udbytte af nettooverskud“. Som følge af det urigtige regnskab blev general-

forsamlingens beslutning kendt ugyldig, og den meddelte decharge anset som uforbindende for selskabet.

At overskuddet er korrekt beregnet, kan endvidere få betydning i relation til bestyrelsens tantiemekrav. Herom handler en østre landsrets dom i UfR 1928-141, hvorefter en sukkerfabriks nettooverskud bl. a. skulle udloddes med en vis andel til roeleverandørerne. Da der endvidere garanteredes leverandørerne en mindstepris, opstod der spørgsmål om, hvad der skulle forstås ved nettooverskud. Dommen fastslog, at det overskud, hvoraf bestyrelsens tantieme beregnedes, måtte være „reelt“, uden hensyn til de særlige regler der gjaldt for leverandørerne, og en herimod stridende generalforsamlingsbeslutning blev kendt ugyldig.

B. Ansvarret over for enkelte kreditorer eller medkontrahtenter

Der findes en række domme, der pålægger ledelsen erstatningsansvar over for selskabets kreditorer.

I et vist omfang må det erkendes, at det kan bero på en tilfældighed, om ansvaret gøres gældende af selskabets insolvente bo eller af den enkelte kreditor. Såfremt et ansvar for manglende tilsyn og heraf flydende tab rejses af boet, må den enkelte kreditor være afskåret fra at gøre sit krav gældende, og det ligger inden for likvidators kompetence at træffe en forligsmæssig afgørelse med ledelsen, der er bindende for samtlige kreditorer, jfr. sø- og handelsrettens dom af 22. marts 1961 (S.H.T. 1961-177).

Et fuldstændigt sammenfald af ansvarsområdet kan dog ikke anses at foreligge, idet trediemands erstatningskrav forudsætter, at der er handlet retsstridigt over for ham.

Det kan således tænkes, at ledelsen ville være erstatningspligtig over for selskabet eller dets bo, men ikke over for en kreditor, idet der ikke er udvist et retsstridigt forhold over for den enkelte kreditor.

Hovedprincippet for selskabets forpligtelser er jo, at selskabet og alene selskabet hæfter.

For at tilsidesætte denne grundsætning må der være handlet groft retsstridigt.

Hovedområdet for ansvar er stiftelse af gæld med viden eller formodning om, at denne gæld ikke vil kunne betales. Hvor dette sker med forsæt, vil der foreligge bedrageri efter straffelovens § 279. Foreligger der ikke bedragerihensigt, kan forholdet være strafbart efter straffelovens § 298, nr. 1: „Ved urigtige foregivender angående betalingsevnen skaffer sig eller andre lån eller kredit med den følge, at formuetab dermed påføres“.

Endelig kan forholdet være strafbart efter straffelovens § 300, stk. 1,

nr. 1. Ifølge denne bestemmelse straffes „den, som på en tid, da han indser eller burde indse, at han er ude af stand til at fyldestgøre sine fordringshavere, betydeligt forværre sin formuestilling ved stiftelse af ny gæld eller betaler eller stiller sikkerhed for betydelige forfaldne gældsposter“.

Straf efter denne bestemmelse er dog afhængig af, at påtale begæres af nogen forurettet.

Det er imidlertid ikke en betingelse for erstatningsansvar, at der er begået et efter straffeloven strafbart forhold, og ej heller en betingelse, at ledelsen har overtrådt bestemmelsen i konkurslovens § 46, der pålægger pligt til at erklære sig konkurs, når status i de sidste 3 år har vist en stadig tilbagegang, og underbalancen udgør 30 % af aktivmassen.

Det er imidlertid en betingelse, at ledelsen har måttet indse, at dispositionen ville blive tabvoldende for kreditor. At selskabet er insolvent på dispositionstidspunktet er i sig selv ikke nok. Det må ydermere kræves, at selskabet åbenbart ikke lader sig redde.

Den ledende dom om ledelsens erstatningsansvar eller, om man vil, medhæften for selskabets forpligtelser er en højesteretsdom fra 1961 (UfR 1961-515).

Et aktieselskabs direktør, der ved sit køb af et vareparti på kredit måtte have været klar over, at muligheden for at fortsætte virksomheden uden tab for kreditorerne måtte betragtes som udelukket, ansås ansvarlig over for sælgeren for dennes tab, da selskabet gik konkurs. Derimod havde bestyrelsens tre medlemmer, der få måneder før købet var tiltrådt som ny bestyrelse i selskabet – der var forholdsvis nystiftet – og som ikke havde deltaget i eller haft nærmere kendskab til de retsstridige dispositioner, ikke pådraget sig ansvar.

I overensstemmelse hermed er en sø- og handelsretsdom af 1966 (UfR 1966-732):

En direktør i et aktieselskab, der ejede 54.000 kr. af selskabets aktiekapital på 55.000 kr., var også medlem af bestyrelsen, der i øvrigt bestod af direktørens hustru og en funktionær i selskabet. Direktøren drev i realiteten selskabet, som om det var hans private firma og indkaldte aldrig til bestyrelsesmøder.

På et tidspunkt da det måtte stå ham klart, at en fortsættelse af selskabet var udelukket, købte han varer på kredit. Dette ansås at være en uforvarlig disposition, hvorved han havde tilsidesat kreditorernes interesser, og han blev anset erstatningsansvarlig.

Derimod frifandtes de øvrige bestyrelsesmedlemmer med den begrundelse, at de ikke havde haft kendskab til de opståede økonomiske vanske-

ligheder, men af direktøren havde fået at vide, at det gik godt, og kreditor måtte have været klar over, at selskabet beherskedes af direktøren.

Derimod pålagde en sø- og handelsretsdom fra 1958 (UfR 1959-421) to bestyrelsesmedlemmer erstatningsansvar over for en leverandør for det tab, denne led ved, at bestyrelsen havde forsømt sin tilsynspligt og foranlediget driften standset. Erstatningen fastsattes skønmæssigt.

En lignende østre landsretsdom er refereret i UfR 1940-563.

En frifindende højesteretsdom er refereret kortfattet i UfR 1954-224 og mere uførligt i HRT 1953-905.

Her frifandt direktøren for et leverandørkrav med den begrundelse, at der ikke var handlet uforsvarligt.

Ansvarsområdet beror således på udøvelsen af et vanskeligt skøn.

Domstolene er ikke alt for tilbøjelige til at pålægge ansvar for ikke at lægge hensigtsmæssige redningsforanstaltninger hindringer i vejen.

Ligeledes spiller det ved bedømmelsen af konfliktsituationer som de omhandlende ind, at ikke enhver letsindig kreditgivning bør beskyttes af et personligt ansvar for selskabsledelsen.

Modtager kreditor ikke direkte vildledende oplysninger, må han i et vist omfang selv undersøge og vurdere selskabets kreditværdighed. Oplysninger af afgørende betydning for kreditværdigheden, som selskabsledelsen besidder, og som kreditor ikke kan komme i besiddelse af undtagen ved hjælp fra selskabsledelsen selv, må efter den foreliggende domspraksis videregives i forbindelse med kredittagning, når det er åbenbart, at der ellers ville blive påført medkontrahenten en meget høj grad af risiko.

Ved bedømmelsen af ledelsens dispositioner i kritiske perioder, må der levnes selskabsledelsen adgang til udøvelse af et rimeligt skøn over selskabets fremtidsudsigter, og ikke enhver disposition, der senere viser sig fejlagtig, bør kunne pådrage ansvar. Det er let at være bagklog, men ledelsens dispositioner må bedømmes med udgangspunkt i situationen på dispositionstidspunktet.

Dispositionens art, motiverne for dens foretagelse, de analyser, der er foretaget til bedømmelse af hensigtsmæssigheden, intensiteten af det udførte arbejde, er alt sammen kriterier, der kan spille afgørende ind ved en efterfølgende bedømmelse af en for kreditor tabgibende disposition.

C. Anmeldelse til aktieselskabsregisteret

Ansvar for anmeldelse til aktieselskabsregisteret påhviler i første række bestyrelsen. Det er således denne, der alene underskriver anmeldelsen. Di-

rektøren kommer kun direkte ind i billedet, hvis han er medlem af bestyrelsen, idet han i øvrigt kun attesterer sin egen ansættelse. Indirekte har imidlertid direktøren både pligter og ansvar, idet det i mange selskaber vil være ham, der tager initiativet til, at fornøden anmeldelse udfærdiges, underskrives og indleveres.

I øvrigt gør der sig en forskel gældende mellem den første anmeldelse (den såkaldte A-anmeldelse) til registeret om selskabets stiftelse, og de senere anmeldelser, der, efter at selskabet er registreret, skal indgives, hvis der sker ændringer i selskabets vedtægter eller i sammensætning af bestyrelse eller direktion eller i andre forhold, hvorom registeret skal underrettes (den såkaldte B-anmeldelse).

Hvad A-anmeldelsen angår, kan man sige, at dennes indgivelse i særlig grad er stifternes og den nyvalgte bestyrelses sag, og at direktøren, hvis han da ikke er medlem af bestyrelsen, kan holde sig i baggrunden. Forholdet er jo det, at selskabet ikke retligt set er et selvstændigt retssubjekt, før det er registreret, og at direktøren i hvert fald formelt ikke har nogen beføjelser, før han er anmeldt til registeret som direktør.

Når selskabet derimod er registreret, og der senere indtræder ændringer, der skal anmeldes til registeret, må der i forhold til bestyrelsen påhvile direktøren en naturlig pligt til at drage omsorg for, at behørig anmeldelse indgives. Sådanne anmeldelser skal ifølge a.l. 1973 § 156 indgives inden en måned, og overtrædelse heraf kan straffes efter a.l. 1973 § 160.

For urigtige anmeldelser er foreskrevet strafansvar ifølge straffelovens § 296 nr. 2.

Ved flere domme er bestyrelsen holdt ansvarlig for urigtig anmeldelse vedrørende kapitalforhold. Heraf kan nævnes: Dom i Jur. Tidsskrift 1928-484: Bestyrelsen blev dømt til at betale en erstatning på 40.000 kr., da anmeldelsen lød på fuld indbetaling, skønt dette ikke var tilfældet med hensyn til 40.000 kr. (der var givet som friaktier). – Jur. Tidsskrift 1929-418: Alle stifterne, hvoraf een tillige var bestyrelsesmedlem, dømtes til at betale 2.000 kr., der skulle være indbetalt af to af stifterne. – UfR 1924-752 H.: Bestyrelsen måtte tilsvare den del af aktiekapitalen, der var anmeldt som fuldt indbetalt, og som skulle indbetales i form af maskiner, men som ikke blev leveret i rette tid, hvorfor bestyrelsen annullerede kontrakten. – UfR 1940-24 H.: I anmeldelsen til registeret var aktiekapitalen angivet som 15.000 kr. fuldt kontant indbetalt, hvorhos det hed, at selskabet ikke skulle overtage bestemte formuegenstande. Der var imidlertid kun indbetalt 7.500 kr. i kontanter og heraf var de 5.800 kr. anvendt til køb af en maskine, som blev vurderet til 13.300 kr., idet der for differencen 7.500 kr. blev udstedt aktionærfor skrivning til sælgeren. Under selskabets likvidation blev besty-

relsen dømt til at betale de manglende 7.500 kr., idet retten fastslog, at maskinen ikke havde haft større værdi end de 5.800 kr., som der var betalt kontant for den.

Også andre end ledelsen kan pådrage sig strafansvar og erstatningsansvar for urigtige anmeldelser, idet enhver medvirken kan være ansvarsbegrundende.

Således pålægger UfR 1968-515 V.L. en advokat, der udfærdigede stiftelsesoverenskomst og A-anmeldelse for et aktieselskab, hvorved aktiekapitalen angaves at være fuldt indbetalt, erstatningsansvar over for selskabets konkursbo for det heraf opståede tab.

D. Manglende tilsyn

Efter den almindelige erstatningsregel er man ansvarlig ikke blot for sine handlinger, men også for sine undladelser. Ansvar for undladelse forudsætter dog normalt, at der består en særlig handlepligt for den ansvarlige⁸⁾.

Direktøren har ifølge sin stilling pligt til at handle eller sørge for, at der handles, på en lang række punkter. Som leder af virksomheden påhviler det ham bla. at føre tilsyn med det arbejde, der udføres af selskabets personale. I større selskaber, hvor der er en stab af overordnede, vil det endog være sådan, at direktørens arbejde hovedsagelig består i tilsyn og kontrol. Han kan derfor ifalde ansvar, såfremt han undlader at udøve den fornødne kontrol med de personer, hvis arbejde han er sat til at overvåge.

Dommene på dette felt er ret fåtallige, og de fleste af dem omhandler bestyrelsesansvar. Dette skyldes dels, at der i flere af de selskaber, som dommene angår, ikke fandtes nogen direktør, dels at bestyrelsens hverv i højere grad end direktørens er af tilsynsførende art. Bestyrelsen skal jo bla. også føre tilsyn med direktøren. I det følgende udelades de domme, hvor ledelsen er blevet anset erstatningspligtig direkte over for kreditor.

Som omtalt ovenfor under B, vil selskabets bo, som repræsenterende alle kreditorer, altid gøre dette ansvar gældende, medens der næppe altid kan drages den slutning, at erstatningsansvar over for selskabet eller dets bo også indebærer erstatningsansvar direkte over for den enkelte kreditor.

I den tidligere omtalte dom i UfR 1940-24 H. blev bestyrelsen idømt en erstatning på 2.500 kr. på grund af manglende tilsyn. Der var i selskabet

⁸⁾ Som eksempler på det almindelige undladelsesansvar kan nævnes: Entreprenøren, der foretager en udgravning, ifalder ansvar, hvis han undlader at foretage behørig afmærkning; husejeren, der undlader at gruse fortovet i glat føre, kan blive erstatningspligtig; autobilsten, der svinger uden at vise af, ifalder ansvar såvel civilt som strafferetligt.

ingen direktør, men derimod en „fabriksleder“. Landsretten fandt, at der under hensyn til selskabets forholdsvis korte virketid ikke kunne pålægges ledelsen noget ansvar over for selskabets konkursbo, men højesteret udtalte, at lederne „har ladet det mangle på behørigt tilsyn med selskabet og i øvrigt på flere punkter forsømt deres pligter som ledere . . .“. Hvad forsømmelsen nærmere består i, fremgår ikke klart af dommen.

En østre landsretsdom i UfR 1934-1118 omhandler et tilfælde, hvor en mand omdannede sit firma til aktieselskab og lod sig selv vælge som eneste medlem af bestyrelsen⁹⁾, medens hans søn blev ansat som prokurist. Denne gjorde sig skyldig i besvigelser til et beløb af 18.000 kr., hvorved selskabet blev insolvent. Det udtales i dommen, at det pågældende bestyrelsesmedlem har misligholdt den ham ifølge selskabets love påhvilende forpligtelse til at varetage den daglige ledelse af selskabet, idet han har overladt ledelsen til prokuristen uden at føre noget virksomt tilsyn med denne og navnlig uden at have indseende med hans dispositioner over selskabets kontante midler. Han blev derfor dømt til at tilsvare likvidationsboet det ved besvigelsen fremkomne tab. – En lignende østre landsretsdom er refereret i UfR 1932-864, hvor bestyrelsen havde overladt hele ledelsen til en forretningsfører, uden at den havde ført nogen som helst kontrol med, hvad denne foretog sig eller med selskabets økonomiske stilling i det hele.

Højesteretsdommen i UfR 1925-49 omhandler Landbrugs- Handels- og Håndværkerbanken i Køge. Her havde den ene af direktørerne optaget et betydeligt lån til brug ved ejendomsspekulation uden at stille sikkerhed. Bankens anden direktør i forbindelse med den øvrige bestyrelse fandtes erstatningspligtig som følge af mangelfuldt tilsyn og måtte tilsvare en erstatning på 35.000 kr.

Om bestyrelsens ansvar for manglende tilsyn med direktøren handler bl.a. østre landsretsdom i UfR 1929-183. Her havde direktøren egenmægtigt forhøjet lønnen til flere af sin nærmeste familie, der var ansat som funktionærer i selskabet. Endvidere havde han ladet selskabets kasse betale præmier af sine private livsforsikringer samt ladet sig udbetale betydelige kontante beløb til privat brug. Da bestyrelsen havde forsømt sin tilsyns- pligt, kunne den ikke undgå at ifalde erstatningsansvar. En frifindende dom (utrykt) er afsagt af vestre landsret den 27. september 1972. Sagen angik en advokat, der var bestyrelsesmedlem i en korn- og foderstofforret- ning, og som af selskabets konkursbo sagsøgte med påstand om erstatning, idet det gjordes gældende, at han havde tilsidesat sin tilsynspligt, hvorved

⁹⁾ Dette var lovligt efter den dagældende lov af 1917.

det muliggjordes, at selskabet i nogle år havde aflagt i høj grad urigtige regnskaber.

I regnskaberne angaves varebeholdninger, der ikke forefandt i selskabet. Selskabets direktører havde „oppustet“ varebeholdningerne, og selskabets revisor attesterede uden forbehold regnskabet. Direktørerne straffedes bla. for bedrageri af særlig grov beskaffenhed, medens revisor straffedes efter straffelovens § 296, stk. 2, jfr. stk. 1, nr. 2, og a.l. § 86 jfr. § 45 b.

Som nævnt frifandt det pågældende bestyrelsesmedlem, idet det ikke fandtes at kunne bebrejdes ham, at direktionen ved groft svigagtige transaktioner havde muliggjort aflæggelsen af falske regnskaber, idet han efter den statsautoriserede revisors revisionserklæring og revisionsprotokol, der ingen forbehold indeholdt, måtte gå ud fra, at sædvanlig kontrol var foretaget.

For så vidt angår sagsøgtets varetagelse af sine pligter som bestyrelsesmedlem i øvrigt indeholder dommen interessante præmisser, der illustrerer vanskeligheden ved at opstille generelle regler om ledelsens pligter og det forsigtige skøn, der må udøves i hvert enkelt tilfælde, jfr. ovenfor under B. Det hedder bl. a. i dommen: „Ved bedømmelsen af sagsøgtets varetagelse af de pligter, der har påhvilet ham som medlem af selskabets bestyrelse, findes der ikke at kunne bortses fra selskabets særlige karakter som et familieselskab med en stærkt begrænset aktionærkreds, hvoraf de tre hovedaktionærer samtidig med at være bestyrelsesmedlemmer udgjorde selskabets direktion, og som fortsættelse af en bestående, mangeårig virksomhed med interne traditioner, der i mindst muligt omfang ønskedes berørt af omdannelsen til aktieselskab. Uanset virksomhedens størrelse og ekspansion findes sagsøgte under disse omstændigheder at have været berettiget til at anse det som sin væsentligste opgave at påse, at virksomhedens drift fandt sted under iagttagelse af lovgivningens regler og til at overlade de mere forretningsmæssigt betonedede dispositioner til de branchekyndige medlemmer af bestyrelsen, som tillige udgjorde selskabets direktion“.

Et ganske særligt problem, der har relation til tilsynsplikten, rummer selskabsledelsens strafferetlige og civilretlige ansvar for rettidig indbetaling af tilbageholdt kildeskat, jfr. kildeskattelovens § 74. Strafansvaret er betinget af forsæt eller grov uagtsomhed.

Er der alene tale om forsinket betaling fra et fortsættende selskabs side, rejses et bødekra-
v mod selskabet som sådant.

Likviderer selskabet som insolvent, eller går det konkurs, er der hos skattemyndighederne en ikke uforståelig tilbøjelighed til at rette bødekra-
vet mod selskabsledelsen, idet bødekra-
vet mod selskabsledelsen, idet bødekra-
vet i insolvente boer først er dividende-
berettigede, når de simple kreditorer har fået 100 %, hvilket vil sige, at
kravet er uden praktisk betydning.

I hvert fald een underrettsdom – Esbjerg kriminalrettsdom af 25. april 1972 – pålægger såvel direktionen som bestyrelsen bødeansvar, idet dommen antager, at ledelsen har handlet groft uagtsomt ved at tilsidesætte sin tilsynspligt for rettidig indbetaling, således at der ved selskabets likvidation skyldtes 1.850.000 kr., der må anses for uerholdelige.

Dommen er under anke.

At ansvaret i første række påhviler direktøren er formentlig uomtvisteligt. Er der flere direktører, påhviler ansvaret i første række den direktør, under hvem selskabets økonomi hører, og eventuelt den administrerende direktør, hvis en sådan findes.

Som dommen viser, kan et ansvar for bestyrelsen imidlertid også tænkes, men nogen generel retningslinie kan næppe opstilles.

Som den ovenfor citerede vestre landsrettsdom af 27. september 1972 viser, må spørgsmålet afgøres konkret efter forholdene i det enkelte selskab.

Et civilretligt ansvar, der i givet fald skulle være identisk med en hel eller delvis hæftelse for det manglende beløb, kan formentlig kun tænkes i ekstraordinære situationer, f. eks. hvor man med viden om betydelig restancer undlader at træffe foranstaltninger til restancernes berigtigelse, men tværtimod forsætligt lader en tabgivende drift financiere af det offentlige som kreditor¹⁰).

Det kan dog ikke afvises, at skattemyndighederne i hovedaktionærsselskaber, hvor hovedaktionæren leder selskabet som enedirektør og medlem af bestyrelsen, vil kunne få medhold i den betragtning, at direktøren hæfter for den del af den ikke indbetalte kildeskat, der vedrører den til ham selv eller hans nærmeste udbetalte løn. En hæftelse herudover må formentlig forudsætte en meget høj grad af identitet, således at der i realiteten er drevet en enkeltmandsvirksomhed i aktieselskabsform og herudover formentlig en betydelig grad af uagtsomhed.

Hvor det offentlige selv ved at undlade sædvanlig kontrol, herunder rykning, har medvirket til skadens opståen og dens omfang, vil en lempelse af erstatningsansvaret kunne tænkes jfr. herom nedenfor under 3.

E. Tillidsbrud

Det følger af direktørens hverv, at han har en ubetinget pligt til at varetage sit selskabs interesser. Det er derfor retsstridigt over for selskabet, hvis han misbruger sin stilling til at skaffe sig eller andre fordele på selskabets be-

¹⁰) Sammenlign Gomard i UfR 1971 B pag. 123.

kostning eller personlig oppebærer indtægter, som rettelig burde tilkomme selskabet. Dette gælder ikke blot tilfælde af egentlige interessekonflikter, jfr. herom det foregående kapitel, men også situationer, hvor direktøren i kraft af sin stilling har mulighed for at gøre forretninger for egen regning. Der må her stilles et strengt krav til direktøren om kvalificeret hæderlighed og loyalitet.

Ansvar for misbrug af lederstilling til at skaffe sig fordele på selskabets bekostning er flere gange statueret af danske domstole. UfR 1915-443 omhandler et tilfælde, hvor den administrerende direktør for et dampskibsselskab, der netop havde besluttet sig til en aktieudvidelse, antog en skibsfører i selskabets tjeneste på betingelse af, at denne overtog en aktiepost på 5.000 kr. I stedet for at udlevere ham nye aktier overdrog direktøren ham en post af sine egne aktier og lod beløbet indgå i sin private kasse uden at underrette selskabet om det skete. De gamle aktier noteredes på dette tidspunkt til kurs 50 og blev senere nedskrevet til 30 pct. af pålydende. Under selskabets likvidation blev direktøren dømt til at overtage 5.000 kr. af selskabets aktier til pålydende, idet han ved at stille den nævnte betingelse over for skibsføreren måtte antages at have handlet på selskabets vegne og derfor var pligtig at lade det således indbetalte beløb komme selskabet til gode.

UfR 1932-488 H omhandler et tilfælde, hvor en direktør i eget navn og for egen regning havde indkøbt et vareparti, som selskabet skulle bruge i sin virksomhed, men som det ikke havde midler til at betale kontant. Partiet blev videresolgt til selskabet, efterhånden som det fik brug for varerne; men ved dette videresalg beregnede direktøren sig en avance, som han ikke oplyste for selskabet. Da dettes bestyrelse efter det oplyste med føje var gået ud fra, at direktørens mellemkomst var sket for at hjælpe selskabet i dettes økonomiske vanskeligheder, og da han ikke på forhånd havde betinget sig nogen godtgørelse herfor, blev han dømt til at refundere den oppebårne avance. Så vidt det fremgår af den noget ufuldstændigt refererede dom, har højesteret særligt lagt vægt på, at fortjenesten blev hemmeligholdt over for selskabet.

Særlig klar er dommen i UfR 1917-557 SH, hvor et bestyrelsesmedlem havde modtaget returkommission. Det hedder her, at „når et aktieselskabs medkontrahent bag aktionærernes og den øvrige bestyrelses ryg har tilsikret et medlem af bestyrelsen, der på aktieselskabets vegne forhandler med ham om oprettelsen af en kontrakt med selskabet, en andel i den avance, han venter at få, må aktieselskabet være berettiget til at annullere den oprettede kontrakt, navnlig når aktieselskabet har grund til at tro, at kontrakten er ugunstig for selskabet, og den avance, der er tilsikret det pågældende be-

styrelsesmedlem, har været medbestemmende ved indgåelse af kontrakten“.

Hvor direktørens dispositioner får karakter af selvkontrahering, kan de som nævnt allerede af den grund være ulovlige. Et grænsetilfælde er refereret i UfR 1924-333, jfr. 1925-245: Samtidig med, at dampskibsaktieselskabet „Mercur“ overtog et søsterselskabs aktiver, købte bestyrelsen for egen regning en „Mercur“ tilhørende post aktier til en kurs af 225; skønt denne pris var fastsat på grundlag af den sidst noterede børskurs, måtte den efter selskabets økonomiske forhold anses for meget lav. I hvert fald steg selskabets aktier i den følgende tid meget betydeligt og nåede nogle måneder senere en kurs af 1160, hvorefter selskabet likviderede med et meget stort udbytte til aktionærene. Det udtales i dommen, at det omhandlede aktiekøb, „der var hensigtsløst for selskabet, fordelagtigt for bestyrelsesmedlemmerne og skadeligt for de ikke begunstigede aktionærer“, var uberettiget, og at det pådrog bestyrelsens medlemmer ansvar over for aktionær, der ikke kunne antages at have godkendt dispositionen. Det fremgår af dommen, at bestyrelsen vel havde oplyst, at beholdningen af egne aktier var solgt til den anførte kurs, men ikke at bestyrelsens medlemmer selv var købere. I øvrigt udtales det, at selv om generalforsamlingen med kendskab hertil havde godkendt salget, kunne dette dog ikke blive lovligt i forhold til den klagende aktionær, da bestyrelsens egne stemmer beherskede den pågældende generalforsamling.

Også begunstiggelse af direktøren nærstående personer kan medføre ansvar. En dom UfR 1921-156 H pålægger således en bestyrende reder for et sejskibsaktieselskab erstatningspligt i anledning af, at han havde udbetalt sin broder et kommissionsalær på 4.000 kr. for salg af et af selskabets skibe, uanset at broderen ikke havde udfoldet en virksomhed, der efter almindelige regler kunne berettigede ham til noget alær, og idet rederen måtte være klar over, at den ham af generalforsamlingen givne tilladelse til at udbetale provision var meddelt under urigtige forudsætninger.

En betingelse for ansvarets indtræden er naturligvis, at direktøren handler i den hensigt at opnå en eller anden fordel. Hvis dette ikke er tilfældet, men dispositionen dog indbringer ham en gevinst, som han ikke kunne forudse, kan han efter dansk ret næppe pålægges ansvar. UfR 1919-674 frifinder således en direktør, der havde afkøbt en aktionær en aktiepost til pari kurs på et tidspunkt hvor aktiernes virkelige værdi var usikker. Skønt han undlod at oplyse, at han selv var køber, og skønt aktierne ved den kort tid efter indtrædende likvidation gav et udbytte på 665 pct., blev handelen dog anset gyldig, idet det ikke med sikkerhed kunne forudsættes, at „nogen på det ommeldte tidspunkt . . . kunne forudse den senere indtrådte stigning i deres værdi“. Således som dommen er refereret, forekommer dens

konkrete rigtighed noget tvivlsom, men dens principielle tankegang kan formentlig uden betænkelighed tiltrædes.

Det må ligeledes normalt diskuteres i forhold til selskabet, at generalforsamlingen har billiget den pågældende transaktion, thi i så fald foreligger der jo intet tillidsbrud over for selskabet. Herpå afgiver UfR 1921-22 ØL et eksempel: Et aktieselskabs direktør, der ejede størsteparten af aktiekapitalen og med stiltiende samtykke disponerede over selskabets aktiver, også i vidt omfang til egen fordel, havde, da selskabets forretning standse, flyttet nogle af dets ejendele til sin herregård, hvor han benyttede dem, indtil de af hans kreditorer blev solgt ved tvangsauktion. Aktieselskabet søgte da provenuet udbetalt, men fik ikke medhold, da hans disposition antoges at være sket med aktionærernes billigelse. – Dommen er for øvrigt på flere punkter uheldig, bl. a. fordi den ikke skelner imellem, om dispositionen er gyldig i forhold til selskabets kreditorer eller kun i forhold til aktionærerne. Dens materielle resultat er næppe holdbart. At generalforsamlingens godkendelse udelukker tillidsbrud over for selskab og aktionærer, forhindrer ikke, at dispositionen kan være retsstridig i forhold til kreditorerne, thi, som det nærmere vil blive påvist nedenfor, generalforsamlingens godkendelse er uden enhver betydning over for kreditorerne. Navnlig i de private selskaber – og da især i de maskerede enkeltmands-selskaber – vil generalforsamlingens samtykke til ledelsens dispositioner jo altid være sikkert.

F. Kompetenceoverskridelse

I kapitel 4 er der redegjort for direktørens kompetence indad og udad, og det er navnlig fremhævet, at direktøren har den daglige ledelse, medens dispositioner af mere ekstraordinær karakter skal forelægges bestyrelsen. Direktøren pådrager sig ansvar, hvis han uden bestyrelsens godkendelse foretager dispositioner, der går ud over hans kompetenceområde, medmindre hans adfærd kan motiveres ved særlige omstændigheder.

Da erstatningsansvar forudsætter et tab, er det indlysende, at uretmæssige dispositioner, der ikke skader selskabet, ikke kan gøre ansvaret aktuelt. Spørgsmålet er imidlertid, om ansvaret kan bortfalde eller lempes, dersom den uden for bemyndigelsen foretagne handling i øvrigt var fornuftig og rimelig samt udført i selskabets interesse. Først må udskilles de tilfælde, hvor direktøren ikke har haft den fornødne tid til at indhente bestyrelsens godkendelse. Hvis det drejer sig om uopsættelige dispositioner, som i selskabets interesse var nødvendige eller absolut hensigtsmæssige, vil man næppe kunne holde direktøren ansvarlig, selv om dispositionen måtte

vide sig at medføre tab. Var der derimod tid til at indhente godkendelse, bør dispositionens hensigtsmæssighed alene ikke kunne diskulperes.

Af det anførte følger, at en overskridelse af bemyndigelsen ikke i sig selv har den retsvirkning at medføre ansvar, selv om tab er lidt. Med andre ord: Også på dette område gør der sig et retsbrudssynspunkt gældende. Men overskridelsen har ikke desto mindre en tendens til at skærpe ansvaret, for så vidt som det ikke vil være nok til at diskulperes, at der ikke var noget at bebrejde direktøren, men der må kræves det positive, at den pågældende handlings foretagelse påtvang sig med en vis styrke. Dette vil i særlig grad gælde handlinger på et område, som udtrykkelig er unddraget direktørens dispositionsret. Hertil kommer, at overskridelse af bemyndigelsen endvidere vil vende bevisbyrden om, idet det er direktøren, der må bevise, at han handlede fornuftigt og i selskabets interesse ved den pågældende dispositions foretagelse.

Der foreligger såvidt ses kun en enkelt dom, der belyser det ovenfor anførte, nemlig østre landsrets dom i UfR 1956-1122. I den omhandlede sag fandtes en direktør med rette afskediget uden varsel idet han groft havde tilsidesat sine pligter efter a.l. § 48 ved uden bestyrelsens tilladelse at have indladt sig på betydelige engagementer – langt udover selskabets aktiekapital – på en enkelt kunde hvilken disposition bibragte selskabet et betydeligt tab. Han frifandtes derimod for selskabets erstatningskrav bl. a. fordi han havde ment at handle i selskabets interesse¹¹⁾.

3. Fritagelse for ansvar og lempelse af ansvaret

A. Diskulperende omstændigheder

Et ansvar forudsætter dels, at der fra direktørens side er udvist et forhold, der efter almindelige erstatningsregler kan medføre ansvar, dels at der ikke foreligger omstændigheder, der lægger ansvaret over på andre med den virkning, at direktøren bliver ansvarsfri.

Diskulperende omstændigheder, der på forhånd befrier direktøren for ansvar over for selskabet vil foreligge, hvis direktøren har handlet efter ordre fra bestyrelsen eller med dennes tilladelse. Det er dog herved en forudsætning, at bestyrelsens ordre eller godkendelse omfatter forhold, der

¹¹⁾ Dommen kritiseres af Gomard pag. 402 med bemærkning at afgørelsen går langt, måske for langt i retning af ansvarsfrihed for uheldigt, men ikke uhæderligt fejlskøn.

ligger inden for dens kompetenceområde. Dette spørgsmål behandles nedenfor i afsnit B.

Ansvar kan bortfalde, hvis den af direktøren udviste adfærd senere bliver sanktioneret af en dertil kompetent myndighed, eller hvis det – uden at dispositionen approberes – dog tilkendegives ham, at ansvar ikke vil blive gjort gældende, således som det bl. a. kan ske ved meddelelse af decharge. De herhenhørende problemer behandles i afsnit C.

B. Forudgående sanktion

Det er i kapitel 4 nærmere omtalt, at bestyrelsen er direktørens overordnede i den forstand, at den kan give ham direktiver med hensyn til den daglige ledelse, ligesom dispositioner af ekstraordinær karakter skal forelægges bestyrelsen.

Det må være hovedreglen, at dispositioner, der foretages i forståelse med bestyrelsen, ikke kan medføre selvstændigt ansvar for direktøren. Hertil hører dels dispositioner, der er foretaget efter bestyrelsens anvisning og på dens initiativ, dels dispositioner, der er foreslået af direktøren, men som på forhånd er forelagt og godkendt af bestyrelsen.

Denne hovedregel må dog tåle visse indskrænkninger. For det første kan bestyrelsens sanktion kun virke diskulperende inden for bestyrelsens eget kompetenceområde, dvs. for så vidt angår ansvar over for selskabet. Derimod kan bestyrelsens godkendelse ikke diskulperere i forhold til trediemand, det være sig selskabets kreditorer eller andre. Navnlig er en sådan godkendelse naturligvis uden virkning i relation til et eventuelt strafansvar for lovovertrædelser.

Endvidere er det en forudsætning for ansvarsfritagelsen, at bestyrelsens godkendelse er givet under sådanne omstændigheder, at bestyrelsen fuldt ud har kunne bedømme dispositionens karakter og rækkevidde. Har direktøren hemmeligholdt relevante omstændigheder for bestyrelsen, er dens godkendelse uden diskulperende betydning.

Fremdeles må det erindres, at direktøren i kraft af sin stilling har et selvstændigt ansvar, såvel over for selskabet som over for trediemand. Retsstridige handlinger, der begås af direktør og bestyrelse i forening, vil sædvanligvis medføre solidarisk ansvar for begge parter. Ved afgørelsen af om betingelserne for solidarisk ansvar er til stede, vil direktørens holdning under forhandlingerne med bestyrelsen være af betydning. Har han således frarådet dispositionerne og måske endog energisk forsøgt at overtale bestyrelsen til at opgive dem, vil dette normalt diskulperere ham i forhold til selskabet, men næppe i forhold til trediemand. Har han derimod

anbefalet dispositionen eller i hvert fald ikke gjort noget for at hindre den, må han som hovedregel bære sit ansvar sammen med bestyrelsen.

C. Efterfølgende sanktion

1. Bestyrelsens godkendelse.

Det er omtalt i kap. 4, at bestemmelsen i a.l. § 54 om usædvanlige dispositioners forelæggelse for bestyrelsen ikke nødvendigvis forudsætter forudgående godkendelse. Dispositionen kan forelægges efter dens foretagelse, og for så vidt den da tages til efterretning af bestyrelsen uden kritik, må dette opfattes som en godkendelse. Om virkningen af en sådan efterfølgende godkendelse gælder i alt væsentligt samme regler som den forudgående sanktion, alene med den begrænsning der følger af, at direktøren i disse tilfælde altid vil være den, der har taget initiativet. Heri ligger, at et eventuelt erstatningsansvar for en sådan disposition normalt vil ramme bestyrelse og direktion in solidum. Også her gælder reglen, at godkendelse, hvis den overhovedet kan diskulperer, kun kan have retsvirkninger for ansvaret over for selskabet, ikke i forhold til andre.

2. Generalforsamlingens godkendelse.

På den ordinære generalforsamling aflægges der beretning om selskabets virksomhed i det forløbne år, og aktionærene har lejlighed til at kritisere de trufne dispositioner. Forhandlingerne ender oftest med, at beretningen tages til efterretning, og heri ligger normalt en godkendelse af ledelsens dispositioner. I denne forbindelse – oftere dog i tilslutning til regnskabets aflæggelse – plejer man i mange selskaber at meddele decharge. Dette fortolkes som en tilkendegivelse af, at generalforsamlingen friholder ledelsen for ansvar. Medens a.l. af 1930 ikke indeholdt regler om decharge, findes der nu bestemmelser i a.l. 1973 § 144, og apl. § 114, der tager stilling til i hvilket omfang en af generalforsamlingen meddelt decharge er bindende.

For at en meddelt decharge kan have denne retsvirkning, er det en betingelse, at de forhold, for hvilke der eventuelt kan gøres ansvar gældende, har været oplyst for generalforsamlingen på behørig måde, og at der har været mulighed for at rejse kritik¹²⁾. Således bestemmer § 144, stk. 2, 1. pkt. (apl. § 114, stk. 2, 1.pkt.): „Søgsmål kan anlægges, selv om generalforsamlingen tidligere har besluttet ansvarsfrihed eller afstået fra at an-

¹²⁾ Jfr. Gomard pag. 404.

lægge søgsmål, såfremt der angående denne beslutning eller det forhold, hvorpå søgsmålet bygger, ikke er givet i alt væsentligt rigtige og fuldstændige oplysninger til generalforsamlingen, inden beslutningen blev truffet“.

Hvis sådan kritik ikke fremføres, eller hvis der på grundlag af kritikken udspinder sig en debat, hvorefter der enstemmigt gives decharge, må denne være diskulperende i forholdet til selskabet som sådant. Endvidere kan spørges, om aktionærer, der ikke har været til stede på generalforsamlingen, kan gøre ansvar gældende.

Disse spørgsmål kunne tidligere ikke besvares med sikkerhed, og der forelå kun få domme om spørgsmålet. Ved en Sø- og Handelsretsdom (UfR 1934-1015) er det udtalt, at en minoritet af aktionærer, der på selskabets generalforsamling forgæves havde stemt imod, at der gaves decharge, ikke ved flertallets afgørelse var afskåret fra gennem sagsanlæg at søge beslutningen omstødt som stridende mod gældende lovregler eller vedtægter eller almindelige retsgrundsætninger. Hovedsynspunktet bag denne dom er, at almindelige retsgrundsætninger om minoritetsbeskyttelse ikke kan sættes ud af spillet ved en flertalsbeslutning om decharge. På baggrund af denne dom var det vistnok den overvejende opfattelse i litteraturen, at en meddelt decharge ikke var bindende for aktionærer, der havde stemt imod eller var fraværende. Da en minoritetsgruppe aktionærer imidlertid ikke havde adgang til at rejse sag på selskabets vegne, og kun undtagelsesvis kunne bevise et sådant direkte tab ved ledelsens retsstridige adfærd, at de kunne rejse sag på egne vegne, var beskyttelsen af tvivlsom værdi. Det er derfor af stor betydning, at minoritetens rettigheder nu beskyttes af reglerne i a.l. § 144, stk. 3, jfr. apl. 114, stk. 3. Det hedder i bestemmelsen: „Har aktionærer, der repræsenterer mindst en tiendedel af aktiekapitalen, modsat sig en beslutning om ansvarsfrihed eller om afkald på retssag, kan der af enhver aktionær anlægges søgsmål med påstand om, at den eller de ansvarlige tilpligtes at betale selskabet erstatning for det tab, det har lidt. Aktionærer, som herefter anlægger sag, er ansvarlige for sagsomkostningerne, dog med ret til at få disse godtgjort af selskabet i det omfang, omkostningerne dækkes af det beløb, der gennem retssagen kommer selskabet til gode“. I anpartsselskaber kræves det dog, at en fjerdedel af indskudskapitalen har modsat sig beslutningen. Formuleringen „har modsat sig beslutningen“ viser, at egentlig stemmeafgivelse ikke kræves. Også den blotte tilkendegivelse på generalforsamlingen om, at man tager afstand fra beslutningen er nok. Derved udstrækkes beskyttelsen også til ikke-stemmeberettigede aktionærer, og vedtægtsbestemmelser om, at nogle aktier har højere stemmевærdi end andre, spiller i denne situation ingen

rolle. Er dechargen i øvrigt bindende, og har ikke mindst 10 % af aktiekapitalen modsat sig decharge, er den herefter bindende også for fraværende aktionærer – forslaget behørig optagelse på dagsordenen selvsagt forudsat. Som det ses af bestemmelsens ordlyd, giver den minoritetsgruppen adgang til at optræde som sagsøgere i eget navn, men på selskabets vegne. Herefter er det for sagsøgerne nok at bevise, at selskabet som sådant har lidt tab ved den retsstridige disposition. Uanset at ikke mindst 10 % af aktiekapitalen har modsat sig decharge, kan den ikke være bindende for mindretallet, hvis vedtagelsen er opnået gennem de ansvarliges egne stemmer, jfr. dommene i UfR 1925-244 H og 1925-874 H¹³). Først nævnte dom tilsidesætter dechargen, da den var opnået ved bestyrelsens egne stemmer. Sidstnævnte dom opretholdt den meddelte decharge, der også ville være blevet vedtaget uden bestyrelsens stemmer. Der kan i øvrigt henvises til bestemmelsen i a.l. 1973 § 67, stk. 4, hvorefter en aktionær ikke må stemme i spørgsmål om sagsanlæg mod ham selv.

Overfor selskabets konkurs- eller likvidationsbo er en meddelt decharge aldrig bindende, såfremt konkursen eller den insolvente likvidation indtræder inden to år efter, at dechargen er meddelt, jfr. a.l. 1973 § 144, stk. 4. Efter dette tidspunkt kan dechargen kun angribes, såfremt den er meddelt på ufuldstændigt grundlag eller de ansvarliges egne stemmer. Det må antages, at domstolene i tilfælde af konkurs eller insolvent likvidation vil strække sig vidt i henseende til at erklære dechargen for meddelt på ufuldstændigt grundlag.

For kreditorernes vedkommende kan dechargen ikke være bindende. Herved må imidlertid erindres, at ansvar fra kreditorernes side ikke kan gøres gældende mod ledelsen, så længe selskabet består.

Først hvis det under selskabets likvidation viser sig, at selskabet er insolvent, kan der være tale om selvstændigt ansvar fra kreditorernes side over for direktion eller bestyrelse, idet der først på dette tidspunkt kan bevises et tab.

D. Nedsættelse af erstatningsansvaret

Erstatningsansvaret vil ofte kunne ramme den enkelte ansvarlige meget hårdt. Særlig hårdt kan erstatningsansvaret ramme, når flere er solidarisk ansvarlige og ikke alle solvente, idet den eller de solvente medlemmer af ledelsen da vil kunne komme til at udrede også den del af erstatningen, der

¹³) Således også Krenckel, p. 278 og Sindballe-Klerk, p. 228 og Gomard p. 404. Se også Ledelse og Ansvar, p. 167.

strengt påhviler de ikke betalingsdygtige. Især hvor der kun er udvist en ringe uagtsomhed, der har medført et stort tab, vil ansvaret kunne føles hårdt.

Efter gældende ret har der næppe, når bortses fra skadelidtes egen skyld, været hjemmel til nedsættelse af erstatningsansvaret, idet dansk ret savner almindelige regler om nedsættelse af erstatningsansvaret¹⁴).

Med forbillede i den svenske lovs § 211 indfører a.l. 1973 § 143, jfr. apl. § 113, en generel adgang til lempelse „når dette findes rimeligt under hensyn til skyldgraden, skadens størrelse og omstændighederne i øvrigt“.

Den der efter bestemmelsen får sit ansvar nedsat, er herefter ikke solidarisk ansvarlig med andre, men kun med det nedsatte beløb.

Selv om formuleringen ikke som den svenske lovs § 211 er begrænset til simpel uagtsomhed, fremgår det dog af bemærkningerne til bestemmelsen, at der kun yderst sjældent vil kunne blive spørgsmål om nedsættelse ved grov uagtsomhed.

En sådan bestemmelse vil utvivlsomt imødekomme et behov, ikke mindst fordi man ikke herhjemme kan forsikre sig mod bestyrelsesansvaret¹⁵).

I hvilket omfang bestemmelsen om nedsættelse af erstatningsansvaret vil blive anvendt, er det nok lidt tidligt at spå om. Forskellige hensyn og modhensyn gør sig her gældende. Det kunne synes nærliggende at lempe erstatningsansvaret for bestyrelsesmedlemmer i hovedaktionærsselskaber, hvor de hyppigt har savnet enhver indflydelse på selskabets drift. Her har domstolene, jfr. ovenfor under B., i nogle sager frifundet ud fra den betragtning, at de pågældende bestyrelsesmedlemmer kun sad i bestyrelsen for at bringe denne op på mindst tre medlemmer og ikke udgjorde nogen garanti for selskabets drift. Da enmandsbestyrelser nu bliver lovlige i selskaber med en aktiekapital på under 40.000 kr., kan dette synspunkt ikke længere opretholdes i fuldt omfang. Det vil nok med årene blive farligere at påtage sig „vennebestyrelsesposter“. Lempelse af erstatningsansvaret kan vel især tænkes for arbejdstagerrepræsentanter i bestyrelsen samt for den antagne direktør, der ved en ringe fejl forårsager et stort tab. Også sociale hensyn, gående ud på ikke at pålægge skadevolder større erstatning, end han med rimelighed kan udrede, kan her spille ind.

¹⁴) Derimod findes der regler om lempelse af erstatningsansvaret for børn og psykisk abnorme, myndighedslovens §§ 63-64, ligesom specielle lempelsesregler kan findes i forsikringsaftalelovens § 25 om lempelse af regresansvaret, når skadelidte har tegnet skadesforsikring, samt sømandslovens § 50, stk. 2 og sølovens § 67, pkt. 2.

¹⁵) Et enkelt forsikringselskab er dog nu begyndt som tillæg til advokatansvarsforsikringen mod særlig præmie for hver enkelt bestyrelsespost at forsikre advokater som bestyrelsesmedlemmer, men begrænser dækningen til tilfælde af simpel uagtsomhed.

Lov om aktieselskaber, nr. 370 af 13. juni 1973

KAPITEL 1

Indledende bestemmelser

§ 1. Denne lov finder anvendelse på alle erhvervsdrivende aktieselskaber med de begrænsninger, der følger af de for visse aktieselskaber ved eller i henhold til lov givne særlige regler.

Stk. 2. I aktieselskaber hæfter deltagerne ikke personligt for selskabets forpligtelser.

Stk. 3. Et aktieselskab skal have en i aktier fordelt aktiekapital. Aktiekapitalen skal være på mindst 100.000 kr. Aktiernes antal skal være mindst tre.

Stk. 4. Loven finder ikke anvendelse på selskaber, som gennem medlemmernes deltagelse i virksomheden som aftagere, leverandører eller på anden lignende måde har til formål at virke til fremme af medlemmernes fælles interesse, såfremt vedtægterne bestemmer, at udbyttet – bortset fra normal forrentning af den indskudte kapital – alene anvendes til fordeling blandt medlemmerne i forhold til deres andel i omsætningen, og at formuen ved selskabets opløsning – efter tilbagebetaling af den indskudte kapital – fordeles på samme måde.

Stk. 5. Loven omfatter ikke selskaber, hvis vedtægter bestemmer, at udbyttet – bortset fra normal forrentning af den indskudte kapital – alene anvendes til velgørende eller almennyttige formål, og at formuen ved selskabets opløsning – udelukkende anvendes til velgørende eller almennyttige formål.

Stk. 6. Loven finder ikke anvendelse på selskaber, der er undergivet lov om anpartsselskaber.

§ 2. Ejer et aktieselskab en så stor del af aktierne i et andet aktieselskab eller af anparterne i et anpartsselskab, at de repræsenterer flertallet af stemmerne, anses det førstnævnte som moderselskab og det sidstnævnte som datterselskab. Ejer et datterselskab eller et moderselskab i forening med et eller flere datterselskaber eller flere datterselskaber tilsammen så mange aktier eller anparter i et andet selskab som nævnt i 1. pkt., anses sidstnævnte selskab ligeledes som datterselskab af moderskabet.

Stk. 2. Har et aktieselskab i øvrigt på grund af aktiebesiddelse, anpartsbesiddelse eller aftale en bestemmende indflydelse over et andet aktieselskab eller over et anpartsselskab og en betydelig andel i dets driftsresultat, anses det førstnævnte selskab ligeledes som moderselskab og det sidstnævnte som datterselskab,

Stk. 3. Moder- og datterselskaber udgør i forening en koncern.

KAPITEL 2

Aktieselskabers stiftelse

§ 3. Ved stiftelsen af et aktieselskab skal stifterne oprette og underskrive en stiftelsesoverenskomst. Denne skal indeholde udkast til vedtægter og bestemmelser om de i §§ 5 og 6 omhandlede forhold.

Stk. 2. Antallet af stiftere må ikke være under tre. Mindst to af stifterne skal være her i landet bosatte personer, medmindre handelsministeren undtager fra dette krav. Med her i landet bosatte personer ligestilles den danske stat, danske kommuner, her hjemmehørende ansvarlige interentselskaber, kommanditselskaber, anpartsselskaber, aktieselskaber, andre selskaber med begrænset ansvar og foreninger samt her hjemmehørende stiftelser og andre selvejende institutioner, der er undergivet offentligt tilsyn. Handelsministeren kan undtage fra kravet om, at stiftelser og andre selvejende institutioner skal være undergivet offentligt tilsyn.

Stk. 3. Den, der er umyndig, eller hvis bo er under konkursbehandling, kan ikke være stifter.

§ 4. Vedtægterne skal indeholde bestemmelser om:

- 1) selskabets navn og eventuelle binavne,
- 2) den kommune her i landet, hvor selskabet skal have hjemsted (hovedkontor),
- 3) selskabets formål,
- 4) aktiekapitalens størrelse. I tiden indtil den konstituerende generalforsamling kan aktiekapitalen angives med det midste beløb, der skal tegnes, og det største beløb, der kan tegnes,
- 5) aktiernes pålydende (det nominelle beløb) og aktionærernes stemmeret,
- 6) antallet eller mindste og højeste antal af bestyrelsesmedlemmer og eventuelle bestyrelsessuppleanter og af revisorer samt bestyrelsesmedlemmernes og revisorernes valgperiode,
- 7) indkaldelse til generalforsamlinger,
- 8) hvilke anliggender der skal behandles på ordinær generalforsamling,
- 9) hvilken periode selskabets regnskabsår skal omfatte,
- 10) hvorvidt aktierne skal lyde på navn eller kan lyde på ihændehaber,
- 11) hvorvidt selskabets aktier skal være ikke-omsætningspapirer,
- 12) hvorvidt aktionærer skal være forpligtet til at lade selskabet eller andre indløse deres aktier helt eller delvis, og da efter hvilke regler,
- 13) hvorvidt der skal gælde indskrænkninger i aktiernes omsættelighed og da efter hvilke regler,
- 14) hvorvidt nogle aktier skal have særlige rettigheder, og da hvilke, og
- 15) eventuelle begrænsninger i bestyrelsesmedlemmers og direktørers tegningsret i henhold til § 60, stk. 3.

§ 5. Stiftelsesoverenskomsten skal indeholde bestemmelser om:

- 1) tegningskursen for aktierne,
- 2) tidsfristerne for tegningen og indbetalingen af aktierne,
- 3) tiden, inden hvilken den konstituerende generalforsamling skal afholdes, samt på hvilken måde og med hvilket varsel indkaldelsen skal finde sted, medmindre generalforsamlingen ifølge § 9 afholdes uden indkaldelse, og
- 4) størstebeløbet af de med stiftelsen forbundne omkostninger. Disse omkostninger med tillæg af garantiprovision eller andet vederlag til stiftere eller andre må – bortset fra offentlige afgifter – ikke uden overregistrators tilladelse overstige fem pct. af den tegnede aktiekapital.

§ 6. I stiftelsesoverenskomsten skal optages de bestemmelser, som måtte være truffet om:

- 1) at aktier skal kunne tegnes mod indbetaling i andre værdier end kontanter (apportindskud),
- 2) at selskabet skal overtage sådanne værdier på anden måde end mod vederlag i aktier,
- 3) at selskabet skal afholde omkostningerne ved stiftelsen, samt
- 4) at der skal tilkomme stiftere eller andre særlige rettigheder eller fordele i selskabet,

Stk. 2. I stiftelsesoverenskomsten skal redegøres for de omstændigheder, der er af betydning for vurderingen af formueværdier, som skal overtages (vurderingsgrundlaget), samt for bedømmelsen af de i henhold til stk. 1 truffede bestemmelser i øvrigt. Redegørelsen skal særlig angive:

- 1) de af bestemmelserne omfattende personers navn og bopæl,
- 2) det for overtagelse af formueværdier fastsatte vederlag, der ikke må overstige det beløb, som aktiverne må antages at kunne optages til i selskabets status, hvor stor en del af vederlaget der ydes i form af aktier samt i hovedtræk de øvrige vilkår for overtagelsen.

Stk. 3. Når selskabet i forbindelse med stiftelsen skal overtage en bestående virksomhed, skal der, når stiftelsesoverenskomsten underskrives, fremlægges resultatopgørelse og status for virksomheden for de to sidst afsluttede regnskabsår eller den kortere tid, virksomheden måtte være drevet, samt resultatopgørelse og status for den forløbne del af det løbende regnskabsår forud for overtagelsen. Endvidere skal der vedhæftes stiftelsesoverenskomsten en åbningsstatus for selskabet forsynet med tilfredsstillende attestasjon for, at virksomhedens økonomiske stilling ikke er forringet i tiden mellem overtagelsen og stiftelsen.

Stk. 4. Dokumenter, hvis hovedindhold ikke er gengivet i stiftelsesoverenskomsten, men hvortil der henvises i stiftelsesoverenskomsten, skal vedhæftes denne.

Stk. 5. Aftaler angående de i stiftelsesoverenskomsten omhandlede forhold, som ikke godkendes ved stiftelsesoverenskomsten, har ikke gyldighed for selskabet.

§ 7. Tegning af aktier skal ske på stiftelsesoverenskomsten eller på tegningslister, som skal indeholde en genpart af stiftelsesoverenskomsten. De i § 6, stk. 3, omhandlede regnskaber skal i original eller bekræftet genpart fremlægges ved tegningen. Aktietegning uden iagttagelse af foranstående kan ikke påberåbes af selskabet, såfremt aktietegneren inden selskabets registrering har gjort indsigelse over for aktieselskabsregisteret.

Stk. 2. Er aktier tegnet under forbehold er aktietegningen ugyldig. Såfremt der ikke inden selskabets registrering er gjort indsigelse over for aktieselskabsregisteret, er aktietegningen dog bindende og forbeholdet bortfaldet.

§ 8. Stifterne bestemmer, om aktietegningen kan accepteres. Der kan ikke tildeles en stifter aktier for et mindre beløb, end han har overtaget ifølge stiftelsesoverenskomsten. I tilfælde af overtegning skal stifterne, inden indkaldelse til konstituerende generalforsamling finder sted, træffe beslutning om, hvor mange aktier der tilkommer hver enkelt aktietegner.

Stk. 2. Er en aktietegning ikke accepteret, eller stifterne finder tegningen ugyldig, eller er der ved overtegning foretaget nedsættelse af det tegnede beløb, skal stifterne straks underrette den pågældende aktietegner derom.

§ 9. Beslutning om selskabets stiftelse træffes på den konstituerende generalforsamling.

Stk. 2. Hvis alle aktier tegnes på generalforsamlingen og alle godkendte aktietegnere er enige heri, kan beslutning om selskabets stiftelse træffes uden forudgående indkaldelse. I modsat fald skal stifterne indkalde samtlige aktietegnere til en konstituerende generalforsamling. Med hensyn til denne generalforsamling finder lovens og vedtægternes forskrifter om generalforsamlinger tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Stifterne skal drage omsorg for, at de benyttede tegningslister og de i § 6, stk. 3, omhandlede regnskaber senest otte dage før generalforsamlingen fremlægges til eftersyn for aktietegnerne på et i indkaldelsen angivet sted.

Stk. 4. På generalforsamlingen fremlægges de i stk. 3 omhandlede dokumenter samt opgørelse over de i § 5, stk. 4, nævnte udgifter. Der skal endvidere gives oplysning om det aktiebeløb, der er accepteret, aktiernes fordeling på de enkelte aktietegnere samt det beløb, der er indbetalt på aktierne. Disse oplysninger skal optages i forhandlingsprotokollen.

§ 10. Viser det sig på den konstituerende generalforsamling, at aktiekapitalen eller det eventuelt fastsatte mindstebeløb ikke er blevet fuldt tegnet og accepteret af stifterne, er spørgsmålet om selskabets stiftelse og dermed aktietegningens forpligtelser bortfaldet. Indbetalte beløb tilbagebetales, dog at omkostningerne ved stiftelsen kan fradrages, hvis dette er betinget ved tegningen.

Stk. 2. Opstår der på den konstituerende generalforsamling spørgsmål om ændring af vedtægterne eller stiftelsesoverenskomsten i øvrigt, må beslutning om selskabets stiftelse ikke træffes, før dette spørgsmål er afgjort. Såfremt der i indkaldelsen til den konstituerende generalforsamling er stillet forslag om ændring af vedtægterne, kan forslaget vedtages under iagttagelse af de regler, som gælder om vedtægtsændringer. Forslag om at stifte selskabet med en højere aktiekapital end angivet i stiftelsesoverenskomsten eller om vedtægtsændringer, der ikke er angivet i indkaldelsen, eller om ændring af stiftelsesoverenskomsten i øvrigt kan alene vedtages med samtykke af samtlige stiftere og aktietegnere.

Stk. 3. Til beslutning om selskabets stiftelse kræves, at beslutningen tiltrædes af flertallet af de afgivne stemmer og mindst 2/3 af den på generalforsamlingen repræsenterede aktiekapital. I modsat fald er spørgsmålet om selskabets stiftelse bortfaldet.

Stk. 4. Efter at der er truffet beslutning om selskabets stiftelse, foretages der valg af bestyrelse og revisor.

§ 11. Bestyrelsen skal anmelde selskabet til registrering senest 6 måneder efter datoen for stiftelsesoverenskomstens oprettelse.

Stk. 2. Selskabet kan ikke registreres, medmindre det samlede aktiebeløb, som er bin-

dende tegnet og tildelt, svarer til den i vedtægterne angivne aktiekapital og der af aktiernes pålydende med tillæg af eventuel overkurs er indbetalt mindst halvdelen og i alt mindst 100.000 kr.

Stk. 3. Er anmeldelse om stiftelse af et aktieselskab ikke indgivet inden den i stk. 1 angivne frist, kan registrering ikke finde sted. I så fald bortfalder aktietegners forpligtelser, jfr. herved § 10, st. 1. Det samme gælder, såfremt registrering af andre grunde nægtes.

§ 12. Et selskab, der ikke er registreret, kan ikke som sådant erhverve rettigheder eller indgå forpligtelser. Det kan heller ikke være part i retssager bortset fra søgsmål til indkrævning af tegnet aktiebeløb og andre søgsmål vedrørende aktietegningen.

Stk. 2. For en forpligtelse, der før registreringen indgås på selskabets vegne, hæfter de, som har indgået forpligtelsen eller har medansvar herfor, solidarisk. Ved registreringen overtager selskabet de forpligtelser, som følger af stiftelsesoverenskomsten, eller som er pådraget selskabet efter den konstituerende generalforsamling.

Stk. 3. Er der før selskabets registrering truffet en aftale, og var medkontrahenten vidende om, at selskabet ikke var registreret, kan medkontrahenten, medmindre andet er aftalt, hæve aftalen, såfremt anmeldelse til registrering ikke er foretaget inden udløbet af den i § 11, stk. 1, fastsatte frist eller registrerings nægtes. Var medkontrahenten uvidende om, at selskabet ikke var registreret, kan han hæve aftalen, så længe selskabet ikke er registreret.

KAPITEL 3

Indbetaling af aktiekapital

§ 13. Det beløb, som skal betales for en aktie, må ikke være lavere end aktiens pålydende.

Stk. 2. En aktietegner kan ikke uden bestyrelsens samtykke bringe fordringer på selskabet i modregning mod sin forpligtelse ifølge aktietegningen. Samtykke må ikke gives, såfremt modregningen kan skade selskabet eller dets kreditorer.

Stk. 3. Selskabets fordringer på aktieindbetalinger kan ikke afhændes eller pantsættes.

Stk. 4. Overdrages en ikke fuldt indbetalt aktie, hæfter erhververen, når han har anmeldt sin erhvervelse, for restindbetalingen sammen med overdrageren.

§ 14. Foretager en aktionær ikke i rette tid en ham påhvilende indbetaling, er han, såfremt vedtægterne ikke bestemmer andet, pligtig fra forfaldsdagen at betale en årlig rente af det skyldige beløb svarende til den til enhver tid fastsatte officielle diskonto med et tillæg på 2 pct.

Stk. 2. Selskabet skal uden ugrundet ophold søge det skyldige beløb inddrevet eller med fire ugers varsel til aktionæren søge aktien afhændet for hans regning med forpligtelse for erhververen til at yde de manglende indbetalinger med påløbne renter. Er interimsbevis udleveret til aktionæren, kan selskabet efter udløbet af det nævnte varsel kræve det tilbageleveret ved umiddelbar fogedforretning i overensstemmelse med retsplejelovens § 609. Afhændelse skal ske ved en fondsbørsvekslerer.

Stk. 3. Viser det sig, at det skyldige beløb ikke kan inddrives, forholdes der efter reglerne i §§ 15 og 16.

§ 15. Aktier tegnet ved stiftelsen af et aktieselskab skal være fuldt indbetalt senest et år efter, at selskabet er registreret. Er der ikke inden én måned efter udløbet af denne frist foretaget anmeldelse om, at aktiekapitalen er fuldt indbetalt, skal overregistrator forelægge selskabet en passende frist til forholdets berigtigelse i overensstemmelse med reglerne i § 14 og med tilkendegivelse om, at selskabet i modsat fald skal opløses, om fornødent ved skifterettens foranstaltning, jfr. § 117.

§ 16. Aktier tegnet ved kapitalforhøjelse skal være fuldt indbetalt senest et år efter, at forhøjelsen er registreret. Er der ikke inden én måned efter udløbet af denne frist foretaget anmeldelse om, at de nytegnede aktier er fuldt indbetalt, skal overregistrator forelægge selskabet en passende frist til forholdets berigtigelse i overensstemmelse med reglerne i § 14. Er forholdet ikke berigtiget inden fristens udløb, foranlediger overregistrator registreret, at aktiekapitalen er nedsat med de ikke fuldt indbetalte aktiers pålydende, og at vedtægterne er ændret tilsvarende. Disse aktier anses for annulleret, når nedsættelsen er registreret.

KAPITEL 4

Aktier, aktiebrev og aktiebog

§ 17. Alle aktier har lige ret i selskabet. Vedtægterne kan dog bestemme, at der skal være forskellige aktiekasser. I så fald skal vedtægterne angive forskellighederne mellem aktieklasserne, størrelsen af disse samt den fortegningsret til nye aktier, som tilkommer aktionærerne ved forhøjelse af aktiekapitalen.

§ 18. Aktierne er frit omsættelige, medmindre andet følger af lov eller vedtægter. I vedtægterne kan omsætteligheden kun begrænses for navneaktier og kun i overensstemmelse med forskrifterne i §§ 19-20 eller særlig lov.

§ 19. Det kan i vedtægterne bestemmes, at der ved aktieovergang skal tilkomme aktionærer eller andre forkøbsret. Vedtægterne skal da indeholde de nærmere regler herom, herunder navnlig:

- 1) den rækkefølge, hvori forkøbsretten tilkommer de berettigede,
- 2) den frist på højst to måneder regnet fra tilbudets anmeldelse til bestyrelsen, inden for hvilken de berettigede skal gøre forkøbsretten gældende, samt
- 3) den frist på højst to måneder regnet fra tidspunktet for fastsættelsen af købesummen, inden for hvilken købesummen skal erlægges.

Stk. 2. Omfatter aktieovergangen flere aktier, kan forkøbsretten ikke udøves for en del af disse, medmindre vedtægterne giver ret hertil. Såfremt en vedtægtsbestemmelse om beregningsgrundlaget for købesummen måtte føre til en åbenbart urimelig pris for aktierne, kan bestemmelsen tilsidesættes ved dom, og der forholdes da efter reglerne nedenfor i stk. 4.

Stk. 3. Det påhviler bestyrelsen straks at give de forkøbsberettigede skriftlig meddelelse om en stedfunden anmeldelse.

Stk. 4. Hvis vedtægterne ikke indeholder bestemmelser om beregningsgrundlaget for købesummen og der ikke kan opnås enighed om dens størrelse, skal købesummen af skønsmand udmeldt af retten på selskabets hjemsted fastsættes til aktiernes værdi. Den af skønsmændene truffe afgørelse kan af begge parter indbringes for retten. Sag herom må være anlagt inden tre måneder efter modtagelse af skønsmændenes erklæring.

§ 20. Det kan i vedtægterne bestemmes, at overdragelse af aktier kun kan ske med samtykke af selskabet.

Stk. 2. Bestyrelsen træffer bestemmelse herom, medmindre afgørelsen er henlagt til generalforsamlingen. I vedtægterne kan der optages bestemmelser om betingelserne for meddelelse af samtykke. Afgørelsen skal træffes snarest muligt efter anmodningens modtagelse. Den, som har anmodet om samtykke, skal straks underrettes om afgørelsen. Er underretning ikke givet inden to måneder fra anmodningens fremsættelse, anses samtykke for givet.

§ 21. Aktiebrev kan lyde på navn eller ihænde-haver. Hvis der gælder indskrænkninger i aktiernes omsættelighed eller aktionærerne er forpligtede til at lade deres aktier indløse, kan aktiebrevene dog ikke udstedes til ihænde-haver, ligesom de ikke med virkning i forhold til selskabet kan overdrages til ihænde-haver.

Stk. 2. Aktiebrev skal udstedes inden et år efter, at aktietegningen er registreret, og må ikke udleveres før registrering er sket og aktien er fuldt indbetalt. Navneaktier må kun udleveres til aktionærer, der er noteret i aktiebogen.

Stk. 3. Aktiebrev skal angive selskabets navn, hjemsted og registreringsnummer, aktiens løbenummer og aktiens pålydende beløb. Aktiebrevet skal endvidere angive, om aktien skal lyde på navn eller kan lyde på ihænde-haver, samt aktiebrevets udstedelsesdag eller -måned. Aktiebrev skal underskrives af bestyrelsens medlemmer. Underskrifterne kan dog gengives ad mekanisk vej.

Stk. 4. Såfremt der efter vedtægterne kan udstedes aktier af forskellige klasser, skal aktiebrevet angive, til hvilken klasse det hører.

Stk. 5. Aktiebrevet skal endvidere angive de bestemmelser, vedtægterne måtte indeholde om:

- 1) at aktierne skal noteres som betingelse for stemmeret,
- 2) at der til nogle aktier er knyttet særlige rettigheder,
- 3) at aktionærer skal være forpligtet til at lade deres aktier indløse,
- 4) at aktierne ikke skal være omsætningspapirer,
- 5) at der skal gælde indskrænkninger i aktiernes omsættelighed, samt
- 6) at aktierne skal kunne mortificeres uden dom.

Stk. 6. Aktiebrev skal indeholde et forbehold om, at der efter deres udstedelse kan være truffet bestemmelser vedrørende de i stk. 3-5 nævnte forhold, som ændrer aktionærens retsstilling. Foretages sådanne ændringer, skal bestyrelsen så vidt muligt drage omsorg for, at aktiebrevene får påtegning herom eller ombyttes med nye aktiebrev.

§ 22. Et aktiebrev kan omfatte flere aktier. Et sådant aktiebrev skal angive aktiebrevets løbenummer, de af aktiebrevet omfattede aktiers løbenumre samt disses pålydende. I øvrigt finder bestemmelserne i § 21 tilsvarende anvendelse.

§ 23. For aktier, som ikke er fuldt indbetalt, kan der udstedes interimbeviser, som skal lyde på navn og indeholde forbehold om, at aktiebrev kun udleveres mod tilbagelevering af beviset. Senere indbetalinger skal på begæring påføres beviset. Interimbeviser kan underskrives af en af bestyrelsen dertil befuldmægtiget. I øvrigt finder reglerne i §§ 21 og 22 tilsvarende anvendelse, dog at opgivelse af aktiernes løbenummer kan undlades.

Stk. 2. Kuponer og de i § 31 omhandlede tegningsretsbeviser og delbeviser skal angive selskabets navn og aktieklasse. Kuponer skal tillige angive løbenummer på den eller de aktier, hvortil de hører. Bestemmelserne om underskrift af interimbeviser finder tilsvarende anvendelse på tegningsretsbeviser og delbeviser.

§ 24. Overdrages et aktiebrev til eje eller pant, finder bestemmelserne i lov om gældsbreve § 14, stk. 1 og 2, tilsvarende anvendelse. Dette gælder dog ikke, hvis der i henhold til en bestemmelse i selskabets vedtægter er taget utvetydigt og løjnfaldende forbehold i aktiebrevet, f. eks. lydende på, at det ikke er et omsætningspapir. Et til ihændehaven udstedt aktiebrev vedbliver, selv om det forsynes med selskabets påtegning om, at ejerens navn er noteret, at være et ihændehavepapir, dersom navnet ikke er påført aktiebrevet.

Stk. 2. Bestemmelserne i stk. 1 finder tilsvarende anvendelse på interimbeviser og på de i § 31 omhandlede tegningsretsbeviser og delbeviser samt på de i § 31 omhandlede kuponer, når disse overdrages særskilt, efter at forhøjelsesbeslutningen er truffet. På udbyttekuponer finder bestemmelserne i lov om gældsbreve §§ 24 og 25 anvendelse.

Stk. 3. Mortifikation af aktiebrev uden dom kan kun ske, såfremt selskabets vedtægter og aktiebrev indeholder bestemmelse herom. Mortifikationsindkaldelse skal indrykkes i Statstidende i det første nummer i et kvartal med følgende varsel:

- 1) mindst fire uger ved mortifikation af aktiebrev, der ikke er omsætningspapirer.
- 2) mindst seks måneder ved mortifikation af andre aktiebrev, og mortifikationen indtræder da tidligst seks måneder efter, at meddelelse om indkaldelsen er indført i den trækingsliste for obligationer, som af handelsministeren er anerkendt til optagelse af mortifikationsindkaldelser.

Stk. 4. Bestemmelserne i stk. 3 finder tilsvarende anvendelse på interimbeviser, de i § 31 omhandlede tegningsretsbeviser og delbeviser samt på kuponer og taloner. Kuponark kan mortificeres uden dom sammen med et aktiebrev, hvortil de hører, såfremt vedtægterne ikke bestemmer andet.

§ 25. Bestyrelsen skal føre en fortegnelse over samtlige selskabets aktier (aktiebog). Den skal oprettes straks efter selskabets stiftelse. Aktierne skal indføres i nummerfølge, for navneaktiers vedkommende tillige med oplysning om aktionærernes navne.

Stk. 2. Såfremt et aktiebrev omfatter flere aktier, skal aktiebogen tillige indeholde oplysning om aktiebrevets løbenummer, de af aktiebrevet omfattede aktiers løbenumre samt disses pålydende.

Stk. 3. Har en navneaktie skiftet ejer, og der ikke efter vedtægterne er noget til hinder for erhvervelsen, skal den nye aktionærs navn noteres, såfremt han fremsætter begæring herom og dokumenterer sin adkomst. Notering i aktiebogen skal dateres.

Stk. 4. Om stedfunden notering skal selskabet give aktiebrevet påtegning eller, når ved-

tægterne bestemmer dette, mod deponering af aktiebrevet udstede bevis for, at notering er sket.

§ 26. Som aktiebog kan anvendes et betryggende løbsblads- eller kortsystem. Førelsen af aktiebogen kan ske ved databehandling eller på anden dermed ligestillet måde.

Stk. 2. Aktiebogen skal på selskabets kontor være tilgængelig for offentlige myndigheder. I selskaber, hvor arbejdstagere ikke har valgt bestyrelsesmedlemmer i henhold til § 49, stk. 2, skal aktiebogen tillige være tilgængelig for en repræsentant for arbejdstagerne.

§ 27. Erhververen af en navneaktie kan ikke udøve de rettigheder, som tilkommer en aktionær, medmindre han er noteret i aktiebogen eller har anmeldt og dokumenteret sin erhvervelse. Dette gælder dog ikke retten til udbytte og andre udbetalinger og retten til nye aktier ved kapitalforhøjelse.

§ 28. Ejes en aktie af flere i forening, kan de til aktien knyttede rettigheder over for selskabet kun udøves gennem en fælles befuldmægtiget.

KAPITEL 5

Forhøjelse af aktiekapitalen

§ 29. Beslutning om forhøjelse af aktiekapitalen ved tegning af nye aktier eller ved overførsel af selskabets reserver til aktiekapital (fondsaktieemission) træffes af generalforsamlingen, jfr. dog § 37. Sådant beslutning kan ikke træffes, før selskabet er registreret.

Stk. 2. Forslag om kapitalforhøjelse skal fremlægges til eftersyn for aktionærerne og tilsendes disse efter de herom i § 73, stk. 4, indeholdte regler samt fremlægges på generalforsamlingen. Såfremt årsregnskabet for sidste regnskabsår ikke skal behandles på samme generalforsamling, skal også følgende dokumenter fremlægges:

- 1) Afskrift af det seneste årsregnskab med påtegning om generalforsamlingens beslutning vedrørende det foreliggende regnskabsmæssige overskud eller tab samt afskrift af revisionsberetningen for det år, årsregnskabet vedrører.
- 2) En beretning fra bestyrelsen, som i den udstrækning, det ikke på grund af særlige omstændigheder kan skade selskabet, skal oplyse om begivenheder af væsentlig betydning for selskabets stilling, som er indtruffet efter årsberetningens afgivelse.
- 3) En udtalelse fra revisor om bestyrelsens beretning.

Stk. 3. Indkaldelsen til generalforsamlingen skal indeholde oplysning om den fortegningsret, som tillægges aktionærer eller andre, jfr. § 30, samt oplysning om, hvordan de tegningsberettigede skal forholde sig, hvis de vil benytte deres fortegningsret. Såfremt der gøres afvigelser fra aktionærernes fortegningsret, skal grunden hertil oplyses.

§ 30. Ved forhøjelse af aktiekapitalen har aktionærerne ret til forholdsmæssig tegning af nye aktier.

Stk. 2. Er der flere aktieklasser, finder vedtægternes regler om klassernes indbyrdes fortegningsret anvendelse, jfr. § 17.

Stk. 3. Generalforsamlingen kan med den i § 78 foreskrevne stemmeflerhed træffe beslutning om afvigelse fra reglerne i stk. 1. Generalforsamlingen kan ikke uden samtykke af de aktionærer, hvis fortegningsret formindskes, beslutte større afvigelser fra aktionærernes fortegningsret end angivet i indkaldelsen.

§ 31. Såfremt det i forhøjelsesbeslutningen ikke er bestemt, at en kupon, som er tilknyttet aktiebrevet, skal benyttes ved udøvelsen af aktionærens fortegningsret eller ved udleveringen af fondsaktier, har hver aktionær ret til for hver aktie at få et af selskabet udstedt bevis, der angiver, hvor mange beviser der kræves ved tegning af en ny aktie (tegningsretsbevis) eller for udlevering af en ny aktie ved fondsaktieemission (delbevis).

§ 32. Beslutning om forhøjelse af aktiekapitalen ved tegning af nye aktier skal angive:

- 1) det mindste beløb og det højeste beløb, hvormed aktiekapitalen skal kunne forhøjes,
- 2) den aktieklasser, hvortil de nye aktier skal høre, dersom der er eller skal være forskellige aktieselskaber,
- 3) den fortegningsret, der tilkommer aktionærer eller andre, samt hvorvidt der skal gælde indskrænkninger i de nye aktionærers fortegningsret ved fremtidige forhøjelser,

- 4) tegningsfristen samt den frist på mindst fjorten dage regnet fra tidspunktet for tegningslistens fremlæggelse, inden for hvilken aktionærerne skal gøre brug af fortegningsretten,
- 5) fristen for aktiernes indbetaling samt i de tilfælde, hvor fordelingen ikke er overladt bestyrelsen, de regler, efter hvilke fordeling ved overtegning skal ske af de aktier, som ikke er tegnet på grundlag af fortegningsret,
- 6) aktiernes nominelle størrelse og tegningskursen,
- 7) hvorvidt de nye aktier skal lyde på, at de ikke er omsætningspapirer,
- 8) hvorvidt de nye aktier skal lyde på navn eller kan lyde på ihændehaber,
- 9) størstebeløbet af de med kapitalforhøjelsen forbundne omkostninger. Disse omkostninger med tillæg af garantiprovision eller andet vederlag til bestyrelsesmedlemmer, direktører eller andre må – bortset fra offentlige afgifter – ikke uden overregistrators tilladelse overstige fem pct. af den nytegnede kapital.

Stk. 2. Skal der gælde indskrænkninger i de nye aktiers omsættelighed, eller skal de nye aktionærer være forpligtet til at lade deres aktier indløse, skal forhøjelsesbeslutningen indeholde oplysning herom.

Stk. 3. De nye aktier giver ret til udbytte og andre rettigheder i selskabet fra tidspunktet for kapitalforhøjelsens registrering, medmindre andet er bestemt i forhøjelsesbeslutningen. Rettighederne indtræder dog senest et år efter registreringen.

§ 33. Såfremt nye aktier skal kunne indbetales i andre værdier end kontanter eller ved konvertering af gæld, skal bestemmelserne herom angives i forhøjelsesbeslutningen. Reglerne i § 6 finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Redegørelse efter stk. 1, jfr. § 6, stk. 2, afgives af bestyrelsen. Revisor skal afgive udtalelse om redegørelsen, derunder om en eventuel konverterings forsvarelighed. Udtalelsen og de eventuelt oprettede dokumenter skal mindst otte dage før generalforsamlingen være fremlagt til eftersyn for aktionærerne på selskabets kontor samt fremlægges på generalforsamlingen.

§ 34. Tegning af nye aktier skal ske på tegningslister, der underskrives af bestyrelsen, eller på genparter deraf. Tegningslisten skal indeholde generalforsamlingens beslutning om forhøjelse af aktiekapitalen. Ved tegningen skal vedtægterne og de i § 29, stk. 2, omhandlede dokumenter fremlægges. Omfattes aktietegningen af bestemmelsen i § 33, stk. 1, skal endvidere de i § 33, stk. 2, omhandlede dokumenter fremlægges ved tegningen.

Stk. 2. Tegning af nye aktier kan dog ske i generalforsamlingsprotokollen, hvis samtlige aktionærer og de efter generalforsamlingsbeslutningen tegningsberettigede er til stede på generalforsamlingen og alle aktier tegnes på denne måde.

§ 35. Er tegning ikke sket i overensstemmelse med reglerne i § 34, stk. 1 og 2, eller hvis tegning er sket under forbehold, finder bestemmelserne i § 7 tilsvarende anvendelse.

§ 36. Er det fastsatte mindstebeløb for kapitalforhøjelsen ikke tegnet inden for den i tegningslisten fastsatte frist, er beslutningen om kapitalforhøjelsen og om vedtægtsændringer, som forudsætter denne forhøjelse, bortfaldet. Det, som er indbetalt på aktierne, skal i så fald straks betales tilbage.

Stk. 2. Anmeldelse om den stedfundne kapitalforhøjelse kan ikke optages i aktieselskabsregisteret, forinden der på de nytegnede aktier med tillæg af eventuel overkurs er indbetalt mindst en fjerdedel. Er anmeldelse ikke indgivet inden et år efter forhøjelsesbeslutningen, eller nægtes registrering, finder reglerne i stk. 1 tilsvarende anvendelse.

§ 37. Ved bestemmelse i vedtægterne kan bestyrelsen bemyndiges til at forhøje aktiekapitalen ved tegning af nye aktier.

Stk. 2. Vedtægterne skal angive det højeste beløb, hvormed bestyrelsen skal kunne forhøje aktiekapitalen, samt i øvrigt indeholde bestemmelse om de i § 32, stk. 1, nr. 2, 3, 7 og 8, samt stk. 2 og 3 omhandlede forhold. Såfremt forhøjelsen helt eller delvis skal kunne ske på anden måde end ved kontant indbetaling, skal dette angives i vedtægterne.

§ 38. Bestyrelsen kan foretage de ændringer af vedtægterne, som er en nødvendig følge af kapitalforhøjelse i henhold til § 37.

Stk. 2. De aktionærer, der har fortegningsret, skal straks efter bestyrelsens beslutning

om kapitalforhøjelsen underrettes herom efter de for indkaldelse af generalforsamling gældende regler med oplysning om, hvorledes de skal forholde sig, hvis de vil benytte deres forretningsret.

Stk. 3. Tegningslisten skal indeholde oplysning om bemyndigelsen i vedtægterne, jfr. § 37, stk. 2, samt om de af bestyrelsen truffne bestemmelser vedrørende kapitalforhøjelsens mindste og højeste beløb, fristen for tegningen, indbetalingen, aktiernes nominelle størrelse og tegningskursen, jfr. § 32, stk. 1, nr. 4-6. Ved tegningen finder i øvrigt bestemmelserne i § 31 og §§ 33-36 tilsvarende anvendelse.

§ 39. Fondsaktieemission kan ske ved overførsel af aktiekapitalen af sådanne beløb, som efter § 110 kan udbetales som udbytte, eller af beløb fremkommet ved opskrivning af aktiver i henhold til § 100, stk. 4, eller ved overførsel fra den lovpligtige reservefond.

Stk. 2. Beslutningen skal angive det beløb, hvormed aktiekapitalen skal forhøjes. Bestemmelserne i § 32, stk. 1, nr. 2, nr. 3, 2. led, nr. 7 og 8, samt stk. 2 og 3, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Kapitalforhøjelsen kan ikke gennemføres, før beslutningen er registreret.

§ 40. Er der forløbet fem år efter registreringen af en fondsaktieemission, og har ikke alle dertil berettigede fremsat begæring om udlevering af deres aktier, kan bestyrelsen ved bekendtgørelse i Statstidende opfordre den eller de pågældende til inden seks måneder at afhente aktierne. Når fristen er udløbet, uden at henvendelse er sket, kan bestyrelsen for aktionærens regning afhænde aktierne gennem en fondsbrørsvekslerer. I salgsprovenuet kan selskabet fradrage omkostningerne ved bekendtgørelsen og afhændelsen. Er salgsprovenuet ikke afhentet inden fem år efter afhændelsen, tilfalder beløbet selskabet.

KAPITEL 6

Konvertible og udbyttegivende gældsbreve

§ 41. Generalforsamlingen kan træffe beslutning om optagelse af lån mod obligationer eller andre gældsbreve, der giver långiveren ret til at konvertere sin fordring til aktier i selskabet. Sådant lån kan ikke optages med et større beløb end halvdelen af aktiekapitalen på det tidspunkt, beslutningen træffes.

Stk. 2. I generalforsamlingens beslutning skal fastsættes de nærmere lånevilkår og regler for ombytningen. Endvidere skal generalforsamlingens beslutning indeholde bestemmelse om långiverens retsstilling i tilfælde af kapitalforhøjelse, kapitalnedsættelse, udstedelse af nye konvertible gældsbreve eller opløsning, herunder fusion, forinden konvertering finder sted. Med hensyn til beslutningen om optagelse af lånet og forretningsretten finder bestemmelserne i §§ 29-31, § 32, stk. 1, nr. 1-5, og stk. 2 og 3, samt § 33 tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Samtidig med den i stk. 1 omhandlede beslutning skal generalforsamlingen i vedtægterne optage en bemyndigelse for bestyrelsen til at forhøje aktiekapitalen med det beløb, som ombytningen forudsætter. Bemyndigelsen skal indeholde bestemmelse om de i § 32, stk. 1, nr. 2, 7 og 8, samt stk. 2 og 3, omhandlede forhold.

Stk. 4. Hvis det beløb, der er indbetalt for et gældsbrief, er mindre end det pålydende beløb af den eller de aktier, hvormed gældsbriefet ifølge lånevilkårene skal kunne ombyttes, må ombytningen kun gennemføres, såfremt forskellen dækkes ved indbetaling eller af selskabets frie egenkapital.

§ 42. Beslutning i henhold til § 41 skal inden fjorten dage anmeldes til aktieselskabsregisteret. Anmeldelsen skal indeholde oplysning om det beløb, som aktiekapitalen ved ombytning kan forhøjes med, samt om den tid, inden for hvilken ombytning kan ske.

Stk. 2. Når tiden for ombytningen er udløbet, skal bestyrelsen straks anmelde til aktieselskabsregisteret, hvor mange gældsbreve der er blevet ombyttet til aktier. Er ombytningstiden længere end 12 måneder, skal bestyrelsen senest 1 måned efter udløbet af hvert regnskabsår anmelde, hvor mange gældsbreve der i årets løb er blevet ombyttet til aktier. Når registrering har fundet sted, anses aktiekapitalen forhøjet med den samlede pålydende værdi af disse aktier.

Stk. 3. Bestyrelsen kan foretage de ændringer af vedtægterne, som er en nødvendig følge af kapitalforhøjelsen.

§ 43. Generalforsamlingen eller bestyrelsen efter dennes bemyndigelse kan træffe beslutning om optagelse af lån mod obligationer eller andre gældsbreve med ret til rente, hvis størrelse helt eller delvis er afhængig af det udbytte, selskabets aktier afkaster, eller af årets overskud.

KAPITEL 7

Nedsættelse af aktiekapitalen

§ 44. Bortset fra kapitalnedsættelse efter reglerne i §§ 16, 47 og 48, stk. 4, kan beslutning om nedsættelse af aktiekapitalen kun træffes af generalforsamlingen. Sådant beslutning kan ikke træffes, før selskabet er registreret.

Stk. 2. Bestemmelserne i § 29, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse på beslutninger om kapitalnedsættelse. Beslutningen skal angive det beløb, hvormed aktiekapitalen nedsættes (nedsættelsesbeløbet), samt oplyse, til hvilket af følgende formål beløbet skal anvendes:

- 1) Dækning af underskud.
- 2) Udbetaling til aktionærerne.
- 3) Afskrivning på aktionærernes indbetalingspligt.
- 4) Henlæggelse til en særlig fond, der kun kan anvendes efter beslutning af generalforsamlingen.

Stk. 3. Generalforsamlingen kan kun træffe beslutning om anvendelse af nedsættelsesbeløbet til de i stk. 2, nr. 2-4, angivne formål, såfremt bestyrelsen stiller eller godkender forslag herom, og der skal efter nedsættelsen være fuld dækning for aktiekapitalen og den hertil svarende lovpligtige reservefond.

Stk. 4. Skal udbetaling af selskabets midler ske med et højere beløb end nedsættelsesbeløbet, skal dette oplyses i beslutningen såvel som i proklamatet i henhold til § 46 med angivelse af det overskydende beløb.

Stk. 5. Beslutningen om kapitalnedsættelsen skal anmeldes efter reglerne i kapital 19. Indgives anmeldelsen ikke rettidigt, mister beslutningen sin gyldighed.

§ 45. Anvendes nedsættelsesbeløbet til dækning af underskud, skal det samtidig anmeldes, at kapitalnedsættelsen er gennemført. I et tidsrum af tre år regnet fra registreringen må der da ikke træffes beslutning om udbetaling af et højere samlet udbytte end seks pct. årlig, medmindre aktiekapitalen igen er forhøjet med et beløb, der modsvarer nedsættelsesbeløbet, eller reglerne i § 40 er iagttaget.

§ 46. Såfremt nedsættelsesbeløbet helt eller delvis skal anvendes til de i § 44, stk. 2, nr. 2-4, nævnte formål, skal selskabets kreditorer, medmindre aktiekapitalen samtidig forhøjes med et tilsvarende beløb, ved en bekendtgørelse i Statstidende med et varsel af mindst tre måneder opfordres til at anmelde deres krav. Så længe anmeldte, forfaldne krav ikke er fyldestgjort og der ikke på forlangende er stillet betryggende sikkerhed for uforfaldne eller omtvistede krav, må kapitalnedsættelsen ikke gennemføres. Overregistrator afgør på en af parternes begæring, om en tilbudt sikkerhed må anses for betryggende.

Stk. 2. Er anmeldelse om gennemførelse af aktiekapitalens nedsættelse ikke indgivet inden et år efter beslutningens registrering, mister beslutningen sin gyldighed, og den i henhold til § 44, stk. 5, skete anmeldelse slettes af aktieselskabs-registeret.

§ 47. Nedsættelse af aktiekapitalen ved indløsning af aktier efter bestemte regler (amortisation) kan besluttes af bestyrelsen og finde sted uden proklama i henhold til § 46, såfremt beslutningen træffes i henhold til et forbehold herom i vedtægterne og angår aktier, som er udstedt efter, at forbeholdet er optaget i vedtægterne. Bestyrelsen skal enten selv vedtage eller stille forslag om de nødvendige vedtægtsændringer og indgive anmeldelse om kapitalnedsættelsen.

Stk. 2. Gennemførelse af en kapitalnedsættelse efter stk. 1 må kun finde sted, såfremt der efter nedsættelsen er fuld dækning for aktiekapitalen og den dertil svarende lovpligtige reservefond.

KAPITEL 8

Egne aktier

§ 48. Et aktieselskab må ikke mod vederlag til eje eller pant erhverve egne aktier, såfremt den pålydende værdi af selskabets og dets datterselskabers samlede beholdning af

aktier i selskabet overstiger eller som følge af erhvervelsen vil overstige 10 pct. af den tegnede aktiekapital.

Stk. 2. Bestemmelserne i stk. 1 finder tilsvarende anvendelse på et datterselskabs erhvervelse til eje eller pant af moderselskabets aktier mod vederlag.

Stk. 3. Bestemmelserne i stk. 1 og 2 er ikke til hinder for, at aktier erhverves:

- 1) ved overtagelse af bestående erhvervsvirksomhed ved fusion eller på anden måde,
- 2) som led i nedsættelse af aktiekapitalen i overensstemmelse med lovens kapitel 7,
- 3) til opfyldelse af en selskabet påhvilende indløsningspligt efter §§ 136 og 172 eller
- 4) ved køb på tvangsauktion, der finder sted til fyldestgørelse af en selskabet tilkommende fordring.

Stk. 4. Aktier, som er erhvervet i henhold til stk. 3, skal afhændes, så snart det kan ske uden skade for selskabet. Såfremt afhændelsen ikke er sket inden 2 år efter erhvervelsen, skal aktierne annulleres i forbindelse med en tilsvarende nedsættelse af aktiekapitalen.

Stk. 5. Aftale i strid med bestemmelserne i stk. 1-3 er ugyldig. Ugyldigheden kan dog ikke gøres gældende mod en overdrager, som ikke havde eller burde have kundskab om, at aftalen var ugyldig.

Stk. 6. Aktier, der ikke er fuldt indbetalt, kan ikke erhverves i medfør af bestemmelserne i stk. 1, 2 og 3, nr. 4.

Stk. 7. Den bankerne efter bankloven tilkommende adgang til at erhverve og belåne egne aktier berøres ikke af denne lov.

KAPITEL 9

Selskabets ledelse

§ 49. Et aktieselskab skal have en bestyrelse bestående af mindst tre medlemmer. I selskaber, som ikke omfattes af stk. 2, 2. pkt., og som har en aktiekapital på under 400.000 kr., kan bestyrelsen dog bestå af et eller to medlemmer, men i så fald skal der vælges mindst én suppleant.

Stk. 2. Bestyrelsen vælges af generalforsamlingen, medmindre valget efter § 59, stk. 3, skal foretages af repræsentantskabet. I selskaber, der de sidste 3 år har beskæftiget gennemsnitligt mindst 50 arbejdstagere, har disse ret til herudover i overensstemmelse med § 177 at vælge to medlemmer af bestyrelsen og suppleanter for disse blandt selskabets arbejdstagere. I andre selskaber kan vedtægterne tillægge arbejdstagerne en tilsvarende ret. Vedtægterne kan tillægge arbejdstagerne ret til at vælge flere end to medlemmer og kan tillægge offentlige myndigheder eller andre ret til at udpege et eller flere medlemmer af bestyrelsen. Flertallet af bestyrelsens medlemmer skal dog vælges i overensstemmelse med 1. pkt.

Stk. 3. De bestyrelsesmedlemmer, der vælges af arbejdstagerne, udpeges for to år ad gangen blandt de arbejdstagere, der i hele det sidste år før valget har været ansat i selskabet. De øvrige bestyrelsesmedlemmers hverv gælder for den tid, der er fastsat i vedtægterne. Valgperioden skal ophøre ved afslutningen af en ordinær generalforsamling, senest fire år efter valget.

Stk. 4. Lovens bestemmelser om bestyrelsesmedlemmer finder tilsvarende anvendelse på suppleanter for disse.

§ 50. Et bestyrelsesmedlem kan til enhver tid udtræde af bestyrelsen. Meddelelse herom skal gives selskabets bestyrelse og, såfremt medlemmet ikke er valgt af generalforsamlingen, tillige den, som har udpeget ham. Et bestyrelsesmedlem kan til enhver tid afsættes af dem, som har valgt eller udpeget ham.

Stk. 2. Ophører et bestyrelsesmedlems hverv før udløbet af valgperioden, eller opfylder han ikke længere betingelserne i § 52 for at være bestyrelsesmedlem, og er der ingen suppleant til at indtræde i hans sted, påhviler det de øvrige bestyrelsesmedlemmer at foranledige valg af et nyt medlem for det afgåede medlems resterende valgperiode. Det samme gælder, dersom et bestyrelsesmedlem, der er valgt af arbejdstagerne efter § 49, stk. 2, 2.-4. pkt., ikke længere er ansat i selskabet. Hører valget under generalforsamlingen, kan valg af nyt bestyrelsesmedlem dog udskydes til næste ordinære generalforsamling, hvor bestyrelsesvalg skal finde sted, såfremt bestyrelsen er beslutningsdygtig med de tilbageværende medlemmer og suppleanter.

§ 51. I selskaber med en aktiekapital på 400.000 kr. eller derover skal bestyrelsen an-

sætte en direktion bestående af et eller flere medlemmer I mindre selskaber kan bestyrelsen ansætte en direktion

Stk. 2. I selskaber med en aktiekapital på 400.000 kr. eller derover skal flertallet af bestyrelsens medlemmer bestå af personer, der ikke er direktører i selskabet.

§ 52. Bestyrelsesmedlemmer og direktører skal være myndige personer.

Stk. 2. Direktører og mindst halvdelen af bestyrelsens medlemmer skal have bopæl her i landet, medmindre handelsministeren undtager fra dette krav.

Stk. 3. I rederiaktieselskaber kan et enkeltmandsfirma eller et ansvarligt interessentskab være direktør forudsat, at indehaveren eller interessenterne opfylder betingelserne i stk. 1 og 2 for at være direktør.

§ 53. De enkelte medlemmer af selskabets bestyrelse og direktion skal ved deres indtræden i bestyrelsen eller direktionen give bestyrelsen meddelelse om deres aktier i selskabet og om deres aktier og anparter i selskaber inden for samme koncern og senere give meddelelse om erhvervelse og afhændelse af sådanne aktier og anparter. Meddelelserne skal indføres i en særlig protokol.

Stk. 2. Bestyrelsesmedlemmer og direktører må ikke udføre eller deltage i spekulationsforretninger vedrørende aktier i selskabet eller aktier og anparter i selskaber inden for samme koncern.

§ 54. Bestyrelsen forestår ledelsen af selskabets anliggender og skal sørge for en forsvarlig organisation af selskabets virksomhed. Findes der en direktion, forestås ledelsen af bestyrelsen og direktionen. Om det indbyrdes forhold mellem bestyrelsen og direktionen gælder reglerne i stk. 2 og 3. Om bestyrelsens og direktionens adgang til at repræsentere selskabet udadtil og forpligte dette ved retshandler gælder reglerne i §§ 60-62.

Stk. 2. Direktionen varetager den daglige ledelse af selskabet og skal derved følge de retningslinier og anvisninger, som bestyrelsen har givet. Den daglige ledelse omfatter ikke dispositioner, der efter selskabets forhold er af usædvanlig art eller stor betydning. Sådanne dispositioner kan direktionen kun foretage efter særlig bemyndigelse fra bestyrelsen. medmindre bestyrelsens beslutning ikke kan afventes uden væsentlig ulempe for selskabets virksomhed. Bestyrelsen skal i så fald snarest muligt underrettes om den trufne disposition.

Stk. 3. Bestyrelsen skal påse, at bogføringen og formueforvaltningen kontrolleres på en efter selskabets forhold tilfredsstillende måde. Er der ansat en direktion, skal denne sørge for, at selskabets bogføring sker under iagttagelse af lovgivningens regler herom, og at formueforvaltningen foregår på betryggende måde.

Stk. 4. Prokura kan kun meddeles af bestyrelsen.

§ 55. Bestyrelsen i et moderselskab er pligtig at underrette bestyrelsen for et datterselskab, så snart et koncernforhold er etableret. Et datterselskabs bestyrelse skal give moderselskabet de oplysninger, som er nødvendige for vurderingen af koncernens stilling og resultatet af koncernens virksomhed.

§ 56. Bestyrelsen vælger selv sin formand, medmindre andet er bestemt i vedtægterne. Ved stemmelighed afgøres valg ved lodtrækning. En direktør må ikke vælges til formand.

Stk. 2. Formanden skal sørge for, at bestyrelsen holder møde, når dette er nødvendigt. Et medlem af bestyrelsen eller en direktør kan forlange, at bestyrelsen indkaldes. En direktør har, selv om han ikke er medlem af bestyrelsen, ret til at være til stede og udtale sig ved bestyrelsens møder, medmindre bestyrelsen i de enkelte tilfælde træffer anden bestemmelse.

Stk. 3. Over forhandlingerne i bestyrelsen skal der føres en protokol, der underskrives af samtlige tilstedeværende medlemmer. Et bestyrelsesmedlem og en direktør, der ikke er enig i bestyrelsens beslutning, har ret til at få sin mening indført i protokollen.

Stk. 4. Bestyrelsen skal ved en forretningsorden træffe nærmere bestemmelser om udførelsen af sit hverv.

§ 57. Bestyrelsen er beslutningsdygtig, når over halvdelen af samtlige medlemmer er til stede, for så vidt der ikke efter vedtægterne stilles større krav. Beslutning må dog ikke tages, uden at så vidt muligt samtlige bestyrelsesmedlemmer har haft adgang til at deltage

i sagens behandling. Har et medlem af bestyrelsen forfald, og er der valgt en suppleant, skal der gives denne adgang til at træde i medlemmets sted, så længe forfaldet varer.

Stk. 2. De i bestyrelsen behandlede anliggender afgøres, for så vidt der ikke efter vedtægterne kræves særligt stemmeflertal, ved simpelt stemmeflertal. Det kan i vedtægterne bestemmes, at formandens stemme er afgørende i tilfælde af stemmelighed.

§ 58. Et bestyrelsesmedlem eller en direktør må ikke deltage i behandlingen af spørgsmål om aftaler mellem selskabet og ham selv eller om søgsmål mod ham selv eller om aftale mellem selskabet og tredjemand eller søgsmål mod tredjemand, hvis han deri har en væsentlig interesse, der kan være stridende mod selskabets.

§ 59. Vedtægterne kan bestemme, at der foruden bestyrelsen skal være et repræsentantskab. Dette vælges af generalforsamlingen. Vedtægterne kan bestemme, at et eller flere medlemmer skal udpeges på anden måde, men flertallet af repræsentantskabets medlemmer skal dog vælges af generalforsamlingen.

Stk. 2. Repræsentantskabet skal bestå af mindst fem medlemmer. Direktører og bestyrelsesmedlemmer må ikke være medlem af repræsentantskabet. Vedtægterne skal indeholde nærmere bestemmelse om repræsentantskabets sammensætning og medlemmernes funktionstid.

Stk. 3. Repræsentantskabet skal føre tilsyn med bestyrelsens og direktionens forvaltning af selskabets anliggender. Vedtægterne kan bestemme, at bestyrelsen så vidt muligt på forhånd skal gøre repræsentantskabet bekendt med visse nærmere angivne foranstaltninger, der ikke omfattes af den daglige ledelse. Vedtægterne kan endvidere bestemme, at valg af bestyrelse og fastsættelse af bestyrelsesmedlemmernes vederlag foretages af repræsentantskabet. Andre beføjelser kan ikke tillægges repræsentantskabet.

Stk. 4. De i §§ 50, 52-53, 56-58, 64, 103, stk. 2, 115, 140 og 143-146 indeholdte regler om bestyrelsen og bestyrelsesmedlemmer finder tilsvarende anvendelse på repræsentantskabet og dets medlemmer.

Stk. 5. Bestemmelserne i stk. 1-4 finder ikke anvendelse på banker.

§ 60. Medlemmer af bestyrelsen og af direktionen repræsenterer selskabet udadtil.

Stk. 2. Selskabet forpligtes ved retshandler, som på selskabets vegne indgås af den samlede bestyrelse eller af et medlem af bestyrelsen eller af en direktør.

Stk. 3. Den tegningsret, som i stk. 2 tilkommer det enkelte medlem af bestyrelsen og af direktionen, kan i vedtægterne begrænses således, at tegningsretten kun kan udøves af et eller flere bestemte medlemmer i forening eller af flere i forening. Anden begrænsning i tegningsretten kan ikke registreres.

§ 61. En retshandel, der er indgået på selskabets vegne af nogen, der efter § 60 har tegningsret, forpligter selskabet, medmindre:

- 1) de tegningsberettigede har handlet i strid med de begrænsninger i deres beføjelser, som er fastsat i denne lov, eller
- 2) retshandelen falder uden for selskabets formål og selskabet godtgør, at tredje mand vidste det, eller at det ikke kunne være ham ubekendt.

Stk. 2. Bekendtgørelsen af formålsbestemmelsen i selskabets vedtægter i overensstemmelse med § 158, stk. 1, er ikke i sig selv tilstrækkeligt bevis efter stk. 1, nr. 2.

§ 62. Efter at valg eller udnævnelse af medlemmer af bestyrelse eller direktion er bekendtgjort i Statstidende i overensstemmelse med § 158, kan mangler ved valget eller udnævnelsen ikke påberåbes over for tredjemand, medmindre selskabet godtgør, at denne kendte mangelen.

§ 63. De, der efter reglerne i §§ 60-62 er bemyndiget til at repræsentere selskabet, må ikke disponere på en sådan måde, at dispositionen er åbenbart egnet til at skaffe visse aktionærer eller andre en utilbørlig fordel på andre aktionærers eller selskabets bekostning. Ej heller må de efterkomme generalforsamlingsbeslutninger eller beslutninger af andre selskabsorganer, for så vidt beslutningen måtte være ugyldig som stridende mod denne lov eller selskabets vedtægter.

§ 64. Bestyrelsesmedlemmer og direktører kan lønnes såvel med fast vederlag som med andel i årets nettofortjeneste (tantieme), men ikke med andel i bruttoindtægten eller i bruttofortjenesten af driften. For bestyrelsesmedlemmernes vedkommende skal reglerne for tantiemens fastsættelse fremgå af vedtægterne.

Stk. 2. De samlede tantiemebeløb må ikke overstige det beløb, der er til rådighed, efter at underskud fra tidligere år er dækket og de i denne lov påbudte henlæggelser har fundet sted.

Stk. 3. Går et aktieselskab konkurs, eller er et aktieselskab under likvidation efter reglerne om likvidation af insolvente aktieselskaber, skal bestyrelsesmedlemmer og direktører, selv om de har været i god tro, tilbagebetale, hvad de i de sidste fem år før konkursbegæringens indgivelse eller beslutningen om likvidation har oppebåret som tantieme, forudsat at selskabet var insolvent, da tantiemen blev fastsat.

KAPITEL 10

Generalforsamling

§ 65. Aktionærernes ret til at træffe beslutning i selskabet udøves på generalforsamlingen.

Stk. 2. Enhver aktionær har ret til at møde på generalforsamlingen og tage ordet dér. Vedtægterne kan bestemme, at en aktionær for at kunne møde på generalforsamlingen skal have anmeldt sin deltagelse hos selskabet en vis tid, dog højst fem dage, før generalforsamlingen.

§ 66. Aktionæren har ret til at møde på generalforsamlingen ved fuldmægtig og kan møde sammen med en rådgiver.

Stk. 2. Fuldmægtigen skal fremlægge skriftlig og dateret fuldmagt. Denne kan ikke gives for længere tid end ét år.

§ 67. Enhver aktie skal give stemmeret. Vedtægterne kan bestemme, at visse aktiers stemmевærdi forøges, dog ikke ud over ti gange stemmевærdien af nogen anden aktie af samme størrelse.

Stk. 2. Vedtægterne kan endvidere bestemme, at en aktionær, der har erhvervet aktier ved overdragelse, ikke skal kunne udøve stemmeret for de pågældende aktier før udløbet af en vis tid, der dog ikke må overstige tre måneder efter, at han er noteret i aktiebogen eller har anmeldt og dokumenteret sin erhvervelse.

Stk. 3. For egne aktier samt for et datterselskabs aktier i moderselskabet kan stemmeret ikke udøves. Sådanne aktier medregnes ikke, når der til en beslutnings gyldighed eller udøvelse af en beføjelse kræves samtykke af samtlige aktionærer eller en vis stemmeflerhed enten af de på generalforsamlingen repræsenterede aktier eller af selskabets hele aktiekapital.

Stk. 4. En aktionær må ikke selv, ved fuldmægtig eller som fuldmægtig for andre deltage i afstemning på generalforsamlingen om søgsmål mod ham selv eller om hans eget ansvar over for selskabet og heller ikke om søgsmål mod andre eller andres ansvar, hvis han deri har en betydeligere interesse, der kan være stridende mod selskabets.

§ 68. Generalforsamling skal afholdes på selskabets hjemsted, medmindre vedtægterne bestemmer, at den skal eller kan afholdes på andet angivet sted. Er det under særlige omstændigheder nødvendigt, kan generalforsamling afholdes andetsteds.

§ 69. Inden seks måneder efter udløbet af hvert regnskabsår skal der afholdes ordinær generalforsamling. På denne skal fremlægges årsregnskab og revisionsberetning. I moderselskaber skal endvidere koncernregnskabet fremlægges.

Stk. 2. På generalforsamlingen skal afgørelse træffes

- 1) om godkendelse af resultatopgørelse og status (balance),
- 2) om anvendelse af overskud eller dækning af tab i henhold til det godkendte regnskab,
- 3) om andre spørgsmål, som efter selskabets vedtægter er henlagt til generalforsamlingen.

§ 70. Ekstraordinær generalforsamling skal holdes, når bestyrelsen eller revisor eller repræsentantskabet finder det hensigtsmæssigt. Ekstraordinær generalforsamling skal indkaldes inden fjorten dage, når det til behandling af et bestemt angivet emne skriftligt for-

langes af aktionærer, der ejer en tiendedel af aktiekapitalen eller den mindre brøkdel, som vedtægterne måtte bestemme.

§ 71. Enhver aktionær har ret til at få et bestemt emne behandlet på generalforsamlingen, såfremt han skriftligt fremsætter krav herom over for bestyrelsen i så god tid, at emnet kan optages på dagsordenen for generalforsamlingen.

§ 72. Generalforsamlinger indkaldes af bestyrelsen.

Stk. 2. Har selskabet ingen bestyrelse eller undlader bestyrelsen at indkalde en generalforsamling, som skal afholdes efter loven, vedtægterne eller en generalforsamlingsbeslutning, indkaldes denne på forlangende af et bestyrelsesmedlem, et medlem af repræsentantskabet, en direktør, revisor eller aktionær af overregistrator. En af overregistrator indkaldt generalforsamling ledes af ham selv eller en af ham dertil befuldmægtiget, og bestyrelsen er pligtig at udlevere ham selskabets aktiebog, generalforsamlingsprotokol og revisionsprotokol. Udgifterne ved generalforsamlingen udredes forlods af overregistrator, men afholdes endeligt af selskabet.

§ 73. Indkaldelse til generalforsamlinger skal foretages tidligst fire uger og, medmindre vedtægterne foreskriver en længere frist, senest otte dage før generalforsamlingen. Udsættes generalforsamlingen til en dag, som falder mere end fire uger senere, skal der finde indkaldelse sted til den fortsatte generalforsamling. Er en generalforsamlingsbeslutnings gyldighed i vedtægterne gjort betinget af vedtagelse på to generalforsamlinger, kan indkaldelse til den anden generalforsamling ikke foretages, før den første generalforsamling er afholdt, og det skal i indkaldelsen angives, hvilken beslutning den første generalforsamling har truffet.

Stk. 2. Indkaldelse skal ske i overensstemmelse med vedtægternes bestemmelser. Indkaldelse skal dog ske skriftligt til alle i aktiebogen noterede aktionærer, som har fremsat begæring herom. Kan selskabets aktier lyde på ihændehaveren, skal indkaldelsen ske offentligt. Meddelelse om indkaldelsen skal gives selskabets arbejdstagere, dersom disse har afgivet meddelelse til bestyrelsen efter § 177, stk. 1, 2. pkt.

Stk. 3. I indkaldelsen skal angives, hvilke anliggender der skal behandles på generalforsamlingen. Såfremt forslag til vedtægtsændring skal behandles på generalforsamlingen, skal forslaget væsentligste indhold angives i indkaldelsen.

Stk. 4. Senest otte dage før generalforsamlingen skal dagsordenen og de fuldstændige forslag samt for den ordinære generalforsamlings vedkommende tillige årsregnskab og revisionsberetning – og i moderselskaber tillige koncernregnskabet – fremlægges til eftersyn for aktionærerne på selskabets kontor og samtidig tilstilles enhver noteret aktionær, som har fremsat begæring herom.

§ 74. Sager, der ikke er sat på dagsordenen, kan kun afgøres af generalforsamlingen, hvis alle aktionærer samtykker. Dog kan den ordinære generalforsamling altid afgøre sager, som efter vedtægterne skal behandles på en sådan generalforsamling, ligesom det kan besluttes at indkalde en ekstraordinær generalforsamling til behandling af et bestemt emne.

§ 75. Generalforsamlingen ledes af en dirigent, der, medmindre vedtægterne bestemmer andet, vælges af generalforsamlingen blandt aktionærerne eller uden for disses kreds.

Stk. 2. Over forhandlingerne på generalforsamlingen skal der føres en protokol, der underskrives af dirigenten.

Stk. 3. Senest fjorten dage efter generalforsamlingens afholdelse skal generalforsamlingsprotokollen eller en bekræftet udskrift af denne være tilgængelig for aktionærerne på selskabets kontor.

§ 76. Bestyrelsen og direktionen skal, når det forlanges af en aktionær og det efter bestyrelsens skøn kan ske uden væsentlig skade for selskabet, meddele til rådighed stående oplysninger på generalforsamlingen om alle forhold, som er af betydning for bedømmelsen af årsregnskabet og selskabets stilling i øvrigt eller for spørgsmål, hvorom beslutning skal træffes på generalforsamlingen. Oplysningspligten gælder også selskabets forhold til andre selskaber i samme koncern.

Stk. 2. Hvis besvarelsen kræver oplysninger, som ikke er tilgængelige på generalforsamlingen, skal oplysningerne inden fjorten dage derefter skriftligt fremlægges hos selskabet for aktionærerne, ligesom de skal tilstilles de aktionærer, der har fremsat begæring herom.

§ 77. På generalforsamlingen afgøres alle anliggender ved simpelt stemmeflertal, hvis ikke denne lov eller vedtægterne bestemmer andet. Står stemmerne lige, skal valg afgøres ved lodtrækning, medmindre vedtægterne bestemmer andet.

§ 78. Beslutning om ændring af vedtægterne i andre tilfælde end dem, som er nævnt i §§ 16, 38, 42 og 47, træffes på generalforsamlingen. Beslutningen er kun gyldig, såfremt den tiltrædes af mindst to tredjedele såvel af de afgivne stemmer som af den på generalforsamlingen repræsenterede stemmeberettigede aktiekapital. Beslutningen skal i øvrigt opfylde de yderligere forskrifter, som vedtægterne måtte indeholde, samt de særlige regler i § 79.

§ 79. Beslutning om vedtægtsændringer, hvorved

- 1) aktionærernes ret til udbytte eller til udlodning af selskabets midler i øvrigt formindskes til fordel for andre end aktionærerne,
- 2) aktionærernes forpligtelser over for selskabet forøges,
- 3) aktiernes omsættelighed begrænses i overensstemmelse med § 19 eller § 20, eller aktionærerne forpligtes til at lade deres aktier indløse uden for tilfælde af selskabets opløsning,

er kun gyldig, såfremt den tiltrædes af samtlige aktionærer.

Stk. 2. Beslutning om vedtægtsændring, hvorved aktionærernes ret til udbytte eller til udlodning af selskabets midler i øvrigt formindskes uden at falde ind under stk. 1, nr. 1, er kun gyldig, såfremt beslutningen tiltrædes af mere end tre fjerdedele af den på generalforsamlingen repræsenterede stemmeberettigede aktiekapital.

Stk. 3. Beslutning om vedtægtsændringer, hvorved retsforholdet mellem aktionærer forrykkes, er kun gyldig, såfremt beslutningen tiltrædes af de aktionærer, hvis retsstilling forringes. Findes der flere aktieklasser i selskabet, kan en vedtægtsændring, der medfører en forskydning af retsforholdet mellem disse, dog gennemføres, når den tiltrædes af aktionærer, der ejer mere end ni tiendedele af den på generalforsamlingen repræsenterede del af den aktieklasse, hvis retsstilling forringes, og mere end halvdelen af denne aktieklasse.

§ 80. Generalforsamlingen må ikke træffe beslutning, som åbenbart er egnet til at skaffe visse aktionærer eller andre en utilbørlig fordel på andre aktionærers eller selskabets bekostning.

§ 81. Søgsmål i anledning af en generalforsamlingsbeslutning, som ikke er blevet til på lovlig måde eller er stridende mod denne lov eller selskabets vedtægter, kan anlægges af en aktionær eller et medlem af bestyrelse eller af en direktør.

Stk. 2. Sag skal være anlagt inden tre måneder efter beslutningen. Ellers anses beslutningen for gyldig.

Stk. 3. Bestemmelserne i stk. 2 finder ikke anvendelse,

- 1) når beslutningen ikke lovligt kunne tages selv med samtlige aktionærers samtykke,
- 2) når der ifølge denne lov eller selskabets vedtægter kræves samtykke til beslutningen af alle eller visse aktionærer og sådant samtykke ikke er givet,
- 3) når indkaldelse til generalforsamlingen ikke er sket eller de for selskabet gældende regler for indkaldelse væsentlig er tilsidesat,
- 4) når den aktionær, der har rejst sagen efter udløbet af den i stk. 2 angivne tid, men dog inden to år efter beslutningen, har haft rimelig grund til forsinkelsen og retten på grund heraf og under hensyntagen til omstændighederne i øvrigt finder, at en anvendelse af bestemmelserne i stk. 2 ville føre til åbenbar ubillighed.

Stk. 4. Finder retten, at generalforsamlingsbeslutningen omfattes af bestemmelsen i stk. 1, skal den ved dom kendes ugyldig eller ændres. En ændring af generalforsamlingsbeslutningen kan dog kun ske, såfremt der nedlægges påstand derpå og retten er i stand til at fastslå, hvilket indhold beslutningen rettelig skulle have haft. Rettens afgørelse har også gyldighed for de aktionærer, der ikke har anket sagen.

KAPITEL 11

Revision og granskning

§ 82. Generalforsamlingen vælger en eller flere revisorer i overensstemmelse med vedtægterne. Revisor vælges enten for et bestemt åremål eller på ubestemt tid. Generalforsamlingen kan vælge suppleanter for disse. Vedtægterne kan tillægge offentlige myndigheder eller andre ret til at udpege yderligere en eller flere revisorer.

Stk. 2. Når aktionærer, der ejer en tiendedel af aktiekapitalen, på en generalforsamling, hvor valg af revisor er på dagsordenen, stemmer derfor, skal bestyrelsen opfordre overregistrator til at udnævne en revisor til sammen med den eller de øvrige revisorer at deltage i revisionen for tiden til og med næste ordinære generalforsamling. Undlader bestyrelsen at rette henvendelse til overregistrator, kan opfordringen fremsættes af enhver aktionær. Overregistrator fastsætter vederlaget til den udpegede revisor.

§ 83. Revisor skal være myndig. Mindst en af revisorerne skal have bopæl her i landet.

Stk. 2. Mindst en af revisorerne skal være statsautoriseret eller registreret revisor.

Stk. 3. Vælges et revisionselskab til revisor, skal den, hvem revisionen overdrages, opfylde de i §§ 83-85 foreskrevne betingelser.

Stk. 4. Skal der i medfør af loven eller selskabets vedtægter vælges flere revisorer, kan de valgte revisors personale eller medinteressenter ikke vælges som medrevisorer. Vælges et revisionselskab til revisor, kan ingen i revisionselskabet ansat person vælges som medrevisor.

Stk. 5. Til revisor i et datterselskab bør så vidt muligt vælges mindst en af moderselskabets revisorer.

§ 84. I selskaber, hvis aktier eller obligationer er genstand for offentlig kursnotering, skal der vælges to revisorer, hvoraf den ene skal være statsautoriseret.

Stk. 2. I andre selskaber kan aktionærer, der ejer en tiendedel af aktiekapitalen, på en generalforsamling, hvor der skal vælges revisor, kræve, at der vælges en statsautoriseret revisor.

§ 85. Til revisor må ikke vælges:

- 1) medlemmer af selskabets eller dets datterselskabets bestyrelse eller repræsentantskab,
- 2) personer, der er ansat i selskabet, eller som i øvrigt står i afhængighedsforhold til selskabet eller til dets bestyrelsesmedlemmer eller direktører eller de funktionærer, som har til opgave at sørge for eller kontrollere bogføringen eller forvaltningen af de likvide midler,
- 3) personer, der er knyttet til medlemmer af selskabets bestyrelse eller direktion eller til de i nr. 2 nævnte funktionærer ved ægteskab, ved plejeforhold eller ved slægts- eller svogerskab i ret op- eller nedstigende linje eller i sidelinje så nært som søskende.

Stk. 2. Til revisor i et datterselskab må ikke vælges nogen, som efter stk. 1 ikke kan vælges til revisor i moderselskabet.

Stk. 3. Revisor må ikke have lån i selskabet eller i selskaber inden for samme koncern.

§ 86. Revisors hverv skal ophøre ved afslutningen af den ordinære generalforsamling, der afholdes efter udløbet af det sidste regnskabsår, for hvilket han er valgt, eller, såfremt revisor er valgt for ubestemt tid, når en anden revisor er valgt i hans sted.

Stk. 2. En revisor kan til enhver tid fratræde sit hverv og afsættes ved beslutning af den, der har valgt ham.

Stk. 3. Ophører en revisors hverv før udløbet af valgperioden, eller opfylder han ikke længere betingelserne for at være revisor, og er der ingen suppleant til at indtræde i hans sted, påhviler det bestyrelsen snarest at foranledige valg af en ny revisor.

§ 87. Er der ingen revisor i selskabet, eller opfylder revisor ikke kravene i § 83, stk. 1 og 2, § 84, stk. 1, eller § 85, stk. 1 og 2, eller de i vedtægterne herom fastsatte regler, skal overregistrator udnævne revisor, når anmodning herom fremsættes af et bestyrelsesmedlem, en direktør eller en aktionær.

Stk. 2. Har generalforsamlingen ikke efterkommet et krav om valg af en statsautoriseret revisor i henhold til § 84, stk. 2, skal overregistrator udnævne en sådan revisor, når

begæring herom fremsættes af en aktionær. Begæringen skal fremsættes senest en måned efter generalforsamlingens afholdelse.

Stk. 3. Udnævnelse af revisor i henhold til stk. 1 og 2 gælder for tiden, indtil ny revisor er valgt på foreskreven måde.

§ 88. Revisor skal revidere årsregnskabet i overensstemmelse med god revisionskik og herunder foretage en kritisk gennemgang af selskabets regnskabsmateriale og dets forhold i øvrigt.

Stk. 2. Er selskabet et moderselskab, skal revisor tillige revidere koncernregnskabet og koncernselskabernes indbyrdes regnskabsmæssige forhold.

Stk. 3. Revisor skal efterkomme de krav vedrørende revisionen, som måtte blive stillet af generalforsamlingen, for så vidt de ikke strider mod lov eller mod selskabets vedtægter eller god revisionskik.

§ 89. Bestyrelse og direktion skal give revisor adgang til at foretage de undersøgelser, denne finder nødvendige, og skal sørge for, at revisor får de oplysninger og den bistand, som han anser for nødvendig for udførelsen af sit hverv. Et datterselskabs bestyrelse og direktion har tilsvarende forpligtelser over for moderselskabets revisor.

§ 90. Efter at revisionen er afsluttet, skal revisor under henvisning til den af ham afgivne revisionsberetning ved påtegning på regnskabet bekræfte, at han har revideret dette. Såfremt status eller resultatopgørelsen efter revisors opfattelse ikke bør godkendes, skal han tillige bemærke dette.

§ 91. Revisor skal afgive en revisionsberetning til generalforsamlingen. Beretningen skal være bestyrelsen i hænde senest to uger før den ordinære generalforsamling.

Stk. 2. Revisionsberetningen skal indeholde erklæring om, hvorvidt årsregnskabet og det eventuelle koncernregnskab er opgjort i overensstemmelse med forskrifterne i loven og vedtægterne tilligemed en redegørelse for resultat af revisionen i øvrigt.

Stk. 3. Indeholder årsregnskabet ikke de oplysninger om resultatet af selskabets drift og økonomiske stilling i øvrigt, som skal oplyses, eller hvis revisor i et moderselskab savner fornødne oplysninger om et datterselskabs forhold, skal revisor gøre bemærkning herom og, såfremt det er muligt, give de nødvendige supplerende oplysninger i sin beretning. Såfremt revisor ved sin revision har fundet, at der foreligger forhold, som kan medføre ansvar for bestyrelsesmedlemmer eller direktører, skal han gøre anmærkning herom i beretningen. Revisor kan i øvrigt i beretningen meddele oplysninger, som han anser det for rigtigt at lade komme til aktionærernes kundskab.

§ 92. Revisor skal til brug for bestyrelsen føre en revisionsprotokol, hvori han skal anføre, hvilke revisionsarbejder der er udført, og hvilke mangler vedrørende selskabets bogholderi og regnskabsvæsen der måtte være forefundet. Protokollen forelægges i ethvert bestyrelsesmøde, og enhver protokoltilførsel underskrives af samtlige bestyrelsesmedlemmer.

§ 93. Revisor har ret til at være til stede på generalforsamlingen. Han skal være til stede, såfremt hans nærværelse må anses for nødvendig af hensyn til de spørgsmål, som skal behandles.

§ 94. Revisor og hans medarbejdere er ikke berettiget til at afgive oplysninger om selskabets forhold til enkelte aktionærer eller til uvedkommende. En revisor, der fratræder sit hverv, er dog berettiget til at meddele den revisor, der træder i stedet for ham, grunden til sin fratræden.

§ 95. En aktionær kan på den ordinære generalforsamling eller på en generalforsamling, hvor emnet er sat på dagsordenen, fremsætte forslag om en ekstraordinær granskning af selskabets stiftelse eller af nærmere angivne forhold vedrørende selskabets forvaltning eller af visse regnskaber. Vedtages forslaget med simpel stemmeflerhed, vælger generalforsamlingen en eller flere granskningsmænd.

Stk. 2. Vedtages forslaget ikke, men opnår det dog tilslutning fra aktionærer, som repræsenterer 25 pct. af aktiekapitalen, kan en aktionær senest en måned efter generalfor-

samlingens afholdelse anmode skifteretten på selskabets hjemsted om at udnævne granskningsmænd. Skifteretten skal give selskabets ledelse og revisor og i givet fald den, hvis forhold anmodningen omfatter, adgang til at udtale sig, før den træffer sin afgørelse. Anmodningen skal kun tages til følge, såfremt skifteretten finder den tilstrækkelig begrundet. Skifteretten fastsætter antallet af granskningsmænd. Skifterettens afgørelser er genstand for kære.

Stk. 3. Reglerne i §§ 83, stk. 1, 85, 89, 93 og 94 finder tilsvarende anvendelse på granskningsmænd.

Stk. 4. Granskningsmændene, der skal afgive en skriftlig beretning til generalforsamlingen, er berettiget til at få et vederlag af selskabet. Er granskningsmændene udnævnt af skifteretten, fastsættes vederlaget af denne

Stk. 5. Senest otte dage før generalforsamlingen skal granskningsmændenes beretning fremlægges til eftersyn for aktionærerne på selskabets kontor.

KAPITEL 12

Arsregnskab og koncernregnskab

§ 96. For hvert regnskabsår udarbejdes årsregnskab og i moderselskaber tillige et koncernregnskab. Arsregnskabet består af status (balance), resultatopgørelse og årsberetning.

Stk. 2. Arsregnskabet og koncernregnskabet skal underskrives af bestyrelsen og direktionen. Mener et bestyrelsesmedlem eller en direktør, at årsregnskabet ikke bør godkendes, eller har han andre indvendinger mod dette, som han ønsker at gøre aktionærerne bekendt med, skal det fremgå af påtegningen på regnskabet og en redegørelse herfor gives i årsberetningen.

Stk. 3. Bestemmelserne i §§ 96-108 finder kun anvendelse på banker i det omfang, det er fastsat i bankloven eller i de i medfør af samme givne forskrifter.

§ 97. Regnskabsåret skal omfatte tolv måneder. Dog kan et selskabs første regnskabsperiode – og ved omlægning af regnskabsperioden en senere periode – omfatte et kortere eller længere tidsrum, dog højst atten måneder.

Stk. 2. Selskaber, der hører til samme koncern, skal have samme regnskabsår, medmindre særlige forhold tilsiger andet.

§ 98. Arsregnskabet skal opgøres således, som god regnskabsskik tilsiger såvel med hensyn til vurderingen af posterne i status som vedrørende regnskabets specifikation, opstilling og posternes benævnelse. Ved anvendelsen af bestemmelserne i §§ 102, 104 og 105 ligestilles andele i andre selskaber end aktieselskaber med aktier, der ejes af selskabet.

§ 99. Aktiver, der ikke er bestemt til vedvarende eje eller brug for selskabet (omsætningsaktiver), må ikke optages til en højere værdi end anskaffelsesprisen eller dagsprisen, hvis denne er lavere. Omsætningsaktiver kan dog ansættes højere end anskaffelsesprisen, såfremt det under særlige omstændigheder kan anses for foreneligt med god regnskabsskik.

§ 100. Aktiver, der er bestemt til vedvarende eje eller brug for selskabet (anlægsaktiver), må ikke optages til en højere værdi end anskaffelsesprisen. Til anskaffelsesprisen kan medregnes beløb, som er anvendt til forbedringer og er afholdt i regnskabsåret eller medtaget i status for tidligere regnskabsår. Anlægsaktiver må i øvrigt ikke – bortset fra reglerne i stk. 4 og 5 – optages til en højere værdi end den, hvortil de er optaget i status for det forudgående regnskabsår.

Stk. 2. Anlægsaktiver, der undergår værdiforringelse på grund af alder, slid eller andre tilsvarende forhold, skal årligt afskrives med mindst et hertil svarende beløb, medmindre det pågældende aktiv allerede er tilstrækkeligt afskrevet. Afskrivning skal foretages, selv om resultatopgørelsen viser eller derved kommer til at udvise underskud.

Stk. 3. Er værdien af anlægsaktiver lavere end den værdi, hvortil de kan opføres efter bestemmelserne i stk. 1 og 2, og dette skyldes årsager, som ikke kan antages at være forbigående, skal de pågældende aktiver nedskrives i den udstrækning, det må anses for nødvendigt efter god regnskabsskik.

Stk. 4. Uanset foranstående bestemmelser kan anlægsaktiver, hvis værdi er væsentligt højere end det beløb, hvortil de er optaget i status for det foregående regnskabsår, dog optages til den højere værdi, såfremt værdiforøgelsen må antages at være af varig karakter.

ter. Fast ejendom må dog ikke opskrives over ejendomsværdien ifølge den senest foretagne offentlige vurdering. Det ved opskrivningen indvundne beløb må kun anvendes til

- 1) nødvendig nedskrivning på andre til vedvarende brug bestemte aktiver,
- 2) fondsaktieemission efter § 39,
- 3) henlæggelse til en opskrivningsfond, der kun må benyttes i de under 1 og 2 nævnte øjemed.

Stk. 5. En fordring, som er anlægsaktiv, kan optages til den værdi, som den beregnes at have, selv om den som usikker eller værdiløs er optaget til et lavere beløb i den nærmest foregående status.

§ 101. Egne aktier skal med angivelse af deres pålydende optages som aktiver uden værdi. Er aktierne lovligt erhvervet inden for de sidste to regnskabsår, kan de dog optages i status til højst anskaffelsessummen.

Stk. 2. Ved vurdering efter § 100 af et moderselskabs aktier eller anparten i et datterselskab skal der ses bort fra værdien af de aktier, som datterselskabet måtte eje i moderselskabet.

Stk. 3. Har selskabet overtaget en bestående virksomhed for en købesum, der overstiger værdien af de overtagne aktiver, kan det overskydende beløb – i det omfang det repræsenterer et vederlag for virksomhedens afståelse (goodwill) – opføres som et anlægsaktiv. Det pågældende aktiv skal årligt afskrives med et rimeligt beløb, dog mindst ti pct. årligt.

Stk. 4. Afholdte omkostninger til teknisk, kommerciel eller lignende bistand, herunder forsknings- og udviklingsarbejde, kan i det omfang, de repræsenterer en væsentlig og varig værdi for selskabet, optages som et anlægsaktiv. Den årlige afskrivning skal andrage et rimeligt beløb, dog mindst tyve pct., medmindre afskrivning med en mindre andel under særlige omstændigheder må anses for forenelig med god regnskabsskik.

Stk. 5. Provision og direkte omkostninger ved optagelse af langfristede lån og kurstab på sådanne lån skal, såfremt de ikke straks afskrives, årligt afskrives med et rimeligt beløb inden lånets forfaldsdag.

Stk. 6. Omkostninger ved selskabets stiftelse eller ved forhøjelse af aktiekapitalen må ikke opføres som aktiv.

Stk. 7. Værdipapirer, der er genstand for offentlig kursnotering, må ikke opføres til en kurs, der er højere end den ved regnskabsårets slutning senest noterede køberkurs.

Stk. 8. Ved vurderingen af igangværende arbejder for fremmed regning kan der efter et forsigtigt skøn indregnes en andel af den påregnede fortjeneste.

§ 102. Status (balancen) skal indeholde en opgørelse over selskabets aktiver, gæld og egenkapital ved regnskabsårets udgang.

Stk. 2. Følgende poster skal fremgå særskilt af status, idet yderligere specifikation af status dog skal foretages, hvor dette tilsiges af selskabets forhold. Opstillingen kan fraviges, såfremt det er stemmende med god regnskabsskik.

A. Aktiver.

I. Omsætningsaktiver:

1. Kassebeholdning, banktilgodehavender o. lign.
2. Aktier eller anparten i andre selskaber,
3. Obligationer og andre værdipapirer,
4. Veksler,
5. Andre fordringer,
6. Igangværende arbejder for fremmed regning,
7. Varebeholdninger,
8. Forudbetaling til leverandører.

II. Anlægsaktiver:

1. Aktier eller anparten i datterselskaber,
2. Aktier eller anparten i andre selskaber,
3. Obligationer og andre værdipapirer,
4. Andre fordringer,
5. Forudbetaling til leverandører,
6. Patent- og lignende rettigheder,

7. Goodwill,
8. Organisationsomkostninger m. v.,
9. Maskiner, inventar og lignende driftsmidler,
10. Skibe og luftfartøjer,
11. Fast ejendom.

III:

1. Krav på aktieindskud,
2. Egne aktier.

B. Gæld og egenkapital.

I. Kortfristet gæld:

1. Vekselgæld,
2. Skatter, der er eller kan forventes pålagt selskabet for tiden før statusdagen,
3. Forudbetaling fra kunder,
4. Bankgæld og lignende gæld,
5. Anden kortfristet gæld.

II. Udbytte til aktionærerne:

1. Ikke hævet udbytte fra tidligere år,
2. Udbytte for regnskabsåret.

III. Langfristet gæld:

1. Prioritetsgæld,
2. Anden gæld, for hvilken selskabet har stillet sikkerhed,
3. Konvertible gældsbreve,
4. Udbyttegivende gældsbreve,
5. Anden langfristet gæld.

IV. Investeringsfonds og andre tilsvarende henlæggelser, hver for sig.

V. Egenkapital:

a. Bunden egenkapital,

1. Aktiekapital,
2. Lovpligtig reservefond,
3. Opskrivningsfond.

b. Fri egenkapital,

1. Frie reserver, hver for sig,
2. Overførsel til næste år. Underskud for regnskabsåret og tidligere år optages som fradragposter.

Status skal – eventuelt inden for linjen – endvidere indeholde oplysning om:

C. Pantsætninger.

1. Omfanget af pantsætninger i fast ejendom,
2. Andre pantsætninger, hver for sig, med angivelse af pantets bogførte værdi.

D. Garantiforpligtelser.

1. Diskonterede vekslers,
2. Ikke særligt dækkede kautions- og andre garantiforpligtelser.

§ 103. Hvis der i fordrings- eller gældsposterne i henhold til § 102, stk. 2, indgår tilgodehavender hos eller gæld til datterselskaber eller tilgodehavender hos eller gæld til moderselskaber, skal summen af disse tilgodehavender eller gældsposter angives særskilt. Dette kan ske inden for linjen. På tilsvarende måde angives pantsætninger samt ikke særligt dækkede kautions- eller andre garantiforpligtelser for datterselskaber eller moderselskaber.

Stk. 2. Har selskabet lånt penge til andre aktionærer end moderselskabet, til aktionærer eller anpartshavere i moderselskabet, til medlemmer af selskabets bestyrelse eller direktion eller til bestyrelsesmedlemmer eller direktører i dets moderselskab, skal fordringernes samlede beløb opføres som en særlig post i status. Har selskabet stillet pant, kaution eller

påtaget sig andre garantiforpligtelser for de i 1. pkt. nævnte personer, skal dette oplyses særskilt i regnskabet.

Stk. 3. Har selskabet stillet pant for tredjemands gæld, uden at der er givet oplysning herom efter reglerne i stk. 1 og 2, skal det samlede beløb heraf særskilt angives.

§ 104. Resultatopgørelsen skal opstilles således, at den giver en efter selskabets forhold tilfredsstillende redegørelse for, hvorledes regnskabsårets overskud eller tab er fremkommet. Resultatopgørelsen skal vise hele indtægten af selskabets virksomhed (omsætningen), medmindre oplysning herom på grund af særlige omstændigheder kan være til skade for selskabet.

Stk. 2. Indtægter og omkostninger skal fordeles i poster i det omfang, det efter selskabets forhold må anses for påkrævet.

Stk. 3. Blandt indtægter skal særskilt angives:

- 1) udbytte af aktier i datterselskaber,
- 2) udbytte af andre aktier,
- 3) renteindtægter,
- 4) fortjeneste ved afhændelse af anlægsaktiver, såfremt den indgår i resultatopgørelsen,
- 5) andre ekstraordinære indtægter.

Stk. 4. Blandt omkostningerne skal særskilt angives:

- 1) renteomkostninger,
- 2) afskrivninger og nedskrivninger på anlægsaktiver,
- 3) tab ved afhændelse af anlægsaktiver, såfremt det indgår i resultatopgørelsen,
- 4) andre ekstraordinære omkostninger,
- 5) det beregnede beløb af skatter, som kan forventes påalignet årets indkomst, samt eventuelle efterreguleringer vedrørende tidligere år,
- 6) henlæggelser til investeringsfunds.

Stk. 5. De i stk. 3 og 4 anførte fortjenester og tab ved afhændelse af anlægsaktiver og de i stk. 4, nr. 2, nævnte afskrivninger og nedskrivninger skal fordeles på de poster i status, som de knytter sig til. De i stk. 3 og 4 anførte ekstraordinære indtægter og omkostninger skal specificeres efter deres karakter.

§ 105. Til status og resultatopgørelsen skal gives følgende særlige oplysninger, der kan optages som noter til de regnskabsposter, hvortil de hører.

1. Aktier eller anparter i andre selskaber skal specificeres med angivelse for hvert enkelt selskab af dets navn, aktiernes eller anparternes pålydende værdi og den værdi, hvortil de er optaget i status. Sådan specifikation kan dog undlades, såfremt såvel den pålydende værdi som statusværdien af selskabets aktier og anparter i et selskab, som ikke er et datterselskab udgør mindre end fem pct. af det aktie- eller anpartsejede selskabs egenkapital. Herudover kan specifikation undlades i det omfang, en sådan måtte være til skade for selskabet.
2. For skibe, luftfartøjer og fast ejendom skal hver gruppe for sig oplyses anskaffelsesomkostningerne ifølge status for det sidste regnskabsår, herunder eventuel tidligere foretagne opskrivning, det nettobeløb, hvormed anskaffelsesomkostningerne er forøget eller formindsket i løbet af regnskabsåret, foretagne opskrivninger samt i det omfang, det er muligt, det sammenlagte beløb af de indtil regnskabsårets udgang foretagne af- og nedskrivninger.
3. Såfremt selskabets pensionsforpligtelser ikke er optaget med det fulde beløb i status, skal beløbet oplyses.
4. Såfremt selskabet har optaget lån mod udstedelse af konvertible gældsbreve, skal for hvert sådant lån oplyses det beløb, som udestår, ombytningskursen og den fastsatte frist for ombytning til aktier. Er der optaget lån mod obligationer eller mod andre gældsbreve med ret til rente, hvis størrelse helt eller delvis er afhængig af det udbytte, som selskabets aktier afkaster, eller af årets overskud, skal for hvert år angives det udestående lånebeløb samt den aftalte forrentning.
5. Består aktiekapitalen af flere aktieklasser, skal disse specificeres.
6. De i forhold til status for sidste regnskabsår stedfundne ændringer i egenkapitalens størrelse og fordeling skal specificeres.
7. For faste ejendomme skal oplyses ejendomsværdien ifølge den senest foretagne offentlige vurdering.
8. Om omsætningsaktiver er optaget over anskaffelsesværdien, og da med hvilket beløb.

9. Hvorledes der i tilfælde af opskrivning af anlægsaktiver er forholdt med anvendelse af beløbet.
10. Om der i resultatopgørelsen eller status er foretaget sådanne ændringer, og da hvilke, i regnskabsposternes opstilling, som væsentligt påvirker muligheden for en sammenligning mellem regnskabsårene
11. Om der vedrørende omsætningsaktivers vurdering, afskrivninger på anlægsaktiver eller i andre henseender er foretaget sådanne ændringer i forhold til status eller resultatopgørelsen for sidste regnskabsår, som i væsentlig grad har påvirket årsresultatet eller i øvrigt er af større betydning.
12. Om der ved vurderingen af igangværende arbejder for fremmed regning er indregnet en andel af den påregnede fortjeneste, og i så fald en redegørelse for vurderingen.
13. Såfremt en realisation af selskabets aktiver til den i status angivne værdi vil udløse en beskatning og den hertil svarende skattebyrde ikke er anført som en særskilt gældspost, skal dette oplyses.
14. Det samlede beløb af de i regnskabsåret betalte skatter.
15. Har selskabet i løbet af regnskabsåret erhvervet egne aktier eller aktier i moderselskabet i henhold til § 48, stk. 1 eller 2, skal der gives oplysning om den pålydende værdi af disse aktier, om, hvor stor en procentdel af den samlede aktiekapital de udgør, samt om købesummens størrelse.

§ 106. I årsberetningen skal der, for så vidt det ikke på grund af særlige omstændigheder kan skade selskabet, gives oplysning om forhold, som ikke skal fremgå af status og resultatopgørelse, men som er af vigtighed ved bedømmelsen af selskabets økonomiske stilling og resultatet af virksomheden i det forløbne år. Dette gælder også om forhold, som er indtrådt efter udgangen af regnskabsåret.

Stk. 2. Årsberetningen skal indeholde oplysning om det gennemsnitlige antal beskæftigede i regnskabsåret og det samlede beløb til lønninger og vederlag til bestyrelse, repræsentantskab, direktion og til lønninger og vederlag til andre i selskabet ansatte personer. Tantieme til bestyrelsen skal særskilt oplyses.

Stk. 3. Bestyrelsen skal i årsberetningen stille forslag til beslutning vedrørende anvendelse af selskabets overskud eller dækning af tab.

Stk. 4. I årsberetningen for et moderselskab skal der gives oplysning om koncernens årsresultat samt om den samlede frie egenkapital eller det samlede tab i koncernen.

§ 107. Det i et moderselskab udarbejdede koncernregnskab skal opføres pr. samme dato som moderselskabets årsregnskab. Koncernregnskabet udarbejdes som en koncernbalance. Såfremt koncernens sammensætning eller andre særlige forhold tilsiger dette, kan i stedet for en koncernbalance udarbejdes en koncernredegørelse.

Stk. 2. Koncernbalancen skal indeholde et sammendrag af moder- og datterselskabernes status opgjort i overensstemmelse med god regnskabsskik og under iagttagelse af de tilsvarende regler i §§ 102 og 103. Koncernbalancen skal angive koncernens årsresultat samt dens samlede frie egenkapital eller det samlede tab. Ved beregningen skal der ske fradrag af interne fortjenester og foretaget udbytteudbetaling mellem koncernselskaberne.

Stk. 3. Koncernredegørelsen skal oplyse det samlede beløb af moderselskabets tilgodehavender hos og gæld til hvert enkelt datterselskab og hvert enkelt datterselskabs tilgodehavender hos og gæld til andre datterselskaber og moderselskabet. I redegørelsen skal tilige oplyses moderselskabets årsresultat samt dets frie egenkapital eller tab. Tilsvarende oplysninger skal gives for hvert af datterselskaberne, for så vidt angår den på moderselskabet faldende andel heraf, i det omfang dette ikke er taget i betragtning i moderselskabets status ved værdiansættelsen af aktierne eller anparterne i det pågældende datterselskab. Endvidere skal der gives oplysning om koncernens årsresultat samt om den samlede frie egenkapital eller det samlede tab inden for koncernen. Ved beregningen af de nævnte beløb skal der ske fradrag af interne fortjenester og af foretaget udbytteudbetaling mellem koncernselskaberne.

Stk. 4. Som intern fortjeneste anses den på moderselskabet faldende andel af fortjenesten ved overdragelse af aktiver mellem moder- og datterselskaber, så længe overdragelse ikke har fundet sted til en uden for koncernen stående køber, eller det pågældende aktiv er tilsvarende nedskrevet eller er forbrugt hos det koncernselskab, som har erhvervet aktivet.

§ 108. Senest en måned efter årsregnskabs godkendelse, dog senest syv måneder efter regnskabsårets udgang, skal til aktieselskabsregisteret indsendes en af generalforsamlingens dirigent bekræftet afskrift af årsregnskabet og revisionsberetningen med oplysning om, hvornår årsregnskabet er godkendt. Såfremt den i årsberetningen foreslåede fordeling af det beløb, der er til disposition efter årsregnskabet, ændres på generalforsamlingen, skal der tillige indsendes en bekræftet udskrift af generalforsamlingsprotokollen, udvisende fordelingen af beløbet. Et moderselskab skal endvidere indsende koncernregnskabet.

KAPITEL 13

Udbytteuddeling, reservefonds m.åv.

§ 109. Uddeling af selskabets midler til aktionærerne må kun finde sted som udbytte på grundlag af det senest godkendte årsregnskab eller som udlodning i forbindelse med nedsettelse af aktiekapitalen eller den lovpligtige reservefond eller selskabets opløsning.

§ 110. Som udbytte kan kun uddeles årets overskud i henhold til det godkendte årsregnskab for sidste regnskabsår, overført overskud fra tidligere år og frie reserver efter fradrag dels af udækket underskud, dels af beløb, der i henhold til lov eller selskabets vedtægter skal henlægges til den lovpligtige reservefond eller andre formål. Udgør den lovpligtige reservefond ikke en tiendedel af aktiekapitalen, må udbyttet højst fastsættes til seks pct. af den indbetalte aktiekapital.

Stk. 2. I et moderselskab må der, selv om udbyttedeling ellers er tilladt, ikke udbetales så stort udbytte, at uddelingen under hensyn til koncernens stilling i øvrigt må anses for stridende mod god forretningskik.

§ 111. Af den del af årets overskud, der ikke medgår til dækning af muligt underskud fra tidligere år, skal mindst ti pct. overføres til den lovpligtige reservefond, indtil denne udgør ti pct. af aktiekapitalen. Henlæggelse skal derefter ske med mindst fem pct., indtil fonden udgør en fjerdedel af aktiekapitalen. Vedtægterne kan foreskrive pligt til større henlæggelse.

Stk. 2. Til den lovpligtige reservefond skal endvidere henlægges beløb, som selskabet ved aktietegning modtager for aktierne ud over disses pålydende med fradrag af omkostninger ved selskabets stiftelse eller aktiekapitalens forhøjelse, samt beløb, som selskabet har modtaget ved salg af aktier i henhold til § 40.

Stk. 3. Den lovpligtige reservefond kan bruges til:

- 1) dækning af underskud, der ikke dækkes af fri egenkapital,
- 2) fondsaktieemission, medmindre selskabet har et udækket underskud,
- 3) under de i § 46 angivne betingelser til andre formål.

§ 112. Beslutning om fordelingen af det overskudsbeløb, der er til disposition efter årsregnskabet, træffes af generalforsamlingen. Generalforsamlingen må ikke beslutte uddeling af højere udbytte end foreslået eller tiltrådt af bestyrelsen.

§ 113. Er udbetaling til aktionærerne sket i strid med bestemmelser i denne lov, skal disse tilbagebetale, hvad de har oppebåret, tillige med en årlig rente af beløbet svarende til den til enhver tid fastsatte officielle diskonto med et tillæg på 2 pct. Dette gælder dog ikke udbetaling af udbytte, såfremt vedkommende aktionær hverken indså eller burde have indset, at udbetalingen var ulovlig.

Stk. 2. Viser beløbet sig at være urholdeligt, er de, som har medvirket til beslutningen om udbetalingen eller gennemførelsen af denne eller til opstillingen eller godkendelsen af den urigtige regnskabsopgørelse, ansvarlige efter reglerne i §§ 140-143.

§ 114. Generalforsamlingen kan beslutte, at der af selskabets midler ydes gaver til almennyttige eller dermed ligestillede formål, for så vidt det under hensyn til hensigten med gaven, selskabets økonomiske stilling samt omstændighederne i øvrigt må anses for rimeligt. Bestyrelsen kan til de i 1. pkt. nævnte formål anvende beløb, som i forhold til selskabets økonomiske stilling er af ringe betydning.

§ 115. Ydelse af lån til eller sikkerhedsstillelse for aktionærer, anpartshavere, bestyrelsesmedlemmer eller direktører i selskabet eller dets moderselskab må kun finde sted mod

betryggende sikkerhed og alene i det omfang, hvori selskabets egenkapital overstiger den bundne egenkapital. Selskabets sikkerhedsstillelse er dog bindende, medmindre medkontra- henten havde kendskab til, at sikkerheden var stillet i strid med foranstående.

Stk. 2. I bestyrelsens protokol skal der gøres bemærkning om ethvert i henhold til stk. 1 ydet lån og enhver sikkerhedsstillelse.

Stk. 3. Bestemmelserne i stk. 1 gælder ikke lån til et moderselskab og sikkerhedsstil- lelse for et moderselskabs forpligtelser. Ej heller finder bestemmelserne anvendelse på banker.

Stk. 4. Et selskab må ikke yde lån til finansiering af erhvervelse af aktier i selskabet eller aktier eller anpartar i dets moderselskab. Ej heller må selskabet stille sikkerhed i for- bindelse med sådan erhvervelse.

KAPITEL 14

Aktieselskabers opløsning

§ 116. Såfremt ikke andet er fastsat i lovgivningen, træffes beslutning om opløsning af et aktieselskab af generalforsamlingen og gennemføres ved likvidation.

Stk. 2. Generalforsamlingens beslutning træffes i tilfælde, hvor opløsning er påbudt i lovgivningen eller selskabets vedtægter, overensstemmende med reglerne i § 77. I andre tilfælde finder § 78 tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Beslutningen, der skal anmeldes inden fjorten dage, skal angive, om likvidatio- nen skal foretages efter reglerne i §§ 125-127 om likvidation af solvente aktieselskaber eller efter reglerne i §§ 128-131 om likvidation af insolvente aktieselskaber.

Stk. 4. Et aktieselskab, der er under likvidation eller under opløsning i henhold til § 117, skal bibeholde sit navn med tilføjelsen »i likvidation«.

§ 117. Bliver opløsning ikke vedtaget i tilfælde, hvor dette er påbudt i lovgivningen eller selskabets vedtægter, eller bliver likvidator ikke valgt, opløses selskabet på overregistrators begæring af skifteretten på selskabets hjemsted. Det samme gælder, hvor selskabets opløs- ning er besluttet af retten i henhold til § 119.

Stk. 2. Skifteretten udnævner en eller flere likvidatorer. For opløsningen gælder i øvrigt bestemmelserne om likvidation i dette kapitel med de fornødne lempelser.

§ 118. Et aktieselskab skal opløses, hvis selskabet i tre på hinanden følgende år ikke har indsendt årsregnskab til aktieselskabs-registeret, eller hvis det ikke har den i loven eller vedtægterne foreskrevne ledelse og mangelen ikke afhjælpes inden udløbet af en af over- registrator fastsat frist. Det samme gælder, hvis en af overregistrator i medfør af § 15 fastsat frist for anmeldelse af indskudskapitalens indbetaling overskrides.

§ 119. Har aktionærer ved forsætlig medvirken til en generalforsamlingsbeslutning i strid med § 80 eller på anden måde ved misbrug af deres indflydelse i selskabet medvirket til overtrædelse af denne lov eller selskabets vedtægter, kan retten, hvis der som følge af mis- brugets langvarighed eller andre grunde foreligger særlig anledning hertil, efter påstand af aktionærer, der repræsenterer mindst en tiendedel af aktiekapitalen, bestemme, at selskabet skal opløses.

§ 120. Likvidation af et aktieselskab foretages af en eller flere likvidatorer, der træder i bestyrelsens og direktionens sted. De i denne lov om bestyrelsen givne bestemmelser finder med de fornødne lempelser anvendelse på likvidatorerne.

Stk. 2. Likvidator kan til enhver tid afsættes af den myndighed, der har udnævnt ham.

Stk. 3. I øvrigt finder lovens regler om regnskabsaflæggelse, revision, generalforsam- lingen og om regnskabs indsendelse til aktieselskabs-registeret tilsvarende anvendelse i selskaber under likvidation med de afvigelser, der følger af nedenstående bestemmelser.

§ 121. Likvidatorerne skal udarbejde en resultatopgørelse for tiden fra udløbet af det sidste år, for hvilket regnskab er aflagt, til likvidationens indtræden og en status på sidst- nævnte tidspunkt. Regnskabet skal i revideret stand snarest muligt fremlægges til eftersyn for aktionærerne og kreditorerne på selskabets kontor og indsendes til aktieselskabs- registeret.

Stk. 2. Inden 14 dage efter, at det i stk. 1 omhandlede regnskab foreligger, skal likvida-

torerne til aktieselskabs-registeret afgive en redegørelse for de vigtigste årsager til likvidationen, om forrettningens gang i de sidste år før likvidationen og om omstændigheder, som i øvrigt kommer i betragtning ved bedømmelsen af, om der er grund til at påbegynde undersøgelse med henblik på strafforfølgning. Såfremt selskabet likvideres som insolvent, skal redegørelse tillige sendes til skifteretten.

§ 122. Likvidatorerne skal snarest ved en bekendtgørelse i Statstidende med et varsel af mindst tre måneder opfordre selskabets kreditorer til at anmelde deres krav. Det skal i bekendtgørelsen angives, om likvidationen foretages efter reglerne om likvidation af solvente aktieselskaber eller efter reglerne om likvidation af insolvente aktieselskaber. Meddelelse om bekendtgørelsens indrykning skal samtidig sendes til alle kendte kreditorer.

Stk. 2. Kan en fordring ikke anerkendes som anmeldt, skal der gives kreditor underretning herom ved anbefalet brev med tilkendegivelse af, at han, såfremt han ønsker at anfægte afgørelsen, må indbringe spørgsmålet for retten inden tre måneder fra brevets afsendelse at regne.

Stk. 3. Fordringer, der anmeldes, efter at boet er optaget til slutning, dækkes ved eventuel efterudlodning til kreditorerne eller, i solvente boer, ved midler, der endnu ikke er udloddet til aktionærerne.

§ 123. Såfremt der efter selskabets udslettelse af aktieselskabs-registeret fremkommer yderligere midler, eller der i øvrigt måtte være anledning dertil, kan likvidationen efter skifterettens bestemmelse genoptages. Dette sker ved de tidligere likvidatorer eller, hvis disse ikke kan genoptage likvidationen, ved skifteretten. Genoptagelse af likvidationen og dens afslutning skal anmeldes inden fjorten dage.

§ 124. Viser det sig under likvidationen, at de forhold, der har ført til selskabets likvidation, ikke længere foreligger, skal likvidatorerne indkalde en generalforsamling, der under iagttagelse af forskrifterne i § 78 kan vedtage, at likvidationen skal hæves, og at selskabet på ny skal træde i virksomhed. Vedtages dette, skal der vælges en bestyrelse og revisor. Aktiekapitalen skal nedskrives til det beløb, der er i behold. Er den beholdne aktiekapital mindre end 100.000 kr., skal den bringes op til mindst dette beløb.

Stk. 2. Anmeldelse om likvidationens ophævelse og om selskabets genoptagelse af virksomheden skal ske inden fjorten dage. Anmeldelsen skal være ledsaget af dokumentation for, at betingelserne i stk. 1 er opfyldt.

Likvidation af solvente aktieselskaber

§ 125. Til at foretage likvidationen vælger generalforsamlingen en eller flere likvidatorer.

Stk. 2. Aktionærer, der ejer en fjerdedel af aktiekapitalen, har ret til på generalforsamlingen at vælge en likvidator til sammen med de af generalforsamlingen valgte at foretage likvidationen.

Stk. 3. Generalforsamlingen kan beslutte, at skifteretten skal udnævne likvidatorer. Skifteretten fastsætter det vederlag, det likviderende selskab skal yde de af retten udnævnte likvidatorer.

§ 126. Udlodning til aktionærerne kan først foretages, når den frist, der er fastsat for den i § 122, stk. 1, omhandlede bekendtgørelse, er udløbet og gælden betalt. Bobehandlingen må ikke afsluttes, før mulige tvistigheder i henhold til § 122, stk. 2, er afgjort.

Stk. 2. Inden fjorten dage efter, at det endelige likvidationsregnskab er godkendt af generalforsamlingen, skal likvidatorerne anmelde selskabet til udslettelse af aktieselskabs-registeret. Som bilag til denne anmeldelse skal følge likvidationsregnskabet.

§ 127. Såfremt likvidatorerne finder, at likvidationen ikke vil give fuld dækning til kreditorerne, skal de indkalde generalforsamlingen til beslutning om, at likvidationen skal foregå efter reglerne om likvidation af insolvente aktieselskaber.

Stk. 2. Vedtager generalforsamlingen forslaget, vælger den en midlertidig likvidator, hvorefter reglerne i § 128 finder tilsvarende anvendelse. Den af generalforsamlingen truffene beslutning skal anmeldes inden fjorten dage.

Likvidation af insolvente aktieselskaber

§ 128. Samtidig med beslutningen om likvidation vælges en midlertidig likvidator.

Stk. 2. Inden fjorten dage bekendtgør den midlertidige likvidator med højst fjorten dages varsel i Statstidende afholdelsen af et af skifteretten berammet likvidationsmøde. Særskilt indkaldelse sendes samtidig til alle kendte kreditorer, selskabets bestyrelse, direktion og revisor.

Stk. 3. På mødet, hvor skifteretten fører forsedet, fremlægges en fortegnelse over de kendte kreditorer og disses tilgodehavender.

Stk. 4. Efter at den midlertidige likvidator har redegjort for selskabets stilling og de mødende har haft lejlighed til at ytre sig, foretager de mødende kreditorer med simpelt flertal indstilling til skifteretten angående udnævnelse af likvidator. Skifteretten udnævner en eller flere likvidatorer uden at være bundet af afstemningens resultat.

Stk. 5. På mødet kan der vælges et kreditorudvalg på højst tre medlemmer. Udnævnes flere likvidatorer, er beslutningen om nedsættelse af kreditorudvalg dog kun gyldig, hvis den godkendes af skifteretten. Likvidatorerne skal holde kreditorudvalget underrettet om likvidationens forløb og forelægge udvalget spørgsmål af væsentlig betydning til erklæring, forinden afgørelse træffes.

Stk. 6. Såfremt en af de mødende kreditorer fremsætter ønske derom, træffes der bestemmelse om sikkerhedsstillelse for likvidator, jfr. konkurslovens § 70, stk. 2.

Stk. 7. Den af generalforsamlingen før likvidationen valgte revisor fortsætter sin virksomhed, medmindre der på et likvidationsmøde med simpelt flertal af de mødende kreditorer vælges ny revisor.

§ 129. De i konkurslovens kap. 1-5 og §§ 62-63 indeholdte regler finder med de fornødne lempelser anvendelse ved likvidation af insolvente aktieselskaber, dog at afkræftelsessøgsmål skal anlægges inden seks måneder efter likvidationens indtræden.

Stk. 2. Beslutning om selskabets likvidation som insolvent sidestilles ved anvendelse af konkurslovens regler med indgivelse af konkursbegæring. Med indgivelse af konkursbegæring sidestilles endvidere beslutning om selskabets likvidation som solvent, hvis selskabet inden tre måneder efter denne beslutning overgår til likvidation som insolvent. Træder selskabet i likvidation i fortsættelse af konkursbegæring, anses likvidationen som begyndt fra begæringens indgivelse til skifteretten.

Stk. 3. De i boet anmeldte fordringer indføres i en gældsbog, hvori tillige skal gives resultatet af fordringernes prøvelse og de foretagne udlodninger.

Stk. 4. En liste over de anmeldte fordringer med likvidators bemærkninger dertil fremlægges til eftersyn i mindst fjorten dage på likvidators eller selskabets kontor, hvorom bekendtgørelse skal ske i Statstidende. Rejser en kreditor, et bestyrelsesmedlem eller en direktør eller selskabets revisor indsigelse mod nogen af de fordringer, der er opført som berettiget til fyldestgørelse, indkalder likvidator med fjorten dages varsel ved bekendtgørelse i Statstidende til møde til prøvelse af de bestridte fordringer. Særskilt indkaldelse sendes til den, hvis fordring bestrides, og til den, der har rejst indsigelse mod fordringen. Efter at de mødende har haft lejlighed til at ytre sig om fordringens rigtighed, træffer likvidator sin afgørelse. Såfremt likvidator herefter ikke kan anerkende fordringen, finder reglerne i § 122, stk. 2, anvendelse.

§ 130. Udlodning til kreditorerne kan først foretages efter udløbet af den frist, der er fastsat i den i § 122, stk. 1, nævnte bekendtgørelse.

Stk. 2. Forinden endelig udlodning til kreditorerne kan finde sted, skal likvidationsregnskabet og udkast til den endelige opgørelse fremlægges til eftersyn for aktionærer og kreditorer på likvidators eller selskabets kontor i fjorten dage, og bekendtgørelse om fremlæggelsen indrykkes i Statstidende. Tvister angående regnskabet og udlodningen skal indbringes for skifteretten inden en måned efter udløbet af den foran angivne frist af fjorten dage.

Stk. 3. Efter udløbet af den i stk. 1 nævnte frist og efter, at mulige tvister i henhold til stk. 2 eller § 122, stk. 2, er afgjort og udlodningen gennemført, forelægges det endelige likvidationsregnskab snarest på en med kortest muligt varsel indkaldt afsluttende generalforsamling til efterretning for aktionærerne.

Stk. 4. Inden fjorten dage efter generalforsamlingen skal likvidatorerne anmelden selskabet til udslettelse af aktieselskabs-registeret. Som bilag til anmeldelsen skal følge det endelige likvidationsregnskab.

§ 131. Tvister angående likvidationen indbringes for skifteretten og behandles efter reglerne i retsplejelovens kap. 59.

Stk. 2. Bortsalg ved auktion af selskabets pantsatte aktiver sker efter reglerne om tvangsauktion. Bestemmelserne i retsplejelovens §§ 680 og 681 finder tilsvarende anvendelse, således at den i § 680 fastsatte frist for afgivelse af en panthavers erklæring regnes fra den i denne lovs § 128, stk. 2, omhandlede bekendtgørelse i Statstidende.

Stk. 3. Inden tre måneder efter udløbet af selskabets regnskabsår skal likvidatorerne indsende det reviderede årsregnskab til aktieselskabsregisteret.

Stk. 4. Vederlag til likvidatorer og til kreditorudvalg skal godkendes af skifteretten.

Stk. 5. Viser det sig under en likvidation, at selskabets midler ikke kan dække omkostningerne, sluttet likvidationen straks, og likvidatorerne skal inden fjorten dage anmelde, at selskabet er opløst. Med anmeldelsen skal følge bevis for, at betingelserne for likvidationens slutning har været til stede.

Konkursbegæring mod et aktieselskab

§ 132. Indgives konkursbegæring mod et aktieselskab, og finder skifteretten, jfr. konkursloven § 48, at betingelserne for konkurs foreligger, skal nedenstående regler iagttages.

Stk. 2. Er selskabet ikke under likvidation, udpeger skifteretten en midlertidig likvidator. Denne indkalder til likvidationsmøde, idet reglerne i § 128, stk. 2 og 3, finder anvendelse. Efter at han har redegjort for selskabets stilling og de mødende har haft lejlighed til at ytre sig, træffer de mødende kreditorer bestemmelse om, hvorvidt konkursbegæringen skal fastholdes, eller selskabet skal likvideres efter reglerne om likvidation af insolvente aktieselskaber. Likvidation anses for vedtaget, medmindre et flertal af de i afstemningen deltagende bestemt efter vægt stemmer for konkurs. Træffes beslutning om likvidation, finder reglerne i § 128, stk. 4 og 5, anvendelse. Anmeldelse skal ske inden fjorten dage.

Stk. 3. Er selskabet under likvidation, finder reglerne i stk. 2 tilsvarende anvendelse, dog at likvidationsmøde indkaldes af likvidator.

Stk. 4. Bortfalder konkursbegæringen efter stk. 2, afvises ny konkursbegæring, medmindre det over for skifteretten godtgøres, at forskrifterne om likvidationsbehandling væsentligt er tilsidesat.

Stk. 5. Det har sit forblivende ved bestemmelsen i banklovens § 16, stk. 3.

§ 133. På selskabets vegne kan konkursbegæring kun fremsættes af bestyrelsen eller, hvis selskabet er under likvidation, af likvidator. Reglerne i § 132 finder herved tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Kommer et aktieselskab under konkurs, skal skifteretten gøre anmeldelse om konkursens begyndelse og slutning. Som bilag til anmeldelsen om konkursens slutning skal følge det afsluttende boregnskab.

Stk. 3. Kommer et likviderende selskab under konkurs, er fordring på vederlag til likvidatorer, kreditorudvalg og revisorer ligestillet med de i konkurslovens § 31, litra b, omhandlede fordringer.

KAPITEL 15

Fusion

§ 134. Beslutning om opløsning af et aktieselskab uden likvidation ved overdragelse som helhed af selskabets aktiver og gæld til et andet aktieselskab eller til et anpartselskab kan – bortset fra de i § 139 omhandlede fusioner – kun træffes af generalforsamlingen. Beslutningen træffes under iagttagelse af forskrifterne i § 78 samt de yderligere forskrifter, som vedtægterne måtte indeholde om opløsning eller fusion. På generalforsamlingen skal der under iagttagelse af bestemmelsen i § 73, stk. 4, forelægges udkast til overenskomst mellem selskaberne. Endvidere skal der forelægges en revideret fælles regnskabsopstilling udvisende samtlige aktiver og passiver i hvert af selskaberne, de reguleringer, som overtagelsen antages at ville medføre, samt udkast til en åbningsstatus for det overtagende selskab efter overtagelsen.

Stk. 2. Forskrifterne i stk. 1, 1.-3. pkt., finder tilsvarende anvendelse, såfremt generalforsamlingen beslutter at overdrage et aktieselskabs aktiver og gæld som helhed til den danske stat eller en dansk kommune. Endvidere finder bestemmelsen i § 136 tilsvarende

anvendelse. Overdragelsen kan gennemføres uden iagttagelse af forskrifterne i § 138. Bestyrelsen skal anmelde beslutningen inden fjorten dage og kan samtidig anmelde, at selskabet er opløst. Med anmeldelsen skal følge den i stk. 1 nævnte overenskomst i original eller bekræftet genpart.

§ 135. Beslutes det at sammensmelte to eller flere aktieselskaber til et nyt aktieselskab, finder bestemmelserne i § 134, stk. 1, samt bestemmelserne i §§ 136-138 tilsvarende anvendelse. Det samme gælder, dersom et aktieselskab sammensmeltes med et anpartsselskab til et nyt aktieselskab. Såfremt valg af bestyrelse og revisor ikke foretages efter at generalforsamlingerne har vedtaget sammenslutningen og godkendt vedtægterne og åbningsstatus for det nye selskab, skal der inden fjorten dage derefter afholdes generalforsamling i det nye selskab til valg af bestyrelse og revisor. De af sammenslutningen følgende anmeldelser skal indgives inden fjorten dage.

§ 136. Aktionærer eller anpartshavere i det eller de overtagne selskaber, der på generalforsamlingen har modsat sig overdragelsen eller en sammensmeltning, har krav på indløsning af deres aktier eller anparter, såfremt kravet fremsættes skriftligt inden en måned efter generalforsamlingen. Er der før afstemningen afsket aktionærerne eller anpartshaverne en udtalelse om, hvem der ønsker at benytte denne ret, er indløsningsretten dog betinget af, at de pågældende på generalforsamlingen har tilkendegivet dette. Selskabet skal afkøbe dem deres aktier eller anparter til en pris, der svarer til aktiernes eller anparternes værdi, og som i mangel af mindelig overenskomst fastsættes af skønsmand udmeldt af retten på selskabets hjemsted. Den af skønsmændene truffe afgørelse kan af begge parter indbringes for retten. Sag herom må være anlagt inden tre måneder efter modtagelsen af skønsmændenes erklæring.

§ 137. Det overtagne selskabs bestyrelse skal anmelde beslutningen inden fjorten dage. Med anmeldelsen skal følge de i § 134, stk. 1, nævnte bilag i original eller af bestyrelsen bekræftet genpart.

§ 138. Bestyrelsen for det overtagne selskab skal ved en bekendtgørelse i Statstidende med en frist af mindst tre måneder opfordre selskabets kreditorer til at anmelde deres krav. Selskabets aktiver skal forvaltes særskilt, indtil fristen er udløbet og de anmeldte kreditorer er fyldestgjort. Særskilt forvaltning kan dog undlades, når samtlige kreditorer samtykker heri, eller der stilles dem betryggende sikkerhed. Overregistrator afgør på en af parternes begæring, om en tilbudt sikkerhed må anses for betryggende.

Stk. 2. Såfremt det overtagne selskab, medens det har det overtagne selskabs aktiver under særskilt forvaltning, går konkurs eller træder i likvidation efter reglerne om insolvente aktieselskaber, tjener det overtagne selskabs aktiver til fortrinsvis dækning af dette selskabs kreditorer og af de tidligere aktionærers krav på vederlag ifølge overenskomsten.

Stk. 3. Når betingelserne for ophør af den særskilte forvaltning af det overtagne selskabs aktiver er opfyldt og aktionærerne eller deltagerne i det overtagne selskab er fyldestgjort, skal der inden fjorten dage indgives anmeldelse om selskabets slettelse af aktieselskabsregisteret. Anmeldelsen skal underskrives af bestyrelserne for såvel det overtagne som det overtagende selskab.

Stk. 4. Skal aktionærerne og deltagerne i det eller de overtagne selskaber helt eller delvis vederlægges med aktier i det overtagende selskab, kommer reglerne i § 34 ikke til anvendelse på den derved nødvendiggjorte forhøjelse af dettes aktiekapital.

§ 139. Ejer et moderselskab samtlige aktier eller anparter i et datterselskab, kan selskabernes bestyrelse træffe beslutning om moderselskabets overtagelse af datterselskabets aktiver og gæld som helhed. Bestemmelserne i § 137 og § 138, stk. 1-3, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Ejer et moderselskab mere end ni tiendedele af aktierne eller anparterne i et datterselskab, og har det en tilsvarende del af stemmerne, kan selskabernes bestyrelse træffe bestemmelse om moderselskabets indløsning af de resterende aktier eller anparter i datterselskabet. I mangel af mindelig overenskomst med minoritetsaktionærerne eller anpartshaverne om indløsningskursen fastsættes denne af skønsmand, jfr. § 136, 3.-5. pkt.

Stk. 3. I det i stk. 2 nævnte tilfælde har minoritetsaktionærerne eller -anpartshaverne

ret til at forlange deres aktier i datterselskabet indløst af moderselskabet. Bestemmelsen i stk. 2, 2. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

KAPITEL 16

Erstatning m. v.

§ 140. Stiftere, bestyrelsesmedlemmer og direktører, som under udførelsen af deres hverv, herunder ved værdiansættelsen af de ved selskabets stiftelse eller ved en kapitalforhøjelse overtagne formueværdier, forsætligt eller uagtsomt har tilføjet selskabet skade, er pligtige at erstatte denne. Det samme gælder, når skaden er tilføjet aktionærer, selskabets kreditorer eller tredjemand ved overtrædelse af denne lov eller vedtægterne.

§ 141. Med hensyn til erstatningspligt for revisorer og granskningsmænd finder § 140 tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Er et revisionselskab valgt til revisor, er både revisionselskabet og den revisor, hvem revisionen er overdraget, erstatningsansvarlige.

§ 142. En aktionær er pligtig at erstatte tab, som han ved forsætligt eller groft uagtsomt at overtræde denne lov eller selskabets vedtægter har tilføjet selskabet, andre aktionærer eller tredjemand. Hvis retten af hensyn til faren for fortsat misbrug og forholdene i øvrigt finder, at der er særlig grund hertil, kan sagsøgte desuden tilpligtes at indløse en skadelidende aktionærs aktier til en pris, som fastsættes under hensyn til selskabets økonomiske stilling og til, hvad der efter omstændighederne i øvrigt findes rimeligt.

§ 143. Erstatning efter reglerne i §§ 140-142 kan nedsættes, når dette findes rimeligt under hensyn til skyldgraden, skadens størrelse og omstændighederne i øvrigt.

Stk. 2. Er flere samtidig erstatningspligtige, hæfter de solidarisk for erstatningen. Den, hvis erstatningsansvar er lempet efter reglerne i stk. 1, er dog kun ansvarlig med det nedsatte beløb. Har en af dem betalt erstatningen, kan han afkræve hver enkelt af de medansvarlige dennes del under hensyn til størrelsen af den skyld, der måtte påhvile hver enkelt, samt omstændighederne i øvrigt.

§ 144. Beslutning om, at selskabet skal anlægge søgsmål mod stiftere, bestyrelsesmedlemmer, direktører, revisorer, granskningsmænd eller aktionærer efter reglerne i §§ 140-142, træffes af generalforsamlingen.

Stk. 2. Søgsmål kan anlægges, selv om generalforsamlingen tidligere har besluttet ansvarsfrihed eller afstået fra at anlægge søgsmål, såfremt der angående denne beslutning eller det forhold, hvorpå søgsmålet bygger, ikke er givet i alt væsentligt rigtige og fuldstændige oplysninger til generalforsamlingen, inden beslutningen blev truffet.

Stk. 3. Har aktionærer, der repræsenterer mindst en tiendedel af aktiekapitalen, modsat sig en beslutning om ansvarsfrihed eller om afkald på retssag, kan der af enhver aktionær anlægges søgsmål med påstand om, at den eller de ansvarlige tilpligtes at betale selskabet erstatning for det tab, det har lidt. Aktionærer, som herefter anlægges sag, er ansvarlige for sagsomkostningerne, dog med ret til at få disse godtgjort af selskabet i det omfang, omkostningerne dækkes af det beløb, der gennem retssagen kommer selskabet til gode.

Stk. 4. Går selskabet konkurs i henhold til konkursbegæring, som er indgivet inden to år efter afholdelsen af den generalforsamling, som har bevilget ansvarsfrihed eller givet afkald på anlæggelse af søgsmål, kan konkursboet dog anlægge erstatningssag uden hensyn til denne generalforsamlingsbeslutning. Det samme gælder, hvis selskabet inden de nævnte to år kommer under likvidation efter reglerne i §§ 128-131 om likvidation af insolvente aktieselskaber.

§ 145. Søgsmål i henhold til § 144, stk. 3, kan ikke anlægges senere end seks måneder efter, at den dér omhandlede generalforsamlingsbeslutning blev truffet, eller, hvis granskning er iværksat efter reglerne i § 95, efter at granskningen er afsluttet.

Stk. 2. Søgsmål i henhold til § 144, stk. 4, kan ikke anlægges senere end tre måneder efter, at selskabet er erklæret konkurs eller trådt i likvidation efter reglerne i §§ 128-131.

§ 146. Erstatningssøgsmål mod stiftere, bestyrelsesmedlemmer og direktører kan anlægges ved retten på det sted, hvor selskabet har sit hjemsted.

KAPITEL 17

Filialer af udenlandske aktieselskaber

§ 147. Et udenlandsk aktieselskab, der er lovligt bestående i hjemlandet, kan drive virksomhed gennem en herværende filial, såfremt dette er hjemlet i international aftale eller ved bestemmelser fastsat af handelsministeren, eller såfremt ministeren giver tilladelse hertil.

§ 148. Filialen skal i sit navn optage selskabets navn med tilføjelse af ordet filial og med tydelig angivelse af selskabets nationalitet.

Stk. 2. Filialen skal på breve og bestillingssedler angive selskabets navn, filialens hjemsted (hovedkontor), at filialen er indført i aktieselskabs-registeret, samt det registreringsnummer, hvorunder den er indført. Anføres størrelsen af selskabets aktiekapital på disse dokumenter, skal såvel den tegnede som den indbetalte aktiekapital anføres.

§ 149. Filialen skal ledes af en eller flere filialbestyrere, der skal have bopæl her i landet, medmindre handelsministeren undtager fra dette krav.

Stk. 2. Filialbestyrere skal være myndige. I øvrigt finder lovens bestemmelser om direktører med de fornødne afvigelser tilsvarende anvendelse på filialbestyrere.

Stk. 3. Filialen tegnes af filialbestyrerne, hver for sig eller flere i forening. Filialbestyrerne kan meddele prokura.

§ 150. Selskabet skal i alle af virksomheden her i landet opstående retsforhold være underkastet dansk ret og danske domstoles afgørelse.

§ 151. Oprettelse af filialer skal anmeldes til aktieselskabs-registeret. Anmeldelsen skal underskrives af filialbestyrerne.

Stk. 2. Med anmeldelse skal følge:

- 1) officiel bevidnelse af, at selskabet er lovligt bestående i sit hjemland,
- 2) en af selskabet afgiven erklæring om, at det forpligter sig til i alle af virksomheden her i landet opstående retsforhold at underkaste sig dansk ret og danske domstoles afgørelse,
- 3) fuldmagt for filialbestyrerne i original eller behørigt bekræftet genpart,
- 4) et eksemplar af selskabets vedtægter,
- 5) bevis for, at filialbestyrerne opfylder de i § 149 foreskrevne betingelser.

Stk. 3. På overregistrators begæring skal der indsendes en autoriseret oversættelse af de i stk. 2 omhandlede bilag.

Stk. 4. Filialen må ikke begynde virksomheden, forinden registrering er sket.

Stk. 5. Filialbestyrerne skal senest en måned efter godkendelsen af det udenlandske selskabs årsregnskab, dog senest syv måneder efter regnskabsårets udgang, til aktieselskabs-registeret indsende en bekræftet afskrift af selskabets årsregnskab med tilhørende bekræftelse eller beretning fra selskabets revisorer samt en årsberetning for filialvirksomheden. Reglerne i §§ 155, stk. 2, og 156 finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 6. Kommer selskabet under konkurs, eller træder det i likvidation, skal filialbestyrerne inden fjorten dage anmelde dette til aktieselskabs-registeret.

§ 152. Filialen slettes af aktieselskabs-registeret,

- 1) når selskabet gør anmeldelse om, at det ønsker filialen slettet,
- 2) på begæring af en fordringshaver, der godtgør, at han ikke af selskabets her i landet værende midler har kunnet opnå fyldestgørende for sit fra selskabets herværende virksomhed hidrørende krav,
- 3) når der ikke er nogen filialbestyrer og denne mangel ikke afhjælpes inden en af overregistrator fastsat frist.

Stk. 2. Efter at filialen er slettet af registeret, må selskabet ikke fortsætte sin virksomhed her i landet, medmindre der oprettes og registreres en ny filial. I det i stk. 1, nr. 2, nævnte tilfælde kan ny filial ikke oprettes, før vedkommende fordringshaver er fyldestgjort eller samtykker i oprettelsen.

KAPITEL 18

Aktieselskabers navn.

§ 153. Aktieselskaber er pligtige og eneberettigede til i deres navn at benytte ordet »aktieselskab« eller deraf dannede forkortelser.

Stk. 2. Aktieselskabers navne skal tydeligt adskille sig fra hinanden og fra anpartsselskabers navne. I navnet må ikke optages slægtsnavn, firma, særegent navn på fast ejendom, varemærke, forretningskendetegn og lignende, der ikke tilkommer selskabet, eller noget, som kan forveksles hermed.

Stk. 3. Et aktieselskabs navn må ikke være egnet til at vildlede. Det må ikke indeholde angivelse af foretagender, der ikke står i forbindelse med selskabets formål. Angiver navnet en bestemt virksomhed, må det ikke bibeholdes uforandret, når virksomhedens art væsentligt forandres.

Stk. 4. Bestemmelserne i stk. 1-3 finder tilsvarende anvendelse på aktieselskabers binavne. Ved benyttelse af binavnet skal selskabets hovednavn tilføjes binavnet i parentes.

Stk. 5. Filialer skal i deres navn angive deres karakter af filialer.

Stk. 6. På aktieselskabers breve og bestillingssedler skal angives selskabets navn, hjemsted (hovedkontor) samt det registreringsnummer, hvorunder det er indført i aktieselskabsregisteret. Anføres aktiekapitalens størrelse på disse dokumenter, skal såvel den tegnede som den indbetalte aktiekapital anføres.

KAPITEL 19

Anmeldelse og registrering m. m.

§ 154. Aktieselskabsregisteret har sæde i København og forestås af overregistrator.

Stk. 2. Alle anmeldelser til aktieselskabsregisteret skal ske ved benyttelse af de dertil af overregistrator foreskrevne blanketter.

Stk. 3. Handelsministeren fastsætter bestemmelser om registerets førelse samt om udgivelse af en registreringstidende. For registrering, afskrifter af registerbladet, anmeldelser og regnskaber m. v. og for bekendtgørelse af modtagelse af årsregnskaber betales afgift efter regler fastsat af handelsministeren.

§ 155. Anmeldelse om stiftelse af et aktieselskab skal angive:

- 1) de i henhold til § 4, nr. 1-3, 5 og 9-15, truffede vedtægtsbestemmelser,
- 2) den tegnede aktiekapitals størrelse, hvor stor en del deraf der er indbetalt, på hvilken måde indbetalingen er sket, og hvornår det mulige restbeløb skal indbetales,
- 3) fulde navn, stilling og bopæl for selskabets stiftere, bestyrelsesmedlemmer, direktører, prokurister, revisorer og eventuelle suppleanter for bestyrelsesmedlemmer og revisorer.

Stk. 2. Anmeldelsen skal underskrives af alle bestyrelsesmedlemmer, hvis underskrifter skal bekræftes af en notar, en advokat eller to vitterlighedsvidner.

Stk. 3. Med anmeldelsen skal følge:

- 1) stiftelsesoverenskomsten, de i § 6, stk. 3, 1. pkt., omhandlede regnskaber og andre i anledning af stiftelsen oprettede dokumenter i original eller af bestyrelsen bekræftet genpart,
- 2) bekræftet udskrift af den på den konstituerende generalforsamling førte forhandlingsprotokol,
- 3) bevis for, at stifterne opfylder de i § 3, bestyrelsesmedlemmer (og suppleanter for disse) og direktører de i § 52 og revisorer (og suppleanter for disse) de i § 83 nævnte betingelser.

Stk. 4. Hvis selskabet er stiftet alene med det formål at være deltager med hele sin kapital i et ansvarligt selskab, skal med anmeldelsen yderligere følge den herom truffede aftale i original eller af bestyrelsen bekræftet genpart.

Stk. 5. De med anmeldelsen indsendte bilag tilbagesendes selskabet med undtagelse af stiftelsesoverenskomsten samt de i stk. 3, nr. 2 og 3, og stk. 4, nævnte bilag.

Stk. 6. Overregistrator kan iøvrigt forlange de oplysninger, som er nødvendige for, at der kan tages stilling til, om loven og selskabets vedtægter er overholdt.

§ 156. Sker der ændring i selskabets vedtægter eller noget andet forhold, hvorom anmeldelse er sket, skal anmeldelse herom, for så vidt ikke andet er bestemt i denne lov, fore-

tages inden en måned. Anmeldelsen skal være ledsaget af bevis for ændringens lovlige vedtagelse. Reglerne i § 155, stk. 2 og 6, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Efter enhver vedtægtsændring skal der i aktieselskabs-registeret forefindes et dateret eksemplar af vedtægterne med den fuldstændige ordlyd i den nye affattelse.

§ 157. Dersom anmeldelsen eller den anmeldte ordning ikke fyldestgør lovens forskrifter eller ikke stemmer med aktieselskabets vedtægter, eller dersom den beslutning, i henhold til hvilken den anmeldte ordning er truffet, ikke er blevet til på den måde, som loven eller vedtægterne foreskriver, skal registrering nægtes.

Stk. 2. Finder overregistrator, at en fejl eller mangel kan afhjælpes ved beslutning på generalforsamling eller bestyrelsesvedtagelse, fastsættes der en frist til forholdets berigtigelse. Sker berigtigelse ikke inden den fastsatte frist, nægtes registrering.

Stk. 3. Anmelderen skal have skriftlig meddelelse om nægtelsen og om grundene til denne. Han kan inden en måned indbringe nægtelsen for handelsministeren. Sag til omstødelse af nægtelsen eller af handelsministerens afgørelse skal anlægges inden seks måneder.

Stk. 4. Mener nogen – bortset fra tilfælde, der omfattes af § 81 – at en stedfunden registrering er ham til skade, hører spørgsmålet om registreringens udslettelse under domstolens afgørelse. Sag herom skal anlægges mod selskabet senest seks måneder efter registreringens bekendtgørelse i Statstidende. Retten tilstiller overregistrator udskrift af dommen. Om sagens udfald skal der uden betaling optages bemærkning i registeret og ske bekendtgørelse i Statstidende og Registreringstidende.

§ 158. Registreringer og modtagelse af årsregnskaber efter § 108 skal straks bekendtgøres i Statstidende.

Stk. 2. Det, som er blevet bekendtgjort i Statstidende, anses for at være kommet til tredjemands kundskab, jfr. dog § 61, stk. 2. Bestemmelsen i 1. pkt. finder dog ikke anvendelse på dispositioner, der er foretaget inden den 16. dag efter bekendtgørelsen, dersom tredjemand beviser, at han ikke har haft mulighed for at få kendskab til det bekendtgjorte forhold.

Stk. 3. Så længe bekendtgørelse i Statstidende ikke har fundet sted, kan forhold, der skal anmeldes og bekendtgøres, ikke gøres gældende imod tredjemand, medmindre det bevises, at han har haft kundskab herom. Den omstændighed, at et sådant forhold endnu ikke er bekendtgjort, hindrer ikke tredjemand i at gøre forholdet gældende.

Stk. 4. I tilfælde af uoverensstemmelse mellem indholdet af bekendtgørelsen i Statstidende og indholdet af registreret kan selskabet ikke gøre den bekendtgjorte tekst gældende mod tredjemand. Denne kan derimod gøre den bekendtgjorte tekst gældende over for selskabet, medmindre det bevises, at han kendte registerets indhold.

§ 159. Sag mod et aktieselskab indbringes for retten på det sted, hvor selskabet har sit hjemsted, eller, for udenlandske aktieselskabers vedkommende, hvor den pågældende filials kontor findes. Med hensyn til forkyndelse og varsel betragtes kontoret som bopæl.

Stk. 2. Hvor beføjelser i forbindelse med opløsning af aktieselskaber er henlagt til skifteretten, udøves de af skifteretten på selskabets hjemsted, i det af retsplejelovens § 9, stk. 2, omhandlede område af sø- og handelsrettens skifteretsafdeling.

KAPITEL 20

Straffebestemmelser m. m.

§ 160. Er strengere straf ikke forskyldt efter borgerlig straffelov, straffes overtrædelse af lovens forskrifter om indsendelse af anmeldelser, meddelelser og årsregnskaber til aktieselskabs-registeret med bøde. På samme måde straffes bestyrelsesmedlemmer, direktører, medlemmer af repræsentantskabet, revisorer og granskningsmænd samt deres suppleanter, dersom de ubeføjet røber, hvad de under udøvelsen af deres hverv har fået kundskab om.

Stk. 2. Undlader et aktieselskabs bestyrelse, direktion eller likvidator eller bestyreren af et udenlandsk aktieselskabs filial i rette tid at efterkomme de pligter, der ifølge loven påhviler dem i forhold til aktieselskabs-registeret, eller som påhviler dem efter regler, der udstedes i medfør af § 178, kan handelsministeren som tvangsmiddel pålægge de pågældende daglige eller ugentlige bøder.

§ 161. Overtrædelse af § 13, stk. 1, §§ 25 og 48, §§ 53-55, § 75, stk. 2 og 3, § 94, § 96, stk. 1, jfr. §§ 97-107, § 115, § 116, stk. 4, § 148, § 151, stk. 4 og 5, § 152, stk. 2, 1. pkt., § 153 og § 173, stk. 3, straffes med bøde.

Stk. 2. I forskrifter, der udstedes af handelsministeren i medfør af § 178, kan der fastsættes straf af bøde for overtrædelse af bestemmelser i forskrifterne.

Stk. 3. Hvor et aktieselskab, andelsselskab og lignende optræder som stifter eller revisor, kan der pålægges det pågældende selskab som sådant bødeansvar for overtrædelse af lovens bestemmelser.

KAPITEL 21

Ikrafttrædelsesbestemmelser m. v.

§ 162. Loven træder i kraft den 1. januar 1974. Dog træder § 21, stk. 3, 3. og 4. pkt., i kraft 1. august 1973.

Stk. 2. Samtidig ophæves lov nr. 123 af 15. april 1930 om aktieselskaber med senere ændringer. Endvidere ophæves lov nr. 36 af 15. februar 1895 om danske aktieselskaber med sæde i udlandet.

Stk. 3. Bestemmelserne om aktieselskabers anmeldelse til handelsregistre i lov nr. 23 af 1. marts 1889 om handelsregistre, firma og prokura finder ikke anvendelse på de af denne lov omfattede aktieselskaber.

§ 163. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning sættes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, som landsdelenes særlige forhold tilsiger. Indtil lovens ikraftsættelse for de nævnte landsdele skal de hidtil gældende regler i lov nr. 123 af 15. april 1930 om aktieselskaber med senere ændringer iagttages.

§ 164. De ved lovens ikrafttræden registrerede aktieselskaber, som ikke er under likvidation eller konkursbehandling, skal

- 1) inden tre år efter lovens ikrafttræden bringe deres aktiekapital op på det i § 1 omhandlede mindstebeløb af 100.000 kr. Denne frist gælder ikke for selskaber, der er anmeldt til registrering efter 1. august 1973,
- 2) inden to år efter lovens ikrafttræden bringe deres vedtægter i øvrigt i overensstemmelse med lovens krav, jfr. dog §§ 166 og 169.

Stk. 2. Vedtægtsændringer, som overregistrator finder nødvendige for at bringe vedtægterne i overensstemmelse med forskrifterne i denne lov, jfr. stk. 1 og § 49, stk. 1, 2. pkt., og som ikke på selskabets generalforsamling har opnået det til deres gennemførelse vedtægtsmæssigt fornødne stemmetal, skal anses som gyldigt vedtagne af generalforsamlingen, såfremt der på denne ikke er afgivet så stort et antal stemmer imod ændringerne, som efter vedtægterne udkræves til beslutning om selskabets opløsning.

Stk. 3. Er selskabets vedtægter ikke bragt i overensstemmelse med loven inden den i stk. 1 angivne frist, og foretager selskabet ikke de fornødne ændringer efter krav fra overregistrator, foranlediger overregistrator selskabet opløst, om fornødent efter reglerne i § 117.

§ 165. Aktieselskaber, der ikke er registreret, men anmeldt før lovens ikrafttræden, skal inden registreringen bringe deres vedtægter i overensstemmelse med lovens krav, jfr. dog §§ 166 og 169, men kan, for så vidt de er anmeldt inden den 1. februar 1973, uanset bestemmelserne i §§ 1 og 11 registreres med en aktiekapital på 10.000 kr. Indbetalingerne på hver aktie skal udgøre mindst ti pct. og tilsammen mindst 5.000 kr. § 164, stk. 1, nr. 1, finder tilsvarende anvendelse for disse aktieselskaber.

§ 166. Uanset bestemmelsen i § 18, 2. pkt., bevarer de ved lovens ikrafttræden gældende vedtægtsbestemmelser deres gyldighed. Bestemmelserne i § 19, stk. 2, 2. pkt., jfr. stk. 4, om tilsidesættelse af en vedtægtsbestemmelse om beregningsgrundlaget for købesummen finder dog anvendelse, hvor forkøbsretten gøres gældende efter lovens ikrafttræden.

§ 167. Har et aktieselskab før lovens ikrafttræden erhvervet egne aktier, eller har et datterselskab før lovens ikrafttræden erhvervet aktier i moderselskabet, og overstiger beholdningen heraf det efter § 48, stk. 1-3, tilladte, skal den overskydende beholdning afvikles i overensstemmelse med bestemmelserne i § 48, stk. 4, dog at fristen regnes fra lovens ikrafttræden.

§ 168. Den i medfør af § 4, nr. 6, jfr. § 49, stk. 3, fastsatte valgperiode for bestyrelsesmedlemmer kommer første gang til anvendelse, når valg – herunder genvalg – af bestyrelsesmedlemmer finder sted efter lovens ikrafttræden.

Stk. 2. Direktører, der ved lovens ikrafttræden er medlem af bestyrelsen, kan uanset bestemmelsen i § 51, stk. 2, bevare dette hverv. Det samme gælder, uanset § 56, stk. 1, sidste pkt., hvervet som formand for bestyrelsen.

Stk. 3. Uanset bestemmelserne i § 52, stk. 1, kan de ved lovens ikrafttræden i henhold til § 3 i lov nr. 503 af 9. november 1972 som direktører ansatte enkeltmandsfirmar, selskaber m. v. fortsætte som direktører i de pågældende selskaber.

Stk. 4. Uanset bestemmelserne i § 83, stk. 1, og § 84, stk. 1, kan de ved lovens ikrafttræden lovligt valgte revisorer bevare deres hverv.

Stk. 5. Uanset bestemmelsen i § 49, stk. 2, 5. pkt., bevarer de inden 1. juli 1973 registrerede vedtægtsbestemmelser deres gyldighed.

§ 169. Bestemmelsen i § 67, stk. 1, hvorefter enhver aktie skal give stemmeret, finder ikke anvendelse på aktier, der er tegnet inden lovens ikrafttræden og til hvilke der på dette tidspunkt ikke er knyttet stemmeret.

Stk. 2. Aktier, der er tegnet før lovens ikrafttræden, og hvis stemmевærdi overstiger ti gange stemmевærdien af nogen anden aktie eller noget andet aktiebeløb af samme størrelse, bevarer deres stemmевærdi uanset reglen i § 67, stk. 1.

§ 170. Bestemmelserne i §§ 96-108 om årsregnskab og koncernregnskab kommer første gang til anvendelse for det regnskabsår, der begynder efter den 31. december 1974, reglerne om udarbejdelse af koncernregnskab dog først for det derefter følgende regnskabsår. For tidligere regnskabsår skal de hidtil gældende regler om regnskabsaflæggelse og om regnskaberne offentliggørelse iagttages.

Stk. 2. Uanset foranstående bestemmelser kan aktieselskaber, for så vidt angår skatternes postering på årsregnskabet, udskyde anvendelsen af reglerne herom i §§ 102 og 104, men de pågældende selskaber skal da i det første regnskabsår, der begynder efter lovens ikrafttræden, og i hvert af de følgende år af det regnskabsmæssige overskud henlægge tyve pct. til en skattekonto. Når det ved udarbejdelsen af et årsregnskab viser sig, at den påbudte henlæggelse for det pågældende regnskabsår vil bringe skattekontoen op på et beløb svarende til de i regnskabsåret betalte samt de endnu ikke betalte skatter af indkomsten i tidligere år, skal skatterne posteres i regnskabet i overensstemmelse med de nye regler. Dette skal ske senest i det fjerde regnskabsår, på hvilket denne lovs regler om regnskabsaflæggelse i øvrigt finder anvendelse. Skal disse henlæggelser dække skatter af mere end ét års indkomst, skal overgangen ske senest i det ottende regnskabsår, på hvilket denne lovs regler om regnskabsaflæggelse finder anvendelse. Ved opgørelsen af det regnskabsmæssige overskud, som danner grundlag for fastsættelse af tantieme, jfr. § 64, stk. 1, kan der ses bort fra den nævnte henlæggelse til skattekontoen.

Stk. 3. Indtil et selskab har gennemført overgangen til at postere skatterne i overensstemmelse med denne lov, skal forskellen mellem det i § 102, stk. 2, B.I.2., omhandlede beløb og det på skattekontoen hensatte beløb opføres som en note i regnskabet.

Stk. 4. I det regnskabsår, hvori et selskab overgår til at postere skatterne i overensstemmelse med denne lov, kan der ved opgørelsen af det regnskabsmæssige overskud, som danner grundlag for fastsættelse af tantieme, jfr. § 64, stk. 1, ses bort fra de i det pågældende regnskabsår betalte eller endnu ikke betalte skatter af indkomsten i tidligere år.

Stk. 5. De ovennævnte skatter af tidligere års indkomst skal helt eller delvis kunne dækkes ved overførsel fra selskabets reserver, i det omfang disse ikke efter loven eller selskabets vedtægter er bundet til andet formål. På tilsvarende måde skal opskrivningsbeløb i henhold til § 100, stk. 4, kunne anvendes.

§ 171. Bestemmelserne i §§ 116-123 og §§ 125-131 kommer ikke til anvendelse på aktieselskaber, i hvilke der ved lovens ikrafttræden allerede var udnævnt likvidatorer. Reglerne i §§ 132-133 finder ikke anvendelse på selskaber, der ved lovens ikrafttræden er under konkursbehandling. Likvidations- eller konkursbehandlingen skal i de pågældende selskaber foretages under iagttagelse af reglerne i §§ 61-72 i lov om aktieselskaber af 15. april 1930.

§ 172. Uanset reglerne i § 79, stk. 1, nr. 3, kan bestemmelser om, at selskabets samtykke kræves til overdragelse af aktier, hvortil der er knyttet eller ved notering kan knyttes

stemmeret, vedtages på en generalforsamling med den stemmeflerhed, der er nødvendig til ændring af vedtægterne, dog mindst fire femtedele af den stemmeberettigede aktiekapital. Hvis forslaget ikke vedtages med en sådan stemmeflerhed, men dog opnår fire femtedele af de afgivne stemmer, kan det vedtages på en ny generalforsamling med fire femtedele af de afgivne stemmer.

Stk. 2. Uanset reglerne i § 79, stk. 3, kan bestemmelser om, at ingen aktionær for egne eller andres aktier kan udøve stemmeret for mere end en nærmere fastsat del af den stemmeberettigede aktiekapital, vedtages på den i stk. 1 angivne måde.

Stk. 3. Indkaldelse til generalforsamlingerne skal foretages i overensstemmelse med reglerne i selskabets vedtægter og i § 73. Indkaldelserne skal dog indeholde den fulde ordlyd af forslaget til vedtægtsændringer og skal sendes til enhver noteret aktionær. Er stemmeret betinget af aktiernes notering, skal den første generalforsamling indkaldes med et varsel, der er mindst to uger længere end noteringsfristen.

Stk. 4. Aktionærer, som på generalforsamlingen har modsat sig de i stk. 1 nævnte vedtægtsændringer, kan kræve, at selskabet indløser deres aktier, såfremt krav herom fremsættes skriftligt inden fire uger efter generalforsamlingens afholdelse. Er der før afstemningen afæsket aktionærerne en udtalelse om, hvem der ønsker at benytte denne ret, er indløsningsretten dog betinget af, at de pågældende på generalforsamlingen har tilkendegivet dette. Selskabet skal da afkøbe dem deres aktier til en pris, der svarer til aktiernes værdi, og som i mangel af mindelig overenskomst fastsættes af skønsmænd udmeldt af retten på selskabets hjemsted. Den af skønsmændene truffne afgørelse kan af begge parter indbringes for retten. Sag herom må være anlagt inden tre måneder efter modtagelsen af skønsmændenes erklæring.

Stk. 5. De vedtagne ændringer skal anmeldes til aktieselskabs-registeret inden otte dage.

Stk. 6. Bestemmelsen i § 20, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse på meddelelse af samtykke til overdragelse af aktier i henhold til en i medfør af stk. 1 foretaget vedtægtsændring.

Stk. 7. Handelsministeren kan fastsætte, at vedtægtsændringer efter stk. 1 og 2 ikke kan foretages efter en bestemt dato.

KAPITEL 22

Særlige bestemmelser

§ 173. Loven finder anvendelse på et aktieselskab, uanset om det alene er stiftet med det formål at være deltager med hele sin kapital i et ansvarligt selskab.

Stk. 2. Medmindre andet følger af stk. 3-6, finder bestemmelserne i denne lov, herunder om anmeldelse til aktieselskabs-registeret, tegningsret, årsregnskab og revision, med de fornødne lempelser tilsvarende anvendelse på kommandit-aktieselskaber.

Stk. 3. Et kommandit-aktieselskab skal i sin benævnelse betegne sig som sådant.

Stk. 4. Et kommandit-aktieselskabs vedtægter skal indeholde nærmere regler om retsforholdet mellem aktionærerne og de fuldt ansvarlige deltagere.

Stk. 5. Stiftelsesoverenskomsten, tegningslister og anmeldelsen til aktieselskabs-registeret om selskabets stiftelse skal, foruden de for aktieselskaber påbudte angivelser indeholde oplysning om:

- 1) de fuldt ansvarlige deltageres fulde navn, stilling og bopæl,
- 2) hvorvidt de fuldt ansvarlige deltagere er pligtige at gøre indskud, og i bekræftende fald størrelsen af hver enkelts indskud. Er indskuddet ikke fuldt indbetalt, skal de for indbetalingen gældende regler oplyses. Består indskuddet i andet end penge, skal der redegøres for vurderingsgrundlaget.
- 3) vedtægternes regler om de fuldt ansvarlige deltageres indflydelse i selskabets anliggender og andel i overskud og tab.

Stk. 6. Kommandit-aktieselskabers anmeldelse til aktieselskabs-registeret underskrives, foruden af bestyrelsesmedlemmerne, af alle fuldt ansvarlige deltagere.

Stk. 7. Ved et kommandit-aktieselskab forstås et erhvervsdrivende kommanditselskab, i hvilket et aktieselskab med hele sin kapital er kommanditist, eller hvor kommanditisterne i selskabet har indskudt en bestemt kapital, som er fordelt på aktier.

§ 174. De i aktieselskabs-registeret optagne selskaber med begrænset ansvar, der som følge af reglerne i § 1, stk. 4 og 5, ikke omfattes af denne lov, kan slettes efter nærmere af handelsministeren fastsatte regler.

§ 175. I § 16, stk. 3, i lov nr. 145 af 13. april 1938 om mortifikation af værdipapirer udgår ordene »og aktier«.

Stk. 2. I lov nr. 332 af 5. november 1958 om visse finansieringsinstitutter indsættes i § 1 som nyt nr. 4:

4) Uanset bestemmelsen i § 59, stk. 2, 2. pkt., i lov om aktieselskaber kan bestyrelsens og direktionens medlemmer være medlem af repræsentantskabet.

§ 176. De krav om bopæl her i riget, der er fastsat i § 3, stk. 2, § 52, stk. 2 og 3, jfr. § 59, stk. 4, og § 120, stk. 1, 2. pkt., § 83, stk. 1 og stk. 3, samt § 149, stk. 1, anvendes ikke i det omfang, andet er fastsat i medfør af international aftale eller ved bestemmelser fastsat af handelsministeren.

Stk. 2. Det samme gælder det i § 3, stk. 2, fastsatte krav om hjemsted her i landet, for så vidt angår interessentskaber, kommanditselskaber, anpartsselskaber, aktieselskaber, andre selskaber med begrænset ansvar, foreninger, stiftelser og andre selvejende institutioner.

Stk. 3. Handelsministeren fastsætter bestemmelser, hvorefter § 152, stk. 1, nr. 2, og stk. 2, 2. pkt., ikke anvendes i det omfang, de strider imod De europæiske Fællesskabers regler.

§ 177. Beslutning om optagelse af bestyrelsesmedlemmer valgt af arbejdstagerne i henhold til § 49, stk. 2, 2.-4. pkt., kræver, at mindst halvdelen af selskabets arbejdstagere stemmer. Beslutningen meddeles skriftligt bestyrelsen, der straks skal indgive anmeldelse herom til aktieselskabs-registeret.

Stk. 2. Bestyrelsesmedlemmer og suppleanter, der skal vælges af arbejdstagerne efter stk. 1, jfr. § 49, stk. 2, 2.-4. pkt., vælges ved skriftlig og hemmelig afstemning. Hver arbejdstager kan kun stemme på én person som medlem og én som suppleant. De valgte indtræder i bestyrelsen 1 måned efter, at denne har fået skriftlig meddelelse om de pågældendes navn og bopæl. Valgene til bestyrelsen skal så vidt muligt afholdes umiddelbart inden selskabets ordinære generalforsamling.

§ 178. Handelsministeren fastsætter regler om, hvem der anses som arbejdstager, om beregningen af det gennemsnitlige antal arbejdstagere efter § 49, stk. 2, 2. pkt., om den nærmere gennemførelse af § 73, stk. 2, 4. pkt., og § 177, og under hvilken form arbejdstagerne i selskaber, hvor der er valgt bestyrelsesmedlemmer efter § 49, stk. 2, 2. pkt., skal orienteres om selskabets forhold.

Stk. 2. Handelsministeren fastsætter endvidere regler til gennemførelse af § 26, stk. 2, 2. pkt.

§ 179. Generalforsamlingen kan med det flertal, der kræves til ændring af selskabets vedtægter, vedtage at omdanne selskabet til et anpartsselskab. Meddelelse om vedtagelsen sendes inden fjorten dage til enhver noteret aktionær.

Stk. 2. Omdannelsen til anpartsselskab anses som sket, når vedtægterne er ændret således, at de opfylder kravene i lov om anpartsselskaber, og vedtægtsændringerne er registreret og bekendtgjort.

Stk. 3. Når omdannelsen er sket, anses de af selskabet udstedte aktiebrev som annullerede.

Stk. 4. Er der forløbet fem år efter omdannelsen, uden at alle dertil berettigede har anmeldt sig til optagelse på fortegnelsen over anpartshavere, kan bestyrelsen ved en bekendtgørelse i Statstidende opfordre den eller de pågældende til inden seks måneder at foretage sådan anmeldelse. Når fristen er udløbet, uden at anmeldelse er sket, kan bestyrelsen for aktionærens regning afhænde anparterne gennem en fondsboørsvekslerer. I salgsprovenuet kan selskabet fradrage omkostningerne ved bekendtgørelsen og afhændelsen. Er salgsprovenuet ikke afhentet inden fem år efter afhændelsen, tilfalder beløbet selskabet.

Lov om anpartsselskaber, nr. 371 af 13. juni 1973

KAPITEL 1

Indledende bestemmelser

§ 1. Denne lov finder anvendelse på alle erhvervsdrivende anpartsselskaber.

Stk. 2. Anpartshaverne i et anpartsselskab hæfter ikke personligt for selskabets forpligtelser.

Stk. 3. Et anpartsselskab skal have en indskudskapital på mindst 30.000 kr.

Stk. 4. Loven finder ikke anvendelse på de i lov om aktieselskaber § 1, stk. 4 og 5, nævnte selskaber.

§ 2. Ejer et anpartsselskab en så stor del af anparterne i et andet anpartsselskab eller af aktierne i et aktieselskab, at det repræsenterer flertallet af stemmerne, anses det førstnævnte som moderselskab og det sidstnævnte som datterselskab. Ejer et datterselskab eller et moderselskab i forening med et eller flere datterselskaber tilsammen så mange anparter eller aktier i et andet selskab som nævnt i 1 pkt., anses sidstnævnte selskab ligeledes som datterselskab af moderselskabet.

Stk. 2. Har et anpartsselskab i øvrigt på grund af anpartsbesiddelse eller aktiebesiddelse eller aftale en bestemmende indflydelse over et andet anpartsselskab eller over et aktieselskab og en betydelig andel i dets driftsresultat, anses førstnævnte selskab ligeledes som moderselskab og det sidstnævnte som datterselskab.

Stk. 3. Moder- og datterselskaber udgør i forening en koncern.

KAPITEL 2

Anpartsselskabers stiftelse

§ 3. Et anpartsselskab kan oprettes af en eller flere stiftere. Stifterne skal underskrive et stiftelsesdokument, der skal indeholde selskabets vedtægter og bestemmelser om de i § 5 nævnte forhold, samt tegne indskudskapitalen.

Stk. 2. Mindst én stifter skal være en her i landet bosat person, medmindre handelsministeren undtager fra dette krav. Med her i landet bosatte personer ligestilles den danske stat, danske kommuner, her hjemmehørende ansvarlige interessentskaber, kommanditskaber, anpartsselskaber, aktieselskaber, andre selskaber med begrænset ansvar og foreninger samt her hjemmehørende stiftelser og andre selvejende institutioner, der er undergivet offentligt tilsyn. Handelsministeren kan undtage fra kravet om, at stiftelser og andre selvejende institutioner skal være undergivet offentligt tilsyn.

Stk. 3. Den, der er umyndig, eller hvis bo er under konkursbehandling, kan ikke være stifter.

§ 4. Vedtægterne skal indeholde bestemmelser om:

- 1) selskabets navn og eventuelle binavne,
- 2) den kommune her i landet, hvor selskabet skal have hjemsted (hovedkontor),
- 3) selskabets formål,
- 4) indskudskapitalens størrelse,
- 5) hvorvidt indskudskapitalen er opdelt i flere anparter, og i bekræftende fald anparternes størrelse (det nominelle beløb) og anpartshavernes stemmeret,
- 6) hvorvidt der i selskabet skal være en bestyrelse, og i bekræftende fald antallet eller mindste og højeste antal af bestyrelsesmedlemmer og eventuelle bestyrelsessuppleanter og bestyrelsesmedlemmernes valgperiode,
- 7) antallet af revisorer og revisorerens valgperiode,

- 8) indkaldelse til generalforsamlinger,
- 9) hvilke anliggender der skal behandles på ordinær generalforsamling,
- 10) hvilken periode selskabets regnskabsår skal omfatte,
- 11) hvorvidt anpartshaverne skal være forpligtet til at lade selskabet eller andre indløse deres anparter helt eller delvis og da efter hvilke regler,
- 12) hvilke regler der gælder om anparternes omsættelighed,
- 13) hvorvidt nogle anparter skal have særlige rettigheder, og da hvilke, og
- 14) eventuelle begrænsninger i bestyrelsesmedlemmers og direktørens tegningsret i henhold til § 41, stk. 3.

§ 5. Stiftelsesdokumentet skal indeholde oplysning og bestemmelser om:

- 1) navn og bopæl for selskabets stiftere, direktører og for revisorer samt – hvor en bestyrelse findes – for dennes medlemmer for tiden indtil første ordinære generalforsamling efter selskabets registrering,
- 2) hvorvidt anparterne skal indbetales kontant eller i andre værdier,
- 3) tidsfristerne for indbetalingen af anparterne, og
- 4) hvorvidt selskabet skal afholde omkostningerne ved stiftelsen og i bekræftende fald størsteløbet for omkostningerne. Disse omkostninger med tillæg af garantiprovision eller andet vederlag til stifterne eller andre må – bortset fra offentlige afgifter – ikke uden overregistrators tilladelse overstige fem pct. af indskudskapitalen.

Stk. 2. Kan anparterne tegnes mod indbetaling i andre værdier end kontanter (apportindskud), eller skal selskabet i forbindelse med stiftelsen overtage sådanne værdier på anden måde end mod vederlag i anparter, skal der i stiftelsesdokumentet gøres rede for de omstændigheder, der er af betydning for vurderingen af de formueværdier, som skal indskydes eller overtages (vurderingsgrundlaget). Redegørelsen skal særlig angive:

- 1) de af bestemmelserne omfattende personers navn og bopæl,
- 2) det for overtagelse af formueværdier fastsatte vederlag, der ikke må overstige det beløb, som aktiverne må antages at kunne optages til i selskabets status, hvor stor en del af vederlaget der ydes i form af anparter samt i hovedtræk de øvrige vilkår for overtagelsen.

Stk. 3. Overtager selskabet i forbindelse med stiftelsen en bestående virksomhed, skal der vedhæftes stiftelsesdokumentet en åbningsstatus for selskabet forsynet med tilfredsstillende attestation for, at virksomhedens økonomiske stilling ikke er forringet i tiden mellem overtagelsen og stiftelsen.

Stk. 4. Aftaler om de i stiftelsesdokumentet nævnte forhold, som ikke er godkendt ved stiftelsesdokumentet, har ikke gyldighed over for selskabet.

§ 6. Bestyrelsen skal anmelde selskabet til registrering senest to måneder efter, at stiftelsesdokumentet er underskrevet. Er anmeldelsen ikke indgivet inden denne frist, kan registrering ikke finde sted.

Stk. 2. Selskabet kan ikke registreres, medmindre den i vedtægterne angivne indskudskapital er bindende tegnet og mindst halvdelen og i alt mindst 30.000 kr. af anparternes pålydende med tillæg af eventuel overkurs er indbetalt.

§ 7. Tegning af anparter under forbehold er ugyldig. Tegningen er dog bindende, og forbeholdet bortfaldet, såfremt der ikke inden selskabets registrering er gjort indsigelse over for aktieselskabs-registret.

§ 8. Et selskab, der ikke er registreret, kan ikke som sådant erhverve rettigheder eller indgå forpligtelser. Det kan heller ikke være part i retssager, bortset fra søgsmål til indkrævning af tegnet anpartsbeløb og andre søgsmål vedrørende anpartstegningen.

Stk. 2. For en forpligtelse, der før registreringen indgås på selskabets vegne, hæfter de, som har indgået forpligtelsen eller har medansvar herfor, solidarisk. Ved registreringen overtager selskabet de forpligtelser, som følger af stiftelsesdokumentet eller er pådraget selskabet efter underskrivelsen af stiftelsesdokumentet.

Stk. 3. Er der før selskabets registrering truffet en aftale, og var medkontrahenten vidende om, at selskabet ikke var registreret, kan medkontrahenten, medmindre andet er aftalt, hæve aftalen, såfremt anmeldelse til registrering ikke er foretaget inden udløbet af den i § 6 fastsatte frist eller registrering nægtet. Var medkontrahenten uvidende om, at selskabet ikke var registreret, kan han hæve aftalen, så længe selskabet ikke er registreret.

KAPITEL 3

Indbetaling af indskudskapital

§ 9. Det beløb, som skal betales for en anpart, må ikke være lavere end anpartens pålydende.

Stk. 2. Fordringen på selskabet kan ikke uden bestyrelsens samtykke bringes i modregning mod forpligtelsen ifølge anpartstegningen. Samtykke må ikke gives, såfremt modregningen kan skade selskabet eller dets kreditorer.

Stk. 3. Selskabets fordringer på indbetaling af anparter kan ikke afhændes eller pantsættes.

Stk. 4. Overdrages en ikke fuldt indbetalt anpart, hæfter erhververen, når han har anmeldt sin erhvervelse til selskabet, for restindbetalingen sammen med overdrageren.

§ 10. Foretager en anpartshaver ikke i rette tid en ham påhvilende indbetaling, er han, såfremt vedtægterne ikke bestemmer andet, pligtig fra forfaldsdagen at betale en årlig rente af det skyldige beløb svarende til den til enhver tid fastsatte officielle diskonto med et tillæg på to pct.

Stk. 2. Selskabet skal uden ugrundet ophold søge det skyldige beløb inddrevet eller med fire ugers varsel til anpartshaveren søge anparten afhændet for hans regning med forpligtelse for erhververen til at yde de manglende indbetalinger med påløbne renter.

Stk. 3. Viser det sig, at det skyldige beløb ikke kan inddrives, forholdes der efter reglerne i §§ 11 og 12.

§ 11. Anparter tegnet ved stiftelsen af et anpartsselskab skal være fuldt indbetalt senest et år efter, at selskabet er registreret. Er indskudskapitalen ikke anmeldt fuldt indbetalt inden en måned efter udløbet af denne frist, skal overregistrator forelægge selskabet en passende frist til at søge indskuddene indbetalt og med tilkendegivelse om, at selskabet i modsat fald skal opløses, om fornødent ved skifterettens foranstaltning, jfr. § 86.

§ 12. Anparter tegnet ved kapitalforhøjelse skal være fuldt indbetalt senest et år efter, at forhøjelsen er registreret. Er der ikke inden en måned efter udløbet af denne frist foretaget anmeldelse om, at de nytegnede anparter er fuldt indbetalt, skal overregistrator forelægge selskabet en passende frist til at søge indskuddene indbetalt. Er forholdet ikke berigtiget inden fristens udløb, foranlediger overregistrator registreret, at indskudskapitalen er nedsat med de ikke fuldt indbetalte anparters pålydende, og at vedtægterne er ændret tilsvarende. Disse anparter anses for bortfaldet, når nedsættelsen er registreret.

KAPITEL 4

Anparter og fortegnelse over anpartshavere

§ 13. Alle anparter giver lige ret i selskabet i forhold til deres størrelse, medmindre andet er bestemt i vedtægterne.

§ 14. Anparterne er frit omsættelige, medmindre andet følger af lov eller vedtægter.

Stk. 2. Såfremt det i vedtægterne er bestemt, at der ved overgang af anparter skal tilkomme anpartshavere eller andre forkøbsret, finder bestemmelserne i § 19 i lov om aktieselskaber tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Såfremt det i vedtægterne er bestemt, at overdragelse af anparter kun kan ske med samtykke af selskabet, finder bestemmelserne i § 20, stk. 2, i lov om aktieselskaber tilsvarende anvendelse.

§ 15. Selskabet kan udstede dokumenter som bevis for anparterne (anpartsbeviser). Beviserne skal lyde på navn og kan ikke transporteres til ihændehaveren. Anpartsbeviser er ikke omsætningspapirer.

§ 16. Bestyrelsen skal straks efter selskabets stiftelse oprette en fortegnelse over anpartshaverne. Fortegnelsen skal indeholde oplysning om navn og bopæl for alle anpartshavere samt størrelsen af deres anparter. Ved ejerskifte indføres den nye anpartshavers navn og bopæl samt størrelsen af anparten i fortegnelsen, såfremt der ikke efter vedtægterne er noget til hinder for erhvervelsen.

Stk. 2. Fortegnelsen over anpartshaverne skal være tilgængelig for enhver anpartshaver og for offentlige myndigheder på selskabets kontor. I selskaber, hvor arbejdstagerne ikke har valgt bestyrelsesmedlemmer i henhold til § 32, stk. 1, skal fortegnelsen tillige være tilgængelig for en repræsentant for arbejdstagerne.

§ 17. Ejes en anpart af flere i forening, kan de til anparten knyttede rettigheder over for selskabet kun udøves gennem en fælles befuldmægtiget.

KAPITEL 5

Forhøjelse af indskudskapitalen

§ 18. Beslutning om forhøjelse af indskudskapitalen ved tegning af nye anparter eller ved overførsel af selskabets reserver til indskudskapital (fondsanparter) træffes af generalforsamlingen.

Stk. 2. Forslag om kapitalforhøjelse tilsendes anpartshaverne senest otte dage før generalforsamlingen. Skal årsregnskabet for sidste regnskabsår ikke behandles på samme generalforsamling, medsendes en afskrift af det seneste årsregnskab med påtegning om generalforsamlingens beslutning vedrørende det foreliggende regnskabsmæssige overskud eller tab, og såfremt der er afgivet revisionsberetning for det år, årsregnskabet vedrører, endvidere en afskrift heraf. Bestyrelsen skal på generalforsamlingen i den udstrækning, det ikke på grund af særlige omstændigheder kan skade selskabet, oplyse om begivenheder af væsentlig betydning for selskabets stilling, som er indtruffet efter regnskabsårets udløb.

Stk. 3. Indkaldelsen til generalforsamlingen skal indeholde oplysning om anpartshaverens eller andres fortegningsret og om, hvordan de tegningsberettigede skal forholde sig, hvis de vil benytte deres fortegningsret.

§ 19. Ved forhøjelse af indskudskapitalen har anpartshaverne ret til forholdsmæssig tegning af de nye anparter, medmindre andet er bestemt i vedtægterne.

Stk. 2. Generalforsamlingen kan med den stemmeflerhed, som er foreskrevet i vedtægterne, eller som er nødvendig til vedtægtsændringer i almindelighed, træffe beslutning om afvigelse fra reglerne i stk. 1. Generalforsamlingen kan ikke uden samtykke af de anpartshavere, hvis fortegningsret formindskes, beslutte større afvigelser fra anpartshaverens fortegningsret end angivet i indkaldelsen.

§ 20. Beslutning om forhøjelse af indskudskapitalen ved tegning af nye anparter skal angive:

- 1) det beløb, hvormed indskudskapitalen forhøjes, og af hvem de nye anparter tegnes,
- 2) anparternes nominelle størrelse og tegningskursen,
- 3) fristen for anparternes indbetaling,
- 4) hvorvidt de nye anparter skal have særlige rettigheder,
- 5) de regler, der skal gælde om de nye anparters omsættelighed,
- 6) størstebeløbet af de med kapitalforhøjelsen forbundne omkostninger. Disse omkostninger med tillæg af garantiprovision eller andet vederlag til bestyrelsesmedlemmer, direktører eller andre må – bortset fra offentlige afgifter – ikke uden overregistrators tilladelse overstige fem pct. af den nytegnede kapital.

Stk. 2. Skal de nye anpartshavere være forpligtet til at lade deres anparter indløse, skal forhøjelsesbeslutningen tillige indeholde oplysning herom.

Stk. 3. De nye anparter giver ret til udbytte og andre rettigheder i selskabet fra tidspunktet for kapitalforhøjelsens registrering, medmindre forhøjelsesbeslutningen bestemmer andet. Anpartsrettighederne indtræder dog senest ét år efter registreringen.

§ 21. Skal nye anparter kunne indbetales i andre værdier end kontanter eller ved konvertering af gæld, skal bestemmelserne herom angives i forhøjelsesbeslutningen. Reglerne i § 5, stk. 2 og 3, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Redegørelsen efter § 21, stk. 1, jfr. § 5, stk. 2, afgives af bestyrelsen og tilsendes deltagerne senest otte dage før generalforsamlingen. Inden samme frist skal de eventuelt oprettede dokumenter være fremlagt til eftersyn for anpartshaverne på selskabets kontor. Dokumenterne skal desuden fremlægges på generalforsamlingen.

§ 22. Tegning af nye anparter sker ved tilførsler i forhandlingsprotokollen.

Stk. 2. Er tegning sket under forbehold, finder bestemmelserne i § 7 tilsvarende anvendelse.

§ 23. Anmeldelse om kapitalforhøjelsen kan ikke optages i aktieselskabsregistret, forinden der af kapitalforhøjelsen med tillæg af eventuel overkurs er indbetalt mindst en fjerdedel. Er anmeldelse ikke indgivet inden et år efter beslutningen, eller nægtes registrering, er beslutningen om kapitalforhøjelsen bortfaldet. Allerede indbetalte beløb tilbagebetales uden ophold til tegnerne.

§ 24. Forhøjelse af indskudskapitalen ved fondsanparter kan ske ved overførsel til indskudskapitalen af beløb, som efter § 80 kan udbetales som udbytte, eller af beløb fremkommet ved opskrivning af anlægsaktier i henhold til § 77, stk. 1, jfr. lov om aktieselskaber § 100, stk. 4.

Stk. 2. Beslutningen om forhøjelsen af indskudskapitalen med fondsanparter skal angive det beløb, hvormed indskudskapitalen skal forhøjes. Bestemmelserne i § 20, stk. 1, nr. 4 og 5, samt stk. 2 og 3, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Kapitalforhøjelsen kan ikke gennemføres, før beslutningen er registreret.

KAPITEL 6

Konversible og udbyttegivende gældsbreve

§ 25. Generalforsamlingen kan med den stemmeflerhed, som kræves til forhøjelse af indskudskapitalen, træffe beslutning om optagelse af lån mod gældsbrief, der giver långiveren ret til at konvertere sin fordring til anparter i selskabet, og af lån mod gældsbrief med ret til rente, hvis størrelse helt eller delvis er afhængig af det udbytte, selskabets anparter afkaster, eller af årets overskud.

KAPITEL 7

Nedsættelse af indskudskapitalen

§ 26. Bortset fra kapitalnedsættelse efter reglerne i §§ 12, 29 og 30, stk. 2, kan beslutning om nedsættelse af indskudskapitalen kun træffes af generalforsamlingen.

Stk. 2. Bestemmelserne i § 18, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse på beslutning om kapitalnedsættelse. Beslutningen skal angive det beløb, hvormed indskudskapitalen nedsættes (nedsættelsesbeløbet), samt oplyse, til hvilket af følgende formål beløbet skal anvendes:

- 1) dækning af underskud,
- 2) udbetaling til anpartshaverne,
- 3) afskrivning på anpartshavernes indbetalingspligt,
- 4) henlæggelse til en særlig fond, der kun kan anvendes efter beslutning af generalforsamlingen.

Stk. 3. Generalforsamlingen kan kun træffe beslutning om anvendelse af nedsættelsesbeløbet til de i stk. 2, nr. 2-4, angivne formål, såfremt der efter nedsættelsen er fuld dækning for indskudskapitalen.

Stk. 4. Skal udbetaling af selskabets midler ske med et højere beløb end nedsættelsesbeløbet, skal dette oplyses i beslutningen såvel som i proklamaet i henhold til § 28 med angivelse af det overskydende beløb.

Stk. 5. Beslutningen om kapitalnedsættelsen skal anmeldes efter reglerne i kapitel 19. Indgives anmeldelsen ikke rettidigt, mister beslutningen sin gyldighed.

§ 27. Anvendes nedsættelsesbeløbet til dækning af underskud, skal det samtidig anmeldes, at kapitalnedsættelsen er gennemført.

§ 28. Såfremt nedsættelsesbeløbet helt eller delvis skal anvendes til de i § 26, stk. 2, nr. 2-4, nævnte formål, skal selskabets kreditorer, medmindre indskudskapitalen samtidig forhøjes med et tilsvarende beløb, ved en bekendtgørelse i Statsidende med et varsel af mindst tre måneder opfordres til at anmelde deres krav. Så længe anmeldte, forfaldne krav ikke er fyldestgjort, og der ikke på forlangende er stillet betryggende sikkerhed for uforfaldne eller omtvistede krav, må kapitalnedsættelsen ikke gennemføres. Overregistrator afgør på en af parternes begæring, om en tilbudt sikkerhed må anses for betryggende.

Stk. 2. Er anmeldelse om gennemførelse af indskudskapitalens nedsættelse ikke indgivet inden et år efter beslutningens registrering, mister beslutningen sin gyldighed, og den i henhold til § 26, stk. 5, skete anmeldelse slettes af aktieselskabs-registeret.

§ 29. Nedsættelse af indskudskapitalen ved indløsning af anparter efter bestemte regler (amortisation) kan besluttes af bestyrelsen og finde sted uden proklama i henhold til § 28, såfremt beslutningen træffes i henhold til et forbehold herom i vedtægterne og angår anparter, som er tegnet efter, at forbeholdet blev optaget i stiftelsesdokumentet eller i beslutningen om kapitalforhøjelsen.

Stk. 2. Kapitalnedsættelse efter stk. 1 må kun finde sted, såfremt der efter nedsættelsen er fuld dækning for indskudskapitalen.

Stk. 3. Bestyrelsen skal enten selv vedtage eller stille forslag om de nødvendige vedtægsændringer og indgive anmeldelse om kapitalnedsættelsen.

KAPITEL 8

Egne anparter

§ 30. Et anpartsselskab må ikke mod vederlag erhverve egne anparter til eje eller pant. Et datterselskab må ikke mod vederlag erhverve anparter eller aktier i moderselskabet til eje eller pant. Aftale i strid med disse bestemmelser er ugyldig. Ugyldigheden kan dog ikke gøres gældende mod en overdrager, som ikke havde eller burde have kundskab om, at aftalen var ugyldig.

Stk. 2. Bestemmelserne i stk. 1 er ikke til hinder for, at anparter erhverves ved overtagelse af bestående erhvervsvirksomhed gennem fusion eller på anden måde, ved retsfulgning til dækning af selskabets fordring eller til opfyldelse af en selskabets påhvilende indløsningspligt efter § 105. Anparter, som er erhvervet på denne måde, skal afhændes, så snart det kan ske uden tab for selskabet. Såfremt anparten er erhvervet ved overtagelse af bestående virksomhed, skal anparten afhændes senest inden 2 år efter erhvervelsen eller annulleres i forbindelse med en tilsvarende nedsættelse af indskudskapitalen.

KAPITEL 9

Selskabets ledelse

§ 31. Et anpartsselskab ledes af en direktion bestående af et eller flere medlemmer og af en bestyrelse bestående af mindst 3 medlemmer. Om det indbyrdes forhold mellem bestyrelsen og direktionen gælder reglerne i § 36. Om bestyrelsens og direktionens adgang til at repræsentere selskabet udadtil og forpligte dette ved retshandler gælder §§ 41–43.

Stk. 2. I anpartsselskaber, der ikke omfattes af § 32, stk. 1, 2. pkt., og hvor indskudskapitalen er mindre end 400.000 kr., kan det i vedtægterne bestemmes, at bestyrelsen består af mindre end tre medlemmer, eller at selskabet ikke skal have nogen bestyrelse. Har selskabet ingen bestyrelse, udføres de hverv, der i loven er henlagt til bestyrelsen, af direktionen.

Stk. 3. Direktionen udnævnes af bestyrelsen. Hvor ingen bestyrelse findes, udnævnes direktionen af generalforsamlingen.

Stk. 4. I selskaber med en indskudskapital på 400.000 kr. eller derover skal flertallet af bestyrelsens medlemmer bestå af personer, der ikke er direktører i selskabet.

§ 32. Bestyrelsen vælges af generalforsamlingen. I selskaber, der i de sidste 3 år har beskæftiget gennemsnitligt mindst 50 arbejdstagere, har disse ret til herudover i overensstemmelse med § 136 at vælge to medlemmer af bestyrelsen og suppleanter for disse blandt selskabets arbejdstagere. I andre selskaber kan vedtægterne tillægge arbejdstagerne tilsvarende ret. Vedtægterne kan tillægge arbejdstagerne ret til at vælge flere end to medlemmer og kan tillægge offentlige myndigheder eller andre ret til at vælge et eller flere medlemmer af bestyrelsen. Flertallet af bestyrelsen skal dog i alle selskaber vælges af generalforsamlingen.

Stk. 2. De bestyrelsesmedlemmer, der vælges af arbejdstagerne, udpeges for to år ad gangen blandt de arbejdstagere, der i hele det sidste år før valget har været ansat i selskabet. De øvrige bestyrelsesmedlemmers hverv gælder for den tid, der er fastsat i vedtægterne. Hvervet ophører i alle tilfælde ved afslutning af en ordinær generalforsamling, senest 4 år efter valget.

Stk. 3. Lovens bestemmelser om bestyrelsesmedlemmer finder tilsvarende anvendelse på suppleanter for disse.

§ 33. Et bestyrelsesmedlem kan til enhver tid udtræde af bestyrelsen. Meddelelse herom skal gives selskabets bestyrelse og, såfremt medlemmet ikke er valgt af generalforsamlingen, tillige den, som har udpeget ham. Et bestyrelsesmedlem kan til enhver tid afsættes af den, som har valgt eller udpeget ham.

Stk. 2. Ophører et bestyrelsesmedlems hverv før udløbet af valgperioden, eller opfylder han ikke længere betingelserne i § 34 for at være bestyrelsesmedlem, og er der ingen suppleant til at indtræde i hans sted, påhviler det de øvrige bestyrelsesmedlemmer at foranledige valg af et nyt medlem for det afgående medlems resterende valgperiode. Det samme gælder, dersom et bestyrelsesmedlem, der er valgt af arbejdstagerne efter § 32, stk. 1, 2.-4. pkt., ikke længere er ansat i selskabet. Hører valget under generalforsamlingen, kan valg af nyt bestyrelsesmedlem dog udskydes til næste ordinære generalforsamling, hvor bestyrelsesvalg skal finde sted, såfremt bestyrelsen er beslutningsdygtig med de tilbageværende medlemmer og suppleanter.

§ 34. Bestyrelsesmedlemmer og direktører skal være myndige personer.

Stk. 2. Direktører og mindst halvdelen af bestyrelsens medlemmer skal have bopæl her i landet, medmindre handelsministeren undtager fra dette krav.

Stk. 3. I anpartsselskaber, der efter deres formål kan drive rederivirksomhed, kan et enkeltmandsfirma eller et ansvarligt interessentskab være direktør, forudsat at indehaveren eller interessenterne opfylder betingelserne i stk. 1 og 2.

§ 35. De enkelte medlemmer af selskabets bestyrelse og direktion skal ved deres indtræden i bestyrelsen eller direktionen give bestyrelsen meddelelse om deres anpart og aktier i selskaber inden for samme koncern og senere give meddelelse om deres erhvervelse og afhændelse af sådanne anpart og aktier. Meddelelserne skal indføres i en særlig protokol.

Stk. 2. Bestyrelsesmedlemmer og direktører må ikke udføre eller deltage i spekulationsforretninger vedrørende anpart i selskabet eller vedrørende anpart og aktier i selskaber inden for samme koncern.

§ 36. Direktionen varetager den daglige ledelse af selskabet og skal derved følge de retningslinier og anvisninger, som bestyrelsen har givet. Den daglige ledelse omfatter ikke dispositioner, der efter selskabets forhold er af usædvanlig art eller stor betydning. Sådanne dispositioner kan direktionen kun foretage efter særlig bemyndigelse fra bestyrelsen, medmindre bestyrelsens beslutning ikke kan afventes uden væsentlig ulempe for selskabets virksomhed. Bestyrelsen skal i så fald snarest muligt underrettes om den trufne disposition.

Stk. 2. Direktionen skal sørge for, at selskabets bogføring sker under iagttagelse af lovgivningens regler herom, og at formueforvaltningen foregår på betryggende måde. Bestyrelsen skal påse, at bogføringen og formueforvaltningen kontrolleres på en efter selskabets forhold tilfredsstillende måde.

Stk. 3. Prokura meddeles af bestyrelsen.

§ 37. Bestyrelsen i et moderselskab er pligtig at underrette bestyrelsen for et datterselskab, så snart et koncernforhold er etableret. Et datterselskabs bestyrelse skal give moderselskabet de oplysninger, som er nødvendige for vurderingen af koncernens stilling og resultatet af koncernens virksomhed.

§ 38. Bestyrelsen vælger selv sin formand, medmindre andet er bestemt i vedtægterne. Ved stemmelighed afgøres valg ved lodtrækning. En direktør må ikke vælges til formand.

Stk. 2. Formanden skal sørge for, at bestyrelsen holder møder, når dette er nødvendigt. Et medlem af bestyrelsen eller en direktør kan forlange, at bestyrelsen indkaldes. En direktør har, selv om han ikke er medlem af bestyrelsen, ret til at være til stede og udtale sig ved bestyrelsens møder, medmindre bestyrelsen i de enkelte tilfælde træffer anden bestemmelse.

Stk. 3. Over forhandlingerne i bestyrelsen føres der en protokol, der underskrives af samtlige tilstedeværende medlemmer. Et bestyrelsesmedlem og en direktør, der ikke er enig i bestyrelsens beslutning, har ret til at få sin mening indført i protokollen.

Stk. 4. Bestyrelsen skal ved en forretningsorden træffe nærmere bestemmelser om udførelsen af sit hverv.

§ 39. Bestyrelsen er beslutningsdygtig, når over halvdelen af samtlige medlemmer er til stede, for så vidt der ikke efter vedtægterne stilles større krav. Har et medlem af bestyrelsen forfald, og er der valgt en suppleant, skal der gives denne adgang til at træde i medlemmets sted, så længe forfaldet varer.

Stk. 2. De i bestyrelsen behandlede anliggender afgøres, for så vidt der ikke efter vedtægterne kræves særligt stemmeflertal, ved simpelt stemmeflertal. Det kan i vedtægterne bestemmes, at formandens stemme er afgørende i tilfælde af stemmelighed.

§ 40. Et bestyrelsesmedlem eller en direktør må ikke deltage i behandlingen af spørgsmål om aftaler mellem selskabet og ham selv eller om søgsmål mod ham selv eller om aftale mellem selskabet og tredjemand eller søgsmål mod tredjemand, hvis han deri har en væsentlig interesse, der kan være stridende mod selskabets.

§ 41. Medlemmer af bestyrelsen og af direktionen repræsenterer selskabet udadtil.

Stk. 2. Selskabet forpligtes ved retshandler, som på selskabets vegne indgås af den samlede bestyrelse eller af et medlem af bestyrelsen eller af en direktør.

Stk. 3. Den tegningsret, som efter stk. 2 tilkommer det enkelte medlem af bestyrelsen og af direktionen, kan i vedtægterne begrænses således, at tegningsretten kun kan udøves af et eller flere bestemte medlemmer eller af flere i forening. Anden begrænsning i tegningsretten kan ikke registreres.

§ 42. En retshandel, der er indgået på selskabets vegne af nogen, der efter § 41 har tegningsret, forpligter selskabet, medmindre:

- 1) de tegningsberettigede har handlet i strid med de begrænsninger i deres beføjelser, som er fastsat i denne lov, eller
- 2) retshandelen falder uden for selskabets formål og selskabet godtgør, at tredjemand vidste det, eller at dette ikke kunne være ham ubekendt.

Stk. 2. Bekendtgørelsen af formålsbestemmelsen i selskabets vedtægter i overensstemmelse med § 128 er ikke i sig selv tilstrækkeligt bevis efter stk. 1, nr. 2.

§ 43. Efter at valg eller udnævnelse af medlemmer af bestyrelse eller direktion er bekendtgjort i Statstidende i overensstemmelse med § 128, kan mangler ved valget eller udnævnelsen ikke påberåbes over for tredjemand, medmindre selskabet godtgør, at denne kendte mangelen.

§ 44. De, der efter reglerne i §§ 41-43 er bemyndiget til at repræsentere selskabet, må ikke disponere på en sådan måde, at dispositionen er åbenbart egnet til at skaffe visse anpartshavere eller andre en utilbørlig fordel på andre anpartshaveres eller selskabets bekostning. Ej heller må de efterkomme generalforsamlingsbeslutninger eller beslutninger af andre selskabsorganer, for så vidt beslutningen måtte være ugyldig som stridende mod denne lov eller selskabets vedtægter.

§ 45. Bestyrelsesmedlemmer og direktører kan lønnes såvel med fast vederlag som med andel i årets nettofortjeneste (tantieme), men ikke med andel i bruttoindtægten eller i bruttofortjenesten af driften.

Stk. 2. De samlede tantiemebeløb må ikke overstige det beløb, der er til rådighed, efter at underskud fra tidligere år er dækket.

Stk. 3. Går et anpartsselskab konkurs, eller er et anpartsselskab under likvidation efter reglerne om likvidation af insolvente anpartsselskaber, skal bestyrelsesmedlemmer og direktører, selv om de har været i god tro, tilbagebetale, hvad de i de sidste fem år før konkursbegæringens indgivelse eller beslutningen om likvidation har oppebåret som tantieme, forudsat at selskabet var insolvent, da tantiemen blev fastsat.

KAPITEL 10

Generalforsamling

§ 46. Anpartshavernes ret til at træffe beslutning i selskabet udøves på generalforsamlin-

gen i overensstemmelse med reglerne i dette kapitel, medmindre samtlige anpartshavere er enige om at træffe en beslutning uden afholdelse af generalforsamling eller uden iagttagelse af reglerne om fremgangsmåden ved afholdelsen af generalforsamling. Alle beslutninger indføres i selskabets forhandlingsprotokol.

Stk. 2. Enhver anpartshaver har ret til at møde på generalforsamlingen og tage ordet dér.

§ 47. Anpartshaveren har ret til at møde på generalforsamlingen ved fuldmægtig og kan møde sammen med en rådgiver.

Stk. 2. Fuldmægtigen skal fremlægge skriftlig og dateret fuldmagt. Denne kan ikke gives for længere tid end ét år.

§ 48. Vedtægterne kan bestemme, at en anpartshaver, der har erhvervet anparten ved overdragelse, ikke skal kunne udøve stemmeret for de pågældende anparten før udløbet af en vis tid, der dog ikke må overstige tre måneder, efter at han er noteret i fortegnelsen over anpartshavere eller har anmeldt og dokumenteret sin erhvervelse.

Stk. 2. For egne anparten samt for et datterselskabs anparten i moderselskabet kan stemmeret ikke udøves. Sådanne anparten medregnes ikke, når der til en beslutnings gyldighed eller udøvelse af en beføjelse kræves samtykke af samtlige anpartshavere eller en vis stemmeflerhed enten af de på generalforsamlingen repræsenterede anparten eller af selskabets hele indskudskapital.

Stk. 3. En anpartshaver må ikke selv, ved fuldmægtig eller som fuldmægtig for andre deltage i afstemning på generalforsamlingen om spørgsmål mod ham selv eller om hans eget ansvar over for selskabet og heller ikke om søgsmål mod ham selv eller om hans svar, hvis han deri har en væsentlig interesse, der kan være stridende mod selskabets.

§ 49. Generalforsamling skal afholdes på selskabets hjemsted, medmindre vedtægterne bestemmer, at den skal eller kan afholdes på andet angivet sted. Er det under særlige omstændigheder nødvendigt, kan generalforsamling afholdes andetsteds.

§ 50. Inden seks måneder efter udløbet af hvert regnskabsår skal der afholdes ordinær generalforsamling. På denne skal fremlægges årsregnskab. Har revisor i medfør af § 72 afgivet en revisionsberetning, fremlægges tillige denne. I et moderselskab fremlægges desuden et koncernregnskab.

Stk. 2. På generalforsamlingen skal afgørelse træffes

- 1) om godkendelse af årsregnskabets resultatopgørelse og status (balance),
- 2) om anvendelse af overskud eller dækning af tab i henhold til det godkendte regnskab,
- 3) om andre spørgsmål, som efter selskabets vedtægter er henlagt til generalforsamlingen.

§ 51. Ekstraordinær generalforsamling skal afholdes, når bestyrelsen eller revisor finder det hensigtsmæssigt. Ekstraordinær generalforsamling skal indkaldes inden fjorten dage, når det til behandling af et bestemt emne skriftligt forlanges af anpartshavere, der ejer en fjerdedel af indskudskapitalen eller den mindre brøkdel, som vedtægterne måtte bestemme.

§ 52. Enhver anpartshaver har ret til at få et bestemt emne behandlet på generalforsamlingen, såfremt han skriftligt fremsætter krav herom over for bestyrelsen i så god tid, at emnet kan optages på dagsordenen for generalforsamlingen.

§ 53. Generalforsamlingen indkaldes af bestyrelsen.

Stk. 2. Har selskabet ingen bestyrelse eller direktion eller undlader ledelsen at indkalde en generalforsamling, som skal afholdes efter loven, vedtægterne eller en generalforsamlingsbeslutning, indkaldes denne på forlangende af et bestyrelsesmedlem, en direktør, revisor eller anpartshaver af overregistrator. En af overregistrator indkaldt generalforsamling ledes af ham selv eller af en af ham dertil befuldmægtiget, og bestyrelsen er pligtig at udlevere ham selskabets fortegnelse over anpartshaverne, generalforsamlingsprotokol og revisionsprotokol. Udgifterne ved generalforsamlingen ures forlods af overregistrator, men afholdes endeligt af selskabet.

§ 54. Indkaldelse til generalforsamlinger skal foretages tidligst fire uger og, medmindre vedtægterne foreskriver en længere frist, senest otte dage før generalforsamlingen. Udsættes

generalforsamlingen til en dag, som falder mere end fire uger senere, skal der finde indkaldelse sted til den fortsatte generalforsamling. Er en generalforsamlingsbeslutnings gyldighed i vedtægterne gjort betinget af vedtagelse på to generalforsamlinger, kan indkaldelse til den anden generalforsamling ikke foretages, før den første er afholdt, og det skal i indkaldelsen angives, hvilken beslutning den første generalforsamling har truffet.

Stk. 2. Indkaldelse skal ske skriftligt til alle i fortegnelsen over anpartshaverne noterede anpartshavere og i overensstemmelse med bestemmelserne i vedtægterne. Meddelelse om indkaldelse skal gives arbejdstagerne, dersom disse har afgivet meddelelse til bestyrelsen efter § 136, stk. 1, 2. pkt.

Stk. 3. Indkaldelsen skal angive, hvilke anliggender der skal behandles på generalforsamlingen. Såfremt forslag til vedtægtsændringer skal behandles på generalforsamlingen, skal forslaget væsentligste indhold angives i indkaldelsen.

Stk. 4. Senest otte dage før generalforsamlingen skal dagsordenen og de fuldstændige forslag samt for den ordinære generalforsamlings vedkommende årsregnskab – og i moderselskaber tillige koncernregnskab – og en eventuel revisionsberetning tilstilles enhver noteret anpartshaver og samtidig fremlægges til eftersyn for anpartshaverne på selskabets kontor.

§ 55. Generalforsamlingen kan ikke træffe afgørelse i sager, der ikke er sat på dagsordenen. En ordinær generalforsamling kan dog altid afgøre sager, som efter vedtægterne skal behandles på en sådan, ligesom det kan besluttes at indkalde en ekstraordinær generalforsamling til behandling af et bestemt emne.

§ 56. Generalforsamlingen ledes af en dirigent, der, medmindre vedtægterne bestemmer andet, vælges af generalforsamlingen blandt anpartshaverne eller uden for disses kreds.

Stk. 2. Forhandlingerne på generalforsamlingen refereres i forhandlingsprotokollen, der underskrives af dirigenten.

Stk. 3. Senest fjorten dage efter generalforsamlingens afholdelse skal forhandlingsprotokollen eller en bekræftet udskrift af denne være tilgængelig for anpartshaverne på selskabets kontor.

§ 57. Bestyrelsen og direktionen skal, når det forlanges af en anpartshaver og det efter bestyrelsens skøn kan ske uden væsentlig skade for selskabet, meddele til rådighed stående oplysninger på generalforsamlingen om alle forhold, som er af betydning for bedømmelsen af årsregnskabet og selskabets stilling i øvrigt eller for spørgsmål, hvorom beslutning skal træffes på generalforsamlingen. Oplysningspligten gælder også selskabets forhold til andre selskaber i samme koncern.

Stk. 2. Hvis besvarelsen kræver oplysninger, som ikke er tilgængelige på generalforsamlingen, skal oplysningerne inden fjorten dage derefter skriftligt fremlægges hos selskabet for anpartshaverne, ligesom de skal tilstilles de anpartshavere, der har fremsat begæring herom.

§ 58. På generalforsamlingen afgøres alle anliggender ved simpelt stemmeflertal, hvis ikke denne lov eller vedtægterne bestemmer andet. Står stemmerne lige, skal valg afgøres ved lodtrækning, medmindre vedtægterne bestemmer andet.

§ 59. Beslutning om ændring af vedtægterne i andre tilfælde end dem, som er nævnt i §§ 12 og 29, træffes af generalforsamlingen. Beslutningen er kun gyldig, såfremt den tiltrædes af mindst to tredjedele såvel af de afgivne stemmer som af den på generalforsamlingen repræsenterede stemmeberettigede indskudskapital, medmindre andet er bestemt i vedtægterne.

Stk. 2. Dersom et anpartsselskab efter vedtægterne ikke har en bestyrelse på mindst tre medlemmer, men efter § 31, stk. 2, 1. pkt., har pligt til at have en sådan, skal forslag om at ændre vedtægterne således, at bestyrelsen består af mindst tre medlemmer, anses som gyldigt vedtaget på generalforsamlingen, selv om forslaget ikke har opnået det efter stk. 1 fornødne stemmetal, såfremt der ikke på generalforsamlingen er afgivet et så stort antal stemmer imod ændringen, som efter vedtægterne udkræves til selskabets opløsning.

§ 60. Beslutning om vedtægtsændringer, hvorved

1) anpartshavernes ret til udbytte eller til udlodning af selskabets midler i øvrigt for-

mindskes til fordel for andre end anpartshaverne,

2) anpartshavernes forpligtelser over for selskabet forøges,

3) anparternes omsættelighed begrænses, jfr. § 14, eller anpartshaverne forpligtes til at lade deres anparter indløse uden for tilfælde af selskabets opløsning,

er kun gyldig, såfremt den tiltrædes af samtlige anpartshavere.

Stk. 2. Beslutning om vedtægtsændring, hvorved anpartshavernes ret til udbytte eller udlodning af selskabets midler i øvrigt formindskes uden at falde ind under stk. 1, nr. 1, er kun gyldig, såfremt beslutningen tiltrædes af mere end tre fjerdedele af den på generalforsamlingen repræsenterede stemmeberettigede indskudskapital.

Stk. 3. Beslutning om vedtægtsændringer, hvorved retsforholdet mellem anpartshavere forrykkes, er kun gyldig, såfremt beslutningen tiltrædes af de anpartshavere, hvis retsstilling forringes.

§ 61. Generalforsamlingen må ikke træffe beslutning, som åbenbart er egnet til at skaffe visse anpartshavere eller andre en utilbørlig fordel på andre anpartshaveres eller selskabets bekostning.

§ 62. Søgsmål i anledning af en generalforsamlingsbeslutning, som ikke er blevet til på lovlig måde eller er i strid med denne lov eller selskabets vedtægter, kan anlægges af en anpartshaver, et medlem af bestyrelsen eller af en direktør.

Stk. 2. Sag skal være anlagt inden tre måneder efter beslutningen. Ellers anses beslutningen for gyldig.

Stk. 3. Bestemmelserne i stk. 2 finder ikke anvendelse,

1) når beslutningen ikke lovligt kunne tages selv med samtlige anpartshaveres samtykke,

2) når der ifølge denne lov eller selskabets vedtægter kræves samtykke til beslutningen af alle eller visse anpartshavere og sådant samtykke ikke er givet,

3) når indkaldelse til generalforsamlingen ikke er sket eller de for selskabet gældende regler for indkaldelse væsentligt er tilsidesat,

4) når den anpartshaver, der har rejst sagen efter udløbet af den i stk. 2 angivne tid, men dog inden to år efter beslutningen, har haft rimelig grund til forsinkelsen og retten på grund heraf og under hensyntagen til omstændighederne i øvrigt finder, at en anvendelse af bestemmelserne i stk. 2 ville føre til åbenbar ubillighed.

Stk. 4. Finder retten, at generalforsamlingsbeslutningen omfattes af bestemmelsen i stk. 1, skal den ved dom kendes ugyldig eller ændres. En ændring af generalforsamlingsbeslutningen kan dog kun ske, såfremt der nedlægges påstand derpå, og retten er i stand til at fastslå, hvilket indhold beslutningen rettelig skulle have haft. Rettens afgørelse har også gyldighed for de anpartshavere, der ikke har anlagt sagen.

KAPITEL 11

Revision og granskning

§ 63. Generalforsamlingen vælger en eller flere revisorer i overensstemmelse med vedtægterne. Revisor vælges enten for et bestemt åremål eller på ubestemt tid. Generalforsamlingen kan vælge suppleanter for disse. Vedtægterne kan tillægge offentlige myndigheder eller andre ret til at udpege yderligere en eller flere revisorer.

Stk. 2. Når anpartshavere, der ejer en fjerdedel af indskudskapitalen, på en generalforsamling, hvor valg af revisor er på dagsordenen, stemmer derfor, skal bestyrelsen opfordre overregistrator til at udnævne en revisor til at deltage i revisionen for tiden til og med næste ordinære generalforsamling. Undlader bestyrelsen at rette henvendelse til overregistrator, kan opfordringen fremsættes af enhver anpartshaver. Overregistrator fastsætter vederlaget til den udpegede revisor.

§ 64. Revisor skal være myndig. Mindst en af revisorerne skal have bopæl her i landet.

Stk. 2. Revisor skal have den indsigt og erfaring med hensyn til regnskabsvæsen og økonomiske forhold, som under hensyn til arten og omfanget af selskabets virksomhed er nødvendig for hvervets udførelse.

Stk. 3. Vælges et revisionselskab til revisor, skal den, hvem revisionen overdrages, opfylde de i §§ 64–66 foreskrevne betingelser.

Stk. 4. Skal der i medfør af loven eller selskabets vedtægter vælges flere revisorer, kan de valgte revisoreres personale eller medinteressenter ikke vælges som medrevisorer. Vælges

et revisionselskab til revisor, kan ingen i revisionselskabet ansat person vælges som medrevisor.

Stk. 5. Til revisor i et datterselskab bør så vidt muligt vælges mindst en af moderselskabets revisorer.

§ 65. Anpartshavere, der ejer en fjerdedel af indskudskapitalen, kan på en generalforsamling, hvor der skal vælges revisor, kræve, at der vælges en registreret eller en statsautoriseret revisor.

§ 66. Til revisor må ikke vælges:

- 1) medlemmer af selskabets eller dets datterselskabs bestyrelse eller repræsentantskab,
- 2) personer, der er ansat i selskabet, eller som iøvrigt står i afhængighedsforhold til selskabet eller til dets bestyrelsesmedlemmer eller direktører eller de funktionærer, som har til opgave at sørge for eller kontrollere bogføringen eller forvaltningen af de likvide midler,
- 3) personer, der er knyttet til medlemmer af selskabets bestyrelse eller direktion eller til de i nr. 2 nævnte funktionærer ved ægteskab, ved plejeforhold eller ved slægt- eller svogerskab i ret op- eller nedstigende linie eller i sidelinien så nært som søskende.

Stk. 2. Til revisor i et datterselskab må ikke vælges nogen, som efter stk. 1 ikke kan vælges til revisor i moderselskabet.

Stk. 3. Revisor må ikke have lån i selskabet eller i selskaber inden for samme concern.

§ 67. Revisors hverv skal ophøre ved afslutningen af den ordinære generalforsamling, der afholdes efter udløbet af det sidste regnskabsår, for hvilket han er valgt, eller, såfremt revisor er valgt for ubestemt tid, når en anden revisor er valgt i hans sted.

Stk. 2. En revisor kan til enhver tid fratræde sit hverv og afsættes ved beslutning af den, der har valgt ham.

Stk. 3. Ophører en revisors hverv før udløbet af valgperioden, eller opfylder han ikke længere betingelserne for at være revisor, og er der ingen suppleant til at indtræde i hans sted, påhviler det bestyrelsen snarest at foranledige valg af ny revisor.

§ 68. Er der ikke valgt revisor i selskabet, eller opfylder revisor ikke kravene i § 64, stk. 1, eller § 66, stk. 1 og 2, skal overregistrator udnævne revisor, når anmodning herom fremsættes af et bestyrelsesmedlem, en direktør eller en anpartshaver.

Stk. 2. Har generalforsamlingen ikke efterkommet et krav om valg af en registreret eller statsautoriseret revisor i henhold til § 65, skal overregistrator udnævne en sådan revisor, når begæring herom fremsættes af en anpartshaver. Begæringen skal fremsættes senest en måned efter generalforsamlingens afholdelse.

Stk. 3. Udnævnelse af revisor i henhold til stk. 1 og 2 gælder for tiden, indtil ny revisor er valgt.

§ 69. Revisor skal revidere årsregnskabet i overensstemmelse med god revisionsskik og herunder foretage en kritisk gennemgang af selskabets regnskabsmateriale og dets forhold i øvrigt.

Stk. 2. Er selskabet et moderselskab, skal revisor tillige revidere concernregnskabet og concernselskabernes indbyrdes regnskabsmæssige forhold.

Stk. 3. Revisor skal efterkomme de krav vedrørende revisionen, som måtte blive stillet af generalforsamlingen, for så vidt de ikke strider mod lov eller mod selskabets vedtægter eller god revisionsskik.

§ 70. Bestyrelse og direktion skal give revisor adgang til at foretage de undersøgelser, denne finder nødvendige, og skal sørge for, at revisor får de oplysninger og den bistand, som han anser for nødvendig for udførelsen af sit hverv. Et datterselskabs bestyrelse og direktion har tilsvarende forpligtelser over for moderselskabets revisor.

§ 71. Revisor skal efter at have sluttet revisionen i en påtegning på årsregnskabet bekræfte, at han har revideret dette, og udtale sig om, hvorvidt årsregnskabet og det eventuelle concernregnskab er opgjort i overensstemmelse med forskrifterne i loven og vedtægterne. Såfremt status eller resultatopgørelsen efter revisors opfattelse ikke bør godkendes, skal han tillige bemærke dette. Har revisor afgivet en revisionsberetning til general-

forsamlingen i overensstemmelse med § 72, skal påtegningen tillige indeholde oplysning herom.

§ 72. Indeholder årsregnskabet ikke de oplysninger om resultatet af selskabets drift og økonomiske stilling i øvrigt, som skal gives, eller hvis revisor i et moderselskab savner fornødne oplysninger om et datterselskabs forhold, eller har revisor ved sin revision fundet, at der foreligger forhold, som kan medføre ansvar for bestyrelsesmedlemmer eller direktører, skal han gøre bemærkning herom i en revisionsberetning. I denne beretning kan revisor tillige meddele sådanne yderligere oplysninger, som han under de foreliggende omstændigheder finder bør komme til anpartshavernes kundskab.

Stk. 2. Revisionsberetningen afgives til generalforsamlingen og skal være bestyrelsen i hænde senest to uger før den ordinære generalforsamling.

§ 73. Revisor skal til brug for bestyrelsen føre en revisionsprotokol, hvori han skal anføre, hvilke revisionsarbejder der er udført, og hvilke mangler vedrørende selskabets bogholderi og regnskabsvæsen der måtte være forefundet. Protokollen forelægges i ethvert bestyrelsesmøde, og enhver protokoltilførsel underskrives af samtlige bestyrelsesmedlemmer.

§ 74. Revisor har ret til at være til stede på generalforsamlingen. Efter begæring fra bestyrelse eller fra en anpartshaver skal revisor være til stede ved behandlingen af anliggender, der er omtalt i en revisionsberetning eller i øvrigt er af en sådan art, at revisors tilstedeværelse er påkrævet.

§ 75. Revisor og hans medarbejdere er ikke berettiget til at afgive oplysninger om selskabets forhold til enkelte anpartshavere eller til uvedkommende. En revisor, der fratræder sit hverv, er dog berettiget til at meddele den revisor, der træder i stedet for ham, grunden til sin fratræden.

§ 76. En anpartshaver kan på den ordinære generalforsamling eller på en generalforsamling, hvor emnet er sat på dagsordenen, fremsætte forslag om en ekstraordinær granskning af selskabets stiftelse eller af nærmere angivne forhold vedrørende selskabets forvaltning eller af visse regnskaber. Vedtages forslaget med simpel stemmeflerhed, vælger generalforsamlingen en eller flere granskningsmænd.

Stk. 2. Vedtages forslaget ikke, men opnår det dog tilslutning fra anpartshavere, som repræsenterer en fjerdedel af indskudskapitalen, kan en anpartshaver senest en måned efter generalforsamlingens afholdelse anmode skifteretten på selskabets hjemsted om at udnævne granskningsmænd. Skifteretten skal give selskabets ledelse og revisor og i givet fald den, hvis forhold anmodningen omfatter, adgang til at udtale sig, før den træffer sin afgørelse. Anmodningen skal kun tages til følge, såfremt skifteretten finder den tilstrækkeligt begrundet. Skifteretten fastsætter antallet af granskningsmænd. Skifterettens afgørelser er genstand for kære.

Stk. 3. Reglerne i § 64, stk. 1, § 66, § 70, § 74 og § 75 finder tilsvarende anvendelse på granskningsmænd.

Stk. 4. Granskningsmændene, der skal afgive en skriftlig beretning til generalforsamlingen, er berettiget til at få et vederlag af selskabet. Er granskningsmændene udnævnt af skifteretten, fastsættes vederlaget af denne.

Stk. 5. Senest otte dage før generalforsamlingen skal granskningsmændenes beretning tilsendes de noterede anpartshavere og fremlægges til eftersyn for anpartshaverne på selskabets kontor.

KAPITEL 12

Årsregnskab og koncernregnskab

§ 77. For hvert regnskabsår udarbejdes årsregnskab og i moderselskaber tillige et koncernregnskab i overensstemmelse med reglerne i §§ 76-107 i lov om aktieselskaber. Årsregnskabet omfatter status, resultatopgørelse og årsberetning.

Stk. 2. Overstiger summen af selskabets aktiver efter det senest godkendte årsregnskab ikke 2 millioner kr., er udarbejdelsen af en årsberetning dog uforpligtende, medmindre andet bestemmes af generalforsamlingen.

§ 78. Overstiger summen af selskabets aktiver efter det godkendte årsregnskab 2 millioner kr., skal bestyrelsen senest en måned efter godkendelsen af årsregnskabet, dog senest syv måneder efter regnskabsårets udgang, til aktieselskabs-registeret indsende bekræftet afskrift af årsregnskabet og af en eventuel revisionsberetning efter § 72 med oplysning om, hvornår regnskabet er godkendt. Et moderselskab skal endvidere indsende koncernregnskabet.

Stk. 2. Bestemmelserne i stk. 1 finder også anvendelse på anpartsselskaber, der er moderselskaber i en koncern, der tillige omfatter et aktieselskab eller et anpartsselskab, hvis aktiver overstiger 2 millioner kr.

Stk. 3. Selskaber, der ikke omfattes af stk. 1 og 2, indsender, medmindre andet bestemmes af generalforsamlingen, til aktieselskabs-registeret kun en afskrift af status med tilhørende noter bortset fra dem, der er nævnt i lov om aktieselskaber § 105, nr. 1, 2, 5, 10, 12 og 14, og af et eventuelt koncernregnskab, som indeholder de i § 102 i lov om aktieselskaber med romertal og store bogstaver betegnede poster, og af en eventuel revisionsberetning efter § 72. Såfremt summen af aktiver efter koncernregnskabet overstiger 10 millioner kr., skal koncernregnskabet også indeholde de med arabertal betegnede poster. I øvrigt finder bestemmelserne i stk. 1 tilsvarende anvendelse.

KAPITEL 13

Udbyttedeling, reservefonds m. v.

§ 79. Uddeling af selskabets midler til anpartshaverne må kun finde sted som udbytte på grundlag af det senest godkendte årsregnskab eller som udlodning i forbindelse med nedsættelse af indskudskapitalen eller i forbindelse med selskabets opløsning.

§ 80. Som udbytte kan kun uddeles årets overskud i henhold til det godkendte årsregnskab for sidste regnskabsår, overført overskud fra tidligere år og andre frie reserver efter fradrag dels af udækket underskud, dels af beløb, der i henhold til selskabets vedtægter skal henlægges til særlige formål.

Stk. 2. I et moderselskab må der, selv om udbytteuddeling ellers er tilladt, ikke udbetales så stort udbytte, at uddelingen under hensyn til koncernens stilling i øvrigt må anses for stridende mod god forretningskik.

§ 81. Beslutning om fordelingen af det overskudsbeløb, der er til disposition efter årsregnskabet, træffes af generalforsamlingen.

§ 82. Er udbetaling til anpartshaverne sket i strid med bestemmelserne i denne lov, skal disse tilbagebetale, hvad de har opbejlet tillige med en årlig rente af beløbet svarende til den til enhver tid fastsatte officielle diskonto med et tillæg på to pct. Dette gælder dog ikke udbetaling af udbytte, såfremt vedkommende anpartshaver hverken indså eller burde have indset, at udbetalingen var ulovlig.

Stk. 2. Viser beløbet sig at være uerholdeligt, er de, som har medvirket til beslutningen om udbetalingen eller gennemførelsen af denne eller til opstillingen eller godkendelsen af den urigtige regnskabsopgørelse, ansvarlige efter reglerne i §§ 110–113.

§ 83. Generalforsamlingen kan beslutte, at der af selskabets midler ydes gaver til almennyttige eller dermed ligestillede formål, for så vidt det under hensyn til hensigten med gaven, selskabets økonomiske stilling samt omstændighederne i øvrigt må anses for rimeligt. Bestyrelsen kan til de i 1. pkt. nævnte formål anvende beløb, som i forhold til selskabets økonomiske stilling er af ringe betydning.

§ 84. Ydelse af lån eller sikkerhedsstillelse for anpartshavere, aktionærer, bestyrelsesmedlemmer eller direktører i selskabet eller dets moderselskab må kun finde sted mod betryggende sikkerhed og alene i det omfang, hvori selskabets egenkapital overstiger indskudskapitalen. Selskabets sikkerhedsstillelse er dog bindende, med mindre medkontrahenten havde kendskab til, at sikkerhed var stillet i strid med foranstående.

Stk. 2. I bestyrelsens protokol skal der gøres bemærkning om ethvert i henhold til stk. 1 ydet lån og enhver sikkerhedsstillelse.

Stk. 3. Bestemmelserne i stk. 1 gælder ikke lån til et moderselskab og sikkerhedsstillelse for et moderselskabs forpligtelse.

Stk. 4. Et selskab må ikke yde lån til finansiering af erhvervelse af anpart i selskabet

eller af anparter eller aktier i dets moderselskab. Ej heller må selskabet stille sikkerhed i forbindelse med sådan erhvervelse.

KAPITEL 14

Anpartsselskabets opløsning

Almindelige bestemmelser

§ 85. Såfremt ikke andet er fastsat i lovgivningen, træffes beslutning om opløsning af et anpartsselskab af generalforsamlingen og gennemføres ved likvidation.

Stk. 2. Generalforsamlingens beslutning træffes i tilfælde, hvor opløsning er påbudt i lovgivningen eller selskabets vedtægter, overensstemmende med reglerne i § 58. I andre tilfælde finder § 59 tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Beslutningen, der skal anmeldes inden fjorten dage, skal angive, om likvidationen skal foretages efter reglerne i §§ 94-96 om likvidation af solvente anpartsselskaber eller efter reglerne i §§ 97-100 om likvidation af insolvente anpartsselskaber.

Stk. 4. Et anpartsselskab, der er under likvidation eller under opløsning i henhold til § 86, skal beholde sit navn med tilføjelse: »i likvidation«.

§ 86. Bliver opløsning ikke vedtaget i tilfælde, hvor dette er påbudt i lovgivningen eller selskabets vedtægter, eller bliver likvidator ikke valgt, opløses selskabet på overregistrators begæring af skifteretten på selskabets hjemsted. Det samme gælder, hvor selskabets opløsning er besluttet af retten i henhold til § 88.

Stk. 2. Skifteretten udnævner en eller flere likvidatorer. For opløsningen gælder i øvrigt bestemmelserne om likvidation i dette kapitel med de fornødne lempelser.

§ 87. Et anpartsselskab skal opløses, hvis selskabet i tre på hinanden følgende år ikke har indsendt årsregnskab til aktieselskabs-registeret, eller hvis det ikke har den i loven eller vedtægterne foreskrevne ledelse og mangelen ikke afhjælpes inden udløbet af en af overregistrator fastsat frist. Det samme gælder, hvis en af overregistrator i medfør af § 11 fastsat frist for anmeldelse af indskudskapitalens indbetaling overskrides.

§ 88. Har anpartshavere ved forsætlig medvirken til en generalforsamlingsbeslutning i strid med § 61 eller på anden måde ved misbrug af deres indflydelse i selskabet medvirket til overtrædelse af denne lov eller selskabets vedtægter, kan retten, hvis der som følge af misbrugets langvarighed eller andre grunde foreligger særlig anledning hertil, efter påstand af anpartshavere, der repræsenterer mindst en fjerdedel af indskudskapitalen, bestemme, at selskabet skal opløses.

§ 89. Likvidation af et anpartsselskab foretages af en eller flere likvidatorer, der træder i bestyrelsens og direktionens sted. De i denne lov om bestyrelsen givne bestemmelser finder med de fornødne lempelser anvendelse på likvidatorerne.

Stk. 2. Likvidator kan til enhver tid afsættes af den myndighed, der har udnævnt ham.

Stk. 3. I øvrigt finder lovens regler om regnskabsaflæggelse, revision, generalforsamlinger og om regnskabs indsendelse til aktieselskabs-registeret tilsvarende anvendelse i selskaber under likvidation med de afvigelser, der følger af nedenstående bestemmelser.

§ 90. Likvidatorerne skal udarbejde en resultatopgørelse for tiden fra udløbet af det sidste år, for hvilket regnskab er aflagt, til likvidationens indtræden og en status på sidstnævnte tidspunkt. Regnskabet skal i revideret stand snarest muligt fremlægges til eftersyn for anpartshaverne og kreditorerne på selskabets kontor og indsendes til aktieselskabs-registeret.

Stk. 2. Inden 14 dage efter, at det i stk. 1 omhandlede regnskab foreligger, skal likvidatorerne til aktieselskabs-registeret afgive en redegørelse for de vigtigste årsager til likvidationen, om forretningens gang i de sidste år før likvidationen og om omstændigheder, som i øvrigt kommer i betragtning ved bedømmelsen af, om der er grund til at påbegynde undersøgelse med henblik på strafforfølgning. Såfremt selskabet likvideres som insolvent, skal redegørelsen tillige sendes til skifteretten.

§ 91. Likvidatorerne skal snarest ved en bekendtgørelse i Statstidende med et varsel af tre måneder opfordre selskabets kreditorer til at anmelde deres krav. Det skal i bekendtgørelsen angives, om likvidationen foretages efter reglerne om likvidation af solvente an-

partsselskaber eller efter reglerne om likvidation af insolvente anpartsselskaber. Meddelelse om bekendtgørelsens indrykning skal samtidig sendes til alle kendte kreditorer.

Stk. 2. Kan en fordring ikke anerkendes som anmeldt, skal der gives kreditor underretning herom ved anbefalet brev med tilkendegivelse om, at han, såfremt han ønsker at anfægte afgørelsen, må indbringe spørgsmålet for retten inden tre måneder fra brevets afsendelse at regne.

Stk. 3. Fordringer, der anmeldes, efter at boet er optaget til slutning, dækkes ved eventuel efterudlodning til kreditorerne eller, i solvente boer, ved midler, der endnu ikke er udloddet til anpartshaverne.

§ 92. Såfremt der efter selskabets udslettelse af aktieselskabs-registeret fremkommer yderligere midler, eller der i øvrigt måtte være anledning dertil, kan likvidationen efter skifterettens bestemmelse genoptages. Dette sker ved de tidligere likvidatorer eller, hvis disse ikke kan genoptage likvidationen, ved skifteretten. Genoptagelse af likvidationen og dens afslutning skal anmeldes inden fjorten dage.

§ 93. Viser det sig under likvidationen, at de forhold, der har ført til selskabets likvidation, ikke længere foreligger, skal likvidatorerne indkalde en generalforsamling, der kan vedtage, at likvidationen skal hæves, og at selskabet på ny skal træde i virksomhed under iagttagelse af forskrifterne i § 59. Vedtages dette, skal der vælges en bestyrelse eller en direktion, jfr. § 31, og revisor. Indskudskapitalen skal nedskrives til det beløb, der er i behold. Er den beholdne indskudskapital mindre end 30.000 kr., skal den bringes op til mindst dette beløb.

Stk. 2. Anmeldelse om likvidationens ophævelse og om selskabets genoptagelse af virksomheden skal ske inden fjorten dage. Anmeldelsen skal være ledsaget af dokumentation for, at betingelserne i stk. 1 er opfyldt.

Likvidation af solvente anpartsselskaber

§ 94. Til at foretage likvidationen vælger generalforsamlingen en eller flere likvidatorer.

Stk. 2. Anpartshavere, der ejer en fjerdedel af indskudskapitalen, har ret til på generalforsamlingen at vælge en likvidator til sammen med de af generalforsamlingen valgte at foretage likvidationen.

Stk. 3. Generalforsamlingen kan beslutte, at skifteretten skal udnævne likvidatorer. Skifteretten fastsætter det vederlag, det likviderende selskab skal yde de af retten udnævnte likvidatorer.

§ 95. Udlodning til anpartshaverne kan først foretages, når den frist, der er fastsat i den i § 91, stk. 1, nævnte bekendtgørelse, er udløbet og gælden betalt. Bobehandlingen kan ikke afsluttes, før mulige tvister i henhold til § 91, stk. 2, er afgjort.

Stk. 2. Inden fjorten dage efter, at det endelige likvidationsregnskab er godkendt af generalforsamlingen, skal likvidatorerne anmelde selskabet til udslettelse af aktieselskabs-registeret. Som bilag til denne anmeldelse skal følge likvidationsregnskabet.

§ 96. Såfremt likvidatorerne finder, at likvidationen ikke vil give fuld dækning til kreditorerne, skal de indkalde generalforsamlingen til beslutning om, at likvidationen skal foregå efter reglerne om likvidation af insolvente anpartsselskaber.

Stk. 2. Vedtager generalforsamlingen forslaget, vælger den en midlertidig likvidator, hvorefter reglerne i § 97 finder tilsvarende anvendelse. Den af generalforsamlingen truffene beslutning skal anmeldes inden fjorten dage.

Likvidation af insolvente anpartsselskaber

§ 97. Samtidig med beslutningen om likvidation vælges en midlertidig likvidator.

Stk. 2. Inden fjorten dage bekendtgør den midlertidige likvidator med højst fjorten dages varsel i Statstidende afholdelsen af et af skifteretten berammet likvidationsmøde. Særskilt indkaldelse sendes samtidig til alle kendte kreditorer, selskabets bestyrelse, direktion og revisor.

Stk. 3. På mødet, hvor skifteretten fører forsedet, fremlægges en fortegnelse over de kendte kreditorer og disses tilgodehavender.

Stk. 4. Efter at den midlertidige likvidator har redegjort for selskabets stilling, og de

mødende har haft lejlighed til at ytre sig, foretager de mødende kreditorer med simpelt flertal indstilling til skifteretten angående udnævnelse af likvidator. Skifteretten udnævner en eller flere likvidatorer uden at være bundet af afstemningens resultat.

Stk. 5. På mødet kan der vælges et kreditorudvalg på højst tre medlemmer. Udnævnes flere likvidatorer, er beslutningen om nedsættelse af kreditorudvalg dog kun gyldig, hvis den godkendes af skifteretten. Likvidatorerne skal holde kreditorudvalget underrettet om likvidationens forløb og forelægge udvalget spørgsmål af væsentlig betydning til erklæring, forinden afgørelse træffes.

Stk. 6. Såfremt en af de mødende kreditorer fremsætter ønske derom, træffes der bestemmelse om sikkerhedsstillelse for likvidator, jfr. konkurslovens § 70, stk. 2.

Stk. 7. Den af generalforsamlingen før likvidationen valgte revisor fortsætter sin virksomhed, medmindre der på et likvidationsmøde med simpelt flertal af de mødende kreditorer vælges ny revisor.

§ 98. Reglerne i konkurslovens kap. 1-5 og §§ 62-63 finder med de fornødne lempelser anvendelse ved likvidation af insolvente anpartsselskaber. Afkræftelsessøgsmål skal dog anlægges inden seks måneder efter likvidationens indtræden.

Stk. 2. Beslutning om selskabets likvidation som insolvent sidestilles ved anvendelse af konkurslovens regler med indgivelse af konkursbegæring. Med indgivelse af konkursbegæring sidestilles endvidere beslutning om selskabets likvidation som solvent, hvis selskabet inden tre måneder efter denne beslutning overgår til likvidation som insolvent. Træder selskabet i likvidation i fortsættelse af konkursbegæring, anses likvidationen som begyndt fra begæringens indgivelse til skifteretten.

Stk. 3. De i boet anmeldte fordringer indføres i en gældbog, hvori tillige skal angives resultatet af fordringernes prøvelse og de foretagne udlodninger.

Stk. 4. En liste over anmeldte fordringer med likvidators bemærkninger dertil fremlægges til eftersyn i mindst fjorten dage på likvidators eller selskabets kontor, hvorom bekendtgørelse skal ske i Statstidende. Rejser en kreditor, et bestyrelsesmedlem eller en direktør eller selskabets revisor indsigelse mod nogen af de fordringer, der er opført som berettiget til fyldstgørelse, indkalder likvidator med fjorten dages varsel ved bekendtgørelse i Statstidende til møde til prøvelse af de bestridte fordringer. Særskilt indkaldelse sendes til den, hvis fordring bestrides, og til den, der har rejst indsigelse mod fordringen. Efter at de mødende har haft lejlighed til at ytre sig om fordringens rigtighed, træffer likvidator sin afgørelse. Såfremt likvidator herefter ikke kan anvende fordringen, finder reglerne i § 91, stk. 2, anvendelse.

§ 99. Udlodning til kreditorerne kan først foretages efter udløbet af den frist, der er fastsat i den i § 91, stk. 1, nævnte bekendtgørelse.

Stk. 2. Forinden endelig udlodning til kreditorerne kan finde sted, skal likvidationsregnskabet og udkast til den endelige opgørelse fremlægges til eftersyn for anpartshaverne og kreditorerne på likvidators eller selskabets kontor i fjorten dage, og bekendtgørelse om fremlæggelse indrykkes i Statstidende. Tvister angående regnskabet og udlodningen skal indbringes for skifteretten inden en måned efter udløbet af den foran angivne frist af fjorten dage.

Stk. 3. Efter udløbet af den i stk. 1 nævnte frist og efter, at mulige tvister i henhold til stk. 2 eller § 91, stk. 2, er afgjort og udlodningen gennemført, forelægges det endelige likvidationsregnskab snarest på en med kortest muligt varsel indkaldt afsluttende generalforsamling til efterretning for anpartshaverne.

Stk. 4. Inden fjorten dage efter generalforsamlingen skal likvidatorerne anmelde selskabet til udsættelse af aktieselskabs-registeret. Som bilag til anmeldelsen skal følge det endelige likvidationsregnskab.

§ 100. Tvister angående likvidationen indbringes for skifteretten og behandles efter reglerne i retsplejeloven kap. 59.

Stk. 2. Bortsalg ved auktion af selskabets pantsatte aktiver sker efter reglerne om tvangsauktion. Bestemmelserne i retsplejelovens §§ 680 og 681 finder tilsvarende anvendelse, således at den i § 680 fastsatte frist for afgivelse af en panthavers erklæring regnes fra den i denne lovs § 97, stk. 2, nævnte bekendtgørelse i Statstidende.

Stk. 3. Inden tre måneder efter udløbet af selskabets regnskabsår skal likvidatorerne indsende det reviderede årsregnskab til aktieselskabs-registeret.

Stk. 4. Vederlag til likvidatorerne og til kreditorudvalg skal godkendes af skifteretten.

Stk. 5. Viser det sig under en likvidation, at selskabets midler ikke kan dække omkostningerne, sluttet likvidationen straks, og likvidatorerne skal inden fjorten dage anmelde, at selskabet er opløst. Med anmeldelsen skal følge bevis for, at betingelserne for likvidationens slutning har været til stede.

Konkursbegæring mod et anpartsselskab

§ 101. Indgives konkursbegæring mod et anpartsselskab, og finder skifteretten, jfr. konkurslovens § 48, at betingelserne for konkurs foreligger, skal nedenstående regler iagttages.

Stk. 2. Er selskabet ikke under likvidation, udpeger skifteretten en midlertidig likvidator. Denne indkalder til likvidationsmøde, idet reglerne i § 97, stk. 2 og 3, finder anvendelse. Efter at han har redegjort for selskabets stilling og de mødende har haft lejlighed til at ytre sig, træffer de mødende kreditorer bestemmelse om, hvorvidt konkursbegæringen skal fastholdes, eller selskabet skal likvideres efter reglerne om likvidation af insolvente anpartsselskaber. Likvidation anses for vedtaget, medmindre et flertal af de i afstemningen deltagende, bestemt efter vægt, stemmer for konkurs. Træffes beslutning om likvidation, finder reglerne i § 97, stk. 4 og 5 anvendelse. Anmeldelse skal ske inden fjorten dage.

Stk. 3. Er selskabet under likvidation, finder reglerne i stk. 2 tilsvarende anvendelse, dog at likvidationsmødet indkaldes af likvidator.

Stk. 4. Bortfalder konkursbegæringen efter stk. 2, afvises ny konkursbegæring, medmindre det over for skifteretten godtgøres, at forskrifterne om likvidationsbehandling væsentligt er tilsidesat.

§ 102. På selskabets vegne kan konkursbegæring kun fremsættes af bestyrelsen eller, hvis selskabet er under likvidation, af likvidator. Reglerne i § 101 finder herved tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Kommer et anpartsselskab under konkurs, skal skifteretten gøre anmeldelse om konkursens begyndelse og slutning. Som bilag til anmeldelsen om konkursens slutning skal følge det afsluttende regnskab.

Stk. 3. Kommer et likviderende selskab under konkurs, er fordring på vederlag til likvidatorer, kreditorudvalg og revisor ligestillet med de i konkurslovens § 31, litra b, nævnte fordringer.

KAPITEL 15

Fusion og omdannelser til aktieselskab

§ 103. Beslutning om opløsning af et anpartsselskab uden likvidation ved overdragelse som helhed af selskabets aktiver og gæld til at andet anpartsselskab eller til et aktieselskab kan – bortset fra de i § 108 nævnte fusioner – kun træffes af generalforsamlingen. Beslutningen træffes under iagttagelse af forskrifterne i § 59 samt de yderligere forskrifter, som vedtægterne måtte indeholde om opløsning eller fusion. På generalforsamlingen skal der under iagttagelse af bestemmelsen i § 54, stk. 4, forelægges udkast til overenskomst mellem de to selskaber. Endvidere skal der forelægges en revideret, fælles regnskabsopstilling udvisende samtlige aktiver og passiver i hvert af selskaberne, de reguleringer, som overtagelsen antages at ville medføre, samt udkast til en åbningsstatus for det overtagende selskab efter overtagelsen.

Stk. 2. Forskrifterne i stk. 1, 1.–3. pkt., finder tilsvarende anvendelse, såfremt generalforsamlingen beslutter at overdrage et anpartsselskabs aktiver og gæld som helhed til den danske stat eller en dansk kommune. Endvidere finder bestemmelsen i § 105 tilsvarende anvendelse. Overdragelsen kan gennemføres uden iagttagelse af forskrifterne i § 107. Bestyrelsen skal anmelde beslutningen inden fjorten dage og kan samtidig anmelde, at selskabet er opløst. Med anmeldelsen skal følge den i stk. 1 nævnte overenskomst i original eller bekræftet genpart.

§ 104. Besluttes det at sammensmelte to eller flere anpartsselskaber til et nyt selskab, finder bestemmelserne i § 103, stk. 1, samt bestemmelserne i §§ 105–107 tilsvarende anvendelse. Det samme gælder, såfremt et anpartsselskab sammensmeltes med et aktieselskab til et nyt anpartsselskab. Såfremt valg af bestyrelse eller direktion, jfr. § 31, og revisor ikke foretages efter, at generalforsamlingerne har vedtaget sammenslutningen og godkendt vedtægterne og åbningsstatus for det nye selskab, skal der inden fjorten dage derefter afhol-

des generalforsamling i det ny selskab til valg af bestyrelse eller direktion og revisor. De af sammenslutningen følgende anmeldelser skal indgives inden fjorten dage.

§ 105. Anpartshavere og aktionærer i det eller de overtagne selskaber, der på generalforsamlingen har stemt imod overdragelsen eller en sammensmeltning, har krav på indløsning af deres anpart eller aktier, såfremt kravet fremsættes skriftligt inden en måned efter generalforsamlingen. Er der før afstemningen afæsket anpartshaverne eller aktionærerne en udtalelse om, hvem der ønsker at benytte denne ret, er indløsningsretten dog betinget af, at de pågældende på generalforsamlingen har tilkendegivet dette. Selskabet skal afkøbe dem deres anpart eller aktier til en pris, der svarer til anparternes eller aktiernes værdi, og som i mangel af mindelig overenskomst fastsættes af skønsmænd udmeldt af retten på selskabets hjemsted. Den af skønsmændene truffe afgørelse kan af begge parter indbringes for retten. Sag herom må være anlagt inden tre måneder efter modtagelsen af skønsmændenes erklæring.

§ 106. Det overtagne selskabs bestyrelse skal anmelde beslutningen inden fjorten dage. Med anmeldelsen skal følge de i § 103, stk. 1, nævnte bilag i original eller af bestyrelsen bekræftet genpart.

§ 107. Bestyrelsen for det overtagne selskab skal ved en bekendtgørelse i Statstidende med en frist af tre måneder opfordre selskabets kreditorer til at anmelde deres krav. Selskabets aktiver skal forvaltes særskilt, indtil fristen er udløbet og de anmeldte kreditorer er fyldstgjort. Særskilt forvaltning kan dog undlades, når samtlige kreditorer samtykker heri, eller der stilles dem betryggende sikkerhed. Overregistrator afgør på en af parternes begæring, om en tilbudt sikkerhed må anses for betryggende.

Stk. 2. Såfremt det overtagne selskab, medens det har det overtagne selskabs aktiver under særskilt forvaltning, går konkurs eller træder i likvidation efter reglerne om insolvente anpartsselskaber, tjener det overtagne selskabs aktiver til fortrinsvis dækning af dette selskabs kreditorer og af tidligere anpartshaveres eller aktionærers krav på vederlag ifølge overenskomsten.

Stk. 3. Når betingelserne for ophør af den særskilte forvaltning af det overtagne selskabs aktiver er opfyldt og anpartshaverne eller aktionærerne i det overtagne selskab er fyldstgjort, skal der inden fjorten dage indgives anmeldelse om selskabets udslettelse af aktieselskabs-registeret. Anmeldelsen skal underskrives af bestyrelserne for såvel det overtagne som det overtagende selskab.

Stk. 4. Skal anpartshaverne eller aktionærerne i det eller de overtagne selskaber helt eller delvis vederlægges med anpart i det overtagende selskab, kommer reglerne i § 22, stk. 1, ikke til anvendelse på den derved nødvendiggjorte forhøjelse af dettes indskudskapital.

§ 108. Ejer et moderselskab samtlige anpart eller aktier i et datterselskab, kan selskabernes bestyrelser træffe aftale om moderselskabets overtagelse af datterselskabets aktiver og gæld som helhed. Bestemmelserne i § 106 og § 107, stk. 1-3, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Ejer et moderselskab mere end ni tiendedele af anparterne eller aktierne i et datterselskab, og har det en tilsvarende del af stemmerne, kan selskabernes bestyrelser træffe bestemmelse om moderselskabets indløsning af de resterende anpart eller aktier i datterselskabet. I mangel af mindelig overenskomst med minoritetsanpartshaverne eller aktionærerne om indløsningskursen fastsættes denne af skønsmænd, jfr. § 105, 3.-5. pkt.

Stk. 3. I det i stk. 2 nævnte tilfælde har minoritetsanpartshaverne eller -aktionærerne ret til at forlange deres anpart eller aktier i datterselskabet indløst af moderselskabet. Bestemmelsen i stk. 2, 2. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

§ 109. Generalforsamlingen kan med det flertal, der kræves til ændring af selskabets vedtægter, vedtage at omdanne selskabet til et aktieselskab. Meddelelse om vedtagelsen sendes inden fjorten dage til alle, som er noteret i fortegnelsen over anpartshavere, men ikke har været til stede på generalforsamlingen.

Stk. 2. Omdannelsen til aktieselskab anses som sket, når vedtægterne er ændret således, at de opfylder kravene i lov om aktieselskaber, og vedtægtsændringer er registreret og bekendtgjort.

Stk. 3. Når omdannelsen er sket, anses de af selskabet eventuelt udstedte anpartsbeviser som annullerede.

Stk. 4. Inden et år efter omdannelsen skal der udstedes aktiebrev. Aktierne må ikke udleveres før omdannelsen.

Stk. 5. Er der forløbet fem år efter omdannelsen, uden at alle dertil berettigede har fremsat begæring om udlevering af deres aktier, kan bestyrelsen ved en bekendtgørelse i Statstidende opfordre den eller de pågældende til inden seks måneder at afhente aktierne. Når fristen er udløbet, uden at henvendelse er sket, kan bestyrelsen for aktionærens regning afhænde aktierne gennem en fondsbørsvekslerer. I salgsprovenuet kan selskabet fradrage omkostningerne ved bekendtgørelsen og afhændelsen. Er salgsprovenuet ikke afhentet inden fem år efter afhændelsen, tilfalder beløbet selskabet.

KAPITEL 16

Erstatning m. v.

§ 110. Stiftere, bestyrelsesmedlemmer og direktører, som under udførelsen af deres hverv, herunder ved værdiansættelsen af de ved selskabets stiftelse eller ved en kapitalforhøjelse overtagne formueværdier, forsætligt eller uagtsomt har tilføjet selskabet skade, er pligtige at erstatte denne. Det samme gælder, når skaden er tilføjet deltagere, selskabets kreditorer eller trediemand ved overtrædelse af denne lov eller vedtægterne.

§ 111. Med hensyn til erstatningspligt for revisorer og granskningsmænd finder § 110 tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Er et revisionsselskab valgt til revisor, er både revisionsselskabet og den revisor, hvem revisionen er overdraget, erstatningsansvarlige.

§ 112. En anpartshaver er pligtig at erstatte tab, som han ved forsætligt eller groft uagtsomt at overtræde denne lov eller selskabets vedtægter har tilføjet selskabet, andre anpartshavere eller trediemand. Hvis retten af hensyn til faren for fortsat misbrug og forholdene i øvrigt finder, at der er særlig grund hertil, kan sagsøgte desuden tilpligtes at indløse en skadelidende anpartshavers anparter til en pris, som fastsættes under hensyn til selskabets økonomiske stilling og til, hvad der efter omstændighederne i øvrigt findes rimeligt.

§ 113. Erstatning efter reglerne i §§ 110–112 kan nedsættes, når dette findes rimeligt under hensyn til skyldgraden, skadens størrelse og omstændighederne i øvrigt.

Stk. 2. Er flere samtidig erstatningspligtige, hæfter de solidarisk for erstatningen. Den, hvis erstatningsansvar er lempet efter reglerne i stk. 1, hæfter dog kun for det nedsatte beløb. Har en af dem betalt erstatningen, kan han afkræve hver enkelt af de medansvarlige dennes del under hensyn til størrelsen af den skyld, der måtte påhvile hver enkelt, samt omstændighederne i øvrigt.

§ 114. Beslutning om, at selskabet skal anlægge søgsmål mod stiftere, bestyrelsesmedlemmer, direktører, revisorer, granskningsmænd eller anpartshavere efter reglerne i §§ 110–112, træffes af generalforsamlingen.

Stk. 2. Søgsmål kan anlægges, selv om generalforsamlingen tidligere har besluttet ansvarsfrihed eller afstået fra at anlægge søgsmål, såfremt der angående denne beslutning eller det forhold, hvorpå søgsmålet bygger, ikke er givet i alt væsentligt rigtige og fuldstændige oplysninger til generalforsamlingen, inden beslutningen blev truffet.

Stk. 3. Har anpartshavere, der repræsenterer mindst en fjerdedel af indskudskapitalen, modsat sig en beslutning om ansvarsfrihed eller om afkald på retssag, kan der af enhver anpartshaver anlægges søgsmål med påstand om, at den eller de ansvarlige tilpligtes at betale selskabet erstatning for det tab, det har lidt. Anpartshavere, som herefter anlægges sag, er ansvarlige for sagsomkostningerne, dog med ret til at få disse godtgjort af selskabet i det omfang, omkostningerne dækkes af det beløb, der gennem retssagen kommer selskabet til gode.

Stk. 4. Går selskabet konkurs i henhold til konkursbegæring, som er indgivet inden to år efter afholdelsen af den generalforsamling, som har bevilget ansvarsfrihed eller givet afkald på anlæggelse af søgsmål, kan konkursboet dog anlægge erstatningssag uden hensyn til denne generalforsamlingsbeslutning. Det samme gælder, hvis selskabet inden de

nævnte to år kommer under likvidation efter reglerne i §§ 98–100 om likvidation af insolvente anpartsselskaber.

§ 115. Søgsmål i henhold til § 114, stk. 3, kan ikke anlægges senere end seks måneder efter, at den dér omhandlede generalforsamlingsbeslutning blev truffet, eller, hvis granskning er iværksat efter reglerne i § 76, efter at granskningen er afsluttet.

Stk. 2. Søgsmål i henhold til § 114, stk. 4, kan ikke anlægges senere end tre måneder efter, at selskabet er erklæret konkurs eller trådt i likvidation efter reglerne i §§ 97–100.

§ 116. Erstatningssøgsmål mod stiftere, bestyrelsesmedlemmer og direktører kan anlægges ved retten på det sted, hvor selskabet har sit hjemsted.

KAPITEL 17

Filialer af udenlandske anpartsselskaber

§ 117. Et udenlandsk selskab med begrænset ansvar, der i sit hjemland er lovligt bestående og undergivet regler, som i det væsentlige svarer til bestemmelserne i denne lov, kan drive virksomhed gennem en filial her i landet, såfremt dette er hjemlet i international aftale eller ved bestemmelser fastsat af handelsministeren, eller såfremt ministeren giver tilladelse hertil.

§ 118. Filialen skal i sit navn optage selskabets navn med tilføjelse af ordet filial og med tydelig angivelse af selskabets nationalitet.

Stk. 2. Filialen skal på breve og bestillingssedler angive selskabets navn, filialens hjemsted (hovedkontor), at filialen er indført i aktieselskabsregisteret, samt det registreringsnummer, hvorunder den er indført. Anføres størrelsen af selskabets indskudskapital på disse dokumenter, skal såvel den tegnede som den indbetalte indskudskapital anføres.

§ 119. Filialen skal ledes af en eller flere filialbestyrere, der skal have bopæl her i landet, medmindre handelsministeren undtager fra dette krav.

Stk. 2. Filialbestyrere skal være myndige. I øvrigt finder lovens bestemmelser om direktører med de fornødne afvigelser anvendelse på filialbestyrere.

Stk. 3. Filialen tegnes af filialbestyrere, hver for sig eller flere i forening. Filialbestyrerne kan meddele prokura.

§ 120. Selskabet skal i alle af virksomheden her i landet opståede retsforhold være underkastet dansk ret og danske domstoles afgørelse.

§ 121. Oprettelse af filialer skal anmeldes til aktieselskabsregisteret. Anmeldelsen skal underskrives af filialbestyrerne, hvis underskrifter skal bekræftes af en notar, en advokat eller to vitterlighedsvidner.

Stk. 2. Med anmeldelsen skal følge:

- 1) officiel bevidnelse om, at selskabet er lovligt bestående i sit hjemland,
- 2) en af selskabet afgiven erklæring om, at det forpligter sig til i alle af virksomheden her i landet opståede retsforhold at underkaste sig dansk ret og danske domstoles afgørelse,
- 3) fuldmagt for filialbestyrerne, i original eller behørigt bekræftet genpart,
- 4) et eksemplar af selskabets vedtægter,
- 5) bevis for, at filialbestyrerne opfylder de i § 119 foreskrevne betingelser.

Stk. 3. På overregistrators begæring skal der indsendes en autoriseret oversættelse af de i stk. 2 nævnte bilag.

Stk. 4. Filialen må ikke begynde virksomheden, forinden registrering er sket.

Stk. 5. Filialbestyrerne skal senest én måned efter godkendelsen af det udenlandske selskabs årsregnskab, dog senest syv måneder efter regnskabsårets udgang, til aktieselskabsregisteret indsende en bekræftet afskrift af selskabets årsregnskab med tilhørende bekræftelse eller beretning fra selskabets revisor samt en årsberetning for filialvirksomheden. Reglerne i §§ 125, stk. 2, og 126 finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 6. Kommer selskabet under konkurs, eller træder det i likvidation, skal filialbestyrerne inden fjorten dage anmelde dette til aktieselskabsregisteret.

§ 122. Filialen slettes af aktieselskabs-registeret:

- 1) når selskabet gør anmeldelse om, at det ønsker filialen slettet,
- 2) på begæring af en fordringshaver, der godtgør, at han ikke af selskabets her i landet værende midler har kunnet opnå fyldestgørelse for sit fra selskabets herværende virksomhed hidrørende krav,
- 3) når der ikke er nogen filialbestyrer og denne mangel ikke afhjælpes inden en af overregistrator fastsat frist.

Stk. 2. Efter at filialen er slettet af registeret, må selskabet ikke fortsætte sin virksomhed her i landet, medmindre der oprettes og registreres en ny filial. I det i stk. 1, nr. 2, nævnte tilfælde kan ny filial ikke oprettes, før vedkommende fordringshaver er fyldestgjort eller samtykker i oprettelsen.

KAPITEL 18

Anpartsselskabers navn

§ 123. Anpartsselskaber er pligtige og enberettigede til i deres navn at benytte ordet »anpartsselskab« eller forkortelsen »ApS.«

Stk. 2. Anpartsselskabers navne skal tydeligt adskille sig fra hinanden og fra aktieselskabers navne. I navnet må ikke optages slægtsnavn, firma, særegent navn på fast ejendom, varemærke, forretningskendetegn og lignende, der ikke tilkommer selskabet, eller noget, som kan forveksles hermed.

Stk. 3. Et anpartsselskabs navn må ikke være egnet til at vildlede. Det må ikke indeholde angivelse af foretagender, der ikke står i forbindelse med selskabets formål. Angiver navnet en bestemt virksomhed, må det ikke bibeholdes uforandret, når virksomhedens art væsenteligt forandres.

Stk. 4. Bestemmelsen i stk. 1-3 finder tilsvarende anvendelse på anpartsselskabers binavne. Ved benyttelse af binavnet skal selskabets hovednavn tilføjes binavnet i parentes.

Stk. 5. Filialer skal i deres navn angive deres karakter af filialer.

Stk. 6. På anpartsselskabers breve og bestillingssedler skal angives selskabets navn, hjemsted (hovedkontor) samt det registreringsnummer, hvorunder det er indført i aktieselskabs-registeret. Anføres indskudskapitalens størrelse på disse dokumenter, skal såvel den tegnede som den indbetalte indskudskapital anføres.

KAPITEL 19

Anmeldelse og registrering m. m.

§ 124. Alle anmeldelser og meddelelser vedrørende anpartsselskaber indgives til aktieselskabs-registeret og på de af overregistrator foreskrevne blanketter.

Stk. 2. Handelsministeren fastsætter bestemmelser om registerets førelse samt om udgivelse af en registreringstidende. For registrering, afskrifter af registerbladet, anmeldelser og regnskaber m. v. og for bekendtgørelse af modtagelse af årsregnskaber betales afgift efter regler fastsat af handelsministeren.

§ 125. Anmeldelse om stiftelse af et anpartsselskab skal angive:

- 1) de i henhold til § 4, nr. 1-5, 8 og 11-14, trufne vedtægtsbestemmelser, samt om der i selskabet skal være en bestyrelse,
- 2) indskudskapitalens størrelse, hvor stor en del deraf der er indbetalt, på hvilken måde indbetalingen er sket, og hvornår det mulige restbeløb skal indbetales.
- 3) fulde navn, stilling og bopæl for selskabets stiftere, bestyrelsesmedlemmer, direktører, prokurister, revisorer og eventuelle suppleanter for bestyrelsesmedlemmer, direktører og revisorer.

Stk. 2. Anmeldelsen skal underskrives af alle bestyrelsesmedlemmer, hvis underskrifter skal bekræftes af en notar, en advokat eller to vitterlighedsvidner.

Stk. 3. Med anmeldelsen skal følge:

- 1) stiftelsesdokumentet, de i § 5, stk. 3, 1. pkt., omhandlede regnskaber og andre i anledning af stiftelsen oprettede dokumenter i original eller af bestyrelsen bekræftet genpart,
- 2) bevis for, at stifterne opfylder de i § 3, bestyrelsesmedlemmer og direktører (og suppleanter for disse) de i § 34 og revisorer de i § 64 nævnte betingelser.

Stk. 4. Hvis selskabet er stiftet alene med det formål at være deltager med hele sin kapital i et ansvarligt selskab, skal med anmeldelsen yderligere følge den herom trufne aftale i original eller bekræftet genpart.

Stk. 5. De med anmeldelsen indsendte bilag tilbagesendes selskabet med undtagelse af stiftelsesdokumentet samt de i stk. 3, nr. 2, og stk. 4 nævnte bilag.

Stk. 6. Overregistrator kan i øvrigt forlange de oplysninger, som er nødvendige for, at der kan tages stilling til, om loven og selskabets vedtægter er overholdt.

§ 126. Sker der ændring i selskabets vedtægter eller noget andet forhold, hvorom anmeldelse er sket, skal anmeldelsen herom, for så vidt ikke andet er bestemt i denne lov, foretages inden en måned. Anmeldelsen skal være ledtaget af bevis for ændringens lovlige vedtagelse. Reglerne i § 125, stk. 2 og 6, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Efter enhver vedtægtsændring skal der i aktieselskabs-registeret forefindes et dateret eksemplar af vedtægterne med den fuldstændige ordlyd i den nye affattelse.

§ 127. Dersom anmeldelse eller den anmeldte ordning ikke fyldestgør lovens forskrifter eller ikke stemmer med selskabets vedtægter, eller dersom den beslutning, i henhold til hvilken den anmeldte ordning er truffet, ikke er blevet til på den måde, som loven eller vedtægterne foreskriver, skal registrering nægtes.

Stk. 2. Finder overregistrator, at en fejl eller mangel kan afhjælpes ved beslutning på generalforsamling eller ved bestyrelsesvedtagelse, fastsættes der en frist til forholdets berigtigelse. Sker berigtigelse ikke inden den fastsatte frist, nægtes registrering.

Stk. 3. Anmelderen skal have skriftlig meddelelse om nægtelsen og om grundene til denne. Han kan inden en måned indbringe nægtelsen for handelsministeren. Sag til omstødelse af nægtelsen eller af handelsministerens afgørelse skal anlægges inden seks måneder.

Stk. 4. Mener nogen – bortset fra tilfælde, der omfattes af § 62 – at stedfunden registrering er ham til skade, hører spørgsmålet om registreringens udslettelse under domstolens afgørelse. Sag herom skal anlægges mod selskabet senest seks måneder efter registreringens bekendtgørelse i Statstidende. Retten tilstiller overregistrator udskrift af dommen. Om sagens udfald skal der uden betaling optages bemærkning i registeret og ske bekendtgørelse i Statstidende og Registreringstidende.

§ 128. Registreringer og modtagelsen af årsregnskaber efter § 78 skal straks bekendtgøres i Statstidende.

Stk. 2. Det, som er blevet bekendtgjort i Statstidende, anses for at være kommet til tredjemands kundskab. Bestemmelsen i 1. pkt. finder dog ikke anvendelse på dispositioner, der er foretaget inden den 16. dag efter bekendtgørelsen, dersom trediemand beviser, at han ikke har haft mulighed for at få kendskab til det bekendtgjorte forhold.

Stk. 3. Så længe bekendtgørelse i Statstidende ikke har fundet sted, kan forhold, der skal anmeldes og bekendtgøres, ikke gøres gældende imod trediemand, medmindre det bevises, at han har haft kundskab herom. Den omstændighed, at et sådant forhold endnu ikke er bekendtgjort, hindrer ikke trediemand i at gøre forholdet gældende.

Stk. 4. I tilfælde af uoverensstemmelse mellem indholdet af bekendtgørelsen i Statstidende og indholdet af registeret kan selskabet ikke gøre den bekendtgjorte tekst gældende mod trediemand. Denne kan derimod gøre den bekendtgjorte tekst gældende over for selskabet, medmindre det bevises, at han kendte registerets indhold.

§ 129. Sag mod et anpartsselskab indbringes for retten på det sted, hvor selskabet har sit hjemsted, eller, for udenlandske selskabers vedkommende, hvor den pågældende filials kontor findes. Med hensyn til forkyndelse og varsel betragtes kontoret som bopæl.

Stk. 2. Hvor beføjelser i forbindelse med opløsning af anpartsselskaber er henlagt til skifteretten, udøves de af skifteretten på selskabets hjemsted, i det i retsplejelovens § 9, stk. 2, nævnte område af sø- og handelsrettens skifteretsafdeling.

KAPITEL 20

Strafbestemmelser m. m.

§ 130. Er strengere straf ikke forskyldt efter borgerlig straffelov, straffes overtrædelse af lovens forskrifter om indsendelse af anmeldelser, meddelelser og årsregnskaber til aktieselskabs-registeret med bøde. På samme måde straffes bestyrelsesmedlemmer, direktører, revisorer og granskningsmænd eller suppleanter for disse, dersom de ubeføjes røber, hvad de under udøvelsen af deres hverv har fået kundskab om.

Stk. 2. I bekendtgørelser, der gives af handelsministeren i medfør af § 137, kan der fastsættes straf af bøde for overtrædelse af bestemmelser i bekendtgørelsen.

Stk. 3. Undlader et anpartsselskabs bestyrelse, direktion eller likvidator eller bestyrelsen af et udenlandsk selskabs filial i rette tid at efeterkomme de pligter, der ifølge loven påhviler dem i forhold til aktieselskabsregisteret, eller som påhviler dem ifølge en i medfør af § 137 udstedt bekendtgørelse, kan handelsministeret som tvangsmiddel pålægge de pågældende daglige eller ugentlige bøder.

§ 131. Overtrædelse af § 9, stk. 1, § 16, stk. 1, § 30, §§ 35–37, § 56, stk. 2 og 3, § 75, § 84, § 85, stk. 4, § 118, § 121, stk. 4 og 5, § 122, stk. 2, 1. pkt., og § 123 samt af §§ 77–78, jfr. lov om aktieselskaber §§ 97–108, straffes med bøder.

Stk. 2. Hvor et anpartsselskab eller anden juridisk person optræder som stifter eller revisor, kan der pålægges det pågældende selskab som sådant bødeansvar for overtrædelse af lovens bestemmelser.

KAPITEL 21

Ikrafttrædelsesbestemmelser m. m.

§ 132. Loven træder i kraft den 1. januar 1974.

Stk. 2. Bestemmelserne i lov nr. 23 af 1. marts 1889 om handelsregistre, firma og prokura om anmeldelse til handelsregistrene af selskaber med begrænset ansvar finder ikke anvendelse på de af denne lov omfattende anpartsselskaber.

§ 133. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning sættes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, som landsdelenes særlige forhold tilsiger.

§ 134. De krav om bopæl her i riget, som er fastsat i § 3, stk. 2, §34, stk. 2, jfr. § 89, stk. 1, 2. pkt., § 64, stk. 1, jfr. stk. 3, og § 119, stk. 1, anvendes ikke i det omfang, andet er fastsat i medfør af international aftale eller ved bestemmelser fastsat af handelsministeren.

Stk. 2. Det samme gælder det i § 3, stk. 2, fastsatte krav om hjemsted her i landet, for så vidt angår interessentskaber, kommanditselskaber, anpartsselskaber, aktieselskaber, andre selskaber med begrænset ansvar, foreninger, stiftelser og andre selvejende institutioner.

Stk. 3. Handelsministeren fastsætter bestemmelser, hvorefter § 122, stk. 1, nr. 2, og stk. 2, 2. pkt., ikke anvendes i det omfang, de strider imod De europæiske Fællesskabers regler.

§ 135. I love udstedt før denne lovs ikrafttræden anses »aktieselskaber« tillige at omfatte anpartsselskaber efter denne lov.

Stk. 2. Unset bestemmelsen i stk. 1 kan banker kun drive virksomhed i form af aktieselskaber.

§ 136. Beslutning om optagelse af bestyrelsesmedlemmer valgt af arbejdstagerne i henhold til § 32, stk. 1, 2.–4. pkt., kræver, at mindst halvdelen af selskabets arbejdstagere stemmer herfor. Beslutningen meddeles skriftligt til bestyrelsen, der straks skal indgive anmeldelse herom til aktieselskabsregisteret.

Stk. 2. Bestyrelsesmedlemmer og suppleanter, der skal vælges af arbejdstagerne efter stk. 1, jfr. § 32, stk. 1, 2.–4. pkt., vælges ved skriftlig og hemmelig afstemning. Hver arbejdstager kan stemme på én person som medlem og én som suppleant. De valgte indtræder i bestyrelsen en måned efter, at denne har fået skriftlig meddelelse om de pågældendes navn og bopæl. Valgene til bestyrelsen skal så vidt muligt afholdes inden selskabets ordinære generalforsamling.

§ 137. Handelsministeren fastsætter regler om, hvem der anses som arbejdstager, og om beregning af det gennemsnitlige antal arbejdstagere efter § 32, stk. 1, 2. pkt., om den nærmere gennemførelse af § 54, stk. 2, 2. pkt., og § 136, og under hvilken form arbejdstagere i selskaber, hvor der er valgt bestyrelsesmedlemmer efter § 32, stk. 1, 2. pkt., skal orienteres om selskabets forhold.

Stk. 2. Handelsministeren fastsætter endvidere regler til gennemførelse af § 16, stk. 2, 2. pkt.

§ 138. De i handelsregistrene optagne filialer af selskaber, der omfattes af § 117, overføres til aktieselskabsregisteret efter nærmere af handelsministeren fastsatte regler.

Litteratur

- AUGDAHL, PER: Aksjeselskapet efter norsk ret. 3. udg. Oslo 1959.
Betænkning nr. 362 af 1964 om revision af aktieselskabslovgivningen.
Betænkning nr. 540 af 1969 om fælles nordisk aktieselskabslovgivning.
- BUGGE, FREDERIK M. m.fl: Styrets ansvar i aksjeselskap. Oslo 1969.
- CARLSEN, H. G.: Dansk funktionærret. 1963.
- DYRBYE, ERNST: Kortfattet fremstilling af dansk selskabsret. 1966.
- GERSTED, GUNNAR: Likvidation af insolvente aktieselskaber. 1961.
- GOMARD, BERNHARD: Skifteret. 2. udg. 1969.
– Aktieselskabsret. 2. udg. 1970.
- GOWER, L.C.B.: The Principles of Modern Company Law. 3. udg.
London 1969.
- HELKETT, C.: Opgørelse af den skattepligtige indkomst. 10. udg. 1971.
- HERSCHEND, P.: Loven om aktieselskaber. 1917.
- KAUFFMANN, ERNST: Erhvervsdrivende selvejende institutioner.
2. udg. 1969.
– Interessekonflikt og selvkontrahering. 1972.
- KOBBERNAGEL, JAN: Direktøren. 1. udg. 1956.
– Ledelse og ansvar. 1945.
– og POUL SVEISTRUP: afstemningsregler og afstemningsmetoder. 1967.
- KRENCHER, H. B.: Håndbog i dansk aktieret. 2. udg. v/Estrid
Jacobsen. 1954.
– Håndbog for dirigenter. 2. udg. v/Poul meyer. 1951.
- RODHE, KNUT: Aktiebolagsrätt. 3. udg. Stockholm. 1961.
- SINDBALLE, KRISTIAN: Dansk selskabsret I - VI. 1930-36.
– Dansk selskabsret I og III. Forkortet udg. v/Niels Klerk. 1949.
Sindballe-Klerk).
- STENBECK, EINAR m.fl: Aktiebolagslagen jämte dithörande författningar med förklaringar.
- SVENDSEN, NIELS SKRIVER: Valg og vedtagelser. København. 1946.
-

Sagregister

- adgangskort, 26
advokat, 38
afskedigelse, 75
afskrivning, 120, 122
afstemning, 21, 25
afstemningstema, 22
aktie, stemmeløs, 25
aktionærlån, 156
aktionærmøde, 14
aktieselskabs-registeret, 175
alderspension, 143
anpartsselskab, p. 11
ansvar, 44, 162 ff.
ansættelse, livsvarig, 73
arbejdsområde, 64
arbejdstagerrepræsentant, 42
arbejdstid, 67
arvcafgift, 145

beretning, 18
beslutningsdygtighed, 35, 41
bestyrelse, 31
bestyrelsesprotokol, 40
bestyrelsesråd, 32
betalingsvanskelighed, 94
bil, 128, 133
bil, udgifter til, 137
board af directors, 32
bolig, 132
bopæl, 35, 53
borådighed, 36
bruttoindtægt, 131

conseil d'administration, 32
culpa, 163

dagsorden, 17, 41
datterselskab, 66
decharge, 18, 186 ff.
director, 52
direktion, 45, 52
direktør, administrerende, 51, 65
direktør, begrebet, 49
direktørbolig, 128
dirigent, 19
disposition, usædvanlig, 92
disponent, 52
død, 76

efterløn, 76
enmandsaktieselskab, 12
enstemmighed, 29
etableringsomkostninger, 123
„Eventuelt“, 17

familieaktieselskab, 13
ferie, 68
filial, 66
flertal, 26
flertal, relativt, 20
forhandlingsprotokol, 23, 40
formand, 39
forretningsudvalg, 39
forretningsorden, 40, 62
fribolig, 132
fuldmagt, 71
funktionær, 59

gage, 112
gave, 140

generalforsamling, 13, 96
general manager, 52
genvalg, 19
good-will, 123
gratiale, 124, 141

henlæggelse, 124

indkaldelse, 14
indkaldelsesmåde, 16
indkaldelsesvarsel, 15
indkomstskat, særlig, 139
indvarsling, 14
insolvens, 95
interessekonflikt, 43, 149

jubilæum, 140

kapitalforsikring, 145
kildeskat, 130, 179
kollektiv signatur, 105
kompetence, 85
kompetenceover-skrivelse, 183
konkurrenceklausul, 80
konkurs, 36, 76
konstitution, 39
kontraktantieme, 117
kontrol, 177
kontrolkomité, 32
konventionalbod, 81
kreditværdighed, 175
køberet, 132

ledelse, daglig, 90
likvidation, 76
likviditetsmangel, 95
lodtrækning, 28
lægeattest, 70

lærling, 103
lønmodtagerfradrag,
131, 136

markedsleje, 132
manager, 52
managing director, 52
medlemsskab, livsvarigt, 33
minimumstantieme, 116
misligholdelse, 78
myndighed, 35, 52

naturalydelse, 131
nettooverskud, 173
næstformand, 39

oplysningspligt, 24
opsigelsesvarsel, 73
opsparing, 146
overregistrator, 14, 46
overskud, 173

pension, 143
personalechef, 64
prokura, 41, 105
prokurist, 51
prøvetid, 63

quorum, 27

rateforsikring, 144
regningsenhed, 12
regnskabschef, 64

regnskabstilsløring, 168
rejser, 129
rejsseudgifter, 136
repræsentantskab, 39, 44
repræsentation, 138
repræsentationstillæg, 129
returkommission, 181
revision, 46 ff., 98
revision, fuldstændig, 99
revision, intern, 48
revision, materiel, 101
revisionsberetning, 48
revisionsetik, 47
revisionsprotokol, 102
revisionssskik, god, 102
revisor, registreret, 46
revisor, statsautoriseret, 46

salgsdirektør, 65
sambeskatning, 130
selvangivelse, 109
selvkontrahering, 149 ff.
selvsupplering, 34
signatur, 41, 104
spekulation, 160
stemmelighed, 27, 43
stemmeret, 26, 97
Statstidende, 16
styre, 32
styrelse, 32
suppleant, 33
sygdom, 69

talrevision, 101
tantieme, 34, 38, 115
tegningsret, 41, 104
telefon, 134
tillidsbrud, 180
tilsyn, 177

uberygtet, 53
udbytte, maskeret, 141
udlænding, 35
umyndiggørelse, 35, 53, 76
underdirektør, 50 f.
undladelse, 177
uopsigelighed, 72

vanærende handling, 36
vandelsbetingelse, 36
vederlag, 37
vedtægtstantieme, 117
vedtægtsændring, 19, 30
ventepenge, 81
vogn, 133
voldgift, 82
Vorstand, 32

ytringsret, 23, 98

Zoologisk Have, 50

ændringsforslag, 21

årsregnskab, 18